MASIHI TALIMAT KA KHULASA

Dusri Tahrir

P. M. BUCK, D.D., Musannif

METHODIST PUBLISHING HOUSE, LUCKNOW.

Pahlí tahrír ká Díbácha.

Yih kitáb us muhabbat ká phal hai, jo Hindustáni ham ḳhidmaton se húí. Us muhabbat men un ke liye láiq taraqqí aur mazbútí aur rúhání ḳhidmat kí qábiliyat kí barí fikr shámil rahí. Das baras tak mauqa' ke mutábiq is kitáb kí taiyárí men saḳht mihnat kí gaí. Jis hálat men ki yih ulfat kí mihnat thí, us ke sáth baṛí ḳhushí hásil húí. Is ke 'aláwa dini ta'lím ki jo báten us men darj kí gaín, musannif ke liye niháyat tázagíbaḳhsh húín. Yih kitáb auron ke liye mufíd ho yá na ho, main ne us ke tasníf karne men bahut baṛá fáida hásil kiyá. Paṛhnewálon ko merí ek bát kí saláh hai. Du'á ke sáth apní rúhání madad aur taraqqí ke liye use paṛhkar hazm kíjiye. Mujhe andesha hai, ki imtihán kí taiyárí ke ḳhiyál se bahut mannád kitábon ke paṛhne men rúhání fáide aur taraqqí se mahrúm rahte hain. Aise nuqsán se zarúr mahfúz rahná cháhiye. Musannif ko baḳhúbí 'ilm hai, ki yih kitáb kamál ke darje se bahut dúr hai. Táham ummed i qawí hai, ki Ḳhudáwand ke bahut se ḳhádim us ke paṛhne se Masíhí 'aqídon se ziyáda wáqifiyat pákar Munjí se ziyáda rifáqat aur sharákat hásil karen Jab aisá kám anjám páe, to musannif ko sári mihnat ká baṛá ajr milegá.

Meerut, April 1906. P. M. Buck.

Dúsri tahrír ká Díbácha.

Jab yih kitáb khatm ki gai to ráqim ko khiyál húá ki us kí nisbat sárá kám púrá kiyá gayá. Lekin chand baras ke ba'd kisí kisí men jo us se wáqif the yih árzú húí ki wuh mulk kí ba'z aur zubánon men tarjuma kí jáe. Hindústání zubán se us ká tarjuma na ho saká. Us hálat men ráqim ne qaríb tín baras kí mihnat kar ke us ko Angrezí men tasníf kiyá. Us waqt se zail kí zubánon men yá us ká tarjuma ho chuká yá ho rahá yá tarjume ke liye wuh qabúl kí gai:—Tamil, Telugu, Kanares, Mahrati, Gujráti, Hindi, Bengálí, Malay aur Burma aur Chín aur Korea kí zubánon men. Wuh Amríka men bhí chhap gaí aur Lokal Díkanon ki fihrist i khwándagí men shámil kí gai. Lokal Díkanon men se saikron chhoṭí chhoṭí jamá'aton ke pásbán kiye játe hain, aur is hálat men is kitáb ká bahut isti'mál hogá. Khudá kí marzí yún húí ki yih kitáb jis ká sámán ek distrikt ke kárkunon ke fáide aur taraqqí ke liye taiyár kiyá gayá dúr dúr mulkon men kám áe. Ráqim niháyat shukrguzár hai, ki Khudá ke fazl se us kí mihnat ká aisá natíja húá. Is kitáb ká sarnáma wuhí hai, lekin wuh shurú' se ákhir tak nae sire se tasníf kí gai. Yih barí mihnat is ummed se qabúl kí gai ki us kí 'umdagí barhái jáe, táki main apní zindagí kí khidmat ke khatm karne se peshtar apne Hindustání bháion ke liye maqdúr bhar madad aur taraq-

qí ká bá'is hoún̲. Zamín kí musáfirat kí aḵhirí manzil tai hone par hai aur dilí árzú aur du'á hai ki ráqim aur paṛhnewále sab waqt par Ḵhudáwand ke mun̲h se wuh paigám sunen̲, "Ai achchhe aur diyánatdár naukar, shábásh, tú thoṛe men̲ diyánatdár rahá."

Mussoorie, July 1921. P. M. Buck.

Fihrist i Mazamin.

BÁB I.

Ḳhudá kí hastí.

BÁB II.

Ḳhudá kí zát o sifát.

BÁB III.

Pák Taslís.

BÁB IV.

Khilqat.

BÁB V.

Khudá kí hukúmat aur Parwardagári.

Safha

BÁB VI.

Pák firishte.

BÁB VII.

Nápák firishte.

BÁB VIII.

Insán.

BÁB IX.

Kitáb i Muqaddas.

BÁB X.

Yisú' Masíh.

Safha

BÁB XI.

Rúh ul Quds.

BÁB XII.

Tauba.

Safha'

BÁB XIII.

Ímán.

BÁB XIV.

Gunáhon kí mu'áfí.

BÁB XV.

Naí Paidáish.

BÁB XVI.

Rúhání taraqqí.

BÁB XVII.

Nek a'mál.

BÁB XVIII.

Masíhí kalísiyá.

BÁB XIX.

Masíhí Baptisma.

BÁB XX.

'Ashá i Rabbání.

BÁB XXI.

Khudáwand kí dúsrí ámad.

BÁB XXII.

Murdon kí qiyámat.

BÁB XXIII.

'Adálat i 'ámm.

BÁB XXIV.

'Aqibat men gunáh ká anjám.

BÁB XXV.

'Aqibat men rástbázon ká ajr.

BÁB I.

Ḳhudá kí Hastí.

1. Ḳhudá kí hastí ke báre men̲ Masíhíon̲ ká 'aqída kyá hai?

Masíhíon̲ ká yih 'aqída hai, ki ḳhilqat ká Ḳháliq aur Málik ek Ḳhudá hai jis ká jalál o kamál lá-intihá aur azalí o abadí hai. Apne is 'aqíde se wuh nahín̲ sharmáte, balki use kamál beshbahá jánte hain̲. Wuh be bayán itminán ká chashma hai. Un ke nazdík is 'aqíde kí sachchái ká subút ma'qúl aur káfí hai. Aisí sachchái ke muḳhtalif gawáh mu'atabar aur qábil hain̲. Un ki shahádat is láiq hai ki baṛe gaur ke sáth haqq ke tarázú men̲ tolí jáe. Roshan-zamír aur haqq ke tálib is baṛe kám ko shauq ke sáth anjám den̲ge.

2. Ḳhilqat kí maujúdagí se Ḳhudá kí hastí aur jalál kyún̲kar sábit aur záhir hai?

Ḳhilqat ek haqíqí wajúd hai. Is qaul ke munkir zarúr milte hain̲, par un ká inkár be-bunyád aur bátil hai. Wuh ḳhud ḳhilqat men̲ shámil hain̲, aur agar ḳhilqat na hotí to yih munkir bhí nazar na áte. Insán apní maujúdagí ká aisá 'ilm rakhte hain̲, ki us kí haqíqat kí nisbat dhokhá kháná mumkin nahín̲ hai. Unhen̲ jismání ḳhilqat ke isti'mál ká tajriba bhí hásil hotá hai, aur us tajribe se us ki maujúdagí safái ke sáth jání játí hai. Ḳhudá kí hastí aur sifát se ḳhilqat kí maujúdagí ká bhed khultá hai. Baní Ádam ke darmiyán ḳhiyál 'ámm hai, ki ḳhil-

qat pahle na thí, par zamánon ke shurú' men wuh paidá kí gaí. Yih ráe Masíhí ta'lím se miltí hai. Yih 'ilm aur 'aql kí bát hai, ki khilqat kí har ek maujúda shai kí hastí ká ma'qúl sabab zarúr hogá. Koí aisí shai áp hí áp maujúd na húí. Khilqat Kháliq kí dastkárí hai. Yih dastkárí Kháliq kí maujúdagí aur kám kí gawáh hai. Jab khilqat kí was'at aur beshumár ashyá ke jamál aur jalál par gaur kiyá jáe, to kámil yaqín gálib áegá ki un ká Kháliq aur Málik zarúr qádir i mutlaq aur 'álim ul gaib hogá. Koí wujúd jis kí qudrat aur hikmat mahdúd ho, aise kám ko anjám nahín de saktá. Ba'z 'álimon kí ráe hai, ki khilqat ká mádda azal se maujúd hai, aur wuh paidá na kiyá gayá. Agar yih be-bunyád qaul haqq bhí máná jáe, taubhí lá-intihá qudrat aur hikmat ke Khudá kí maujúdagí darkár aur sábit hogí. Paidáish ká kám tartíb ke sáth húá. Dunyá bhar ke 'álimon men ittifáq hai, ki qadím se qadím zamánon men is dunyá men kisí qism kí ján ká pata na miltá thá. Zamín wírán aur sunsán thí. Kis ne us ko wíráni kí hálat men páyá aur nabátát se mulabbas kiyá? Kis ne nabátát ko aisí raunaq aur jamál bakhshá? Be-ján mádde men liyáqat na thí, ki aise mu'jizána kám ko anjám de. Ba'd ko dunyá men haiwán maujúd húe. Un kí zindagí aur harakát bahut ziyáda 'ajíb hain. Kis kí dastkárí se un kí hastí shurú' húí? Na zamín ke mádde aur na nabátát men qudrat aur hikmat thí ki unhen maujúd kare. Jo hí jis ke pás ho wuh dúsron ko sháyad de sake. Jab un men haiwání zindagí thí hí nahín, to wuh dúsron men aisí zindagí ká bá'is na ho

sake. Áḳhirkár zamíń par insán nazar áe. Wuh ashraf ul maḳhlúqát ṭhaharte hain̲. Unhen̲ dunyá par hukúmat baḳhshí gaí. Jab aḳhláqí aur rúhání zindagí hásil ho, aur manzil i maqsúd tak pahun̲che, to un men̲ 'ajíb jalál o kamál páyá játá hai. Kis kí taraf se insán kí paidáish húí? Jab qádir i mutlaq aur 'álim ul gaib aur quddús Ḳhudá maujúd ṭhahre, to tamám ashyá aur sáre wujúdon̲ kí hastí ká bhed khultá hai. Aise Ḳhudá ke bagair imkán se báhar hogá ki yih maḳhlúq nazar áen̲. Phir agar jalál o kamál ke Ḳhudá kí hastí haqíqí na ho, to sárí ḳhilqat ko kaun sambháltá hai? Muḳhtalif dunyáon̲ kí harakaten̲ 'ajíb hain̲. Un kí gardishon̲ men̲ farq ká nám o nishán nahín̲ miltá. Núr kí tezrawí ek hí sí baní rahtí hai, aur miniṭ ba miniṭ wuh karoṛ míl se ziyáda bhágtí rahtí hai. Súraj aur saiyáron̲ kí qúwat i jáziba ke andáze men̲ na kabhí kamí aur na beshí hotí hai. Ḳhilqat goyá ek kamál 'ajíb kal hai, jo bilánága zamána ba zamána chal rahí hai. Us ke beshumár hisson̲ ke darmiyán mel o muwáfiqat har taur se kámil baní rahtí hai. 'Aql se ba'íd hai, ki aisí kal áp hí áp baní, yá áp hí áp chal rahí hai. Us ke dekhne se ḳhiyál gálib hotá hai, ki banánewálá aur chalánewálá ek hí hai, aur wuh ek qudrat aur hikmat aur quddúsí ká Ḳhudá hí hai.

3. Ḳhilqat men̲ dánish aur hikmat ká izhár kis tarah Ḳhudá kí hastí ko sábit kartá hai?

Ḳhilqat lá-hadd hikmat ká izhár hai. Peshtar us se ki wuh paidá kí gaí, us ká namúna yá naqsha zarúr Ḳhudá ke ḳhiyálon̲ men̲ maujúd thá. Aisá namúna yá

naqsha sochne hí ká phal hotá hai. Ḳhilqat kí paidáish se wuh 'ajíb namúna kám áyá aur púrá kiyá gayá. 'Álíshán 'imárat men̲ us ke naqshe ká izhár miltá hai. Naqshe aur 'imárat donon̲ se mi'már kí ḳárígarí záhir kí játí hai. Jab kárígarí ká láiq anjám nazar áe to wuh anjám gawáh hai, ki kárígar maujúd húá. Kárígar ke bagair kárígarí ká phal mumkin nahín̲ hai. Baní Ádam kí ma'rifat qism qism kí 'umda aur ḳhush-numá chízen̲ banáí játí hain̲. Jab un men̲ se koí banáí húí shai nazar áe, to jáná játá hai ki kisí kárígar kí hikmat aur qúwat isti'mál kí gaí hai. Maslan jab gharí, yá rel ká anjan, yá 'umda taswír, yá 'álíshán 'imárat maujúd páí jáe, to záhir hogá ki ádmíon̲ kí dastkárí hai. Ḳhilqat aur us kí ashyá 'ajíb se 'ajíb dastkárí hain̲. Un ke sámhne insán kí kárígarí kí chízen̲ bachchon̲ ke khilaunon̲ kí tarah hain̲, jo wuh ḳhud baná len̲. Ḳhilqat kí ashyá lá-hadd dánish aur hikmat ká izhár hain̲. Karoron̲ karor sitáre aur saiyáre maujúd hain̲, aur ek ek men̲ wuhí 'ajíb dastkárí nazar átí hai. 'Aql se ba'íd hai, ki in sárí chízon̲ ká Ḳháliq aur Málik aur sambhálnewálá 'ilm i gaib aur hikmat se ḳhálí ho. Ḳhilqat kí sárí jagahon̲ men̲ lá-hadd 'ilm aur hikmat ke kám anjám pá rahe hain̲. Is se záhir aur sábit hai ki wuhí jis kí qudrat aur kám se sárí chízen̲ maujúd húín̲ aur qáim rahtí hain̲ sáre 'ilm aur hikmat ká sar i chashma hai. Hakím hí men̲ hikmat kí sukúnat miltí hai. Us se judá us ká pata hai hí nahín̲. Hikmat ke kám isí sabab se ḳhilqat men̲ anjám páte hain̲, ki Hakím maujúd rahtá aur wuh sab usí kí taraf se kiye játe hain̲.

4. Ḵhilqat men maqsad aur matlab kí maujúdagí se kyúnkar sábit hai, ki 'álim ul gaib aur Qádir i Mutlaq Ḵhudá hai?

Ḵhilqat ki hazárhá chízon kí harakaton aur un harakaton ke asar se záhir hai ki wuh ḵháss maqsad aur matlab se maujúd kí gaín aur maujúd rahtí hain. Aisí ashyá báham ek dúsre se ḵháss ta'alluq rakhtí hain. Wuh goyá mil milkar apne kám ko anjám detí hain. Maslan jándáron ko kitní beján chízon se kám baná rahtá hai. Un ke isti'mál se parwarish miltí aur zindagí kí ḵhidmat púri kí játi hai. Nabátát aur haiwánát par áftáb ke núr ká asar 'ajíb hotá hai. Us núr ke bagair wuh dunyá men na maujúd ho játe, aur na maujúd hokar un kí sukúnat qáim rah saktí. Súraj kí kirnen qism qism kí hoti hain. Ba'z garmí se ladí húí átí hain, aur ba'z roshní ká bá'is hotí hain Núrwálí kirnen rang barang kí hotí hain, aur har ek ko ḵháss ḵhidmat baḵhshí gaí. Sáf shaffáf roshní men sab mil milkar ek sáth kám ko anjám detí hain. Aisá núr un maḵhlúqon ke ḵháss kám átá hai, jinhen bínáí kí qúwat 'ináyat húí. Núr aur ánkhon ke darmiyán 'ajíb muwáfiqat hai. Ánkhen núr ke liye hain, aur núr ánkhon ke liye. Donon kí paidáish men tajwíz húí ki aisi hí yagánagat ho. Hawá men bhí aisá hí maqsad miltá hai. Us men kai chízen miláí húí pái játí hain. Us kí taiyárí men wuh muḵhtalif chízen ṭhík ṭhík andáze ke sáth goyá ḍálí gaín. Un men kamí beshí ká pata bhí nahín miltá. Koí hakím dawá kí taiyárí men aisí durustí ke sáth apne kám ko anjám nahín

de saktá hai. Isí tariqe se hawá bhí apní barí ḳhidmat ke liye taiyár húí. Agar muḳhtalif 'anásir men se ek bhí ghaṭáyá yá baṛháyá játá, to hawá kí ḳhássiyat aise taur par badal játí ki wuh nuqsán ká bá'is hotí. Nabátát aur haiwánát aur insán kí parwarish men hawá ḳhúb kám átí hai. *Un ke darmiyán 'ajíb mel hotá hai.* *Pání kí ḳhidmat* bhí dunyá men bahut baṛí hai. Sáre jándáron ko us kí ḳháss hájat baní rahtí hai. Ḳhidmat ke aise denewálon aur lenewálon men 'ajíb yagánagat hai. Zamín ke tamám báshindon aur un ke ird gird kí ashyá men ḳháss muwáfiqat pái játí hai. Wuh hazárhá chízon se kám lete hain. Isí hálat men wuh bahál rahte aur apní ṭhahrái húí ḳhidmat ko púrá kar sakte hain. Ḳhilqat kí ashyá ke darmiyán cháron taraf aisá hí ta'alluq nazar átá hai. Is bát se záhir hai, ki ḳhilqat kí chízon ke liye báhamí ḳhidmat ṭhahrái húí hai. Aisí báhamí ḳhidmat ke aise karnewálon aur lenewálon men ek 'ajíb intizám nazar átá hai. Wuh intizám sárí ḳhilqat se ta'alluq rakhtá hai. Yih intizám áp hí áp na baná. Muntazim ke bagair intizám nahín kiyá játá. Aise baṛe aur dáimí intizám ke liye zarúr hai, ki láintihá qudrat aur hikmat ká Ḳhudá muntazim ho. Koí dúsrá aise baṛe kám kí liyáqat nahín rakhtá hai. Ḳhudá kí hastí ke liye yih dalíl baṛí aur ma'-qúl hai.

5. *Insán men zamír kí maujúdagí aur kám se kyúnkar sábit hai,* ki quddús aur rást Ḳhudá hai?*

Zamír insán kí rúh en nek o bad kí pahchán kí qú-

wat hai. Jab bahál aur durust ho to wuh mu'tabar gawáh hai ki rásti aur nárásti ke darmiyán ásmán o zamín ká faraq hai. Us men nekokárí kí taraf baṛí kashish bhí pái játí hai. Gunáh karne se rokná us kí ḳhidmat men shámil hai. Wuh hukúmat ke liye insán ko baḳhshí gaí. Jab us se láiq bartáo ho, to wuh badkárí se mel nahín kartí. Is a'alá qúwat ko ḳharáb karná baṛe se baṛá gunáh hai. Jab zamír apní ḳhidmat ko púrá kartí jáe, to hamesha sharí'at se ta'alluq rakhtí hai. Sharí'at kí takmíl us ká kám hai. Isí ráh men baní Ádam ko kamáliyat tak pahunchná hai. Aḳhláqí kamáliyat kámil aḳhláqí sharí'at se púrá mel o muwáfiqat hai. Zamír aur us ke kám ke liye aisí sharí'at kí ḳháss hájat baní rahtí hai. Sharí'at zamír ke liye aisí hai, jaisí jism ke liye roshní aur hawá. Us ke bagair na wuh áp ban saktí, aur na use apná kám karná mumkin hai. Sári ḳhilqat men jahán hájaten hon, wahán un kí rafáí ke liye chízen maujúd hain. Jism ke liye dunyá men parwarish aur muháfizat ká intizám miltá hai. Dunyáwí 'ilm ká ḳhazána ma'múr aur khulá húá hai. Us ke tálib ser kiye játe hain. Qaumí aur ḳhándání rishton men insání rifáqat aur sharákat kí ḳhwáhishen rafa' kí játí hain. Kyá, aisí a'alá qúwat jaisí zamír hai dunyá men láwáris aur láchár chhoṛí gaí? Kyá, us ke liye ḳhilqat qahtsálí aur tabáhí kí zamín hai? Kyá, us ke wáste kamáliyat ká namúna nahín miltá, aur use apne kám ko anjám dená gairmumkin hai? Agar yún ho, to aḳhláqí ḳhúbíon kí nisbat yih náummedí kí dunyá hai, aur insán kí bihtarí aur iqbálmandí kí koí súrat nahín

hai. Sochná cháhiye, ki dunyá men na sirf chhoṭí chhoṭí hájaten rafa' kí játí hain, magar baṛon ká ḳháss liház bhí kiyá játá hai. Jism ke liye intizám to káfí hai. Par 'ilm aur hunar kí mírás men bhí koí kamí nahín hai. Jo tálásh karen in ká ḳhazána bharpúr páenge. Jo ádmí Pák Nawishton se wáqif hain wuh jánte hain ki un men aḳhláqí kamáliyat ká namúna maujúd hai, aur beshumáron ne us ká isti'mál kar ke apni zindagí ko mubárak kiyá hai. Kamáliyat ká namúna sharí'at ká izhár hai. Jab aisí sharí'at maujúd hai, to us men Ḳhudá kí hastí ká ḳháss subút hai. Haqíqí aḳhláqí sharí'at aslí Hákim kí marzí kí un báton kí naql hai, jin par insán ko 'amal karná hai. Zamír ká ḥaqíqí hákim maḳhlúqon men se nahín hai. Koí maḳhlúq kisí dúsre kí zamír par iḳhtiyár nahín rakhtá, aur jalál o kamál ke Ḳhudá ko chhoṛkar kisí ko liyáqat nahín hai, ki zamíron par hukúmat kare. Ḳhudá ke bagair láiq aḳhláqí sharí'at kí maujúdagí mumkin nahín hai. Ḳhudá ke bagair imkán se báhar hai ki zamír apne kám ko anjám de. Agar Ḳhudá na hotá, to zamír insán men nazar bhí na átí. Jab núr maujúd húá, to ánkhen paidá kí gain ki wuh kám áe. Agar hawá na hotí, to phepṛe na banáe játe, jinhen us kí hájat baní rahtí hai. Ánkhen aur phepṛe isí sabab se maujúd húe, ki pahle se un kí hájaton kí rafái ká intizám kiyá gayá thá. Zamíron kí hájaton kí rafái ke liye zinda aur jalálí Ḳhudá darkár hai. Us kí maujúdagí ke sabab se zamír kí qúwat baní Ádam ko baḳhshí gai. Ḳhudá kí hastí ke liye yih dalíl ma'qúl aur baṛí hai.

6. *Insán men̲ parastish kí qúwat se kyún̲kar sábit hai, ki jalál o kamál ká Ḳhudá maujúd hai?*

Parastish kí 'ajíb qúwat tamám bani Ádam men̲ miltí hai. Insán aur haiwán ke darmiyán ḳháss se ḳháss farq yihí hai, ki ádmí Ḳhudá ke parastár ho sakte hain̲, aur haiwán ke liye yih tajriba imkán se báhar hai. Shurú' men̲ aur jahálat ke sabab se yih a'alá qúwat to bátil-parastí men̲ giriftár ho saktí hai, par is se us kí aslí qadr aur baṛáí jhuṭhláí nahín̲ játí. Gunáh kí ráh men̲ yih qúwat zarúr najis aur kamíní ban saktí hai, lekin is men̲ mutlaq subút nahín̲ miltá, ki wuh quddús Ḳhudá kí dar-gáh aur sangat ke liye paidá nahín̲ kí gaí. Jab ḳhilqat ke wajúd aur ashyá apní aslí hálat men̲ pahun̲chen̲, aur apní ṭhahráí húí ḳhidmat men̲ kámyáb hon̲, tab hí un kí qadr aur ḳhúbián̲ jání játí hain̲. Jab insán ká badan púre qadd aur qúwat tak pahun̲che, to us kí aslí 'umdagí záhir hogí. Jab 'aql púre andáze ká 'ilm aur zor hásil kar le, to us kí qadr aur qábiliyat nazar áegí. Yún̲hín̲ jab parastish kí qúwat ká kám jalál o kamál ke Ma'búd se ho, tab hí us kí baṛáí aur fauqiyat roshan kí jáegí. Agar koí jalál o kamál ká Ma'búd nahín̲ hai, koí Ma'búd jo parastish ke láiq hai, to yih a'alá qúwat kis tarah aur kis garaz se maujúd kí gaí? Is baṛí qúwat ko aise hí Ḳhudá kí hájat baní rahtí hai, jaisá Masíhíon̲ ke 'aqíde men̲ pesh kiyá játá hai. Us kí maujúdagí aur sangat ke bagair wuh kabhí serí aur ásúdagí ká tajriba na jánegí, balki agar yih Ḳhudá na hotá to us qúwat ke áge abtarí aur tabáhí kí hálat hí báqí rahtí. Is

a'lá qúwat ki maujúdagí se Khudá kí hastí sábit hai. Agar Khudá na hotá, to yih qúwat, jo us kı hájatmand rahtí hai, nazar na átí. Khudá kí hastí kí haqíqat se is ki maujúdagí ká bhed khultá hai. Us qaul ko qabúl karná imkán se báhar hai, ki is barí se barí qúwat ke liye koí láiq kám nahín, aur ki us ki serí aur ásúdagí ká intizám nahín hai.

7. *Khudá kí hastí kí nisbat Pák Nawishton men kaun sí dalílen miltí hain?*

Khudá ki hastí kí bábat Pák Nawishton men tartıb ke sáth kahín dalílen pesh na kí gain. Un ke mukhtalif masannifon ke darmiyán Khudá kí hastí ke haqq men koi kalám na thá. Is bát kí bábat un men se kisí ko mutlaq shakk na húá. Jab us se un kí rifáqat aur sharákat bani rahí, to dalílon kí hájat na thí, ki wuh maujúd hai. Jab dunyá kí maujúda ashyá hamáre kám átı rahtí hain to un kí haqiqat kı nisbat ziyáda subút darkár nahín hai. Kháne pínewálon men se koí dalílon kí talásh men nahín, miltá, kí rotí pání sach much maujúd hain. Dost áshnáon kí suhbat men rahte húe ádmí shahádat kí fikr nahín karte, ki un kí hastí haqiqí thahrái jáe. Yúnhín Baibal ke musannifon ká kám Khudá se hotá rahá, aur unhen zarúrat na thí, ki us kí maujúdagí aur haqíqat kí dalílon ká píchhá karen, ki itmínán hásil ho. Pák Kalám men Khudá kí bábat chár barí barí báten miltí hain. 1. Us kí zát aur máhiyat ká káfí bayán kiyá játá hai. Wuh rúh hai, aur jalál o kamál kí sári sifaten us men pái játí hain. 2. Us ke mukhtalif aur bare se bare kámon kí

khabar dí játí hai. Paidáish aur muháfizat aur hukúmat aur naját ke kám un men shámil hain. 3. Wuh hidáyaten bari safáí aur zor ke sáth dí játí hain, jin par 'amal karne se baní Ádam us kí dargáh men dákhil hokar us kí qurbat hásil karen. Yúnhín us se wáqifiyat aur sharákat ká tajriba miltá hai. 4. Kasrat ke sáth aise logon ká bayán kiyá játá hai, jinhon ne Khudá ká dídár páyá aur us kí sangat men mubárak húe. Khudá kí hastí kí nisbat Pák Nawishton ká subút káfí hai, aur us se itmínán púrá hai.

8. *Díndáron aur rástbázon kí rúhání zindagí men kyá subút miltá hai, ki Khudá kí hastí haqíqí hai?*

Mazhab i 'Íswí men mukhtalif aur kamál dilchasp ta'límát miltí hain, aur un ki qabúliyat barí bát hai, par aisí qabúliyat men díndárí kí asliyat nahín miltí. Us men tarah tarah kí rasmen bhí murawwaj hain, jin ke isti'mál men madad kí kháss súrat hai. Lekin díndárí kí asliyat aise isti'amál men bhí nahín miltí. Phir is mazhab men nekokárí aur khushakhláqí ke qawánín aur qawá'id barí safái ke sáth diye játe hain, jin par 'amal karná insán ke kháss se kháss faráiz men shámil hai, magar díndárí kí asliyat un kí takmíl men bhí nahín hai. Haqíqí díndárí a'lá se a'lá zindagí hí hai. Haiwán men jismání zindagí hai, jo isí dunyá se ta'alluq rakhtí hai. Yih zindagí insán men bhí maujúd hai, par akelí nahín hai. Us kí dúsrí aur aslí zindagí rúháni aur ásmání hai. Wuh aslí zindagí Khudá hí se kháss ta'alluq rakhtí hai. Usí kí huzúrí

us ká watan hai. Usí kí rifáqat aur sharákat se use parwarish aur serí hásil hotí hai. Jahán kisí qism kí zindagí ho wuh apní harakaton se apne áp záhir karegí. Jismání zindagí kí maujúdagí ke sabab se baní Ádam dunyá men tarah tarah ke kámon ko anjám dete hain. Wuh apne áp ko kám karte húe dekhte hain. Apne áp ko yún dekh dekhkar wuh apní jismání hastí aur haqíqat se wáqif ho játe hain. Apní maujúdagí kí andarúní shahádat sáf aur káfí hai. Wuh is dunyá ko apní sukúnatgáh páte hain, aur un kí zindagí men us kí ashyá ká isti'mál nazar átá hai. Aise isti'mál ke tajribe men dunyá haqíqí wujúd thahartí hai. Jismání aur dunyáwí zindagí men tarah tarah ke bhed zarúr hain jo ab nahín khulte, táham apní aur zamín kí hastí aur haqíqat kí nisbat shakk bebunyád aur námunásib hai. Andarúní maujúda subút káfí aur ma'qúl hai. Rúhání zindagí bhí apne kámon se jání játí hai. Pahle ádmí apne áp ko badkárí aur najásat se lade húe dekhte hain. Phir shikastadil hokar wuh dekhte hain, ki rihái kí záhir kí húí sharten púrí kí gaín. Us ke ba'd sáf 'ilm miltá hai, ki sárí badkárián bakhshí gaín, aur wuh burí ragbat jis ke *sabab se gunáh kí ráh par chalná* manzúr húá dúr kí gai, aur us ke 'iwaz rástbází kí taraf barí aur fathmand kashish nazar átí hai. Rúh kí purání zindagí khudí se ta'alluq rakhtí thí, aur naí zindagí quddúsí aur muhabbat ke Khudá kí kamál árzúmand hai. In báton ke 'aláwa yih tabdíl kí húí rúh Khudá ká 'ajíbdídár hásil kartí hai. Wuh apne áp ko goyá Khudá men aur Khudá ke sáth chalte húe dekhtí hai. Us kí sangat men

serí aur ásúdagí ká tajriba hásil hotá hai. Qúwat bhí baḳhshı játí, ki burái par galba ho, ki rástbázi ke kámon ko anjám pahunche, aur aḳláqí faráiz adá kiye jáen. Yih qúwat tajribe hí kí báton men shámil hai. Jismání dunyá se jismání hawás i ḳhamsa ke isti'mál se aisá kám hotá hai, ki wuh jání játı hai. Ḳhudá aur us kí bádsháhat se insán kí rúh kí qúwaton ke zarí'e aisá kám hotá hai, ki wuh bhí jáná játá hai. Jab gunáh se maḳhlasí milí, aur yih qúwaten bahál aur durúst kí gain, to Ḳhudá kí hasti aur us kí bádsháhat kí haqíqat ke haqq men aisí andarúní shahádat aur aisá dilı itmínán miltá hai, ki sáre shakk ká pata bhí játá rahtá hai. Jaisí apní hastí waisí hí Ḳhudá kí bhí haqíqí thahartí hai. Is bát kí nisbat Masíhion ká 'aqída chaṭán par qáim kiyá húá hai. Gawáh shumár men káfí aur har taur se qábil i i'atibár hain.

BÁB II

Khudá kí Zát o Sifát.

1. Kyúnkar mumkin hai, ki baní Ádam Khudá ká 'ilm aur pahchán hásil karen?

1. Khudá apne áp ko insán par záhir kartá hai.—Har tarah ke wujúd apní kháṣṣiyat kí báton se jáne játe hain. Khudá apní jalálí sifaton ko záhir karke apná 'ilm aur pahchán bakhshtá hai. Insán ko aise 'ilm aur pahchán kí azhadd zarúrat rahtí hai. Khudá men muhabbat aur quddúsí kí ma'múrí hai, aur 'aql se ba'íd hai, ki wuh apne áp ko chhipáe rakhe, jab us kí pahchán kí hájat aur taiyárí maujúd hon. Qádir i mutlaq aur 'álim ul gaib hokar wuh apne áp ko záhir kar saktá hai.

2. Khudá ne insán ko 'aql aur fahm kí aisí qúwat bakhshí, ki use apne Kháliq aur Málik ko jánná pahchánná mumkin hai.—Ádam Khudá kí súrat par paidá kiyá gayá. Aisí hí súrat pákar insán ko Khudá ká dídár aur 'ilm mumkin hai. Táwaqte ki gunáh kí ráh men wuh súrat kharáb na kí jáe, is barí mirás men tamám baní Ádam apne pahle báp ke shámilhál hain. Jahán jahán yih súrat mile Khudá kí sangat aur pahchán hásil ho saktí hai. Khudá se aisí waqfiyat rafta rafta miltí játí hai. Insán kí tamám qúwaten yúnhín apne kámon ko anjám detí hain. Kisí bát men makhlúqon kí kamáliyat yakáyak hásil nahín hotí. Khudá ke jánne aur qadr karne kí liyáqat men baní Ádam kí 'ajíb buzurgí záhir

hotí hai. Zamín ke makhlúqon men ádmí hí akele aisí sarfarází páte hain.

2. *Kin wasílon aur taríqon se Khudá apne áp ko insán par záhir kartá hai?*

1. *Jab hálat aslí aur durust ho, to Khudá goyá rúbarú hokar ádmíon ko apná dídár bakhshtá hai.*—Bág i 'Adan men Ádam aur Hawwah par Khudá yúnhín záhir húá. Zamána ba zamána wuh isí taríqe se kamí beshí ke sáth apne barguzída logon par apne áp ko záhir kiyá kartá hai. "Aur Khudáwand Músá se rúbarú ham-kalám húá, jis tarah koí apne dost se kalám kartá hai." Khur. 33: 11. Apní haisiyat ke bamújib tamám rástbázon ká haqq hai, ki aise tajribe men sharík hon. Gunáh hí aise dídár se mahrúm rakhtá hai. Gunáh kí 'ádat dúr mulk hai, jahán Khudá ká munh nahín dekhá játá.

2. *Khilqat kí ashyá ke zarí'e se Khudá apne áp ko baní Ádam par záhir kartá hai.*—Wuh sab usí kí dastkárí hain, aur usí se sambhálí játí hain. "Ásmán Khudá ká jalál bayán karte hain, aur fazá us kí dast-kárí dikhlátí hai." Zab. 19: 1. "Khudá kí andekhí sifaten, ya'ne us kí azalí qudrat aur ulúhiyat, dunyá kí pai-dáish ke waqt se, banái húí chízon ke zarí'e se ma'lúm hokar sáf nazar átí hain." Rom. 1: 20. Khilqat kí chíz en áíne kí tarah hain, jis men Khudá ká jalál o kamál nazar átá hai. Jis qadr rúhání bínái sáf aur tez hotí jáe, usí qadr Iláhí sifaten raunaq aur hashmat ke sáth khilqat kí chízon men dikhái detí hain. Khilqat káfí wasíla na-hín hai, ki us se tamám Iláhí sifaten záhir kí jáen, aur

na us se kisí sifat ká púrá izhár ho saktá hai. Wuh dúsre wasílon se milkar apne bare kám ko anjám detí hai.

3. Kitáb i Muqaddas men Ḳhudá kí jalálí sifaton ká káfí bayán miltá hai.—Ḳhudá ko záhir karná Baibal ká awwal kám hai. Wuh is barí ḳhidmat kí 'ajíb liyáqat rakhtí hai. Yih qaul ánewále bayánon men haqq ṭhahregá.

4. Yisú' Masíh ke wasíle se Ḳhudá kí jalálí sifaton ká púrá mukáshafá hásil hotá hai.—Wuhí 'Immanuel hai, ya'ne Ḳhudá hamáre sáth. Wuh andekhe Ḳhudá kí súrat hai. Wuh súrat zinda aur kámil hai. Wuh Ḳhudá ke jalál kí raunaq, aur us kí zát ká naqsh hai. 'Ibr. 1: 3. Jis ne Beṭe ko dekhá, Báp ko bhí dekhá. Yúh. 14: 9. Yisú' ko jánná Ḳhudá ko jánná hai. Ḳhudá ke jánne pahchánne ká bare se bará wasíla Yisú' Masíh hai. Jab us ká tartíbí bayán kiyá jáe to yih bát ḳhúb záhir hogí.

3. Ḳhudá kis maqsad se apne áp ko insán par záhir kartá hai?

Ḳhudá ko kamál ishtiyáq hai, ki baní Ádam se mel aur sharákat ho. Wuh aslí aur abadí Báp hai, aur insán us ke farzand hain. Pidarána aur azhadd muhabbat ke sabab se aisá ishtiyáq baná rahtá hai. Jab gunáh se bachkar ádmí Ḳhudá kí pák súrat ko hásil karen, to wuh farzandiyat ká rishta aur mizáj jánte hain. Farzandon ko báp kí sangat kí barí árzú hotí hai. Jab apní aslí hálat men hon, to baní Ádam ko Ḳhudá hí kí hájat sab se barí hai. Usí kí sharákat aur rifáqat un kí rúh ká watan

hai. Isí watan men bihtari aur ásúdahálí kí sárí ashyá miltí hain Khudá ke bagair insán yatím aur láwáris ṭhaharte hain. Aulád ko wálid darkár hai, aur wálid ko aulád. Aisí bahamí hájat Khudá aur insán ke darmiyán páí játí aur qáim rahtí hai. Jab Khudá kí pahchán hásil ho, aur wuh qabúliyat pae, to yih barí hájat rafa' kí játí hai. Muhabbat ke sabab se Khudá apne tain insán ko detá, aur insán ko apná kar letá hai Us muhabbat ke asar se baní Ádam Khudá ko beshbahá mírás kí tarah qabúl kar lete. aur apne áp ko usí ke liye makhsús kar dete hain.

4 Khuda kyá hai?

Apní asliyat kí nisbat Khudá rúh hai. Yúh. 4: 24. Rúh hokar wuh jismání ankhon se nahín dekhá játá Us ká dídár rúhání hotá hai. Insán apní asliyat ke i'tibár se bhí rúh hai Isí hálat men Khudá se sharákat aur rifáqat ká tajriba mumkin hai Mujassim rúh hokar ádmí jismání hawás aur a'zá ke isti'mál se jismání 'álam ko ján sakte hain, Aise a'zá aur hawás ke bagair dunyá se kám nahín hotá. Lekin insán kí rúh men Khudá kí rasáí aur kám jism par munhasir nahín hai. Us ká rúhání dídár muqaddason ko hásil húá kartá hai. Wuh jismání wasílon ká muhtáj nahín hai, ki apne farzandon se kalám kare.

5. Khudá kí azliyat aur abdiyat ke haqq men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Khudá kí hastí aur jalál o kamál kí na ibtidá húí, aur na un kí intihá hogí. Wuh farmátá hai, ki "Main hame-

sha zinda hún." Ist. 32: 40. Zail ke paigám bhí 'ináyat húe. "Azal se abad tak, tú hí Ḳhudá hai." Zab 90: 2. "Tere barason kí intihá na hogí." Zab. 102: 27. "Wuh abad ul ábád sukúnat kartá hai." Yas. 57: 15. "Wuh azalí aur gairfání bádsháh hai." 1 Tim. 1: 17. Yahowáh az ḳhud maujúd rahtá hai. Wuh apní hastí aur jalál o kamál ká chashma apne áp hí men rakhtá hai. Na us ká aur na us kí kisí sifat ká maujúd rahná kisí dúsre wujúd par munhasir hai. Ḳhudá kí hameshagí us ke farzandon ke liye kámil itmínán aur ḳhushí ká chashma hai. Abad ul ábád koí dúsrá ma'búd nazar na áegá. Wuh jo barhaqq Ḳhudá hai azalí aur abadí hai.

6 Ḳhudá kí be-tabdílí kí bábat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Ḳhudá apní zát o sifát kí nisbat abad ul ábád be-tabdíl rahtá hai. "Main Ḳhudáwand hún, main badaltá nahín hún." Mal. 3: 6. "Ḳhudá men na koí tabdílí ho saktí hai, aur na gardish ke sabab se us par sáya partá hai." Y'aq. 1: 17. Ḳhudá kí sifaton aur ḳhúbíon men taraqqí is liye mumkin nahín hai, ki wuh shumár men púrí hain, aur un ká jalál be-hadd hai. Ḳhudá men zindagí aur kamál kí aisí ma'múrí baní rahtí hai, ki wuh ghaṭ bhí nahín saktá hai. Taraqqí aur tanazzulí nákámilon hí men mumkin hotí hai. Wuh qúwat yá sifat jo ghaṭ sake, nest o nábúd bhí ho saktí hai. Tamám aḳhláqí maḳhlúq isí sabab se hamesha tak taraqqí ká tajriba ján sakenge, ki un kí kamáliyat mahdúd hogí. Ḳhudá is bát men un kí mánind nahín hai. Ḳhudá kí betabdílí kí ta'lím bare

itmínán aur shádmání ká bá'is hotí hai. Hál men us kí qudrat aur hikmat, quddúsí aur ulfat, shafqat aur wafádárí láhadd aur bebayán hotí hain, aur wuh abad tak yúnhín baní rahengí. Kamál o jalál ká betabdíl Khudá hokar wuh púre i'tiqád aur tawakkul ke láiq hai. Usí kí parastish aur khidmat se baní Ádam mubárak hote hain.

7. *Khudá kí hama-já-háziri kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Khudá har kahín maujúd hai. Khilqat ki koí bhí jagah nahín hai jo us kí sukúnat se mahrúm rahtí ho. Is bát par Pák Nawishton men bará zor diyá játá hai. Khudá khud farmátá hai, ki "Kyá ásmán aur zamín mujh se bhare nahín hain?" Yar. 23: 24. Ilhám se zail kí báten tasníf húín, "Tú áge píchhe merá ghernewálá hai. Tere Rúh se main kidhar jáún? aur terí huzúrí se main kahán bhágún? Agar main ásmán par charh jáún, to tú wahán hai; agar main pátál men apná bistar bichháún, to dekh, tú wahán hai. Agar subh ke pankh lekar main samundar kí intihá men já rahún, to wahán bhí terá háth mujhe le chalegá, aur terá dahná háth mujhe sambhálegá." Zab. 139: 7-10. Sárí khilqat men Khudá ke beshumár aqsám ke kám chal rahe hain, aur jis jagah aur jis waqt jo kám pesh ho wuh karne ke liye maujúd hai. Jahán us ká kám wahán us kí huzúrí miltí hai. Wuh dúr se kuchh nahín kartá hai. Khudá ká kám tamám makhlúqát se hotá hai. Sab ko us kí khidmat har waqt darkár rahtí hai. Wuh har ek bádal par sawár hotá hai. Hawá usí kí huzúrí men apne kám ko anjám detí hai. Nabátát aur haiwánát us

kí qudrat aur nigahbání ke phal hain. Wuh áftáb kí kirnon ká, manzil i maqsúd tak, hamsafar hotá hai. Wuh kám ke apne lambe chaure khet men na phailá húá yá baṭá húá nazar átá hai. Wuh ma' apní sárí hasti aur kull sifaton ke har jagah maujúd hai. Farzandán i Ḳhudá ko is ta'lím se kamál ḳhátir-jama'i hásil hotí hai. Us kí huzúrí kí ma'múrí har ek ke liye hai. Agar kamí ke sáth us kí maujúdagí baḳhshí játí, to rúhání ásúdahálí ká tajriba na miltá. Nárástón ke liye Ḳhudá kí huzúrí se koí panáhgáh nahín hai, aur aison ko wuh huzúrí 'azáb ká bá'is hotí hai.

8. Ḳhudá ke 'ilm i gaib aur láintihá hikmat kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Kamál safáí aur baṛe zor ke sáth Pák Nawishton men yih ḳhabar dí játí hai, ki Ḳhudá sab kuchh jántá aur us kí hikmat láintihá hai. "Ḳhudáwand dánish ká Ḳhudá hai." 1 Sam. 1: 23. "Tú, hán, tú hí akelá sáre baní Ádam ke dilon ko jántá hai." 1 Sal. 8: 39. "Ḳhudáwand sáre dilon ko jánchtá hai, aur ḳhiyálon ko aur sáre tasauwaron ko pahchántá hai." 1 Taw. 28: 9. "Ḳhudáwand ká fahm bayán se báhar hai." Zab. 147: 5. "Ḳhudáwand ke fahm kí tháh nahín miltí." Yas. 40: 28. "Aur jis se ham ko kám hai us kí nazaron men sab chízen khulí aur be-parda hain." 'Ibr. 4: 13. "Wáh! Ḳhudá kí daulat aur hikmat aur 'ilm kyá hí 'amíq hain!" Rom. 11: 33. Ḳhudá ká sárá 'ilm aur hikmat azal se abad tak hai. Insán ke sab se bihtar 'ilm men beshumár bhed aur ráz mile húe rahte hain, jo khulte hí nahín

Kull khilqat kí tamám ashyá jaisí hí hain Khudá hí se jáni játí hain. Karoron sitáre is jahán se itní dúr hain ki un kí roshní hazárhá barason ke ba'd á pahunchtí hai,par un ke darmiyán bhí koí maqám Khudá kí nazar se báhar nahín miltá. Kull maujúdát kí tamám ashyá us kí ánkhon ke sámhne barahna parí hain. Kisí shai yá wujúd kí ek bhí sifat yá khássiyat kí nisbat wuh bekhabar nahín hai. Guzashta aur hál aur istiqbál kí sárí báten us ke 'ilm ke haqq men ek sí hain. "Main ibtidá se intihá ká ahwál batátá hún." Yas. 46: 10. Bagair síkhe sikháe Khudá sab kuchh jantá hai. Use púrí khabar hai, ki kaun sí ráh kahán pahunchtí, aur sáre kiye húe ká anjám kyúnkar hásil hotá hai. Muqaddason ke liye Iláhí 'ilm aur hikmat bakhúbí kám átí hai. Us men har taur se bihtarí aur sarfarází kí súrat nazar átí hai. Apní ummat ke liye Khudá ká 'ilm i gaib aur láhadd hikmat shádmání ká chashma hai. Us ke sabab se nárásíon ko zinda Khudá ke háthon men parná haulnák bát hai. 'Ibr. 10: 31. Us kí dargáh men koí badí chhipí na rahegí. Aise núr men insáf se mahrúm rahná mumkin na hogá.

9. Khudá kí qudrat i mutlaq kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Khudá kí láintihá qudrat par Pák Nawishton men bará zor diyá játá hai. Qádir i Mutlaq ke nám se wuh apne áp ko záhir kartá hai. "Main Khudá i Qádir hún, tú mere huzúr men chal aur kámil ho." Paid. 17: 1. "Ai Khudáwand Khudá, Qádir i Mutlaq, tere kám bare aur 'ajíb hain." Muk. 15: 3. "Main jántá hún, ki tú sab

kuchh kar saktá hai, aur mumkin nahín hai, ki terá koï iráda anjám tak na pahunche." Aiyúb 42: 2. "Jo kuchh ki Khudáwand ne cháhá, us ne ásmán aur zamín aur daryáon aur gahráon men kiyá." Zab. 135: 6. "Ab jo aisá qádir hai, ki us qudrat ke muwáfiq jo ham men tásír kartí hai, hamárí darkhwást aur khiyál se bahut ziyáda kám kar saktá hai;...abad ul ábád us kí tamjíd hotí rahe." Ifis. 3: 20, 21. Khilqat kí beshumár ashyá Pák Kalám se mil milkar Qudrat i Iláhí par shahádat detí hain. Un kí paidáish aur muháfizat us qudrat ká izhár hain. Dúrbín ke zari'e se karoron sitáre nazar áte hain jin ke báre men baní Ádam bekhabar rahe, aur sab ke sab Khudá kí 'ajíb qudrat ke gawáh hain. Sárí khilqat milkar is bát par shahádat detí hai. Nabátát aur haiwánát us qudrat ká kháss izhár hain. Aisí be-bayán qudrat kí nisbat láiq se láiq aur mu'tabar se mu'tabar gawáh wuh makhlúq hain jin men 'aqlí aur akhláqí aur rúhání zindagí ká imkán aur tajriba miltá hai. Insán par Khudá kí hukúmat men, aur insán ke liye us kí parwardigárí aur naját ke intizám men Iláhí qudrat goyá láhadd jalál se mulabbas hokar nazar átí hai. Khudá kí qudrat kí hashmat aur 'azmat is bát se bhí záhir hotí hai, ki wuh hamesha Iláhí dánáí aur rástí aur muhabbat se mel aur yagánagat rakhte húe apne kám ko anjám detí hai. Imkán se báhar hai, ki wuh qudrat nárástí aur be-insáfí aur zulm kí ráh men apná kám kare. Qudrat i Iláhí muqaddason ke liye qil'aband panáh-gáh hai. Khudá apní ummat ko apní qudrat men is qadr sharákat bakhshtá hai, ki wuh apní sárí

ṭhahráí húí khidmat ko púrá kar sakte hain, aur tamám rúháni aur akhláqí mukhálifon par gálib áná mumkin hotá hai. Wuh makhlúq jo gunáh kī ráh men Khudá ká sámhná karen qudrat i mutlaq ká sámhná karte hain, aur shikast kháne ke siwá, koí dúsrá tajriba mumkin nahín hai. Khudá ke tamám mukhálif zarúr hí maglúb honge. Nárástí kí ráh men kámyábí aur bihtarí kí talásh 'abas hogí.

10. Khudá kí quddúsí ke báre men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Khudá kí quddúsí kámil aur abadí hai. Us ko gunáh karná yá karáná imkán se báhar hai. Badí aur najásat se wuh lá-hadd nafrat rakhtá hai. Gunáh kí bardásht wuh nahín kar saktá. Pák Kalám men Khudá kí quddúsí par bará hí zor diyá játá hai. "Ma'búdon men, ai Khudáwand, tujh sá kaun hai? Pákízagí men kaun hai terá sá jalálwálá?" Khur. 15: 11. "Cháhiye ki tum apne taín muqaddas karo, táki muqaddas ho, is liye ki main quddús hún." Ahb. 11: 44. "Main Khudáwand quddús hún." Ahb. 20: 26. "Khudáwand Chaṭán hai, us ká kám kámil hai, ki us kí ráhen rást hain." Khudá sachchá hai, aur badí se mubarrá hai, wuh sádiq aur barhaqq hai." Ist. 32: 4. "Wuh niháyat pák Khudá hai." Yash. 24: 19. "Ai Khudáwand terí ánkhen aisí pák hain, ki tú badí ko dekh nahín saktá, aur tú shararat par nigáh kar nahín saktá hai." Hab. 1: 13. "Ai azalí Bádsháh, ṭerí ráhen rást aur durust hain" Muk. 15: 3. Gunahgáron hí men gunáh kí sukúnat miltí hai. Kisí

dúsrí jagah men us ká pata bhi nahín hai. Is hálat men insán ko gunáh se rihái darkár hai, ki Ḳhudá se mel ho. Maḳhlasi ke bagair ádmí Ḳhudá ko nahín dekh sakte hain. Yá gunáh gunáhgár se judá hokar miṭáyá jáegá, yá donon ek sáth halák honge. Muqaddas aur rástbáz maḳhlúqon hí se Iláhí mel aur rifáqat ká tajriba mumkin hai. Ḳhudá tamám apnon ko quddúsí men apná shámil-hál kar legá.

11. Ḳhudá kí sadáqat aur wafádárí ke haqq men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

Ḳhudá kí quddúsí us kí sadáqat aur wafádárí ká chashma hai, aur un kí kasrat aur kamál ek sá hai. Ḳhudá ke sáre qaul rást aur bar-haqq hain. Kámil wafádárí ke sabab se wuh púre andáze ke i'tiqád aur tawakkul ke láiq hai. Is bát par Pák Kalám kí shahádat púrí hai. "Ḳhudá Rabb ul faiz o wafá hai." Ḳhur. 34: 6. "Isráel ká wafádár jhúṭh nahín boltá." 1 Sam. 15: 29. "Ai Ḳhudáwand, Isráel ke Ḳhudá, tú sádiq hai." 'Azrá 9: 15. "Ai Ḳhudáwand, terá kalám ásmán par sadá sábit hai. Terí sachchái pusht darpusht hai." Zab. 119: 89, 90. "Terí maslahaten qadím se wafádárí aur sachchái hain." Yas. 25: 1. "Terí wafádárí 'azím hai." Yar. ká Nauha 3: 23. "Jo bát main kahúngá, so ho jáegí; us ke hone men derí na lagegí." Hiz. 12: 25. "Jis ne us kí gawáhí qabúl kí, us ne is bát par muhr kar dí, ki Ḳhudá sachchá hai." Yúh. 3: 33. "Koí ek bát un sab achchhí báton men se, jo Ḳhudáwand ne apne bande se kahín, zamín par na girí." 1 Sal. 8: 56. Iláhí sadáqat aur

wafádárı men kaı baten shamıl haın Jaisa wuh hai waisa hí wuh apne ap ko zahir kartá hai Haqıqat aur mukashafa men farq ka nam o nishan nahın hai Apnı nisbat us ka har ek qaul haqq hai Tamam sifaten aur sara jalal o kamál jın kı us men zarurat hai, kı wuh Khuda i bar-haqq thahre, sab ke sab maujud aur qáım haın Us kı kull sıfaton ke darmıyán mel o muwafiqat kámıl hai. Us kı kısı sifat men kısı bát kı kamı nahın hai Jıs tarah áftáb kı rang barang kirnen mıl mılkar us ke nur ko 'ajíb raunaq aur jamál bakhshtı haın, usı tarah tamam Iláhı sıfaten mutta fiq hokar us ke la ıntıha jalal ko zahır kartı hain Jyun jyun muqaddason kı ruhanı bınaı kı quwat barhtı jae, tyun tyun Khuda ke jalal o kamal kı zıyáda kasrat nazar atı haı. Khuda ka sara kalam sachcha aur bar haqq haı. Us ke kahne aur karne men kısı bat ka farq nahın haı. Us ke tamám wa'de kamal i'tıbar ke laıq haın. Jab apne faraız admı ada karen to mumkın nahın haı, kı un men se ek bhı pura na kıya jae Un wa'don men se rastbazon kı bıhtarı aur khush-halı kı koı bat bhı na rah gaı. Un sab men Khuda ke takht kı bunyad kı sı páedarı paı jatı haı. Farzandan i Khuda un wa'don kı ek bat kı mıras se bhı mahrum na rahenge Badkáron par Khudá kı sadáqat aur wafadarı un ke kıye hue ke badla dene men zahır kı jaegı.

12. Khudá ke 'adl aur insáf kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá haı?

Jab Khuda pak aur rást thaharta hai, to us ke sare kám 'adl aur ınsáf ke sath zarur anjam paenge. Is bát

par Pák Kalám baṛá zor detá hai. "Khudá záhir par nazar nahín kartá, aur rishwat nahín letá. Wuh yatímon aur bewáon ká insáf kartá hai." Ist. 10: 17. "Khudáwand hamáre Khudá ke sáth be insáfí nahín, na kisí ki rúdárí hai, na rishwat lená hai." 2 Taw. 19: 7. Khudáwand sadáqat ke sáth jahán ká insáf karegá, aur rástí se qaumon kí 'adálat karegá." Zab. 9: 8. "Kyá wuh har shakhs ko, jaise us ke kám hain, waisá hí ajr na degá?" Ams. 24: 12. "Main Khudáwand dil ko jánchtá hún, aur gurdon ko ázmátá hún, táki main har ek ádmí ko us kí chál ke muwáfiq, aur us ke kámon ke phal ke mutábiq, badla dún." Yar. 17: 10. "Fareb na kháo; Khudá ṭhaṭṭhon men nahín uṛáyá játá: kyúnki ádmí jo kuchh botá hai, wuhí káṭegá." Gal. 6: 7. 'Adl o insáf kí sifat ke sabab se Khudá tamám makhlúqon ká sárá haqq púrá kar degá. Khudá kí munsifmizájí us kí akhláqí sharí'at kí khúbíon se záhir kí játí hai. 1. Us sharí'at kí takmíl kí bunyádí khássiyat muhabbat hai. Jab haqíqí ho to wuh takmíl muhabbat ká izhár hai. Aisí muhabbat Khudá aur insán donon se ta'alluq rakhtí hai. 2. Us kí hidáyaton ko baní Ádam bakhúbí samajh sakte hain, basharte ki khudmukhtárí kí 'umr aur hálat tak pahunche. Jab tak us ke samajhne kí liyáqat hásil na ho sake, tab tak ádmí us ke mátahat nahín hain. Wuh jo jism aur 'aql ke báre men bachche hain us kí takmíl ke jawábdih nahín hain. Wuh qaumen jinhen tahrírí sharí'at na milí usí ke taht men hain jo un ke dilon par likhí gaí. Rom. 3 : 15. 3. Iláhí sharí'at par 'amal karná

sab ko mumkin hai. Dilon kí jo tabdílí darkár ho, ki muhabbat kí sharí'at se mel o muwáfiqat ká tajriba jáná jáe, Ḳhudáwand ke kafáre ke sabab se hásil ho saktí hai. Farmánbardárí kí ráh men madad ke liye Ḳhudá kí qudrat sáth rahtí hai. Pasand kiye húe gunáh men qáim ho jáne hí se sharí'at kí takmíl kí liyáqat játí rahtí hai. 4. Iláhí sharí'at kí takmíl ká ajr bahut bará hai. Aisí takmíl rástbází hai, aur rástbází kí beshbaháí láhadd hai. Is ke 'aláwa rástbází kí ráh men waqt par púre andáze kí iqbálmandí aur sarfarází aur ásúdahálí bakhshí játí hain. Rástbází ke ajr se itmínán kámil hai. Hamesha kí zindagí aur ásmán ká jalál bhí mirás men shámil hai. Haqíqí tauba karke nárást bhí is mubárak ráh men dákhil kiye játe hain, aur is bare ajr ke wáris hote hain. Is beshbahá aur abadí mírás ke haqqdár hokar wuh sab bhí 'Álam i Arwáh men dákhil hote hain jo bachpan yá bachpan kí sí jahálat men dunyá i fání se kúch karte hain. Yih beshqímat haqq Ḳhudáwand ko kafáre ke sabab se kull insán ko bakhshá gayá. 'Álam i arwáh ke báre men khabar nahín dí gaí, ki wahán be-síkhe sikháe makhlúq kyúnkar mauqa' páenge, ki akhláqí kamáliyat aur púre andáze kí rúhání zindagí ko hásil karen. Lekin tamám baní Ádam ke liye Ḳhudá ke wa'don men láiq mauqa' shámil hai, ki is mubárak zindagí aur aisí kamáliyat ko kisí jagah aur kisí hálat men apná kar len. 'Adl aur insáf kí sifat ke sabab se Ḳhudá ke wa'de nahín tal sakte hain. 5. Un kí sazá aur 'azáb se bhí jo sharír ho kar sharí'at i Iláhí ko radd karte hain, Ḳhudá ká 'adl aur

insáf záhir kiyá jáegá. Jaisá jis badkár ne kiyá, waisá hí púrá badla páegá. Zálimon ká zulm mazlúmon par na rahegá, magar jald lauṭkar karnewálon hí par paṛegá, aur un par baná rahegá. Mazlúmon ko, jo nek aur rást hon, Ḳhudá sambhálegá aur un ke dukh se rúháni aur abadí fáida nikálegá. Un kí *zindagi* *men* se *be-insáfí* jald dúr kí jáegí, aur ásmán par un ká ajr baṛá hogá, basharte ki wafádárí men wuh qáim rahen. Ḳhudá par tawakkul, aur musíbaton men bardásht karne se us ko mauqa' miltá hai, ki dukhon ko barakat hí ká bá'is kar de. Ḳhudá ke 'adl o insáf kí ta'lím rástbázon ke liye bahut hí mubárak, aur sharíron ke liye ḳhaufnák hai.

13. Khudá kí muhabbat ke báre men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?

"Ḳhudá muhabbat hai." Is se ziyáda 'ajíb paigám Pák Kalám men nahín miltá. Ḳhudá ke sáre kám, jab durustí ke sáth jáne jáen, isí qaul par shahádat dete hain. Muhabbat hí kí ráh men Ḳhudá kí tamám sifaten apní apní sárí ḳhidmat ko anjám detí hain. Ġair mumkin hai, ki Ḳhudá muhabbat ke ḳhiláf koí kám kare. Tamám muqaddas maḳhlúqon kí ḳháss se ḳháss sifat muhabbat hai. Aisí muhabbat ká ḳháliq aur chashma Ḳhudá hí hai, aur wuhí us ko sambháltá aur kamál tak pahunchátá hai. Iláhí muhabbat kí tháh na kisí maḳhlúq ko milí aur na milegí. Us kí lambáí aur chauṛái aur gahráí be-náp hai. Na ásmán par, na zamín par koí zubán hai jis se us kí ma'múrí záhir kí jáe. Ilhámí musannifon ko bhí maqdúr na milá, ki us ká púrá bayán karen. Un ke likhne

ke muháwaron se yih bát sábit hai. "Dekho, Ḳhudá ne ham se kaisí muhabbat kí hai." "Ḳhudá ne dunyá se aisí muhabbat rakhí, ki us ne apná iklautá Beṭá baḳhshá." In'ám ke dene se Iláhí muhabbat záhir kí húí hai. Jab us in'ám kí beshbaháí jání jáe, to us kí muhabbat ki kasrat aur qímat ká hisáb hásil hogá. Wuh in'ám iklautá Beṭá thá. Beṭe ke sáth Báp bhí 'ináyat húá. Beṭe ke wasíle se Rúh ul Quds bhí in'ám men miltá hai. Ḳhudá hí ko is baṛe se baṛe in'ám kí beshbaháí ká andáza jánná mumkin hai. Kámil muhabbat ká taríqa hai, ki nafís chízon ke sáth apne áp ko de ḍe. Ḳhudá ká yihí namúna hai. Aisí muhabbat zarúrat ke mauqa' par mahbúb ke liye dukh uṭháne ko taiyár hogí. Jab zarúrat ho, to muhabbat aur dukh kí kasrat ek sí páí jáegí. Insán ki maḳhlasí aur naját ke intizám men Ḳhudá ne kamál láiq mauqa' páyá, ki sári ḳhilqat par púre taur se apní láintihá muhabbat ko hamesha ke liye záhir kar de. Us ke izhár men Beṭe ká dukh aur gam bayán se báhar thá. Beṭe ke láhadd 'azáb men Báp us ká shámil-hál rahá. Goyá gahráo gahráo ko pukártá thá. "Ḳhudá apní muhabbat kí ḳhúbí ham par yún záhir kartá hai, ki jab ham gunahgár hí the, to Masíh hamárí ḳhátir múá." Rúm 5 : 8. "Wuh hamáre gunáhon ke sabab gháyal kiyá gayá, aur hamárí badkárí-on ke bá'is kuchlá gayá; hamárí hí salámatí ke liye us par siyásat húí, táki us ke már kháne se ham change hon." Yas. 53 : 5. Kalwarí ká májrá Iláhí muhabbat ká izhár hai. Jab tak qabúliyat kí ummed báqí ho, yih baṛí se baṛí muhabbat har ek badkár ká píchhá kartí rahtí hai, ki

use Ḳhudá aur us kí bádsháhat ke liye wápas láe. Náummedí hí kí hálat men̲ nárást aur sharír us se chhoṛe játe hain̲. Unhen̲ jo us kí sunte aur us ke asar se Ḳhudáwand ke tábi' hote hain̲, wuh muhabbat kamáliyat ká martaba aur ásmán ká jalál baḳhshtí hai. Ḳhudáwand aison̲ ko un kí haisiyat ke muwáfiq apní Iláhí zát men̲ sharákat detá hai. Un kí mírás gairfání aur bedág aur lázawál hogí. Ásmán kí bádsháhat men̲ wuh káhin aur bádsháh kahláenge. Wuh muhabbat jo Ḳhudá apne farzandon̲ se rakhtá hai, aur un ke dilon̲ men̲ járí karke kamál tak pahun̲chátí hai, rúhání zindagí kí beshbahá aur jalál ká chashma hai.

14. Ḳhudá kí láintihá muhabbat kí ta'lím ke báre men̲ kaun se i'tiráz pésh kiye játe aur un ká kyá jawáb hai?

1. *Gunáh kí maujúdagí aur anjám is ta'lím ke ḳhiláf hai.* Ḳhilqat men̲ gunáh aur us kí najásat aur anjám zarúr kamál ḳharáb hain̲. Us kí ámad aur fathmandí aur hukúmat ká bhed púre taur se na kisí par khulá aur yaqínan is dunyá men̲ na khulegá. Táham manzúr nahín̲ kiyá játá ki yih báten̲ Ḳhudá kí muhabbat ko juṭhlátí hain̲. Is qaul ke báre men̲ kaí báten̲ gaur ke láiq hain̲.

(*1*) *Gunáh dunyá men̲ Ḳhudá kí marzí se maujúd na húá.* Ḳhudá aur us kí marzí se muḳhálifat rakhná gunáh kí ḳhássiyat hai. 'Aql se ba'íd hai, ki wuh shai jis kí asl aur sárí sifaten̲ aur harakaten̲ har taur se Ḳhudá ke ḳhiláf hain̲ usí kí marzí se maujúd húí hon̲. Gunáh kí ḳhássiyat is i'tiráz ko be-bunyád aur bátil ṭhahrátí hai.

(2) *Shurú' men jab neki ki qúwat maujúd ho, to badí ká imkán bhí nazar áegá.* Láchári ki hálat men na neki aur na badí mumkin hai. Haqíqí neki kí khássiyat aisí hai, ki us ki qubúliyat men badí radd ki gai. Jis chíz ko koí radd kar sake, wuh use qabúl bhi kar saktá hai. Ázmáish ke zamáne men bani Ádam neki aur badí ke darmiyán chun lete hain. Jab us zamáne men gunáh ke radd karne kí qúwat maujúd ho, to us kí qabúliyat bhi mumkin hogí, nahín to pasand karne ká kám anjám na pá saktá. Jab ek hí ráh sámhne ho, aur áge baṛhná hai, to na ta'ríf aur na malámat ká kám mumkin hogá. Agar Khudá insán ko jabran gunáh ke karne se rok detá, to neki karne ki qúwat bhí játí rahtí. Wuh jo láchár kiyá játá na nek aur na bad ho saktá hai. Rástí aur nárástí donon ázádagí aur khud-mukhtárí hí ki ráh men miltí hain. Isi hálat men Khudá ne bani Ádam ko akhláqí ázádagí bakhshí. Us ki zarúrat thí ki dunyá men muqaddas aur rástbáz makhlúq páe jáen. Aisí ázádagí ke dene men Khudá ki dánái aur muhabbat záhir hai, kyúnki dunyá men muqaddason ká guroh baṛá húá hai, aur ákhirkár har kahín Khudá kí bádsháhat gálib áegí. Agar yih ázádagi na di játi to yih mubárak guroh kabhi nazar na átá. Unhen jo neki ko apní khushí se qabúl karte hain aisí zorávarí aur istiqlálí hásil hoti hai, ki ázmáishon men gunáh ká asar bekár ho játá, aur us ki kashish nest o nábúd ki játi hai. Aisi hálat men wuh abad ul ábád pákízagi aur rástbází hí se mile rahenge. Un ke liye gunáh karne ká khatra rahegá hí nahín, aur ek taur

par badí ká imkán bhí báqí na rahegá. Ḳhudá men̲ quddúsí aur rástí kí aisí kasrat aur fathmandí hai, ki us ko gunáh karná mumkin nahín̲ hai. Is bát men̲ us ke farzand apne Báp kí mánind hon̲ge. Chuní húí badí aur sharárat men̲ bhí ádmí yahán̲ tak qaid aur gulám ho játe hain̲, ki píchhe riháí kí qabúliyat kí qúwat nest ho játí hai. Ḳhudá ne kamál dánáí aur muhabbat ke sáth aḳhláqí ázádagí zarúr baḳhshí, aur us ke láiq yá náláiq isti'mál ká iḳhtiyár insán men̲ páyá játá hai. Us ke náláiq isti'-mál men̲ gunáh kí maujúdagí ká sabab páyá játá hai. Is hálat men̲ gunáh kí maujúdagí Ḳhudá kí muhabbat kí ta'-lím ko nahín̲ jhuṭhlátí hai.

(3) *Ḳhudá kí láintihá muhabbat ká ḳháss izhár insán kí naját ke intizám men̲ páyá játá hai.* Yisú' kí qurbání aur kafára gunáh ká 'iláj hai. Wuhí qurbání aur kafára Iláhí muhabbat ká izhár hai. Gatsamane bág ke gam aur salíbí maut ke dukh se us muhabbat ká andáza roshan kiyá játá hai. "Is se ziyáda muhabbat koí shaḳhs nahín̲ kartá, ki apní ján apne doston̲ ke liye de de." Yúh. 15: 13. Ḳhudá kí muhabbat ká namúna is se azhadd bihtar hai, kyún̲ki 'Immanuel hokar Yisú' bedínon̲ kí ḳhátir múá. Rúm. 5: 6. Láintihá Iláhí muhabbat aur us ke kámon̲ ke sabab se koí bhí láchár hokar gunáh men̲ giraftár nahín̲ rahtá, aur na us ká anjám pátá, pas us kí maujúdagí us muhabbat kí ta'lím ke ḳhiláf nahín̲ hai.

2. *Dunyá men̲ dukh kí kasrat Ḳhudá kí muhabbat kí ta'lím ke ḳhiláf hai.* Yih i'tiráz bahut suná

játá hai. Yih bát haqq hai, ki maujúda dunyá aur hál kí zindagí men musíbaton kí baṛí kasrat hai. Yih bhí iqrár kiyá játá, ki dukh kí maujúdagí ká bhed púre taur par hál men nahín khultá. Lekin da'wá yih hai,' ki dukh taklíf kí maujúdagí Ḳhudá ki muhabbat kí ta'lím ko bátil aur be-bunyád nahín ṭhahrá saktí hai. Zail kí báton se yih da'wá haqq záhir hogá. Dukh tín tarah ke nazar áte hain, aur ek ek par gaur karná cháhiye.

(*1*) *Wuh dukh hai, jo gunáh kí ráh men miltá hai.* Aise dukh kí bábat do báten ḳháss ḳhiyál ke láiq hain. 1. Us kí ziyáda kasrat nárástí ká phal hai. Gunáh ke dukh kí bardásht kamál mushkil hai. Ádmí jánte hain ki apne hí kiye húe ká badla pá rahe hain. Us dukh men tasallí kí súrat nahín miltí. Apne kiye húe ká badla páná Ḳhudá kí muhabbat kí ta'lím ko jhuṭhlá nahín saktá hai. 2. Ḳhudá bedínon aur nárásṭon par musíbaten bhejá kartá hai, ki wuh badkárí kí ḳharábí samajhkar rástbází kí taraf rágib hon, aur naját kí sharten púrí karen. "Musíbat men giraftár hone se peshtar main gumráh hotá thá; ab main ne tere kalám ko hifz kiyá." Zab. 119: 67. Aisí musíbat men Iláhí muhabbat hí nazar átí hai. Us men us kí kasrat ká izhár hai. Aisí hálat men yihí shahádat dí játí hai, ki "Ai Ḳhudáwand, main jántá hún, ki tú ne wafádárí se mujh ko dukh diyá. Zab. 119: 75. Us men subút ká pata bhí nahín hai, ki Ḳhudá kí muhabbat kí haqíqat aur kasrat men kamí hai.

(*2*) *Wuh dukh hai, jo nábáligon men aur un men jo nek o bad ke pahchánnewále nahín hain*

miltá hai. Aison ká dukh na un ke gunáh ká phal, na un ke sudharne ke liház se bhejá játá hai. Aison ke dukhon ká bhed is zindagí men nahín khultá hai. Be-khabarí kí hálat men in dukhon ke sabab se yih da'wá karná, ki Khudá kí muhabbat kí ta'lím jhuṭhlái játí hai náhaqq aur námunásib hai. Waqt par in sab báton ká púrá 'ilm 'ináyat hogá, aur yaqín i kámil hai, ki láintihá Iláhí muhabbat ke khiláf ek bát bhí un men nazar na áegí. Khudá dodilá nahín hai, ki us men kabhí muhabbat gálib ho aur kabhí kína. Aison ke dukhon se unhen zarúr ma'qúl fáida hásil hogá, basharte ki píchhe gunáh karke us ko kho na den. Táwaqte ki púrí khabar kí intizárí kí jáe, in dukhíon ke haqq men wafádár Khudá par tawakkul rakhná munásib aur farz hai. "Jo main kartá hún, tú ab nahín jántá, magar ba'd men samjhegá." Yúh. 13: 7. Ba'd ko samajhne se itmínán púrá hogá.

(3) *Wuh dukh hai, jo Khudá ke farzandon ke darmiyán rástbází kí ráh men hotá hai.* Aison ke liye yih dukh kí zindagí aur dunyá hai. Is bát par Pák Nawishton kí shahádat bahut sáf hai. "Sádiq par bahut sí musíbaten hotí hain." Zab. 34: 19. "Zarúr hai ki ham bahut musíbaten sahkar Khudá kí bádsháhat men dákhil hon." A'm. 14: 22. Yih qaul muqaddason ke tajribe se miltá hai. Lekin aise qaul aur tajribe láintihá Iláhí muhabbat kí ta'lím ke khiláf nahín hain. Zail kí báton se yih da'wá haqq ṭhahregá. 1. Rástbázon kí musíbaten un kí rúhání taraqqí aur akhláqí kamáliyat ke liház se bhejí játí hain. Yisú' jo rúhání zindagí ká Báni

aur apnon̲ ká namúna hai, dukhon̲ ke zarí'e se kámil kiyá gayá. 'Ibr. 2: 10. Jab bahut se beṭon̲ ko jalál men̲ dákhil karná hai, to Ḵhudá ne un kē liye wuhí ráh pasand kí jis par chalne se Masíh ne jalál kí taiyárí pái. Is zindagí men̲ Ḵhudáwand ke pairauon̲ ke liye aisí taiyárí kí koí dúsrí ráh hai hí nahín̲. "Musíbat se sabr paidá hotá hai; aur sabr se puḵhtagí." Rom. 5: 3, 4. "Sab chízen̲ milkar Ḵhudá se muhabbat rakhnewálon̲ ke liye bhaláí paidá kartí hain̲." Rom. 8: 28. Zikr kí húí sab chízon̲ men̲ musíbaten̲ bhí shámil hain̲. Kasrat kí rúhání zindagí aur aḵhláqí kamáliyat kí aisí beshbaháí hai, ki un kí tahsíl men̲ kitná hí dukh kyún̲ na sahná ho, tau bhí wuh goyá sastí miltí hai. Jab in ke hásil karne men̲ koí dúsrí ráh nahín̲ hai, to Iláhí muhabbat isí ko chun letí hai. Yih kám aisí muhabbat ká izhár hí hai, aur na us kí ta'lím ke ḵhiláf. 2. Jab musíbaton̲ kí láiq bardásht kí jáe, to wuh ásmán par baṛe ajr ká ba'is hongí. Us ajr kí ummed se rástbáz ḵhushí ke sáth unhen̲ sah sakte hain̲. "Mubárak hain̲ wuh jo rástbází ke sabab se satáe gae hain̲, kyún̲ki ásmán kí badsháhat un hí kí hai. Ḵhushí karná, aur niháyat shádmán honá, kyún̲ki ásmán par tumhárá ajr baṛá hai." Matí 5: 10, 12. "Hamárí dam bhar kí halkí sí musíbat hamáre liye azhadd bhárí aur abadí jalál paidá kartí hai." 2 Kur. 4: 17. "Agar ham Yisú' ke sáth dukh sahenge, to us ke sáth bádsháhí bhí karenge." 2 Tim. 2: 12. Aisí bádsháhí karne kí liyáqat aur taiyárí dukh hí kí ráh men̲ hásil hogí. Jab aise baṛe ajr ke maqsad se Ḵhudá musíbaten̲ bheje, to un men̲ láintihá

muhabbat ká subút miltá hai. 3. Baṛí muhabbat ke sabab se Ḳhudá apne farzandon̲ ko dukh sahne ki qúwat baḳhshtá hai. "Merá fazl tere liye káfí hai." 2 Kur. 12: 9. Yihí mubárak paigám tamám musíbat-zada rástbázon̲ ke liye diyá gayá. Phir likhá hai, ki "Ḳhudá sachchá hai, wuh tumhen̲ tumhárí táqat se ziyáda ázmáish men̲ paṛne na degá, balki ázmáish ke sáth nikalne kí ráh bhí paidá kar degá." 1 Kur. 10: 13. Haqíqí rúhání tajriba in Iláhí wa'don̲ se miltá hai. Kisí qism ke dukh se kabhí subút hásil na húá, ki Ḳhudá kí muhabbat kí haqíqat aur kasrat men̲ kamí ká pata miltá hai. Qaul barhaqq hai, ki "Ḳhudá muhabbat hai," aur wuh muhabbat zamín aur ásmán kí haqíqí ḳhushí ká chashma hai.

15. *Ḳhudá kí rahmat ke haqq men̲ Pák Nawishton̲ kí ta'lím kyá hai?*

Iláhí rahmat Iláhí muhabbat ke daryá kí ek sháḳh hai. Wuh un se ḳháss ta'alluq rakhtí hai, jo gunáh men̲ giriftár húe, yá jo bhúl chúkon̲ aur kamzoríon̲ par gálib áne kí koshish karte hain̲. Us men̲ baṛá tars aur dardmandí shámil hain̲. Rahmat ke sabab se Ḳhudá ko gunáhon̲ kí mu'áfí ke dene men̲ ḳhushí hai, aur fazl ká ḳhazána tauba karnewálon̲ ke liye khol diyá játá hai. Gunáhálúda dunyá ke liye Ḳhudá men̲ rahmat kí sifat kamál mubárak hai. Iláhí paigámon̲ men̲ rahmat kí sifat par baṛá hí zor diyá játá hai. "Ḳhudáwand Ḳhudá, rahím aur mihrbán, qahr men̲ dhímá, Rabb ul faiz o wafá, hazár pushton̲ ke liye fazl rakhnewálá gunáh aur taqsír aur ḳhatá ká baḳhshnewálá." Khur. 34: 6, 7. "Ḳhudá-

wand baṛá sábir, aur baṛá rahím hai, gunáhon aur ḳhatáon ká baḳhshnewálá hai." Ginti 14: 18. "Ḳhudáwand ká shukr karo, ki wuh nek hai, ki us kí rahmat abadí hai." 1 Taw. 16: 34. "Ḳhudáwand tumhárá Ḳhudá gafúr aur rahím hai: aur agar tum us kí taraf phiroge, to wuh tum se apná munh na moṛegá." 2 Taw. 30: 9. "Ḳhudá i rahím o karím tú hí hai." Nah. 9: 31. "Wuh jo sharír hai, apní ráh ko tark kare, aur badkirdár apne ḳhiyálon ko, aur Ḳhudáwand kí taraf phire, ki wuh us par rahmat karegá, aur hamáre Ḳhudá kí taraf, ki wuh kasrat se mu'áf karegá." Yas. 55: 7. "Yá tú us kí mihrbání aur tahammul aur sabr kí daulat ko náchíz jántá hai, aur nahín samajhtá ki Ḳhudá kí mihrbání tujh ko tauba kí taraf máil kartí hai?" Rom. 2: 4. Ḳhudá rahmaton ká chashma hai. 2 Kur. 1: 3. Láhadd Iláhí rahmat ke sabab se dunyá ke tamám sharíron ke liye naját ká darwáza kholá játá, aur jab tak tauba kí ummed báqí ho khulá rahtá hai. Háyat i abadí ká nuqsán rahmat ke radd karne hí se uṭháyá játá hai. Rahmat kí kasrat kí wajh se Ḳhudá apnon kí bhúl chúk aur kamzoríon ko mu'áf kiyá kartá hai. Láintihá rahmat se Ḳhudá mu'áf kiye húon se wuhí bartáo kartá jo rástbází men qáim rahnewále maḳhlúq páte hain. Donon ko ek hí qabúliyat baḳhshí játí hai. Gunahgáron par Ḳhudá ke rahm karne se ba'z zail ke bátil aur bure natíje nikalte hain. 1. Jab mu'áfí mil sake to gunáh kí ḳharábí aur ḳhatra bahut baṛá nahín hai. Aise náláiq ḳhiyál se rahmat ká awwal aur ḳháss kám roká játá hai. Wuh kám

yihí hai ki tauba kí taraf máil kar de. "Khudá kí mihrbání tujh ko tauba kí taraf máil kartí hai." Rom. 2: 4. Wuh jo badí men qáim rahná pasand kare aur qasdan gunáh kartá jáe apne áp ko Khudá kí rahmat se mahrúm rakhtá hai. Aison ke liye Iláhí paigám dúsrá hai. "Lekin wuh har hál men mu'áfana karegá, aur be-gunáh na thahráegá." Khur. 34: 7. Agar koí Khudá kí rahmat kí kasrat ke yaqín se shararat men apne dil ko sakht kar de, to píchhe apní naját kí ummed aur súrat ko nest o nábúd kar degá. Aisí ráh men Khudá kí rahmat sakhtí se badal játí hai. Khudá kí saltanat men mauqa' par insáf bagair rahmat ke kiyá játá hai. 2. Jab rahmat kí kasrat ke sabab se mu'áfí goyá taiyár hai, to qabúliyat ke waqt ke báre men ham apní khushí púrí karen. Is batálat kí ráh men yih iráda kiyá játá, ki hál ke liye dunyá ká mazá aur gunáh ká nafa' hásil hote jáen, aur píchhe jab jí cháhe to tauba kí jáegí. Aise khiyál ká rakhná Khudá ko thatthon men uráná hai, aur wuh "thatthon men nahín uráyá játá." Tauba ke hukm hamesha hál ke waqt se ta'alluq rakhte hain. Tauba ke waqt ko tálná Khudá kí rahmat ko dúr karáná hai. Haqíqí tauba Rúh ul Quds aur fazl ke asar se kí játí hai, aur naját ke tálnewálon ko Rúh ul Quds chhor detá, aur un ke sámhne fazl ká darwáza band ho játá hai. "Wuh jo bá-wajúd bár bár tambíh páne ke sakht-gardaní kartá hai, nágahán barbád kiyá jáegá, aur us ká koí chára na hogá." Ams. 29: 1.

Jab sachchái aur du'á kí ráh men Khudá kí sifaton par bakhúbí gaur kiyá jáe, to un ká shumár har taur se

púrá nazar áegá, aur un ke jalál o kamál men kisí bát kí kamí ká pata na milegá. Aisá Ḳhudá gahrí se gahrí muhabbat, haqíqí se haqíqí parastish aur abadí ḳhidmat ke láiq hai.

BAB III.

PÁK TASLÍS.

1. Ḳhudá kí wahdat yá yaktáí ke haqq men̲ Pák Nawishton̲ kí ta'lím kyá hai?

Ḳhudá ek hai. Us kí wahdat men̲ koí dúsrá sharík nahín̲ hai. Pák Kalám men̲ is bát par baṛá zor diyá játá hai. "Mere huzúr tere liye koí dúsrá Ḳhudá na ho." Ḳhur. 20: 3. Anhoná hai ki koí dúsrá haqíqí ho, aur bátil ma'búdon̲ se kám nahín̲ hai. "Ḳhudáwand to Ḳhudá hai, aur us ke siwá koí nahín̲ hai." Ist. 4: 35. "Ḳhudáwand hamárá Ḳhudá, akelá Ḳhudáwand hai." Ist. 6: 4. "Mere siwá koí Ḳhudá nahín̲ hai." Yas. 45: 21. "Hamáre nazdík to ek hí Ḳhudá hai." 1 Kur. 8: 6. "Ḳhudá ek hí hai." 1 Tim. 2: 6. Is ta'lím ke báre men̲ Pák Nawishton̲ kí shahádat ek hí hai, aur dunyá bhar ke Masíhíon̲ ke darmiyán kámil ittifáq hai. Pák Taslís kí nisbat Baibal kí haqíqí ta'lím Ḳhudá kí wahdat ke ḳhiláf nahín̲ ho saktí hai.

2. Dín i 'Íswí men̲ Pák Taslís kí ta'lím kyá hai?

Ta'lím yih hai, ki "Ḳhudá kí wahdat men̲ tín aqáním hain̲, jin ke jauhar aur qudrat aur hameshagí ek hí hain̲. Báp Ḳhudá hai, Beṭá Ḳhudá hai, aur Rúh ul Quds Ḳhudá hai. Taubhí tín Ḳhudá nahín̲ hain̲, magar ek. Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds kí Ḳhudáí ek hí hai, aur un ke ja-

lál aur 'azmat kí azliyat aur abdiyat yaksı hai. Is Salús men koí ek dúsre se pahle yá píchhe nahín hai: na koi ek dúsre se bará yá chhotá hai. Balki tín aqáním yaksán azalí, aur báham barábar hain." Aqnúm (Angrezí person) ke ma'ne shakhs hain. Jab insán se murád ho, to tín aqáním se tín ádmı garaz hogí. Jab Pák Taslís ke haqq men us ká isti'mál ho, to murád dúsrí hai. Agar koí bihtar lafz miltá to yaqínan wuh kám men na átá, kyúnki wuh Pák Kalám men jagah nahın pátá, aur us ke isti'mál se bátil ta'lım kí qubúliyat mumkin hai, ya'ne ki tín Khudá hain, aur jaisá bayán ho chuká yih ráe dín i 'Íswí ke 'aqíde ke har taur se khiláf hai. Tín aqáním se murád yihí hai, ki Khudá kí wahdat men aise tafriqe hain, ki Báp, Betá aur Rúh ul Quds goyá báham *main*, *tú* aur *wuh* kah sakte hain, taubhí tínon mile húe ek hí Khudá hain. Khudá men yih tafriqe azalí aur abadí hain. Is ta'lím men bhed kamál gahrá páyá játá hai. Kisí misál ke isti'-mál se bahut madad nahín mil saktí hai. Ba'z samajhte hain, ki ádmí ke mukhtalif rishton se us ká samajhná ásán kiyá jáe. Maslan koi ádmi ek shakhs ká betá, dús-re ká báp, aur tísre ká bháí ho. Par Pák Taslís kí ta'lím se yih misál kuchh bhí nisbat nahín rakhti. Jab Khudá rúh batláyá jáe, to wuh qaul insán kí samajh se báhar na-hín hai, kyúnki apní asliyat men ádmí bhí rúh hain, aur is bát men wuh Khudá kí mánind hain. Lekin ádmíon men koí bát hai hi nahín jo Khudá ke tín aqáním se ta'alluq rakhtí hai. Insán men 'aql aur marzí aur mu-habbat kí tín qúwaten zarúr hain, par wuh qúwaten ash-

ḳhás kí tarah nahíṉ haiṉ. Ḳhilqat meṉ bhí koí ḳháss misál nahíṉ miltí jis se ziyáda itmínán hásil ho. Áftáb kí misál to isti'mál meṉ átí hai, aur sháyad kisí kisí ko us se samajh ke liye kuchh na kuchh madad hásil ho. Us ká mádda hai, us ká núr hai, aur us kí garmí hai. Yúṉ tín wujúd maujúd haiṉ, par súraj ek hai. Jo misáleṉ kám áeṉ to áeṉ, par us ká kamál baṛá bhed báqí rahtá hai. Agarchi us ká aisá bhed nahíṉ khultá, taubhí is ta'lím se baṛá kám hai, jo bayán kiyá jáegá.

3. Pák Taslís kí ta'lím kis taur par insán ko dí játí hai?

Pák Taslís kí ta'lím Pák Kalám ke zarí'e se baní Ádam ko dí gaí. Aur kahíṉ us ká sáf pata bhí nahíṉ miltá. Puráne 'Ahd náme meṉ us ke haqq meṉ chand isháre to milte haiṉ, par wuh ḳhásskar Nae 'Ahd-náme kí ta'lím hai. Puráne 'Ahd-náme meṉ bár bár "Ḳhudáwand ke Firishte" ká zikr miltá hai. Beṭe se murád húí hogí jo píchhe mujassim hone ko thá. "Ḳhudá kí Rúh" bhí báraha pesh kí játí hai, aur ḳhiyál gálib hai, ki Rúh ul Quds se garaz hai. Pák Taslís kí ta'lím pákar un áyatoṉ kí tafsír ásán ho játí hai. Ḳhudá kí taraf se ta'lím kí gahrí gahrí báteṉ rafta rafta insán ko dí já saktí haiṉ. Yisú' Masíh kí ámad se peshtar Pák Taslís kí púrí ta'lím ke liye dunyá taiyár na húí hogí. Nae 'Ahd-náme ke wasíle zail ke tarīqoṉ se yih ta'lím Ḳhudá kí ummat ko 'ináyat húí.

1. Púrí safáí ke sáth Báp kí Ḳhudáí záhir kí gaí. "Hamáre nazdík to ek hí Ḳhudá hai, ya'ne Báp." 1 Kur. 8: 6. Báp kí ulúhiyat kí nisbat Masíhioṉ ke dar-

miyán koí kalám nahíṉ húá. Is 'aqíde par shurú' se kalísiyá meṉ ittifáq rahá.

2. Beṭe kí Ḳhudáí bhí káfí aur ma'qúl shahádat ke sáth pesh kí gaí. Tartíb ke sáth us shahádat ká bayán kiyá jáegá.

3. Yúṉhíṉ Rúh ul Quds kí Ḳhudáí kí ḳhabar bhí dí játí hai. Us ke subút bayán kiye jáeṉge.

Injíl ki ta'lím ke ba-mújib Báp, Beṭe aur Rúh ul Quds ke darmiyán aisí yaktái aur mel hai, ki tín Ḳhudáoṉ ká ishára tak nahíṉ hai. "Jo Beṭe ká iqrár kartá hai, us ke pás Báp bhí hai." 1 Yúh. 2: 23. Beṭe kí qubúliyat se Rúh ul Quds bhí hásil hotá hai. Yisú' Rúh se ma'múr hokar apnoṉ meṉ sukúnat pátá hai ki in'ám meṉ use diyá kare. Rúh ul Quds goyá Masíh se ma'múr hokar kalísiyá meṉ rahte húe us ká jalál záhir kartá hai. Rúh meṉ Yisú' ke wasíle ímándár Báp ke pás rasái páte haiṉ. Wuh yúṉ ek Ḳhudá ká maqdis ho játe haiṉ. Agar maḳhsúsiyat qáim rahe to un meṉ Pák Taslís kí sukúnat baní rahegí.

4. Baibal meṉ kis kis taur par Ḳhudá ko Báp ká laqab diyá játá hai?

1. Kull maujúdát ká Ḳháliq hokar wuh 'ámm taur par sab chízoṉ ká Báp kahlátá hai. Ḳháliq ho kar wuh sab ká Parwardigár aur Muháfiz bhí ṭhahartá hai, aur is hálat meṉ munásib hai, ki yih mu'azziz laqab us ko diyá jáe.

2. Ḳháss taur par Ḳhudá rúhoṉ ká Báp kahlátá hai. 'Ibr. 12: 9. Rúhoṉ kí paidáish ká taríqa 'ajíb húá. Unheṉ Ḳhudá kí súrat paidáish ke waqt baḳhshí

gaí. Jab un kí hálat aslí aur durust ho, to Ḳhudá se wuh farzandon̲ kí sí sharákat rakhtí hain̲. In báton̲ ke sabab se munásib hai, ki wuh un ká Báp kahláe. Maḳhlúqát men̲ un ká martaba auwal hí hai. Bani Ádam rúhen̲ hokar bazátihí Ḳhudá ke farzandon̲ men̲ shámil hain̲.

3. Ḳhudá naját-yáfta insán ká Báp hai, jinhon̲ ne naí paidáish aur rúhání zindagí páí. Yih ḳhush-nasíb maḳhlúq Ḳhudá ke paidáishí farzand hote hain̲. Is rishte par Pák Nawishton̲ men̲ baṛá zor diyá játá hai.

4. Pák Taslís men̲ Ḳhudá Iláhí taur par apne Iláhí Beṭe ká Báp ṭhahartá hai. Hán̲, wuh jalálí taur par Yisú' kí insániyat ká Báp zarúr hai. Maḳhlúqát men̲ us kí waldiyat ká aisá jalál aur kahín̲ nazar nahín̲ átá. Yisú' kí insániyat ká sá jalál o kamál kisí dúsre maḳhlúq men̲ na kabhí maujúd húá, aur na kabhí maujúd hogá. Us insániyat men̲ goyá sárí Iláhí ma'múrí kí gun-jáish pái gaí. Kul. 1: 19. Lekin Beṭe men̲ Ḳhudá kí waldiyat Yisú' kí insániyat se áge bahut dúr tak pahun̲chí. Pák Taslís men̲ Báp ke laqab se wuh rishta pesh kiyá játá hai, jo Beṭe kí Ḳhudáí se ḳháss ta'alluq rakhtá hai. Ḳhu-dáí ke andar wuh mubárak rishta páyá játá hai. Jab ibniyat Iláhí hí ho, to Iláhí waldiyat púrí serí pá saktí, aur use apne sáre kám ko anjám dená mumkin hotá hai. Báp aur Beṭe ke darmiyán yih jalálí rishta azalí aur abadí hai. Isí hálat men̲ Báp ne biná i 'álam ke peshtar Beṭe se muhabbat rakhí, aur Beṭá qurbán hone ke ba'd us jalál se jalálí banáyá gayá, jo dunyá kí paidáish se peshtar Báp ke sáth rakhtá thá. Yúh. 17: 5, 24.

5. *Pák Nawishton men Yisú' Masíh kis taur par Khudá ká Betá kahlátá hai?*

1. *Apní mu'jazána paidáish ke sabab se Yisú' Khudá ká Betá kahlátá hai.* "Aur firishte ne jawáb men Mariyam se kahá, ki Rúh ul Quds tujh par názil hogá, aur Khudá Ta'álá kí qudrat tujh par sáya dálegí, aur is sabab se wuh pákíza jo paidá honewálá hai Khudá ká Betá kahláegá." Lúqá 1: 35. Aisí paidáish se kámil insániyat maujúd húí. Aisá insán na kabhí peshtar paidá húá aur na ba'd phir paidá hogá. Lekin un kí haisiyat ke muwáfiq Khudáwand apní is jalálí insániyat men apnon ko apná shámilhál kar legá. Wuh kalám ke áíne men us ke jalál ko dekh dekh kar usí jalálí súrat men darja ba darja badalte játe hain. 2 Kur. 3: 18.

2. *Apne bare 'uhdon ke sabab se Yisú' Khudá ká Betá kahlátá hai.* Wuh Báp kí taraf se masah ya'ní muqarrar kiyá gayá, ki Nabí aur Sardár Káhin aur Bádsháh ho. Rúhání taur par in bare 'uhdon ke kám ko pákar wuh insán ká Munjí húá. Isí hálat men Patras ká bhárí qaul haqq thahrá, ki "Tú zinda Khudá ká Betá Masíh hai." Wuh apne kamál a'lá kám men Bete ke taur par Báp ká ham-khidmat húá.

3. *Apní ulúhiyat ke haqq men Yisú' Khudá ká Betá kahlátá hai.* Pák Taslís men us kí yihí Iláhí ibniyat pái játí hai. "Ibtidá men Kalám thá, aur Kalám Khudá ke sáth thá, aur Kalám Khudá thá. Aur Kalám mujassim húá, aur us ne fazl aur sachchái se ma'múr ho kar hamáre darmiyán khaima kiyá, aur ham ne us ká aisá

jalál dekhá, jaisá Báp ke íklaute ká jalál." Yúh. 1: 1, 14. "Wuh Khudá ko kháss apná Báp kahkar apne áp ko Khudá ke barábar banátá thá." Yúh. 5: 18. "Khudá ne Beṭe ko dunyá men is liye bhejá, ki dunyá us ke wasíle se naját páe." Yúh. 3: 17. Khudái ke andar Báp aur Beṭe ke rishte men Pák Taslís ká baṛá bhed páyá játá hai. Báp aur Beṭe ká jalál o kamál ek sá aur azalí aur abadí hai. Is rishte ká na shurú' húá, aur na us ká ákhir hogá. Apní ulúhiyat kí nisbat "Yisú' Masíh kal, aur áj, balki abad tak yaksán hai." 'Ibr. 13: 8. Ek taur par Beṭá Báp se kamtar ṭhahartá hai. Báp beṭe ke rishte kí khássiyat aisí hai ki goyá Báp auwal aur beṭá doyam shumár kiye játe hain. Isí hálat men Yisú' ne farmáyá, ki "Báp mujh se baṛá hai." Yúh. 14: 28, Kisí taur par jis ká bhed na kholá gayá Báp sárí Khudáí ká sar i chasma ṭhahartá hai. Beṭá Báp ke sáre jalál kí ma'múrí ká izhár baná rahtá hai. Wuh kámil taur par Báp kí waldiyat kí hashmat aur 'azmat záhir kartá hai. Zát o sifát men Báp aur Beṭe kí yagánagat kámil hai. Is hálat men Beṭá kah saká, ki "Main aur Báp ek hain." Yúh. 10: 30.

6. *Injíl men Beṭe kí bábat kaun sí misálen miltí hain jin se us ká jalál o kamál záhir kiyá játá hai?*

1. *Beṭá andekhe Khudá kí súrat kahlátá hai.* Qul. 1: 15. Yih misál kai bár isti'mál kí játí hai. Yádgárí ke liye ádmíon kí taswíren khínchí aur un kí múraten taráshí játí hain. Aisí taswíren aur múraten un ke jism hí se ta'alluq rakhtí hain. Rúhon ke sámhne musauwar aur sangtarásh láchár hote hain. Khudá rúh hai, aur Yisú'

us rúh kí taswír yá múrat ṭhahartá hai. Ádmíon kí taswíren aur múraten beján hotí hain. Yisú' zinda Khudá kí zinda súrat hai. Yih súrat goyá baṛí chalnewálí aur kám karnewálí hai. Insán kí taswíren aur múraten taiyár hokar dúr bhejí játí hain. Ádmí ek mulk men sukúnat kare, aur us kí taswír yá múrat dúsre mulk men kám áe. Khudá aur us kí zinda súrat hamesha ek sáth hí rahte hain. Wuh judáí ká tajriba nahín jánte hain. Beṭá Khudá kí zát ká naqsh bhí kahlátá hai. 'Ibr. 1: 3. Yih misál súrat kí misál se miltí hai. Donon kí ta'lím ek hai. Muhr kí chháp men muhr ká har ek lafz aur harf aur lakír aur nuqta nazar átá hai. Yúnhín Beṭe men Báp kí tamám sifaten aur khúbíán púre andáze aur jalál ke sáth maujúd hain. Khudá kí ek bát se bhí wuh mahrúm na rahá. Isí hálat men jis ne Beṭe ko dekhá, Báp ko bhí dekhá.

2. *Beṭá Khudá ke jalál ká partau kahlátá hai.* 'Ibr. 1: 3. Yih misál áftáb se ta'alluq rakhtí hai. Jis tarah áftáb kí tajallí us kí kirnon se záhir hotí hai, usí tarah Khudá ká jalál o kamál Beṭe ke wasíle se nazar átá hai. Áftáb apní kirnon ke zarí'e se girdágird ke saiyáron ko kamál kasrat ke sáth núr aur garmí pahunchához hai. Yih baṛá kám shurú' se anjám pá rahá hai, aur Khudá ko khabar hai ki kab tak pátá jáegá. Yúnhín azal se abad tak Beṭe ke wasíle Khudá Báp ká núr aur us núr ká mubárak asar makhlúqát men pahunchtá rahtá hai. Is mufíd misál men ek bát kí kamí páí játí hai. Áftáb kí kirhen akelí játí hain ki apní khidmat ko púrá karen, aur súraj píchhe rah játá hai. Wuh apní kirnon ke sáth nahín já

saktá hai. Beṭá kabhí bhí akelá nahín miltá. Báp hamesha Beṭe ká hamsafar hotá hai, aur un ká manzil i maqsad aur maskan ek hí hai. Un men judái mumkin bhí nahín hai. "Agar koí mujh se muhabbat rakhe, to wuh mere kalám par 'amal karegá, aur merá Báp us se muhabbat rakhegá, aur ham us ke pás áenge, aur us ke sáth sukúnat karenge." Yúh. 14: 23. "Main Báp men hún, aur Báp mujh men hai." Yúh. 14: 11. Báp aur Beṭe ke darmiyán báhamí sharákat azalí aur abadí hai.

3. *Beṭá Ḳhudá ká Kalám kahlátá hai.* "Ibtidá men Kalám thá, aur Kalám Ḳhudá ke sáth thá, aur Kalám Ḳhudá thá. Aur Kalám mujassim húá." Yúh. 1: 1, 14. "Us ká nám Kalám i Ḳhudá thá." Muk. 19: 13. Kalám poshída ḳhiyálát ká izhár hai. Ḳhudá Báp men sárí sachchái ke ḳhiyálát ká ḳhazána miltá hai. Kisí qadr wuh ḳhiyálát ḳhilqat ke zarí'e se záhir kiye gae. Ḳhilqat apne darje ke mutábiq Iláhí ḳhiyálát ká izhár hai. Rúhon kí maujúdagi aur 'ajíb qúwaton se, ḳhwáh firishte hon, ḳhwáh insán, Ḳhudá ne nae taur par apne ḳhiyálát záhir kiye. Aison men us kí pahchán aur rifáqat kí liyáqat hai. Magar kámil taur par aur tamám maḳhlúqon kí hájat ke muwáfiq Iláhí ḳhiyálát Beṭe hí ke wasíle se záhir kiye játe hain. Wuhí Ḳhudá ká zinda Kalám hai. 'Ilm i Iláhí kí mírás men se jo kuchh jánná hai, ki iqbálmandí aur sarfarází púrí ho, Beṭe hí kí ma'rifat insán ko baḳhshá játá hai. Yih azalí aur abadí aur zinda Kalám i Iláhí isí ġarz se mujassim húá, ki baní Ádam ko Ḳhudá aur us kí ásmáni bádsháhat se púrí ágáhí 'ináyat kare.

7. *Beṭe ke kin kin námon̲ se us kí ulúhiyat záhir kí játí hai?*

Pák Nawishton̲ men̲ Ḳhudá ke diye húe námon̲ se un ke pánewálon̲ kí sifaten̲ yá kám záhir kiye játe hain̲. Beṭe ko Ḳhudá ke mukhtalif nám diye gae hain̲. Agar us men̲ púrí ulúhiyat na hotí, to 'aql se ba'id hai, ki aise nám diye játe.

1. *Beṭá Ḳhudá kahlátá hai.* "Wuh is nám se kahlátá hai, Ḳhudá e Qádir." Yas. 9: 6. "Aur us ká nám 'Immanuel rakhenge; jis ká tarjuma yih hai; Ḳhudá hamáre sáth." Matí 1: 23. "Masíh sab ke úpar aur abad tak Ḳhudá e mahmúd hai." Rom. 9: 5. Yih áyaten̲ namúne ke taur par dí játí hain̲. Bahut aur báqí hain̲. Ek hí wajh se yih nám diye já sakte the, ya'ni ki Masíh men̲ ulúhiyat kí ma'múrí maujúd hai.

2. *Beṭá Yahowáh kahlátá hai.* "Tum Yahowáh kí ráh durust karo." Matí 3: 3. Yihí lafzí tarjuma hai. Yisú' Masíh se murád hai. Yas'aiyáh ne haikal men̲ Yahowáh ká jalál dekhá. Yas. 6: 5. Beṭe hí ke jalál se murád thí. Yúh 12: 41. Jab Puráne 'Ahd náme men̲ baṛe hurúf men̲ ḲHUDÁWAND ká nám chhápá jáe, to 'Ibrání lafz Yahowáh hai. Baní Isráel ke darmiyán yihí nám sab se 'azím aur mu'azziz thá. Us kí aisí ta'zim kí játí thí, ki wuh zubán par na láyá játá thá. Púrí ulúhiyat ke sabab se yih baṛe se baṛá nám Yisú' Masíh ko diyá gayá.

3. *Beṭá Ḳhudáwand kahlátá hai.*—Yih laqab zarúr 'izzatdár insán ko diyá játa hai, par Yisú' Masíh kí nisbat us ká isti'mál bilkull dúsrá hai. Zail kí misálon̲

se yih qaul durust ṭhahregá. "Yisú' Masíh sab ká Ḳhudáwand hai." Rom. 10: 12. Wuh "jalál ká Ḳhudáwand" bhí kahlátá hai. Aise taur par yih nám baní Ádam ko nahín miltá. Málik yá hákim se murád hai. Beṭá bádsháhon ká Bádsháh, aur Ḳhudáwandon ká Ḳhudáwand" hai. 1 Tim. 6: 15. Ḳhudáí men Báp ke sáth shámil ho kar yih nám us ko diyá gayá.

8. Beṭe kí kaun sí sifaton se us kí ulúhiyat záhir kí játí hai?

Ḳhudá ḳhásskar apní sifaton hí se jáná játá hai. Un men us ká láhadd jalál o kamál nazar átá hai. Iláhí sifaton ká bayán ho chuká. Baibal kí sáf shahádat hai, ki yih sárí Iláhí sifaten Beṭe men páí játí hain. Zail kí misálen káfí hongí.

1. Beṭá azalí aur abadí hai.—"Yisú' Masíh kal, aur áj, balki abad tak yaksán hai." 'Ibr. 13: 8. Is muháware se hameshagí murád hai. "Yihí ibtidá men Ḳhudá ke sáth thá." Yúh. 1: 2. Sabab yih hai, ki us ká shurú' na húá. Ḳhudá ho kar Beṭá láibtidáí men Báp ká shámilhál hai.

2. Beṭá Qádir i Mutlaq hai.—"Masíh sárí hukúmat aur iḳhtiyár ká sir hai." Kul. 2: 10. Aisí hukúmat aur iḳhtiyár ke liye láhadd qudrat darkár rahtí hai. Beṭá sab chízon ko apní qudrat ke kalám se sambháltá hai. 'Ibr. 1: 3. "Wuh sab chízen apne tábi' kar saktá hai." Fil. 3: 21. Púrí ulúhiyat hí kí maujúdagí ke sabab se Beṭe men aisí láintihá qudrat páí játí hai. Kisí maḳhlúq men aisí qudrat nahín miltí.

3. *Beṭá hamajá házir hai.*—"Jahán do yá tín mere nám par ikaṭṭhe hún, wahán main un ke bich men hún." Mati 18: 20. Mumkin hai, ki us ke shágird is taur par hazárhá jagahon men ikaṭṭhe hon, aur wuh tamám jagahon men un ke bich men hai. "Main dunyá ke ákhir tak hamesha tumháre sáth hún." Mati 28: 20. Jab sári dunyá men Ḳhudáwand ke ḳhádim phail jáen, to yih wa'da sab se ḳháss ta'alluq rakhtá hai. Jahán jahán us ká kám anjám páe wuh khud maujúd hai. Ḳhudá hí ko hamajá háziri mumkin hai. Beṭá Ḳhudá hokar yih wa'da púrá kar saktá hai.

4. *Beṭá 'álim ul gaib hai.*—Jab mujassim ho kar Beṭá bani Ádam ke darmiyán rahá, to us ne apne ap ko past kar diya, aur insán ki khátir garib bana. Us hálat aur waqt ki nisbat ishara hai, ki us ki 'ilm mahdúd húá. Apni dúsri ámad ke waqt ki bábat wuh beḳhabar thá. Mati 24: 28. Lekin jo kuchh kamí us waqt húí, jab wuh peshtar ke jalál men phir dákhil húá, jo Báp ke sáth rakhtá thá, wuh sab dúr húi. Ba'd ke 'ilm ki nisbat shahádat har taur se dúsri hai. "Masih men hikmat aur ma'rifat ke sáre ḳhazáne chhipe húe hain." Kul. 2: 3. "Gurdon aur dilon ká jánchnewálá main hí hún." Muk. 2: 23. 'Ilm i gaib ke jánne se yih baṛá kám mumkin hai. Naját ke sáre kám men láhadd 'ilm aur hikmat ká isti'mál kiyá játá hai. Ḳhudá hokar Ḳhudáwand 'álim ul gaib ho saktá hai.

5. *Beṭá látabdíl hai.*—Beṭe hí ke haqq men likhá hai, ki "Ai Ḳhudáwand, tú ne ibtidá men zamín kí neo

ḍálí, aur ásmán tere háth kí kárigarí hain: wuh nest ho jáenge; magar tú rahegá; aur wuh poshák kí mánind puráne ho jáenge; tú unhen chádar kí tarah lapeṭegá, aur wuh poshák kí tarah badal jáenge: magar tú wuhí hai, aur tere baras ḳhatm na honge." 'Ibr. 1: 10-12. "Yisú' Masíh kal, aur áj, balki abad tak yaksán hai." 'Ibr. 13: 8. Aisí látabdílí Iláhí sifaton men shámil hai aur ulúhiyat kí maujúdagí se wuh Beṭe men pái játí hai.

Sárí aḳhláqí sifaten bhí, ya'ní quddúsí aur rástbází aur sadáqat aur muhabbat aur rahmat usí láhadd andáze ke sáth Beṭe men jaise Ḳhudá Báp men pái játí hain. Jab Beṭe kí tamám Iláhí sifaton par gaur kiyá jáe, to un se ma'qúl shahádat hásil hogí, ki us men ulúhiyat kí ma'múrí maujúd hai.

9. Beṭe ke kin kin kámon se us kí ulúhiyat záhir kí játí hai?

Pák Kalám men Beṭe ke aise muḳhtalif kámon ká ḳháss bayán miltá hai, jo ulúhiyat hí kí maujúdagí se anjám pá sakte hain. Un se Yisú' Masíh kí Ḳhudáí ká ma'qúl subút miltá hai. Wuh kám zail ke hain.

1. Beṭe ke wasíle se ḳhilqat paidá kí gaí—"Sárí chízen us ke wasíle se paidá húín." Yúh. 1: 3. "Sárí chízen usí ke wasíle se, aur usí ke wáste paidá húí hain." Kul. 1: 16. Usí ke haqq men yih marqúm hai, ki "Ai Ḳhudáwand, tú ne ibtidá men zamín kí neo ḍálí, aur ásmán tere háth kí kárigarí hain." 'Ibr. 1: 10. Agar yih i'tiráz kiyá jáe, ki paidáish ke kám men Beṭá Báp ká wasíla hí thá, to jawáb yih hai, ki wuh aisá wasíla zarúr

thá, par púrí ulúhiyat ke bagair aise kám ká wasila honá imkán se báhar hotá. Makhlúq un kámon men wasíle ho sakte hain jo makhlúqon kí qúwat aur hikmat se ta'alluq rakhte hon. Lekin paidáish ká kám makhlúqon kí liyáqat se kuchh bhí ta'alluq nahin rakhtá. Beṭe men wuh qudrat samái húí rahtí thí jis se paidáish ke kám ko anjám pahunchá. Wuh qudrat har taur se Iláhí hí thí. Aise kám men wasíle hone kí qudrat aur hikmat ulúhiyat ká káfí subút ṭhahrí.

2. *Beṭá khilqat ko sambháltá aur sab makhlúqon kí parwardigárí kartá hai.*—"Beṭá sab chízon ko apní qudrat ke kalám se sambháltá hai." 'Ibr. 1: 3. "Usí men sárí chízen qáim rahtí hain." Kul. 1: 17. Wuhí qudrat jis se khilqat kí paidáish húí, us ke sambhálne men darkár rahtí hai. Sambhálne men goyá paidáish ká kám anjám pátá játá hai. Sab chízon ko qáim rakhná, khwáh beján hon, khwáh jándár, Beṭe ke háth men hai, aur is se us kí ulúhiyat sábit hai.

3. *Beṭá naját ká kám kartá hai.*—"Wuhí apne logon ko un ke gunáhon se naját degá." Matí 1: 21. "Usí ko Khudá ne Málik aur Munjí ṭhahrákar, apne dáhne háth se sarbuland kiyá, táki Isráel ko tauba kí taufíq aur gunáhon kí mu'áfí bakhshe." A'am. 5: 31. "Jo us ke wasíle se Khudá ke pás áte hain, wuh unhen púrí naját de saktá hai..' 'Ibr. 7: 25. Khudá ke záhir kiye húe kámon ke darmiyán gunahgáron ko un ke gunáhon se bachāná auwal aur afzal ṭhahartá hai. Makhlúqát ko maujúd karná azhadd baṛá kám zarúr húá, par badkár aur najis insán

ko makhlasí aur ásmání zindagí ká bakhshná bahut hí bartar kám hai. Us kám ko anjám dene men Betá láhadd jalál ko chhorkar past húá aur garíb baná aur salíbí maut men giraftár ho gayá. Lekin phir zinda hone se wuh kámyáb húá aur gálib áyá, aur tab se naját ká tajriba nae jalál ke sáth bakhshá kartá hai. Aise mubárak tajribe kí shahádat kasrat ke sáth baní Ádam ke darmiyán suní játí hai. Naját kí haqíqat se Yisú' kí ulúhiyat sábit hai.

4. Qiyámat men Betá murdon ko jiláegá.—"Wuh waqt átá hai, ki jitne qabron men hain us kí áwáz sunkar niklenge; jinhon ne neki kí hai, zindagí kí qiyámat ke wáste, aur jinhon ne badí kí hai, sazá kí qiyámat ke wáste." Yúh. 5: 28, 29. "Wuh hamárí pasthálí ke badan kí shakl badalkar, apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Naját ke páne men, naí paidáish ke waqt, rúhání qiyámat hásil hotí hai. Yisú' ke qabúl karnewále us ke sáth jiláe játe hain. Ifís. 2: 5, 6. Waqt par badan bhí nayá banáyá jáegá, aur rúh kí sukúnat aur khidmat kí púrí taiyárí páegá. Rúh aur badan donon ko aisá jalál bakhshná Bete ke kám men shámil hai, aur us se us kí ulúhiyat záhir kí játí hai.

5. Betá baní Ádam kí 'adálat karegá.—"Báp ne 'adálat ká sárá kám Bete ke sipurd kiyá hai." Yúh. 5: 22. "Zarúr hai ki Masíh ke takht i 'adálat ke sámhne jákar ham sab ká hál záhir kiyá jáe." 2 Kur. 5: 10. Aisí barí khidmat ke liye púrí ulúhiyat darkár hai. Bete men is bare kám kí liyáqat aur taiyárí kámil aur káfí hai. Is bát se us kí Khudáí ká subút miltá hai.

10. Parastish ke qabúl karne se Beṭá kis tarah apní ulúhiyat záhir kartá hai?

Ḳhásskar us ke jí uṭhne ke ba'd shágird Ḳhudáwand kí parastish kiyá karte the. Jab un ke dekhte húe wuh ásmán par uṭháyá gayá, to unhoṉ ne us ko sijda kiyá. Lúqá 24: 52. Rasúloṉ ne du'á meṉ us se hidáyat máṉgí, ki kis ko Yahúdáh Iskaryútí kí jagah meṉ muqarrar kareṉ. A'm. 1: 24. Marte waqt Stifanus ne Yisú' se darḳhwást kí, ki "Ai Ḳhudáwand, merí rúh ko qabúl kar." A'm. 7: 50. Paulus ne Shaitán ke káṉṭe kí bábat Ḳhudáwand se iltimás kiyá. 2 Kur. 12: 8, 9. "Har ek ghuṭná, ḳhwáh ásmání, ḳhwáh zamíní, Yisú' ke áge parastish meṉ ṭikegá." Fil. 2: 10. Ḳhudá ke firishte bhí use sijda karte haiṉ. 'Ibr. 1: 6. Injíl se záhir hai, ki Ḳhudáwand ne aisí parastish qabúl kí. Ḳhudá ke siwá kisí dúsre kí parastish ká na hukm hai aur na ijázat. Isí hálat meṉ Yisú' kí parastish rawá ṭhahartí hai, ki us meṉ ulúhiyat kí ma'múrí hai, warna kalísiyá aur us ke díní hádí butparastí meṉ shurú' se giraftár hote áe haiṉ. Tamám naját-yáfta, jo Masíh se sharákat aur rifáqat rakhte haiṉ, baḳhúbí jánte, ki us meṉ aisá dhoká nahíṉ hai. Rúhání zindagí ká tajriba haqq hai, aur Yisú' Masíh kalísiyá ká 'Immanuel hai.

11. Beṭe ká nám Báp ke nám ke sáth kis tarah miláyá játá hai, ki us se us kí ulúhiyat sábit hai?

Injíl meṉ Beṭe ká nám bár bár Báp ke nám se barábarí ke sáth miláyá játá hai. "Tum jákar sab qaumoṉ ko shágird banáo, aur unheṉ Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds ke

nám par baptisma do." Mati 28· 19. "Khudáwand Yisú' Masíh ká fazl, aur Khudá kí muhabbat aur Rúh ul Quds kí sharákat tum sab ke sáth hotí rahe." 2 Kur. 13: 14. "Hamáre Báp Khudá aur Khudáwand Yisú' Masíh kí taraf se tumhen fazl aur itmínán hásil hotá rahe." Rom. 1: 7. Rasúlon ke khatton men yih pichhlá muháwara 'anqaríb barábar isti'mál kiyá játá hai. 'Aql se ba'íd hai, ki kisí makhlúq ká nám, kitná hí buzurg kyún na ho, Báp ke nám se aisí barábarí ke sáth miláyá jáe. Bete ká nám is taur par bahut musta'mil hai, aur akelá sabab yihí ho saktá hai, ki us men ulúhiyat kí ma'múri pái játí hai.

12. Bete kí insániyat ke jalál o kamál se us kí ulúhiyat kyúnkar záhir kí játí hai?

Quddúsí aur rástbází aur tamám akhláqí khúbíon ke haqq men ásmán aur zamín ke liye Yisú' Masíh Khudá ká thahráyá húá aur kámil namúna hai. Us men fazílaton aur nek khaslaton ká shumár púrá hí hai, aur kisí ek men kamí ká pata bhí nahín miltá. Us kí sírat aur andarúní harakaten aur záhirí a'amál sab ke sab har taur se Báp kí marzí se milte the. Shurú' se lekar ákhir tak us ne apne khiyálon aur qaulon aur fi'lon men Báp kí púrí razámandí aur khushí hásil kí. Us kí tufúliyat ká zamána 'ajib thá. Us men kabhí kisí burí ragbat ne sir utháne na páyá, aur na koí khwáhish kabhí buráí men giriftár húí. Jaisí samajh aur dánish barhtí gaí, wuh Báp ke tábi' hotá gayá. Báp kí marzí kí qabúliyat barábar kámil rahí. Agar koí kamzorí yá burí ragbat mumkin húí, to du'á aur ímán se wuh us par fathmand rahá. Aur larkon kí sí nádání aur

bhúl chúk wuh na jántá thá. Bárah baras kí 'umr men Báp ke ghar aur kám kí fikr us men gálib thí. Jab tak baní Ádam ke darmiyán rahá, us kí sadáqat aur wafádárí kámil aur bedág thí. Us ko kabhí kisí náláiq niyat yá kalám yá kám ke sabab se afsos karná na pará. Wuh tauba ká tajriba na jántá thá. Us par kám aur dukh ká bár is qadar barhtá gayá, ki píchhe ján dení parí, lekin Báp kí marzí se wuh mutlaq na hatá. Gunáh par us ká galba kámil aur qáim rahá. Báp se us kí muhabbat ká daryá labálab bhará rahá, aur us se sharákat bilánága aur púrí thí. Paidáish se leke qabr tak wuh lamha ba lamha aur qadam ba qadam Báp ke sáth chaltá thá. Khudá ke rúbarú us kí sárí zindagí basar húí. Ulfat kí kashish ke sabab se mumkin na húá, ki kisí bát men wuh Báp se judáí ká tajriba ján saká. Insán se bhí Yisú' kí muhabbat lá-intihá thí. Baní Ádam kí makhlasí aur naját ke liye us kí zindagí basar kí gaí, aur us kí ján qurbán húí. Aisí muhabbat kisí dúsre makhlúq men kabhí nazar na áí. Ulfat ke sabab se jab us kí qabúliyat húí, to us kí khushí be bayán thí, aur jab wuh radd kiyá gayá, to kamál ranj hásil húá. Us kí muhabbat áftáb ke núr aur hawá kí tarah sab ke liye maujúd thí. Jab mauqa' milá to wuh muhabbat a'lá aur adná par gálib áí. Jahán tak us kí pahchán barhtí gaí wahán tak Yisú' kí sangat kí shírínı ziyáda hotí gaí. Gunahgár insán ke darmiyán sírat aur a'mál aur fazilaton kí nisbat wuh bilkull akelá páyá gayá. Ádmíon kí súrat men na kabhí koí dúsrá us ke barábar paidá húá, aur na paidá hogá. Us kí aisí kamáliyat aur

sarfarází ká bhed kyá hai? Us kí insániyat ká kamál o jalál isí bát se húá, ki wuh ulúhiyat ká jáma thí. Wuh insán zarúr thá, par insán se baṛhkar bhí thá. Us kí insániyat meṉ us kí ulúhiyat kí khāss shahádat miltí hai..

Yisú' Masíh kí ulúhiyat kí nisbat yih bhárí dalíleṉ ma'qúl aur káfí haiṉ. Jab Pák Nawishtoṉ kí tafsír sachchí aur láiq ho, to Khudáwand kí ulúhiyat kí ta'lím haqq ṭhahregí. Is ta'lím se muqaddasoṉ ke darmiyán naját ká tajriba khúb miltá hai. Apne kámoṉ se jo zamána ba zamána Khudáwand kartá hai, wuh apní ulúhiyat ko záhir aur sábit kartá hai.

13. Rúh ul Quds ke haqq meṉ kin bátoṉ kí khássiyat Pák Nawishtoṉ meṉ pesh kí játí hai, ki wuh Pák Taslís meṉ shámil hai?

1. Shakhsiyat kí Khássiyat.—Bayán ho chuká ki Pák Taslís ke tín aqáním kí nisbat shakhsiyat ke ma'ne aur haiṉ, aur insán kí nisbat aur, nahíṉ to tín Khudá kí ta'lím manzúrí pátí. Khudá kí wahdat meṉ Pák Taslís ke tín aqáním shámil haiṉ. Us wahdat se na Báp aur na Beṭá aur na Rúh ul Quds judá hai. Lekin in tín aqáním ke darmiyán Iláhí wahdat ke andar aisá tafríqa hai, ki ek ek se muqaddasoṉ kí sharákat hai. Yih Baibal kí *sáf ta'lím hai.* "*Hamárí sharákat Báp* ke sáth, aur *us* ke Beṭe Yisú' Masíh ke sáth hai." 1 Yúh 1: 3. "Rúh ul Quds kí sharákat tum sab ke sáth hotí rahe." 2 Kur. 13: 14. Yih mukhtalif sharákat aisí hai, ki goyá ek ek meṉ insán kí sí shakhsiyat maujúd hotí. Rúh ul Quds kí shakhsiyat Yisú' kí ámad se peshtar bahut kam jání játí

thí. Puráne 'Ahd-náme men us ke isháre to milte hain par safái ke sáth us kí ta'lím na dí gai. Jab Masíh jalál men pahunchá, to kalísiyá ko is 'aqíde kí qabúliyat kí taiyárí hásil húí. Peshtar Rúh ul Quds se Ḳhudá kí wuh qudrat aur us ká asar murád húí, jis se chuninda ádmí ḳháss hikmat aur qúwat hásil karke apne baṛe kámon ko anjám dete the. Nae 'Ahd-náme men Rúh ul Quds kí shaḳhsiyat kí ta'lím safái aur zor ke sáth dí játí hai.

2. Ulúhiyat kí ḳhássiyat.—Rúh kí ulúhiyat bhí Nae 'Ahd-náme men saríhan pesh kí játí hai. Us kí dalílon ko muḳhtasir taur par aur tartíb ke sáth bayán karná munásib hogá.

14. Rúh ul Quds kí shaḳhsiyat kí kaun sí dalílen Pák Nawishton men páí játí hain?

1. Rúh ul Quds men shaḳhsiyat kí qúwaten maujúd hain.—Wuh qúwaten zail kí hain.

(*1*) *'Ilm kí qúwat.*—Rúh ul Quds jánnewálá hai. Insán men shaḳhsiyat kí ek sifat 'aql hai, jis ke isti'amál se'ilm hásil hotá hai. Wuhí qúwat Rúh ul Quds men bhí pái játí hai. Farq yih hai, ki ádmíon men wuh mahdúd, aur Rúh men wuh lá-mahdúd hai. "Rúh sárí báten, balki Ḳhudá kí tah kí báten daryáft kar letá hai." 1 Kur. 2: 10. Wuh Ḳhudáwand ke shágirdon ká Ustád hai. "Wuhí tumhen sab báten sikháegá." Yúh. 14: 26. 'Ilm ke bagair sikháná mumkin nahín hai. Shaḳhsiyat ke bagair na 'ilm aur na us ká isti'mál hotá hai.

(*2*) *Marzí kí qúwat.*—Ird gird kí chízon aur dunyá kí muḳhtalif báton ke darmiyán bhí Ádam ba'zon ko

pasand karke qabúl karte aur ba'zoṉ ko radd karte haiṉ Yih kám marzí kí qúwat ke isti'mál se anjám pátá hai. Nek o bad ke darmiyán chun lená marzí ká ḳháss aur a'lá kám hai. Yih baṛí qúwat shaḳhsiyat se ta'alluq rakhtí hai. Yih qúwat Rúh ul Quds meṉ záhir kí játí hai. Wuh ba'z bátoṉ ko chun letá aur ba'z ko radd kartá hai. "Yih sab tásíreṉ wuhí ek Rúh kartá hai, aur jis ko cháhtá hai, banṭtá hai." 1 Kur. 12: 11. Us ke sáre kám-oṉ meṉ yih qúwat nazar átí hai. Is bát se us kí shaḳh-siyat záhir aur sábit hai.

(*3*) *Muhabbat kí qúwat.*—Insán kí shaḳhsiyat kí yihí tísrí qúwat hai. Muhabbat shaḳsiyat ká izhár hai, jab wuh un wujúdoṉ se ta'alluq rakh saktí hai, jin meṉ aḳhláqí ḳhúbiáṉ maujúd haiṉ aur jin kí mirás meṉ aḳhláqí kamáliyat shámil hai. Haiwánoṉ kí muhabbat aur tarah kí hai. Muhabbat kí a'lá qúwat Rúh ul Quds meṉ hai. "Rúh kí muhabbat" ká sáf bayán Pák Kalám meṉ miltá hai. Rom. 15: 30. Aḳhláqí aur rúháni muhabbat ká chashma hokar wuh díndároṉ ke dil meṉ us ko járí kar saktá hai. Rom. 5: 5. Muhabbat kí qúwat se Rúh kí shaḳhsiyat záhir hotí hai.

2. Rúh ul Quds shaḳhsiyat ke kámoṉ ko anjám detá hai.—Zail ke kám gaur ke láiq haiṉ.

(*1*) *Rúh ul Quds kalám kartá hai.*—"Wuh apní taraf se na kahegá; lekin jo kuchh sunegá, wuhí kahegá." Yúh. 16: 13. Baibal meṉ us ke kalám karne ká bayán baṛí kasrat ke sáth miltá hai. Shaḳhsiyat ke bagair kalám nahíṉ kiyá játá.

(2) *Rúh ul Quds sikhlátá hai*—"Wuhí tumhen sab báten sikháegá." Yúh. 14: 26. "Wuh masah tumhen sab báten sikhátá hai." 1 Yúh. 2: 27. Aise masah se hásil kiyá húá Rúh ul Quds murád hai. Is kitáb ke Báb XI men Rúh ke sikháne ká kám pesh kiyá játá hai. Aise Ustád men shakhsiyat kí qúwat maujúd hai.

(3) *Rúh ul Quds ádmíon ko bulátá aur khidmat ke liye bhejtá hai.*—"Jab wuh Khudáwand kí 'ibádat kar rahe, aur roza rakh rahe the, to Rúh ul Quds ne kahá, ki Mere liye Bar-Nabá aur Sháúl us kám ke wáste makhsús kar do, jis ke wáste main ne un ko buláyá hai. Pas wuh Rúh ul Quds ke bheje húe gae." A'm. 13: 2, 4. Yih is kám kí ek misál hai. Wuh us ko anjám diyá kartá hai. Is kám men Rúh kí shakhsiyat ká izhár miltá hai.

(4) *Rúh ul Quds naí paidáish ká wasíla hai.*—"Jab tak koí Rúh se paidá na ho, wuh Khudá kí bádsháhat men dákhil nahín ho saktá hai." Yúh. 3: 5. Wuhí insán ke liye pák rúhání zindagí ká chashma hai. Nae sire se ádmíon ko paidá karke wuh apní shakhsiyat ko záhir aur sábit kartá hai.

(5) *Rúh ul Quds ilhám bakhshtá hai.*—"Ádmí Rúh ul Quds kí tahrík ke sabab Khudá kí taraf se bolte the." 2 Pat. 1: 21. Kalísiyá ko usí ke wasíle se sárí sachchái ká khazána hásil húá. Ilhám ke dene se us kí shakhsiyat záhir kí gaí.

Rúh ke kám kí nisbat yih misálen káfí hongí. Báb XI men tartíb ke sáth us ke kámon ká ziyáda bayán miltá hai. Wuh kám 'ajíb aur pur-jalál hain. Un se Rúh

kí shakhsiyat kamál safáí ke sáth záhir kí játí hai. Aisi shakhsiyat kí ta'lím rúhání zindagí kí kasrat se kháss ta'alluq rakhti hai. Shakhsiyat ke bagair us se sharákat mumkin na hotí. Us sharákat ká tajriba rúhání serí aur ásúdagí kí shart hai.

15. Rúh ul Quds kí ulúhiyat kí kaun sí dalílen Pák Nawishtón men pesh kí játí hain?

Rúh ul Quds ki ulúhiyat kí nisbat Pák Kalám men 'anqaríb wuhí sárí dalílen maujúd hain jin se Bete kí ulúhiyat sábit hotí hai.

1. Khudá ke nám Rúh ul Quds ko diye játe hain.

(*1*) *Wuh Khudá kahlátá hai.*—"Ai Hananiyáh! kyún Shaitán ne tere dil men yih bát dál dí, ki tú Rúh ul Quds se jhúth bolá? Tú Khudá se jhúth bolá." A'm. 5: 3, 4. Tum Khudá ká maqdis ho, aur Khudá ká Rúh tum men basá húá hai." 1 Kur. 3: 16. Hananiyáh, Khudá Rúh ul Quds se jhúth bolá, aur Khudá Rúh ul Quds muqaddason men basá húá hai.

(*2*) *Wuh Yahowáh kahlátá hai.*—"Rúh ul Quds farmátá hai, kí tumháre báp dádon ne mujhe jánchá aur ázmáyá." 'Ibr. 3: 7, 9. Unhín ázmáishon se murád thí jo bayábán men Yahowáh se ta'alluq rakhtí thín. Zab. 95: 8-10. Unhon ne Yahowáh Rúh ul Quds ko jánchá aur ázmáyá. Ulúhiyat hí kí maujúdagí ke sabab se yih nám Rúh ul Quds ko diye játe hain.

2. Rúh ul Quds men Khudá kí sifaten maujúd hain.—Zail kí misálen káfí hongí.

(*1*) *Wuh azalí aur abadí hai.*—"Masíh ne apne áp ko azalí Rúh ke wasíle Khudá ke sámhne be-'aib qurbán kar diyá." 'Ibr. 9: 14. Hameshagí Khudá hí kí sifat hai, aur Rúh ul Quds Khudá hokar us men Báp aur Beṭe ká shámilhál hai.

(*2*) *Wuh 'álim ul gaib hai.*—"Rúh sárí báten, balki Khudá kí tah kí báten bhí daryáft kar letá hai." 1 Kur. 2: 10. Us ke sámhne na Khudá kí aur na khilqat kí koí bát chhipí húí hai. Maujúdát ke tamám bhed us ke liye khule húe hain. Ulúhiyat ko aisá 'ilm mumkin hai.

(*3*) *Wuh hamajá házir hai.*—"Tere Rúh se main kidhar jáún? aur terí huzúrí se main kahán bhágún? Agar main ásmán par chaṛh jáún, to tú wahán hai; agar main patál men apná bistar bichháún, to dekh, tú wahán bhí hai. Agar subh ke pankh lekar main samundar kí intihá men já rahún; to wahán bhí terá háth mujhe le chalegá, aur terá dáhiná háth mujhe sambhálegá." Zab. 139: 7-10. Jahán tak Rúh ul Quds ká 'ilm aur kám pahunchtá hai, wahán tak us kí huzúrí bhí miltí hai. Mumkin nahín hai, ki koí jagah us kí maujúdagí se mahrúm rahe. Sabab yih hai, ki us men Khudáí kí ma'múrí hai.

(*4*) *Wuh Qádir i Mutlaq hai.*—Us ke kámon se yih qaul haqq ṭhahartá hai. Áge ko ham dekhenge ki wuh kám khilqat kí paidáish aur árástagí se, aur insán kí naját se ta'alluq rakhte hain. Wuh kháss taur par muqaddason ke liye akhláqí aur rúhání qúwat ká chashma hai. Is bát se us kí ulúhiyat záhir hai.

3. Rúh ul Quds Iláhí kámon ko anjám detá hai.—Zail kí báten k̤háss gaur ke láiq hain.

(1) Wuh paidáish ke kám men sharík húá.—"Aur zamín wírán aur sunsán thí; aur gahráo ke úpar andherá thá. Aur K̤hudáwand ká Rúh pánion par jumbish kartá thá." Paid. 1: 2. Rúh ke jumbish karne se zamín kí wíráni aur sunsání aur táriki dúr húin. Un ke 'iwaz kamál árástagí maujúd húí. "K̤hudá ne apne Rúh se ásmánon ko áráish dí hai." Aiy. 26: 13. Rúh kí k̤hidmat se jismání aur rúhání sajáwat aur zebáish hásil hotí hai. Ulúhiyat hí ko aisá kám mumkin hai.

(2) Insán kí naját ke kám men wuh Báp aur Beṭe ká shámilhál hai.—Usí kí qudrat aur kám se naí paidáish hásil hotí hai. Yúh. 3: 5. Rúhání zindagí ke dene se K̤hudá ke liye bhí koí ziyáda baṛá kám na hogá. Wuhí ni'maten jo naját se ta'alluq rakhtí hain aur rúhání k̤hidmat men kám átí hain, Rúh ul Quds hí kí taraf se miltí hain. 1 Kur. 12: 11. Wuhí K̤hudáwand ke k̤hádimon ko qúwat se mulabbas kartá hai, ki manádí karne aur gawáhí dene men kámyábí hásil ho. A'm. 1: 8. Du'á mángne men wuh madad kartá aur jawáb kí taiyárí bak̤hshtá hai. Rom. 8: 26. Rúhání zindagí kí sárí fazílaten Rúh ul Quds ká phal hain. Gal. 5: 23, 24. Qiyámat ke din usí ke wasíle se rást-bázon ko jalálí badan hásil honge. "Agar usí ká Rúh tum men basá húá hai, jis ne Yisú' ko murdon men se jiláyá, to jis ne Masíh Yisú' ko murdon men se jiláyá, wuh tumháre fání badanon ko bhí apne us Rúh ke wasíle zinda karegá, jo tum men

oasá húá hai." Rom. 8: 11. Rúh ul Quds kí ulúhiyat ke sabab se yih sáre baṛe baṛe kám mumkin hain̲.

4. Rúh ul Quds ká nám Báp aur Beṭe ke námon̲ se barábarí ke sáth miláyá játá hai.—Usí ke nám par baptisma diyá játá hai. Matí 28: 19. Kalamát i barakát men̲ us ká nám shámil kiyá játá hai. 2 Kur. 13: 14. Ulúhiyat hí ke sabab se us ke nám ká aisá isti'mál munásib hai.

Rúh ul Quds kí Ḳhudái ke haqq men yih dalílen̲ ma'qúl aur káfí ṭhahrengí. Yih namúne ke taur par pesh kí gaín̲. Kasrat ke sáth aur dalílen̲ maujúd hain̲. Rástbázon̲ ká rúhání tajriba is ta'lím se 'ajíb taur par miltá hai. Un ke dilon̲ men̲ us ke kám se us kí ulúhiyat záhir kí játí hai.

16. Báp aur Beṭá aur Rúh ul Quds báham ek dúsre se kaisá bartáo karte hain̲?

Báp aur Beṭá aur Rúh ul Quds lá-intihá muhabbat kí yagánagat men̲ rahte aur ek dúsre ko kamál 'izzat dete hain̲. Pák Nawishton̲ men̲ is bát par baṛá zor diyá játá hai. Beṭe ká yih qaul hai, ki "Merí baṛái Báp kartá hai." Yúh. 8: 54. Yih bhí us kí shahádat hai, ki "Báp Beṭe se muhabbat rakhtá hai, aur sab chízen̲ us ke háth men̲ de dí hain̲." Yúh. 3: 35. In báton̲ ká paigám bár bár diyá játá hai. Báp kí yih pukár húí, ki "Yih merá piyárá Beṭá hai, jis se main̲ ḳhush hún̲." Matí 3: 17. Báp se Beṭe kí muhabbat aisí hí thí, jaisí Beṭe se Báp kí thí. Báp kí muhabbat men̲ Beṭe kí sukúnat baní rahí, aur usí se serí aur ásúdagí hásil húí. Har waqt aur har bát men̲ Beṭe

kí marzí Báp ke tabi' rahí, aur us kí farmánbardári har taur se kámil thí. Wuh tábi'dárí aur farmánbardárí lá-intihá muhabbat ká izhár thí. Rúh ul Quds ke núr aur hawá men goyá Báp aur Beṭe kí báhamí sharákat kámil aur qáim rahí. Beṭá apní zindagí aur kám aur kalám men Báp kí kamál baṛáí kartá rahá. "Main apne Báp kí izzat kartá hún." Yúh. 8: 49. "Jo kuchh tum mere nám se cháhoge, main wuhí karúngá, táki Báp Beṭe men jalál páe." Yúh. 14: 13. "Main ne zamín par terá jalál záhir kiyá." Yúh. 17: 4. Báp ká jalál záhir karná us ká kháss kám hí thá. Is ráh men goyá us ká kháná thá, ki Báp kí marzí ko púrá kare. Báp aur Beṭe se Rúh ul Quds kí kamál qadr kí játi hai. Us khidmat se jis ke liye wuh Báp kí taraf se bhejá gayá yih bát záhir hai, ki Báp us ko kamál 'izzat detá hai. Wuh khidmat insán kí naját se kháss ta'alluq rakhtí hai. Rúh kí ta'ríf men Beṭe ká kalám 'ajíb hai. Us kalám se záhir hai ki us kí kamál baṛáí kí játí hai. "Merá jáná tumháre liye fáidamand hai; kyúnki agar main na jáún, to wuh Madadgár tumháre pás na áegá; lekin agar jáúngá, to tumháre pás bhej dúngá. Jab wuh, ya'ne sachchái ká Rúh, áegá, to tum ko tamám sachchái kí ráh dikháegá. Wuh merá jalál záhir karegá, is liye ki mujh hí se hásil karke tumhen khabaren degá." Yúh. 7: 13, 14. Rúh ul Quds hí men aur usí kí qudrat se Beṭe ne apne baṛe baṛe kámon ko anjám diyá, aur us ne usí ke wasíle se Khudá Báp ke sámhne apne áp ko be'aib qurbán kiyá. Matí 16: 7; 'Ibr. 9: 14. Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds ke darmiyán aisí hí báhamí muhabbat aur

sharákat darkár hotí hogí ki Iláhí serí aur ásúdagí hásil ho. Iláhí muhabbat ko Iláhí muhabbat se púrá itmínán mumkin hogá. Jab akhláqí makhlúqon ko Iláhí muhabbat darkár rahtí hai, to Khudá ko kyún na darkár hogí? Pák Taslís men goyá Khudá Khudá se muhabbat rakhtá, aur Khudá kí taraf se Khudá ko muhabbat hásil hotí hai. Yúnhín láintihá muhabbat ko, khwáh Báp men, khwáh Beṭe men, khwáh Rúh ul Quds men, láintihá muhabbat miltí hai. Pák Taslís men Khudá ko zindagí kí ma'múrí miltí hai, aur wuh zindagí báhamí muhabbat hai. Aisí hí zindagí men muqaddas insán apní haisiyat ke ba-mújib sharákat páte hain.

17. *Pák Taslís ká 'aqída rúhání zindagí se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Pák Taslís kí ta'lím isí garz se bakhshí gaí, ki ziyáda kasrat ke sáth rúhání zindagí baní Ádam ko hásil ho. Wuh ta'lím aisí zindagí kí ihtiyáj aur ishtiyáq se kháss taur par miltí hai. Khudá kí sangat men yih 'aqída kamál pasandída aur beshbahá ṭhahartá hai. Pák Taslís ke ek ek aqnúm se baṛí rúhání hájat rafa' kí játí hai. Har ek ke dil men, jis ne púre andáze kí rúhání zindagí hásil kí, Khudá Báp kí árzú baní rahtí hai. Usí kí sharákat ke bagair rúhání ásúdagí mumkin nahín hai. Aisí hálat men bhí Beṭe ke liye baní Ádam kí rúhen áhen khínchtí aur tarastí hain. Agar Beṭá hásil na ho, to yatímí aur láwárisí ká sá tajriba jáná játá hai. Rúh ul Quds kí zarúrat bhí bahut baṛí aur sáf záhir hotí hai. Agar yih mubárak Madadgár aur Tasallí Denewálá aur Ustád aur Hádí na

diyá jáe, to kangálí aur pasthálí gálib áegí. Jab Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds tínon se sharákat aur rifáqat haqíqí aur qáim ho, tab hí tamám rúhání hájaten rafa' kí játí hain. Injíl ke musannif Pák Taslís ká bhed nahín kholte, aur na us ke kholne kí koshish karte hain. Is bát men un ká namúna tamám díní hádíon ke liye achchhá hai. Pák Taslís ká bhed aur ráz hál kí zindagí men insán kí samajh se báhar hai. Rasúlon ne Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds se sharákat aur rifáqat páí, aur apne is tajribe ká bayán karte aur us par gawáhí dete hain. Yih tajriba kull kalísiyá ke liye mumkin aur farz hai. "Hamárí sharákat Báp ke sáth, aur us ke Beṭe hamáre Ḳhudáwand Yisú' Masíh ke sáth hai." 1 Yúh. 1: 3. "Rúh ul Quds kí sharákat tum sab ke sáth hotí rahe." 2 Kur. 13: 14. *Paulus yih darḳhwást apní du'á men is liye pesh kar saká,* ki muqaddason ke darmiyán aisí sharákat hásil húá kartí thí. "Tum use jánte ho; kyúnki wuh tumháre sáth rahtá hai, aur tumháre andar hogá." Yúh. 14: 17. Rúh hí se murád thí. Yihí Injíl kí sáf ta'lím hai. Beṭe ke wasíle aur Rúh men tamám muqaddas Báp ke pás rasáí páte hain. Ifis. 2: 18 Jab Pák Taslís se sharákat aur rifáqat púrí ho, to wuh qúwat milegí jis se dunyá par galba hásil hogá. Masíhion ke darmiyán ek firqa hai jo Pák Taslís ká 'aqída qabúl nahín karte hain. Wuh Ḳhudáwand kí ulúhiyat kí ta'lím ko bátil samajhte aur Rúh kí shaḳhsiyat aur ulúhiyat ká 'aqída bhí radd kiyá játá hai. Báp hí kí Ḳhudáí mání játí hai. Mashhúr bát hai, ki un men rúhání zindagí kí bahut hí kamí hai. Wuh kalísiyá to bahut

purání ho gaí, par us ke shuraká thore hi hain, aur unhen taraqqí nahín miltí. Wuh dunyá ke liye barakat ká bá'is nahín, balki bar'aks is ke jis qadr un ká zor ho, to un ke asar se rúháni kám roká játá hai. Pák Taslís hí ki ta'lím aur tajribe men dunyá kí naját ki súrat hai. Tamám Masihion ke darmiyán yih mubárak ta'lím púri qabúliyat, aur kamál qadr ke láiq hai.

BAB IV.

Khilqat.

1 *Kis maqsad se insán par záhir kiyá gayá, ki Khudá sab chízon ká Kháliq aur Málik hai?*

Isí maqsad se yih bará 'ilm baní Ádam ko diyá gayá, ki Khudá kí haqíqí parastish mumkin ho. Us parastish kí kháṣṣiyat ke sabab se aisá 'ilm darkár rahtá hai. Sach chí parastish ká imkán tín báton par munhasir rahtá hai. Wuh báten zail kí hain.

I. *Ma'búd kí pahchán darkár hai.* Pahchán kí roshní men cháhiye ki wuh ma'búd har taur se parastish ke láiq nazar áe. Zinda aur barhaqq Khudá hí kí sach chí 'ibádat mumkin hai. Us kí aisí parastish bhí tab hí ho saktí hai, jab wuh sárí maujúdát ká akelá Málik ṭhahre Ná-ma'lúm Khudá rahkar us kí 'ibádat zarúr aur tarah kí hotí. Músá ke zamáne men áftáb aur mahtáb aur sitáron aur saiyáron aur zamín ke mukhtalif makhlúqon aur chízon kí parastish húá kartí thí. Jahálat hí ke sabab se aisí parastish mumkin húí. Jab hí káfí núr ho aur qabúliyat páe, to aisí parastish játí rahtí hai. Músá kí ma'rifat Khudá ne nae taur par apne áp ko sárí maujúdát ká Kháliq aur Málik záhir kiyá. Is maqsad se yih Iláhí 'ilm 'ináyat húá, ki baní Ádam haqíqí 'ibádat karen, aur

Ḳhudá se sharákat aur rifáqat hásil kar len̤. Aise 'ilm ke bagair yih mubárak tajriba mumkin nahín̤ hai.

2. *Haqíqí 'ibádat men̤ Ma'búd kí taraf se 'ábid ko qúwat aur madad darkár rahtí hai.* Aisí 'ibádat barí qúwat ká izhár hai. Aisí 'ibádat men̤ goyá Ma'búd 'ábid ko apná didár bakhshtá, aur andarúni bínáí sáf aur tez kar detá, aur wuh us kí marzí ko apní marzí se milá letá, aur apni sári pasand kí húí báten̤ us ko pasandída kará detá hai. Aisí 'ibádat men̤ bhí Ma'búd 'ábid kí muhabbat ko apní god men̤ goyá basá letá hai. Haqíqí parastáron̤ ká rúhání watan apne Ma'búd kí sharákat aur rifáqat hí men̤ páyá játá hai. Sárí maujúdát ká Ḳháliq akelá hí aisá ma'búd ho saktá hai. Wuhí insán kí rúh ko 'ibádat men̤ apne pás khín̤ch saktá, aur apne sáth sharákat de saktá hai. Kisí bátil ma'búd kí parastish men̤ aisá tajriba mumkin nahín̤ hai. Butparastí hamesha ních aur nikammí parastish hotí hai. Záhir kiye húe aur pahcháne húe Ḳháliq hí kí haqíqí 'ibádat mumkin hai.

3. *Sirf usí Ma'búd kí haqíqí 'ibádat mumkin hai, jo darḳhwásten̤ sunkar hájaten̤ rafa' kar saktá hai.* Sachchí 'ibádat men̤ darḳhwáston̤ kí jagah bahut barí hai. Ma'búdon̤ ke darmiyán sirf ek hí miltá hai, jo du'áon̤ ko sunkar jawáb de saktá hai. Wuhí sárí maujúdát ká Ḳháliq aur Málik hai. Aisí hálat men̤ kamál zarúrat hai, ki baní Ádam Ḳhudá ko sárí ḳhilqat ká aur apná paidá karnewálá aur málik jánen̤. Tabhí haqíqí 'ibádat mumkin hai, aur us men̤ wuh sharákat hásil kí játí jis se rúhání ásúdagí miltí hai.

2 *Kyúnkar záhir aur sábit hai, ki khilqat haqíqí wujúd hai?*

Zikr ho chuká ki is qaul ke munkir milte hain Un ká da'wá hai, ki yih khwáb kí sí zindagí hai. Yih ráe kí chízon kí haqíqat hai, wuh kham-khiyálí kí bát samajhte hain. Un ke da'we kí batálat zail kí báton se záhir hogí.

1 *Wuh Pák Nawishton kí ta'lím ke khiláf hai.* Waqt zarur tha jab khilqat kí paidaish na huí thí, aur wuh sirf Khálíq ke khiyál aur iráde men maujudagí rakhtí thí Jab zamanon ká shuru' hua, to us kí qudrat aur kám se asman aur zamín maujud kiye gae. Khudá ke kámon se hastí kí haqíqat hotí hai Khwáb kí sí báton se us ko kam nahín hai Khilqat ke paida karne ke báre men Khuda ke khiyal aur irade peshtar haqíqí the, aur jab púre kiye gae to us kí dastkárí kí ashya kí hastí sachchí thí. "Khudá ne ásmán aur zamín ko paidá kiya." Paid 1. 1. Baraha is qaul ká paigám diya játa hai "Wuh sab chízon ko apní qudrat ke kalam se sambháltá hai." Haqíqí wujúdon hí ko wuh paidá karke sambhálta hai.

2. *Yih da'wá insán ke tajribe ke khiláf hai.* Dunyá men khwáb to hote hain Lekin khwab kí báten aur hí hain, aur wuh jo jagte waqt waqi' hon aur. Khwáb kí ág men koí chíz bhasam nahín hotí, pání men koí nahín dúbtá, kháne se koí ser nahín hotá aur márne se koí nahín martá hai. Jágte húe tajriba aur hai. Apní hastí kí haqíqat tamízdaron se pahchání játí hai. Ham apne a'zá aur andaruní qúwaton ko kám karte hue dekhte hain. 'Aql sochtí hai, marzí kí quwat pasand yá napasand kartí

hai, muhabbat kı qúwat apne mahbúbon se miltı hai. Yih sárá kám hamárá dekhá húá hai. Jism kı harakaten bhi hamen nazar átı hain. Hawás i khamsa ke isti'mál se ádmı sunte, dekhte, súnghte, chakhte, aur ṭaṭolte hain. Is ke 'aláwa háth pánw wg. apne kámon ko anjám dete hain. In sárı báton ká tajriba bani Ádam ko miltá hai. Tajribe se bihtar subút nahin hotá. Jab ádmí chízon kí haqiqı hasti ke báre men shakk kare, to us shakk hi se subút miltá hai, ki un ki hasti sachchí hai. Insán khilqat ká hissa hain, aur agar wuh na hoti to shakk karnewále bhí na milte. Jab hamárı maujúdagi haqiqi thahre, to ird gird kı chızen sach much maujúd hain, kyúnki unhın hı se hamárá kám baná rahtá hai. Un ke bagair hamárá koí bhí kám anjám na pátá. Apni hasti kı pahchán khilqat kı hastı kı pahchán par munhasir rahtí hai. Wuh kám jo khilqat kı chızon se hotá hai tajribe kí bát hai, aur wuh tajriba haqiqı hai. Haqíqí kám aur haqíqı tajriba is liye mumkin hain, ki khilqat haqiqi hai. Farzí chızon se na haqıqı kam aur na haqıqı tajriba mumkin hai.

3. *Zindagí ke kámon men aise da'we par 'amal karná mumkin nahín hai.* Agar khilqat kí ashyá kí haqiqi hasti nahin hai, to un ká isti'mál sirf wahmi aur tasauwari hotá hai. Tasauwarí chízon ká tasauwarí isti'mál kyún kiyá jáe? Aise isti'mál ke chhorne se nuqsán kí súrat na hogí. Lekin yih ráe kám men nahín á saktí hai. Jab áspás kí chízon ká ṭhahráyá húá isti'mál ho, to wuh árám aur khushháli ke ba'is hotı hain. Agar un ke

isti'mál se dastbardári kí jáe, yá un se muḳhálifat ká kám anjám páe, to dukh aur halákat hásil hogí. Maslan ág aur pání aur hawá aur bijlí aur zamín ke phaloṉ wg. ke báre meṉ yih qaul haqq ṭhahartá hai. Jab láiq taur par yih chízeṉ insán ke kám áeṉ, to bhalái aur árám ká bá'is hotí haiṉ. Agar nájáiz taur se un ká isti'mál ho, yá un se muḳhálifat kí jáe, to dukh aur halákat hásil kí játi hai. Un kí tásíroṉ se un kí maujúdagí kí haqíqat jání játi hai. Wuh tásíreṉ insán ke tajriboṉ meṉ shámil haiṉ. Apní rúhání aur jismání harakatoṉ se apní hastí ká 'ilm miltá hai, aur ḳhilqat kí chízoṉ ke isti'mál aur us isti'mál kí tásíroṉ se un kí maujúdagí se ágáhí hásil hotí hai. Apní aur ḳhilqat kí haqíqí hastí ko mánkar, aur is ta'lím par chal chalkar, baní Ádam apní zindagí ká kám púrá kar sakte haiṉ. Kisí dúsrí ráh meṉ zindagí ko basar karná mumkin bhí nahíṉ hai.

4. *Hawáss i ḳhamsa is da'we ke ḳhiláf haiṉ.* Hawáss i ḳhamsa goyá wuh ráheṉ haiṉ jin ke isti'mál se insán aur báqí ḳhilqat ke darmiyán ámad o raft hotí hai. Un ká isti'mál aur us isti'mál ke natíje ádmioṉ ke tajribe meṉ shámil haiṉ. Un ke isti'mál se maḳhlúqát ká sárá bhed to nahíṉ khultá, lekin un ke wasíle zarúrat ke ba-mújib ird gird kí chízoṉ se kám hotá rahtá hai. Hawáss i ḳhamsa ke jáne húe kámoṉ se un kí maujúdagí haqíqí sábit hotí hai. Dunyá bhar meṉ in qúwatoṉ ke kám meṉ púrá mel hai. Ḳhilqat kí haqíqí maujúdagí kí nisbat un kí shahádat meṉ kámil ittifáq páyá játá hai. Jab yih qúwateṉ sach much maujúd haiṉ, to wuh chízeṉ

bhi jin se un ká kám hotá hai maujúd hain. Agar dekhne ke liye chízen na hotín, to dekhne kí qúwat bhí na miltí, aur dekhne ká kám anjám na pátá. Yúnhín pánchon hawáss ká hál hai. Sab ke sab haqíqaton ke darmiyán apní khidmat ká mauqa' páte hain. Un ke isti'mál se mukhtalif 'ilmon ká láhadd khazána hásil hotá hai. Wuh sáre 'ilm is liye beshqímat hain, ki wuh chízen haqíqatan maujúd hain jin se wuh 'ilm ta'alluq rakhte hain. Khilqat kí hastí kí nisbat hawáss i khamsa kí shahádat ma'qúl hai. Jab tamám gawáhon kí suní jáe, to dalílen káfí aur wáfí ma'lúm hotí hain. Khilqat haqíqí wajúd hai.

3. *Kin dalílon se sábit hai, ki hamaostí kí ta'lím bátil aur bebunyád hai?*

Hamaostí ká yih 'aqída hai, ki khilqat Khudá hí kí hasti men shámil hai. Is ta'lím ke ba-mújib Khudá ne to khilqat ko paidá na kiyá, magar áp hí khilqat baná. Hamaostí ke Khudá men shakhsiyat kí khássiyat nahín hai. Na us men 'aql o fahm, aur na marzí, aur na muhabbat kí qúwat pái játi hai. Masíhí hamaostí ká 'aqída qabúl nahín kar sakte hain. Us ke radd karne ke sabab ma'qúl aur káfí hain. Wuh zail ke bayán men pesh kiye játe hain.

1. *Wuh 'aqída Pák Nawishton ke khiláf hai.* Un kí ta'lím ke mutábiq Khudá haqíqí Kháliq hai. "Ibtidá men Khudá ne ásmán aur zamín ko paidá kiyá." Paid. 1: 1. "Khudáwand, jis ne ásmán paidá kiye, wuhí Khudá hai; usí ne zamín banái aur taiyár kí, us ne use qáim kiyá." Yas. 40: 18. "Ai hamáre Khudáwand Khudá, tú hí tamjíd, aur 'izzat, aur qudrat ke láiq hai: kyúnki tú hí ne

sári chízen paidá kín, aur wuh terí marzí se thín aur paidá húin." Muk. 4 : 11. In áyaton kí ta'lím se kull Baibal bharí húí hai. Wuh ráe ki Ḳhudá áp ḳhilqat baná Pák Nawishton men mutlaq nahín miltí.

2. Wuh 'aqída ḳhilqat kí ḳhássiyat ke ḳhiláf hai.—Pahle báb men sábit ho chuká ki ḳhilqat 'ilm aur hikmat aur maqsad yá intizám ká izhár hai. 'Ilm kí sukúnat 'álim men hotí hai. Hikmat hakím hí men miltí hai. Intizám muntazim par munhasir hai. 'Álim aur hakím aur muntazim se judá 'ilm aur hikmat aur intizám ḳhilqat men hain hí nahín. 'Ilm aur hikmat aur intizám ke izhár kí maujúdagí se záhir aur sábit hai, ki wuh jis kí taraf se ḳhilqat maujúd húí shaḳhsiyat kí ḳhássiyat rakhtá hai. 'Ilm aur hikmat 'aql kí qúwat se ḳháss ta'alluq rakhtí hai. Maqsad aur intizám marzí kí qúwat ke isti'mál se maujúd húe. Jab intizám maḳhlúqon kí bihtarí ke liye húá, to wuh muhabbat ká izhár hai. 'Aql aur marzí aur muhabbat kí aisí qúwaten shaḳhsiyat hí ke andar miltí hain. Imkán se báhar hai ki us se judá un kí hastí ho. Jab shaḳhsiyat maujúd hai, to anhoní bát hai ki Ḳhudá ḳhilqat ban gayá. Hamaostí kí bunyádí bát hai, ki Ḳhudá men shaḳhsiyat nahín hai. Jab ḳhilqat men púrá sabút milá, ki us ká banánewálá aisí shaḳhsiyat rakhtá hai, to Ḳhudá kí bábat hamaostí ká 'aqída bebunyád aur bátil ṭhahartá hai.

3. Insán kí shaḳhsiyat se wuh 'aqída bátil sábit hotá hai.—Insán men 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaten maujúd hain. Ádmí in qúwaton ko kám karte

húe dekh bhi sakte hain, aur un ki harakaton ke tajribe se un ki maujudagi se wáqif bhi hote hain In baton se shakhsiyat ka káfi subut miltá hai Agar koi jahlan aur náhaqq apní shakhsiyat ke báre men shakk kare, to us shakk men bhi us ki haqiqat ki ma'qul dalil miltí hai. Shakhsiyat shakk karne ke kam men darkár hoti hai. Jab makhlúqon men shakhsiyat ki khassiyat maujud hai, to Ḳháliq men bhi zarur hogi, nahin to wuh jo makhlúqon men milti kahán se ai? Bagair banánewale ke kisi chiz ka banna mumkin nahin hai Insan ki paidaish men Ḳhuda shakhsiyat ki khássiyat isi hálat men de saká, ki wuh apne ap men wuhi khássiyat rakhtá hai Jo shai kisi ke pas ho wuh dusron ko de sake Jab hai hi nahin to dená imkan se báhar hai Shakhsiyat ki khássiyat insán men maujud hai, pas wuhi khassiyat denewale Ḳháliq men bhi hai, aur wuh Ḳhuda hai. Jab Ḳhuda men shakhsiyat ki ḳhassiyat hai, to us ki nisbat hamaosti ká 'aqida bátil aur bebunyad hai. Imkán se bahar hai, ki wuh ḳhilqat ban gayá.

4. *Insán men zamír aur aḳhláqí zindagí kí maujúdagí us 'aqíde ko bátil sábit kartí hai.*—Insán men zamir ki hasti haqiqi hai Us ki roshni men neki aur badi ke darmiyán imtiyáz kiyá játá hai. Neki ki khúbi aur badi ki kharábi tamám samajhdar mánte hain. Zamir ka sárá kám akhláqi sharí'at se ta'alluq rakhtá hai Shari'at ki hidáyaton ke bagair zamir bekár rahti hai. Zamir ko aisi shari'at darkár hai jo Ḳháliq kí taraf se ho. Kisi dúsri men káfi iḳhtiyár na milegá. Cháhiye ki aisi

sharí'at Khudá kí marzí ko insán kí nisbat záhir kar de. Tab hí zamír use qabúl kar sakegí. Hamaostí ke 'aqíde ke bamújib aisí sharí'at ká hásil karná imkán se báhar hai. Agar shakhsiyat kí khássiyat Khudá men nahín hai, to us kí marzí hai hí nahín ki sharí'at men us kí hidáyaten naql kí jáen. Jis tarah zamír kí qúwat men Khudá kí hastí ká subút miltá, ki us kí hájaten rafa' hon, usí tarah Iláhí shakhsiyat ká subút bhí us men maujúd hai, kyúnki aisí khássiyat ke bagair zamír ko us se koí kám nahín hai. Hamaostí ke 'aqíde ke bamújib zamír bekár hai. Agar wuh 'aqída haqq thahre, to na badí kí kuchh haqíqat hai, aur na nekí kí. Ján ko bachána aur us ko halák karná ek sá kám hai. Dúsron ke mál ko lút lená, aur us kí hifázat karná ek hí bát hai. Dukh dene men koí qusúr nahín hotá, aur na sukh dene men kuchh sawáb. Shahwat-parastí aur nafs-parwarí pákízagí aur parhezgárí ke barábar hain. Wuh ta'lím jo nekí aur rástbází kí bunyádon ko mismár kar detí hai, haqq aur qubúliyat ke láiq nahín ho saktí hai. Na hamaostí ká 'aqída Khudá kí bábat durust hai, aur na wuh Khudá khilqat ban gayá.

5. *Rúhání zindagí aur Iláhí sangat ká tajriba us 'aqíde ko bátil aur be-bunyád sábit kartá hai.*—Bayán ho chuká ki aisí zindagí ká tajriba Khudá kí hastí ká ma'qúl gawáh hai. Yih zindagí aur Iláhí sharákat tab hí mumkin hai, jab Khudá men shakhsiyat kí khássiyat maujúd ho. 'Aql se ba'íd hai, ki ek ma'búd se 'ibádat men sharákat koí hásil kare jis men 'ilm aur marzí

aur muhabbat ki qúwaten maujúd nahín hain. Haqíqí díndár 'álim ul gaib ma'búd cháhte hain, ek ma'búd jo un ke liye 'ilm ká chashma ho. Wuh apne úpar kámil aur Iláhí hukúmat bhí cháhte hain. Unhen manzúr na hogá, ki aisí hukúmat se báhar khud-mukhtárí ho. Ek ma'búd darkár hai jis kí kámil marzí ho táki un kí marzí khushí ke sáth us ke tábi' baní rahe. Wuh kisí ma'búd kí parastish nahín kar sakte hain jis men marzí kí qúwat nahín hai. Phir aslí díndárí muhabbat hí ká izhár hai. 'Ábid men aisí muhabbat ma'búd kí muhabbat par munhasir rahtí hai. Haqíqí ma'búd kí muhabbat goyá 'ábid kí muhabbat ko gher letí aur use apná hí kar letí hai. Muhabbat ke sabab se goyá aslí ma'búd apne áp men parastáron ke liye sukúnatgáh taiyár kar letá hai, aur muhabbat ke sabab se wuh sukúnatgáh qabúliyat pátí hai. Aisí hí sukúnatgáh men haqíqí díndár khátirjama'í páte hain. Wuh mazhab jo Iláhí muhabbat se khálí hai, insán ke liye registán kí tarah wírán aur sunsán hai. Us men rúhen yatím aur láwáris hokar bhúkh piyás se martí hain. Agar Khudá men shakhsiyat nahín hai, to tamám baní Ádam kí rúhání sukúnat ke liye aisá hí registán akelá miltá hai. Har ek jis ko rúhání zindagí aur Iláhí sharákat hásil húí, bakhúbí jántá hai, ki haqíqat bilkull dúsrí hai. Zinda Khudá men aison ko ásmán ká sá maskan hásil ho chuká. Iláhí sangat ke tajribe se unhen púrá 'ilm hai, ki hamaostí ká 'aqída bebunyád aur bátil hai. Jab Khudá shakhsiyat kí khássiyat rakhtá hai, to imkán se báhar hai ki wuh áp khilqat ban gayá.

4. *Khilqat kí paidáish ke waqt ke báre men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Khilqat kí paidáish ke waqt kí nisbat Pák Nawishton men tahqíq khabar nahín miltí hai. Paigám yih diyá gayá, ki "Ibtidá men Khudá ne ásmán aur zamín ko paidá kiyá." Paid. 1 : 1. Kahín ishára tak bhí nahín hai, ki ibtidá kab húí. 'Ilm i tarkíb i duniyá se záhir hai, ki jismání khilqat bahut púrání hai. 'Álimon kí ráe men ittifáq hai, ki lákhon yá karoron baras guzre honge. Andázan bhí koí paidáish ká waqt nahín batá saktá hai. Waqt kí nisbat jab se khilqat kí paidáish húí 'álimon ke darmiyán kamí beshí ká faraq to páyá játá hai, par kisí ko tahqíq khabar nahín hai. Is bát ke haqq men Khudá ká kalám khámosh hai.

5. *Khilqat kí paidáish kí tartíb kí nisbat Pák-Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Paidáish kí kitáb men pahle khabar dí játí hai, ki "Ibtidá men Khudá ne ásmán aur zamín ko paidá kiyá." Us ke ba'd insán kí sukúnat ke liye zamín kí taiyárí ká kisí qadr bayán miltá hai. Paidáish ke ba'd zamín wírán aur sunsán thí. Us par táríkí chhá rahí thí. Par wuh hálat qáim na rahí. Rúh ul Quds ke jumbish karne se sunsání aur wíráni aur táríkí ke 'iwaz árástagí aur raunaq aur phaldárí aur ábádí hásil húí. Us kí taiyárí zamána ba zamána hotí gaí. Dinon ká zikr hai, aur zamánon se murád hogí Bár bár Baibal men dín ká zikr kiyá játá jab zamáne se garaz hai. Agar koí da'wá kare ki chaubis ghante ke dín se murád hai, to wuh da'wá

'Ilm i Tarkíb i Dunyá ke khiláf hai. Us 'ilm ke mutábiq lambe lambe zamáne darkár húe, ki zamín insán kí sukúnat ke liye taiyár ho jáe. Khilqat bhí ek Iláhí kitáb kí tarah hai, jis kí ta'lím haqq aur qabúliyat ke láiq hai. Us ke aur Baibal ke darmiyán ikhtiláf mumkin nahín hai. In do kitábon kí tafsír men ikhtiláf to ho, magar un kí ta'lím ek sí hogí. Donon se záhir kiyá játá hai, ki qadím se qadím zamáne men sirf beján chízen duniyá men miltí thín. Tab nabátát ká zamána húá. Us kí kasrat is bát se roshan hai, ki sárí dunyá men já ba já koele kí barí barí kánen bhar gaín, aur zamín ke andar goyá tel kí nadíán bahne lagín. Yih donon chízen nabátát ke phal hain, aur insán ke liye bare áram ke bá'is hote hain. Us ke ba'd pahle chhote darjon, aur píchhe bare darjon ke haiwánát paidá kiye gae. Sab ke ba'd insán kí paidáish húí. Dunyá men insán ko sardárí is sabab se bakhshí gaí, ki wuh Khudá kí súrat par aur us kí mánind paidá kiye gae. Is bayán kí barí se barí bát hai, ki Khudá sab chízon ká Kháliq aur Málik hai. Baibal dunyáwí 'ilm kí kitáb nahín hai. Agar 'ilm i Tarkíb i Dunyá kí tarah us men Khudá kí dast-kárí pesh na kí jáe, to yád karná cháhiye, ki Baibal men Khudá ke kám kí haqíqat se kháss murád hai, aur na paidáish ke taríqe se. Ba'z auqát Baibal men tawáríkhí báton ke bayán men púrá mel nahín miltá. Záhir hai ki Pák Nawishton ke ba'z musannif un ádmíon yá qaumon ká kull hál na jánte the jin ká bayán likhá gayá. Lekin qaumon ká tawáríkhí bayán aur ádmíon ke ahwál is gharaz se tasníf kiye gae, ki un se tashbíhen

aur misálen hásil hon jin ke isti'mál se akhláqí aur rúháni ta'lím sáf aur múassar ki jáe. Kisı qaum yá shakhs ká púrá hál jánná zarúr nahín hai, ki bayán ke likhne se 'umda aur mufíd misálen aur tashbihen hásil hon. Tawáríkh aur dunyáwí 'ilm ki nisbat Baibal kámil kitáb nahín hai, kyúnki in báton se wuh kam ta'alluq rakhtí hai. Rúháni aur akhláqí zindagí se wuh púrá ta'alluq rakhti hai, aur in báton ki nisbat us kí roshní aur qudrat kámil aur káfi hai. Jab rúháni fáide ke liye us ká isti'mál ho, to máyúsı ká tajriba na jáná jáegá. Khilqat kí ashyá ke baqq men Baibal ki yih gawáhi hai, ki "Khudá ne sab ko dekhá ki achchhi hain." Agarchi gunáh kí ámad se dunyá par Khudá ki púri barakat qáim na rahí, taubhi "Ásmán Khudá ká jalál bayán karte hain," aur "Sárí zamín us ke jalál se ma'múr hai." Jis qadr bani Ádam pákízagi aur rástbází hásil karen usí qadr un ke liye dunyá raunaqdár aur árám-bakhsh jismáni watan hoti hai, aur insán Iláhí dast-káríon par sardárí páte hain. Jab us men gunáh gálib áe to wuh gunáh abtarı aur tabáhí ká bá'is hotá hai.

BÁB V.

Khudá kí hukúmat aur parwardigárí.

1. Masíhíon ke darmiyán Khudá kí hukúmat aur parwardigárí kí ta'lím kyún qabúl kí játí hai?

1 Yih ta'lím Pák Nawiston se hásil hotí hai.—Pák Kalám men wuh bará zor pátí hai. "Khudáwand Ta'álá muhíb hai: wuh tamám zamín ke úpar bádsháh i 'azím hai." Zab. 47: 2. "Khudá Ta'álá ádmíon kí mamlukat par hukmrání kartá hai." Dan. 4: 17. "Ai Khudáwand, bádsháhat terí hai, aur tú sabhon ká sir hone ke liye sarfaráz hai." 1 Taw. 29: 11. Bádsháh hokar Khudá tamám haiwánát kí parwardigárí kartá hai. "Tú apní mutthí kholtá hai, to wuh achchhí chízon se ser hote hain." Zab. 104: 28. "Tumhárá ásmání Báp hawá ke parandon ko khilátá hai." Mati 6: 26. Insán kí sárí hájaton kí rafái kí tajwíz kámil hai. "Merá Khudá apní daulat ke muwáfiq jalál se Masíh Yisú' men tumhárí har ek ihtiyáj rafa' karegá." Fil. 4: 19. Jab baní Ádam ke liye kisí bát kí kamí ho, to sabab gunáh men páyá jáegá. Gunáh insán ko Khudá ke khazána i gaib se judá kartá hai.

2. Khilqat kí ihtiyáj is ta'lím se miltí hai.—Khilqat kí baráí gaur-talab hai. Kháli ankhíon ke isti'mál se qaríb tín hazár sitáre dekhe játe hain. Qadím zamánon men utnon hí ká hisáb kiyá játá hogá. Píchhe

dúrbín íjád kí gayí aur 'umda hotí gayí, aur ab kahte hain ki chális karor se kam na honge jo nazar áte hain. Jab us men ziyáda 'umdagí hásil hotí jáe, to kisí ko khabar nahín hai, ki kahán tak shumár barháyá jáe. Kisí ko khabar nahín hai, ki khilqat kí hadden hain hí, yá nahín. Khurdbín ke isti'mál se bhí azhadd 'ajíb o garíb ashiyá nazar átí hain. Wuh dekhne men chízon kí baráí ko hazárhá guná barhá detí hai. Us ke isti'mál se be-shumár jándár nazar áte hain, jo us kí madad ke bagair chhutpan ke sabab insán kí nazar se gáib rahte hain. 'Álim kahte hain, ki jis qadr háthí lál chyúntí se bará hai, usí qadr be-shumár jándár us se chhote bhí hote hain. Haiwánát ko chhorkar insán ke se makhlúq kasrat se maujúd hain jin men beshqímat rúhen pái játí hain. Un ke aqsám aur shumár kí khabar nahín miltí. 'Ajíb qúwaton ke sabab se un men 'ilmí aur akhláqí aur rúhání kamáliyat ká imkán nazar átá hai. Aisí barí aur jalálí khilqat men Khudá kí hukúmat aur parwardigárí kí lá-hadd ihtiyáj pái játí hai. 'Aql se ba'íd hai, ki aisí ihtiyáj kí rafái ká intizám na ho. Is bare se bare kám ke liye wuhí Khudá darkár rahtá hai, jo Pák Nawishton men aur Yisú' Masíh kí ma'rifat záhir kiyá játá hai.

3. Jab lá-intihá jalál o kamál ká Khudá maujúd hai, to imkán se báhar hai ki wuh khilqat par bádsháhí aur parwardigárí ká kám kisí dúsre ke háth men chhor de.—Usí kí akelí qudrat aur hikmat káfí hai, ki is bare kám ko anjám de. Insán aur tamám makhlúq rúhon ko usí kí sí lá-hadd quddúsí aur rástí aur

muhabbat darkár rahtí hain, ki un kí khushhálí aur iqbál mandí aur sarfarází kí súrat ho. Khilqat kí ihtiyájon aur Khudá kí sifaton ke darmiyán kámil mel o muwáfiqat baní rahtí hai. Jab aise bare kámon ke liye Khudá kí lá hadd zarúrat hotí hai, to 'aql se ba'íd hai, ki wuh un se dastbardár rahe.

2. *Khilqat kí beján chízon par Khudá kí hukúmat ká taríqa kyá hai?*

Khilqat kí beján chízon par Khudá kí hukúmat bewok aur purí hotí hai. Aisí shiyá men koí quwat yá khássiyat nahín hai, ki wuh Khudá kí marzí ká muqábala kar sake. Un kí sárí harakaten usí kí marzí ká izhár hain. Dunyáen aur zarre donon Khudá ke tabi' hí rahte hain. Un ke darmiyán bagáwat aur náfarmání mumkin nahín hai. Un ke zari'e se wuh apní qudrat aur hikmat 'ajíb taur par záhir kartá hai. Mádde par hukúmat karne men Iláhí qudrat kis taríqe se kám átí hai? Is suwál ke jawáb men do ráen pesh kí játí hain. Ek yih hai, ki shurú' men jab khilqat kí paidaish húí, aisí qudrat ká sárá khazána goyá us ke mádde ke supurd kiyá gayá, aur ki us waqt se wuh qudrat sab chízon men baní rahtí hai. Usí waqt Khudá ne wuh taríqe yá qá'ide bhí thahráe, jin ke mutábiq khilqat kí chízon kí tamám harakaten hon, aur un ke kámon ko anjám pahunche. Aisí hálat men yih tamám beján chízen qúwat aur qá'ide pákar goyá áp hí ap apne apne kám kartí játí hain. Koí zarúrat nahín hai, ki Khaliq aise kámon men dastandází kartá jáe. Áftáb aur mahtáb aur sitáre aur saiyáre goyá azkhud chamakte rahte hain. Pání áp

hí áp barastá aur bahtá, aur hawá chaltí rahtí hai. Wuh báhamí kashish jo lohe aur patthar wg. ke zarron̲ ke darmiyán mazbútí ká bá'is hotí hai áp se apní ḳhidmat ko púrá kartí hai. Yún̲hín̲ ḳhilqat kí tamám chízon̲ men̲ ṭhahráí húí harakaten̲ hotí rahtí hain̲. Sab men̲ Ḳhudá kí qudrat ká ḳhazána jama' húá rahtá hai. Dúsrí ráe yih hai, ki wuh qudrat jis se beján chízen̲ apná kám kartí rahtí hain̲, lamha ba lamha Ḳhudá men̲ se nikal nikalkar un chízon̲ men̲ pahun̲chá kartí hai. Ḳhudá kí qudrat kabhí us kí maujúdagí se judá nahín̲ miltí. Ġaraz yih hai, ki Ḳhudá kull ḳhilqat men̲ házir rahte húe apne ṭhahráe húe taríqon̲ ke mutábiq ṭhahráí húí harakaton̲ ko áp hí áp anjám detá rahtá hai. Wuhí súraj wg. ko chamkátá, aur pání barsátá aur hawá chalátá rahtá hai. Jahán̲ tak dunyáon̲ aur zarron̲ ke darmiyán báhamí kashish miltí wuh Iláhí qudrat ká izhár hai jo lamha ba lamha kám átí hai. Dháton̲ aur pattharon̲ aur muḳhtalif aur chízon̲ kí jo mazbútí hotí hai, wuh bhí Ḳhudá kí qudrat ke izhár men̲ shámil hai. Ḳhilqat ke qá'ide Ḳhudá ke kám karne ke taríqe hote hain̲. Ḳhudá ke kámon̲ se judá aise qá'ide hain̲ hí nahín̲. Sháyad pahlí ráe men̲ kuchh kuchh haqíqat ho, magar dúsrí haqq se ziyáda mel rakhtí hogí. Zail kí báten̲ ḳháss gaur ke láiq hain̲. 1. Ḳhudá kí sukúnat sárí ḳhilqat men̲ hotí hai. Koí beján chíz na us se judá aur na us se akelí chhoṛí gaí hai. Ḳhilqat kí kisí jagah se bhí Ḳháliq kabhí gair házir na húá aur na hogá. 2. Wuh qudrat jis se ḳhilqat kí chízon̲ kí harakaten̲ mumkin hain̲, Ḳhudá hí men̲ sukúnat kartí aur usí men̲ se niklá kartí

hai. Paidáish ki koí chiz nahín milti jo apne áp men kuchh liyáqat rakhti ho ki apne kám ko anjám de. 3. Wuh qudrat jis se khilqat aur us ki sári chízon ki harakaten anjám páti játi hain Khudá hí men se lamha ba lamha nikalti rahti hai. Khudá ká kám na kabhi ruktá, aur na wuh khatm hotá hai. Masih farmátá hai, ki "Merá Báp ab tak kám kartá hai." Yúh. 5: 17. Khudá se judá jismáni khilqat men na qudrat aur na us qudrat ká isti'mál nazar átá hai.

3. Haiwánát par Khudá kí hukúmat ke kaun se tariqe hote hain?

Haiwánon men se Khudá ne har ek jándár ko kháss qúwaten aur ragbaten bakhshin. Un ki tamám harakaten in qúwaton aur ragbaton se milti hain. Un ki harakaten in qúwaton aur ragbaton ká izhár hain. Isi ráh men haiwán Khudá ki marzi ko púrá karte hain. Un men khudmukhtári nahin hai, ki samajh bújhkar Iláhi shari'at ko qabúl karke us par 'amal karen. Wuh na aisi shari'at ke mátaht hain, aur na unhen neki yá badi karni mumkin hai. Wuh apne kámon ke sabab se na ta'ríf aur na malámat ke láiq ho sakte hain. Wuh apni záti ragbaton ke páband hi rahte hain. Haiwánát ki láchári aur insán ki fi'lmukhtári men ásmán o zamín ká faraq hai. Dukh aur maut ke tajribe men wuh apni haisiyat ke ba-mújib insán ke shámilhál hain. Insán se bahut muddat peshtar wuh dunyá men paidá kiye gae, aur shurú' se wuh marte áe hain. Já ba já zamín men kasrat ke sáth un haiwánon kí purání purání haddián ab tak milti hain jo Ádam kí

paidáish se bahut zamáne peshtar mar gae the. Pák Nawishton men un ke dukh aur maut ke sabab kı nisbat khabar nahın hai. Wajh yih hogí, ki Kitáb i Muqaddas insán hí ke liye bakhshı gai. Lekin haiwánon ke liye dukh aur maut ká tajriba aur hai, aur insán ke liye aur. Un ká 'anqaríb sárá dukh jismánı hı hai. Wuh zamír kı malámat aur wuh lá-hadd gam jo gunáh ki ráh men insán ko miltá nahın jánte. Unhen ánewálı maut ká 'ilm nahın hai. Áyanda kí nisbat gunáh kí sazá aur gunáh ke 'azáb ká andesha un ke tajribe men shámil nahín hai. Gunáh hí ke sabab se aisı kasrat ke sáth insán ko hásil hotı hai. Haiwán aise tajribe se mutlaq wáqif nahín hain. Jab haiwán ápas men ek dúsre ko, yá insán ko, dukh den yá nuqsán pahuncháen, to aksar karke apní khúrak yá hifázat ke liház se karte hain.

4. Insán par Khudá kí hukúmat ke kaun se taríqe hote hain?

Insán ká martaba haiwánát ke banisbat azhadd a'lá thahartá hai. Unhen akhláqí khudmukhtárí bakhshí gai, aur akhláqí aur rúhání kamáliyat un kí thahráı húi mirás hai. Un kí paidáish aur makhlasí kí tajwíz is garaz se húí, ki wuh Khudá ke aslí farzand aur dost bane rahen. Wuh Khudá kí saltanat ke wáris hain. Un par Iláhí bádsháhí aur tariqon se kí játí hai.

1. Khudá ne insán ko ek kámil sharí'at bakhshí.—Wuh sharí'at un kí aslí zát aur haqíqí ihtiyájon se kámil taur par miltí thí. Wuh un ke sáre akhláqí faráiz ká izhár thí. Us se un kí nisbat Khudá kí marzí záhir kí

gai. Wuh sharí'at rafta rafta 'ináyat húí. Yisú' Masíh kí raftár aur guftár aur akhláqí a'amál men us sharí'at ká kámil aur zinda namúna hásil húá. Wuh sharí'at insán kí rúh kí har ek qúwat aur kám se kháss ta'alluq rakhtí hai. Us kí sári ráhen kámil aur pasandída hain. Us men tamám bure ráston ke isti'mál kí sakht mumá-ni'at hai. Us sharí'at kí ta'míl men Khudá ki bádsháhí ká kám qubúliyat pátá hai.

2. Akhláqí sharí'at kí ta'míl kí nisbat insán kí jawáb-dihí us ke jánne ke mauqa'on se miltí hai.—Besamajh bachchon ko us kí ta'míl kí nisbat jawáb-dihí nahín hai. Jab láchárí ke sabab se koí siyáná bhí us sharí'at se náwáqif rahe, to us par 'amal na karne se malámat aur sazá hásil na hogí. Nekí badí kí wuh pahchán jo mumkin húí náfarmání ká andáza thahrátí hai. Khudá apní sharí'at men se kamí beshí ke sáth tamám baní Ádam ke dil par, jo samajhne ke láiq húe, likhtá hai. Rom. 2: 14, 15. Jab tahrírí sharí'at se ádmí mahrúm rahe, to wuh dilí sharí'at ke mátaht hain. Aisí sharí'at kí ta'míl kí nisbat jawáb-dihí púrí hogí. Díní mu'allimon kí ma'rifat baní Ádam aksar karke sharí'at kí hidáyaton se ágáh kiye játe hain. Jab aise mu'allim nikamme niklen, aur apní khidmat ko púrá na karen, to kasrat se log sharí'at ke ziyáda paigámon se bekhabar rahte hain. Náláiq mu'allimon ke gunáh un ke logon ke hisáb men jagah na páenge. Sirf unhín báton kí jawáb-dihí baní rahegí jin ke jánne ká láiq mauqa' milá, aur jin ke samajhne ká imkán maujúd húá.

3. Khudá apní sharí'at kí ta'míl kí qúwat insán ko bakhshtá hai.—Gunáh kí ámad se peshtar aisí qúwat paidáishí tabí'at men maujúd húí hogí. Us tabí'at kí tabdílí zarúr na thí ki koí náfarmání se bachá rahe. Gunáh hí kí ámad se 'udúlhukmí kí taraf burí ragbat nazar áí hogí. Haqíqí parastish aur rúhání khidmat kí liyáqat hamesha Khudá kí taraf se zarúr hai, lekin jab gunáh kí ámad na húí thí, to Khudá se báp beton kí sí sangat baní rahí hogí. Paidáishí qúwat, Khudá se berok roshní aur madad pákar, káfí húí hogí ki sharí'at kí hidáyaton par 'amal kartí jáe. Gunáh ke asar se kull insán ke dil náfarmání kí taraf máil kiye gae. Tab se dil kí tabdílí darkár hai, aur us ke ba'd fazl i Iláhí barí kasrat ke sáth pákar ádmíon ko sharí'at kí ta'míl láiq taur par mumkin hotí hai. Lekin Yisú' ke kafáre ke sabab se fazl ká khazána sab ke liye khulá húá rahtá hai, aur jo darkár ho mil saktá hai. Isí hálat men sharí'at kí takmíl kí nisbat jawáb-dihí qáim rahtí hai. Jab koí roshanzamír farmánbardárí kí qúwat se mahrúm rahe, to yihí sabab hai ki maujúda madad qabúl na kí gaí.

4. Sharí'at kí takmíl ká ajr beshbahá hai.—Rúhání aur akhláqí zindagí ke shurú' men Iláhí sharí'at par 'amal karná mushkil hai. Khudinkárí aur khudnisárí zarúr hai, aur jism ko pasand nahín hai. Farmánbardárí men salíbbardárí ká tajriba miltá hai. Pahle salíb bhárí páí játí hai. Náfarmání kí nisbat ázmáishen sakht aur bahut hain. Lekin sharí'at hí kí ráh men akhláqí kamáliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí hásil hotí hai. In kí

mírás ki beshbahái lá-hadd hai. Kisí hálat men̲ aisí mírás se mahrúm rahná dánái ki bát na hogí. Us ke hásil kar ke Ḳhudá se sharákat aur rifáqat kámil baní rahegí.

5. *Náfarmání ká anjám ḳhaufnák hai.*—Gunáh ki ráh men̲ insán ki rúh kí a'lá qúwaten̲ najis hokar tabáh ho játí hain̲. Har ek aḳhláqi aur rúhání ḳhúbi badkári ke asar se nest o nábúd hotí hai. "Ḳhatákár kí ráh kaṭhin hai." Ams. 13: 15. "Wuh ján jo gunáh karti hai, so hí maregí." Hiz. 18: 4. Gunáh Ḳhudá se judá kartá hai. Aisí judái rúhání maut hai.

5. *Gunahgáron̲ par Ḳkudá kí hukúmat kis tarah phir bahál ho játí hai?*

Aḳhláqí aur rúhání báton̲ ki nisbat insán ká ḳhud-muḳhtárí Ḳhudá par munhasir hai. Yahán̲ ták ázádagí hai, ki ádmi Ḳhudá kı madad aur us ke Rúh kí roshní aur hidáyaten̲ qabúl kar sakte hain̲. Gunáh ki taraf sab men̲ ragbat zarúr hai, par is ke 'aláwa Ḳhudá ke fazl ke asar se rástbázi aur pákízagí kí taraf bhí kashish hotí hai. Agar burí ragbat gálib áne páe, to nafsániyat baṛhegí, aur basharte ki Iláhi fazl aur madad qabúliyat na páe, to badí ká ráj qáim hogá. Lekin Ḳhudáwand ke kafáre ke sabab se Rúh ul Quds ná-farmán-on̲ ká píchhá jald nahín̲ chhoṛtá. Wuh mauqa' pákar unhen̲ qusúrwár ṭhahrátá hai. Yúh. 16: 8. Wuh unhen̲ bahut bechain kar detá hai. Jab wuh apne is kám men̲ kámyáb ho, aur tauba aur ímán ki sharten̲ púrí kí jáen̲, to wuh nai aur pák zindagí baḳhshtá hai. Naí rú-háni aur aḳhláqí zindagí ke sáth Ḳhudá kí hukúmat

bahál ho játi hai. Ḳhudá ki bádshâhat aison ká wa'tan aur ghar hí ṭhahartí hai.

6. *Kis taur se nárástoṉ par Ḳhudá kí hukmrání qáim rahtí hai?*

Gunáh kí ḳhássiyat hai, ki Ḳhudá kí marzí se muḳhálifat rakhe aur us ko radd kare. Ḳhudá kí ḳhidmat ke karne se ádmí inkár karte haiṉ. Agar wuh majbúr kiye játe, to ḳhudmuḳhtári nest hoti, aur nekí ká imkán bhí játá rahtá. Neki haqíqí razámandí ká phal hai. Lekin náfarmánoṉ ke darmiyán ek bát meṉ Ḳhudá kí marzí radd nahíṉ kí já saktí hai. Gunáh aur us ke natíje Ḳhudá se miláe gae, aur kisí maḳhlúq ko maqdúr nahíṉ hai, ki unheṉ judá kare. Apne kiye ká badla har ek ko lená hí paṛegá. "Tum fareb na kháo: Ḳhudá ṭhaṭṭhoṉ meṉ nahíṉ uṛáyá játá: kyúṉki ádmí jo botá hai, wuhí káṭegá. Jo koi apne jism ke liye botá hai, wuh jism se halákat kí fasl káṭegá; aur jo Rúh ke liye botá hai, wuh Rúh se hamesha kí zindagí kí fasl káṭegá." Gal. 6: 7, 8. Apní marzí aur ḳhushí se ádmí gunáh ká bíj bote haiṉ, aur láchárí se aur apní marzí ke ḳhiláf gunáh kí fasl káṭenge. Isí taur par Ḳhudá kí hukúmat tamám badkároṉ par fath páegí.

7. ***Rástbázoṉ par Ḳhudá kí bádsháhat kí ḳhássiyat kyá hai?***

Rástbázoṉ ke liye Ḳhudá kí bádsháhat muhabbat hí kí hotí hai. Wuh aslí farzandoṉ par aslí Báp kí hukúmat hai. Ḳhudá muhabbat hai. Ri'áyá se wuhí muhabbat kí láintihá kasrat hogí jo Báp apne iklaute Beṭe se rakhtá

hai. Us muhabbat kí nisbat Yisú' kí gawahí káfi hai. "Jaise Báp ne mujh se muhabbat rakhí, waise hí main ne tum se muhabbat rakhí." "Jis tarah tú ne mujh se muhabbat rakhí, un se bhí rakhí." Yúh. 15: 9; 17. 23. Jab muhabbat kí yih saltanat hásil ho aur qáim rahe, to ri'áyá kí Bádsháh se apní haisiyat ke bamújib aisí hí muhabbat hogí. Aisí pidarána aur farzandána muhabbat ke sabab se wuh bádsháhat pák aur abadí khushí aur khurramí se ma'múr rahegí.

8. *Iláhí parwardigári kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Bádsháhí karne men Khudá ká ek kháss kám hai ki apní ri'áyá kí parwardigárí kare. Dunyáwí hukúmaton men ikhtiyár ke isti'mál kí kháss garaz hai, ki logon kí bihtarí aur khushhálí kí súrat ho. Khudá kí ásmaní aur rúhání bádsháhat ke báshinde jo zamín par rahte hain insán hí hain. Unhín ke árám aur taraqqí ke liye haiwán paidá kiye gae. Pák Kalám kí roshní men Iláhí parwardigárí aur muháfizat kí ta'lím kháss zor pátí hai. Zail kí báton se záhir hogá kí yih ta'lím qabúliyat ke láiq hai.

1. *Kháss taur par insán Khudá kí mirás hai.* "Zamín Khudáwand kí hai, aur us kí ma'múrí bhí; jahán aur us ke sáre báshinde us ke hain." Zab. 14 : 1. "Dekh, sárí jánen merí hain." Hiz. 18 : 4. Khudá zarúr apnon kí khabar legá. Khásskar yih mumkin na hogá, ki Khudá apne haqíqí farzandon ko nigahbání aur khabargírí se mahrúm rakhe. Agar Iláhí parwardigárí men kamí ho, to sabab yih hogá, ki ádmíon ne gunáh karke Ilahi far-

zandiyat ko kho diyá. Khudá ke beshqimat wa'de us ke farzandon kí barí mírás men shámil hain. Yih mírás náfarmánon ke háth se játí rahí.

2. *Khudá kí zát o sifát se záhir hai ki wuh apnon kí parwardigárí karegá.* Us men qudrat aur hikmat aur quddúsí aur muhabbat kí ma'múrí hai. 'Aql se ba'ıd hai, ki aisá Kháliq apní khilqat kí khabar na le. Yih qaul kháss karke un makhlúqon se ta'alluq rakhtá hai, jo us ke haqíqí farzand hokar us se muhabbat rakhte, aur us par tawakkul karte hain.

3. *Insán kí paidáish ke maqsad se záhir hai, ki Khudá apne farzandon kí parwardigárí kartá hai.* Insán ke liye Khudá ká chuná húá ajr akhláqí kamáliyat aur Iláhí sharákat kı taiyárí aur tajriba hai. Jab Iláhí maqsad aisá a'lá aur láiq hai, to kháss mauqa' darkár hai, ki wuh maqsad púrá ho jáe. Agar púrá na ho saktá, to wuh maqsad Khudá kí saltanat men jagah na pátá. Us maqsad ká púrá honá Khudá kí parwardigárí aur nigahbání par munhasir rahtá hai. Aisí kamáliyat kı tahsíl men Khudá aur insán hamkhidmat hain. Khudá kí targıb aur hidáyat aur madad ke bagair insán ko kámyábí mumkin nahín hai. Rúhání aur akhláqí zindagí men Khudá kí hifázat aur parwarish lamha ba lamha darkár rahtí hai. Aisí hálat men yih mubárak Iláhí maqasad púrá ho saktá hai.

4. *Yih ta'lím haqíqí parastish aur díndárí kí bunyád hai.* Agar khabargírí aur parwardigárí kí nisbat i'tiqád na hotá, to baní Ádam ke darmiyán mazhab

le liye jagah na milti Yih ta'lim kami beshi ke sath tamam dinon men pai jati hai Us ke bagair Khudá se du'a mangná mumkin na hoti Khuda Parwardigar hokar parastish pa sakta hai

5 *Bádsháh hokar Khudá parwardigárí kartá hai* Har ek hakim ke kam men yih khidmat shamil hai Wuh badshah jo apni ri'aya ke aram aur bihtari ki fikr aur tajwiz nahin karta, ya be wafa hai, ya liyaqat se mahrum hai Hakim ki kamyabi isi rah men pai jati hai 'Izzat aur daulatmandi aur shan o shaukat ke sath zindagi ko basar karna haqiqi kamyabi ka izhar aur subut nahin hai. Bani Ádam ka asli aur sachchi Badshah Khuda hi hai Wuh tamam aur badshahon ke liye kamil namúna hai Us ki saltanat ki ek bari khubi yih hai, ki jab lene ki taiyari ho, to tamam ri'aya ko har waqt wuhi ni'maten 'inayat ki jati hain jin ki haqiqi ihtiyaj hoti hai "Mera Khuda apni daulat ke muwafiq jalal se Masih Yisu' men tumhari har ek ihtiyaj rafa' karega" Fil 4 19. Yun hin bani Ádam ke darmiyan Khuda ki badshahat ke kám ko anjam pahunchta hai

6 *Khudá kí waldiyat se zahir hai ki wuh insán kí parwardigárí karta hai.* Wuh admi jinhon ne nai paidaish aur asmani zindagi pai Khuda ke asli aur haqiqi farzand hain. Waldiyat ka kamil aur abadi namuna Khudá hi men milta hai. Walidain ka kháss kám hai, ki apni aulad ki parwarish aur hifázat aur tarbiyat ke kám ko anjam dete jaen Un ki sári liyaqat is bari khidmat men kám áegi. Is khidmat ki takmil men wuh apni dau-

lat ko dareg na karenge. Khudá Báp ko is kám men kamí ká pata na milegá. Us ko anjám dene men goyá us ki sári qudrat aur hikmat aur quddúsí aur muhabbat makhsús kí játí hai aur wuh makhsúsiyat baní rahegí.

9. *Khudá kahán tak apne farzandon kí parwardigárí kartá hai?*

Khudá kí parwardigárí us ke farzandon kí sárí ihtiyájon se kámil taur par miltí hai. Har ek maujúda khatre se wuh panáh bakhshtá hai. Har ek haqíqí hájat kí rafa'í ká intizám kámil hai. Jab chriyáon men se us kí marzí ke bagair ek bhí nahín gir saktí, to wuh apnon kí zarúr púrí khabar legá. Yisú' kí yihí shahádat hai, ki " Tumháre sir ke bál bhí sab gine húe hain." Matí 10: 30. Is ta'lím par Pák Kalám bará zor detá hai. Hamáre ásmání Báp kí wafádárí láintihá hai. Wuh wafádárí aisí parwardigárí men zarúr záhir hogí, ki kisí bát kí bhí kamí na ho. Un sárí chhotí chhotí báton se bhí, jo kisí tarah ke khatre yá nuqsán se ta'alluq rakhtí hain, Khudá apnon kí hifázat karegá, basharte ki wuh apní wafádárí aur ímán men qáim rahen. Rástbáz púre itmínán ke sáth apní zindagí kí har ek ihtiyáj aur fikr aur khatra Khudá ke sipurd kar sakte hain.

10. *Parwardigárí ke beshqímat wa'de kin ke liye hain?*

Wuh naját-yáfton aur naját ke mutaláshíon kí mírás men shámil hain. Gunáh kí chuní húí ráh men un ká pata nahín miltá hai. Gunáh aur halákat hamesha mile húe hain aur unhen judá karná mumkin nahín hai. Badí

men qáim rahná Khudá ke wa'don ko kho dená hai. Rástbáz hí un ke wáris hain.

11. *Kin ke wasílon se Khudá parwardigárí ke ba'z kámon ko anjám detá hai.*

1. *Ádmíon ke wasíle se.* Wálidain apní aulád ki parwarish, hifázat aur tarbiyat ke kám men Khudá ke shámilhál kiye játe hain. Láiq wálidain Khudá ke hamkhidmat hote hain. Wuh usí ke liye apne bare kám ko anjám dete hain. Hákim Khudá kı taraf se apní ri'áyá kí khabar lete hain. Ustád 'ilm kí nisbat Khudá ká ek kháss wasíla hain. Bímárion se changá kiye jáne aur tandurustí ke qáim rakhne men hakím Khudá ke chune húe wasíle hote hain. Khádimán i dín Khudá ke buláe aur muqarrar kiye húe hain, ki díndárí aur rástbází kí taraf targíb aur hidáyat den. Tamám ádmíon par farz hai, ki báhamí madad karen, aur ápas men ek dúsre ke árám aur bihtarí ke bá'is hon. Taubhí aslı aur haqíqı Háfiz aur Hádı aur Parwardigárí Khudá hí hai. Us ke bagair insánı wasíle be-qadr aur nákára hote hain. "Agar Khudáwand hí shahr ká nigahbán na hotá, to pásbán ki bedárí 'abas hai." Zab. 127: 1.

2. *Pák Firishton ke wasíle se.* Áyanda báb men pák firishton ká bayán kiyá jáegá.

12. *Zindagí kí musíbaton aur ázmáishon men Khudá kin taríqon se parwardigárí ke kámon ko anjám detá hai?*

1. *Ba'z auqát Khudá apní ummat ke mukhálif-*

on ko rok detá hai, ki wuh apní tadbíron ko púrá na karen. Lál Sumundar ke kináre par us ne Misr ke lashkar ko Isráílion ke nazdík nahín áne diyá. Wuh khud kháss taur par un do gurohon ke bích men goyá khará húá, ki apnon kí hifázat kare. Khur. 14: 19, 20. Us ne Bala'ám ko rok diyá, aur wuh baní Isráíl ko bad du'á na de saká. Gin. 22: 2-6; 24: 10. Mauqa'on par wuh hamesha mukhálifon se farmátá hai, ki "Mere mamsúhon ko na chhúo." Zab. 105: 15. Jab us se yih taríqa manzúr na kiyá játá, to sabab yih hai ki bihtar taríqa maujúd hai.

2. *Ba'z auqát mukhálif to apne maqsad ko púrá karte, par Khudá dúsrá natíja nikáltá hai.* Tín 'Ibrání jawán ág ki bhatti men aur Daniel sheron kí mánd men zarúr dále gae, par wuh cháron sab tarah ke nuqsán se mahfúz rahe, aur Khudá ká jalál 'ajíb taur par záhir kiyá gayá. Ízárasání ke sabab se pahle Masíhí shágird Yarúshalem se khúb ragede to gae, magar idhar udhar játe húe unhon ne Khudáwand kí bádsháhat ko dúr dúr tak phailá diyá. Shaitán ázmáishon men bahkáne kí koshish kartá hai ki díndáron ko burái men giriftár kar le; par Khudá ke fazl se wuh ázmáishen ziyáda qúwat aur fathmandí ke bá'is hotí hain. Musíbaton kí ráh se ímándár Khudá kí ziyáda quwwat aur us se bihtar sharákat hásil karte hain. Nuqsán ke 'iwaz fáida hí miltá hai.

3. *Musíbaton aur ázmáishon men Khudá bardásht karne kí qúwat bakhshtá hai* "Khudá sachchá hai; wuh tum ko tumhárí táqat se ziyáda ázmáish men na

parne degá, balki ázmáish ke sáth nikalne kí ráh bhí paidá karegá, táki tum bardásht kar sako." 1 Kur. 10: 13. Har ek ázmáish men galba mumkin hai. Har hálat men Khudáwand ká fazl káfí hai.

4. *Musíbaton kí ráh kamáliyat ko pahunchátí hai.* Isí ráh men Khudáwand Yisú' ne insání kamáliyat ko hásil kiyá. 'Ibr. 2: 10. Tamám muqaddason ke liye yihí Khudá ká chuná húá rásta hai, aur koí is se judá is zindagí men nahín miltá. Jab Iláhí fazl hásil ho, to dukhon se rúhání zindagí barhtí játí aur púre andáze ká phal látí hai. Aisí sahnewálí zindagí kí khabargírí Khudá khúb kartá hai. Ásmán par aise dukhon ká bará ajr bhí hásil hogá. "Hamárí dam bhar kí halkí sí musíbat hamáre liye azhadd bhárí aur abadí jalál paidá kartí hai." 2 Kur 4: 17. "Agar ham us ke sáth dukh sahenge, to us ke sáth bádsháhí bhí karenge." 2 Tim. 2: 12.

5. *Jab Khudá ke chune húe wasíle bewafá aur nikamme hon, to Khudá parwardigárí ke kám men sachchá aur wafádár rahegá.* Jab thahráe húe insání wasíle náláiq aur nikamme niklen, to hálat bahut názuk aur mushkil hotí hai. Maslan un larkon kí kambakhtí khúb roshan hai joních aur najis khándánon men paidá hote hain, yá harámkárí ke phal hain. Wuh goyá gandagí se ghire húe rahte hain. Ba'z auqát dunyá ke hákim khudgarz aur lálchí aur zálim hain, aur apní ri'áyá ko kamál abtarí aur shikastahálí men giriftár kar dete hain. Aison ke sabab se kasrat ke sáth khúnrezí húá kartí hai. Ba'z auqát díní ustád aur charwáhe galle nahín charáte

hain, par bar'aks is ke wuh goyá bheron ko khá játe aur barbád karte hain. Aisí báten dekh dekhkar Yisú' ko logon par bará tars áyá. "Aur jab us ne bhir ko dekhá to us ko logon par tars áyá, kyúnki wuh un bheron kí mánind jin ká charwáhá na ho, khastahál aur parágandа the." Matí 9: 36. Aisá hí tars tamám bani Ádam par Khudáwand ko átá hai, jo paidáish aur láchárí se aisí pasthálí men giriftár hain. Us khastahálí aur parágandagí ká bhed khule yá na khule, Khudá wafádár baná rahtá hai, aur waqt par us ke tars aur muhabbat ká phal nazar áegá. Wuh kámil hifázat aur ihtiyájon kí rafáí aur tarbiyat ká intizám jo muqaddason se ta'alluq rakhtá hai Iláhí parwardagárí ká namúna hí hai, aur aise badnasíbon kí nisbat us ká koí bhí kám us namúne ke khiláf na hogá. Wuh kisí waqt aur kisí taur par zulm aur beinsáfí aur dúsron kí bewafáí ke har ek nuqsán ko dúr aur dafa' kar degá, basharte ki ádmíon kí khudmukhtárí kí ráh men us ko mauqa' hásil ho. Agar koí bhí rástbází aur pákizagí ke beshbahá ajr se mahrúm rahe, to apní hí chuní húi buráíon ke sabab se yih tajriba jáná jáegá. Parwardigárí ke har ek kám men Khudá kí wafádárí aur sadáqat kámil aur qáim hogí.

BÁB VI.

Pák Firishte.

1. *Pák firishton̲ ke báre men̲ Pák Kalám kí ta'lím kyún̲ ḳháss taur par fáidabaḳhsh aur dilchasp hai?*

1. *Ḳhudá ke maḳhlúqon̲ men̲ pák firishte a'lá aur afzal hain̲.* Wuh rúhen̲ hain̲, aur ḳhilqat men̲ rúhon̲ ká martaba auwal hí hai. Ḳhudá ḳhud rúh hai, aur 'aql se ba'íd hai ki wuh rúhon̲ se bartar maḳhlúq maujúd kare. Is ke 'aláwa pák firishte Ḳhudá se sharákat aur rifáqat rakhte húe kamáliyat kí hálat tak pahun̲che húe hain̲. Yisú' Masíh ko chhoṛkar kahín̲ maḳhlúq na milen̲ge jin men̲ Ḳhudá ká baḳhshá húá jalál o kamál aise andáze ke sáth dikhái detá hai. Muqaddas insán zarúr pák firishton̲ kí mánind hain̲, kyún̲ki apní asliyat kí nisbat wuh bhí rúhen̲ hain̲, lekin un ke liye hál kí zindagí tufúliyat ká zamána hai. Firishton̲ ke liye waqt húá, ki goyá púre qadd aur qúwat tak pahun̲chen̲. Kamáliyat kí púrí mírás pákar wuh Ḳhudá kí dastkárí men̲ auwal jagah rakhte hon̲ge. Un ke wasíle Ḳhudá kí qudrat aur hikmat aur quddúsí aur muhabbat ḳhúb záhir kí játí hain̲.

2. *Pák firishton̲ men̲ Ḳhudá ke farzand apne ánewále jalál o kamál ká namúna dekhte hain̲.* Ḳhudáwand kí yih ta'lím hai, ki na sirf us ke shágird firishton̲ kí mánind hon̲ge, balki un ke barábar bhí. Mar. 12:

25; Lúqa 20: 36. Cháhiye ki aisá namúna dekh dekhkar imándár taraqqí aur kamáliyat kí nisbat baṛá hausla rakkhen, aur ki apní beshbahá mírás ke hásil karne men jo kuchh karná ho, baṛí gairatmandí aur musta'iddí se kiyá jáe.

3. *Pák firishte Khudá ke muqarrar kiye húe hain, ki us ke farzandon kí khidmat karen.* "Kyá wuh sab (pák firishte) khidmatguzár rúhen nahín, jo naját kí mírás pánewálon kı khátir khidmat ko bhejí játí hain?" 'Ibr. 1: 14. Wuh Khudá kí huzúrí hí se bheje játe hain. Aisí baṛí khidmat kí tajwiz se Khudá apní muhabbat aur parwardigári apne farzandon par záhir kartá hai, Is ke 'aláwa is khidmat se naját-yáfta insán kí wuh buzurgí roshan kí játí jo Khudá apnon ko bakhshtá hai. Aisi a'lá khidmat ke pánewále zurúr baṛe martabon ke wáris ṭhahrenge. Aisí hálat men baní Ádam dunyá men báhamí aur baṛí 'izzat ke láiq hain. Bachchon kí nisbat Khudáwand ne farmáyá, ki "Khabardár, in chhoṭon men se kisí ko náchiz na jánná; kyúnki main tum se kahtá hún, ki Ásmán par un ke firishte mere ásmání Báp ká munh har waqt dekhte hain." Matí 18: 10. Siyáne bhí bachchon kí is baṛáı men shámil hain, basharte ki gunáh karke firishton kí kháss khidmat ko na kho den. Cháhiye ki aisí khidmat pákar har ek yahán tak apní qadr kare, ki gunáh ke karne se judá rahe, aur hamjinson ko wuh 'izzat de jis ke asar se sab kí madad ke liye taiyárí aur musta'iddí ho. Náfarmánon kí qadr bhí munásib aur farz hai, kyúnki tauba aur ímán kí shart se wuh bhí

is baṛí mírás ko hásil kar sakte haiṉ. Jab sangdilí bhí gálib ho, aur ummed ká zamána guzar jáe, to baṛá afsos honá cháhiye ki gunáh ke karne se aisí beshqímat mírás barbád kí gai hai.

2. *Pák firishtoṉ kí paidáish kí bábat Pák Nawishtoṉ kí ta'lím kyá hai.*

1. *Pák firishtoṉ kí paidáish ke waqt kí nisbat tahqíq khabar nahíṉ hai.*—Is bát ki bábat Pák Kalám ke musannif khámosh rahe. Unhíṉ bátoṉ ká bayán miltá hai jin se ádmíoṉ ko fáida hásil ho. Masíhí mu'allimoṉ ke darmiyáṉ khiyál 'ámm hai, ki firishtoṉ kí paidáish insán kí ámad se bahut muddat peshtar húí. Firishte wuhí baní Ulláh hoṉge, jo khushí ke máre lalkárte the jab ki insán kí sukúnat ke liye zamín kí taiyárí ho rahí thí. Unheṉ káfí waqt milá, ki baṛheṉ aur púre andáze kí liyáqat hásil kareṉ.

2. *Firishtoṉ kí paidáish ká taríqa bhí záhir nahíṉ kiyá gayá.*—Ráe 'ámm hai, ki wuh wasíloṉ ke bagair paidá kiye gae, aur ki un meṉ wálidain aur aulád ká rishta na húá. Agar yih ráe haqq ṭhahre, to un meṉ na khándán aur na qaumeṉ haiṉ. aur na insán kí tarah koí rishtedárí páí játí hai. Iláhí aur báhamí muhabbat aur 'ibádat aur rúhání khidmat meṉ to un ke darmiyán shárákat aur rifáqat záhir kí gai hai. Aisá mel o muwáfiqat sab se bihtar aur láiq hai. Jab Khudá se mel o muhabbat kámil aur qáim ho, to zarúr báhamí ulfat gálib rahegí.

3. *Firshtoṉ meṉ mukhtalif martabe hote haiṉ.*—Aise martaboṉ ká shumár záhir nahíṉ hai. Yih khabar

bhí nahín hai, ki un kí liyáqat men jo farq hai kis sabab se húá. Wuh paidáishi ho, yá koshish kı kamí beshí ke sabab se hásil húí ho. Mumkin hai, ki un men se koí us naukar kí mánind húá, jis ne ek ashrafí pákar das aur kamáín, aur báqí naukar já ba já us ke pichhe rah gae. Aisi báton ká 'ilm tab hí hásil ho, jab 'álam i arwáh ká núr mile. Unhen tarah tarah ke nám aur 'uhde diye gae. Míkáel ká zikr hai, jis ke nám ke ma'ne yih hain, ya'ne Khudá kí mánind. Wuh muqarrab firishta kahlátá hai. Jabriel bhí hai, jis ke nám ke ma'ne Khudá ká zoráwar yá pahlwán hain. Kul. 1 : 16 men takhton, riyásaton, hukúmaton, aur ikhtiyárát ká zikr miltá hai, aur pák firishton se garaz hogí. In námon aur is muháware se záhir hai, ki sab ke martabe bahut bare hote hain. Ba'z auqát baráí do yá ziyáda makhlúqon men barábar ho, par tarah tarah ke kám kiye játe hain. Phúlon ke aqsám men khúbsúratí ká andáza ek sá ho. Ádmion men liyáqat ek hí hisáb kí ho saktí hai, jab ki kám mukhtalif hon aur wuh ek dúsre kí madad karen. Pák firishton men wuhı hál mumkin hai. Khiyál gálib hai, ki har ek pák firishta apní thahráí húí khidmat kí nisbat púrí liyáqat rakhtá hai, aur púre andáze ká jalál sab ko hásil húá hogá.

3. *Pák firishton ke shumár kí nisbat Pák Kalám se kyá khabar miltí hai?*

Un ke shumár kí nisbat tahqíq khabar nahín dí gai, par un ká guroh bahut hí bará hai. "Tum lákhon firishton ke pás áe." 'Ibr. 12 : 22. 'Ibrání lafz se, jis ká tarjuma lákhon se húá, beshumár aslí murád hai. "Main

ne....bahut se firishton kí áwáz suní." Muk. 5: 11. "Áyá tú nahín samajhtá, ki main apne Báp se minnat kar saktá hún, aur wuh firishton ke bárah tuman se ziyáda mere pás abhí maujúd kar degá." Matí 26: 53. Is muháware se murád hogí, ki beshumár firishte maujúd the jin se us kí insániyat kí muháfizat mumkin thí. Pák firishte bádsháhon ke Bádsháh ke lashkar hain, aur un ká shumár káfí hai ki us kí saltanat kí shaukat i 'azím záhir ki jáe. Yaqín hai, ki ádmíon ke banisbat firishton ká shumár bahut ziyáda hogá.

4. *Pák Firishton kí khúbíon kí nisbat Pák Kalám kí ta'lím kyá hai?*

1. *Wuh rúhen kahláte hain.*—"Kyá wuh (firishte) sab khidmatguzár rúhen nahín?" Garaz hai, ki wuh hain rúhen. Ba'z Masíhí mu'allim samajhte hain, ki wuh khális rúhen hain aur kisí qism ká badan nahín rakhte. Auron kí ráe hai, ki un ke bhí jalálí badan hote hain jis tarah qiyámat ke ba'd insán ke honge. Is suwál kí nisbat tahqíq khabar nahín hai. Un kí rúhání zindagí zarúr kámil hogí, aur jo qúwaten darkár hon ki wuh zindagí bare aur jalálí kámon men záhir kí jáe maujúd hí hain. Zikr ho chuká ki rúhen hokar wuh Khudá ke a'lá aur afzal wujúdon men shámil hain. Zát o sifát ke báre men un se bare makhlúq Khudá kí bádsháhat men na milenge.

2. *Pák Firishte baní Ulláh kahláte hain.*—Ayúb 38: 7. Farzand hokar un men Khudá kí súrat pái játí hai. Wuh súrat un kí akhláqí aur rúháni sifaton aur hásil kí húi khúbíon men nazar átí hai. Un kí haisiyat

ke ba-mújib un ki fazilaten Khudá kí si hotí hain. Un men farzandiyat us ke púre martabe tak pahunchí. Aisi farzandiyat barí qadr ke láiq hai. Jis qadr aisí ibniyat apní khúbíon men barhtí jáe usí qadr Khudá aur us kí bádsháhat se mel aur yagánagat ziyáda hotí jáegí. Khudá kí bádsháhat kí raunaq aur beshbahái isi bát men miltı hai, ki us kí tamám ri'áyá baní Ulláh hain. Jab wuh púre qadd aur qúwat tak pahunchen, to us bádsháhat kı sárí báton se wuh kámil muwáfiqat rakhenge.

3. *Pák firishte bare qádir aur qawí hote hain.*—"Khudáwand ko mubárak kaho, ai us ke firishto, tum jo zor men sabqat le játe ho." Zab. 103 : 20. Un ke bare bare kámon men aisá zor darkár rahtá hai. Jab un kámon ká bayán kiyá jáe, to yih qaul sahıh thahregá. Wuh apni sári khidmat ki púrí liyáqat rakhte hain. Un kí barı qúwat ká bhed yih hogá, ki wuh Khudá se púrı sharákat rakhkar us ki qudrat ke khazáne se har ek ihtiyáj ke mutábiq hásil kar lete hain.

4. *'Ilm aur dánish men pák firishton kí liyáqat bahut barí hai.*—"Merá Khudáwand dánishmand hai, jis tarah se Khudá ká firishta dánishmand hai." 2 Sam. 14 : 20. Unhen síkhne ki káfí waqt aur kámil mauqa' hásil húá. Un ká 'ilm un ke 'ajíb tajribon se kháss ta'alluq rakhtá hai. Un ke liye Khudá kí huzúrí ká darwáza khulá rahtá hai. Khudá ke rúbarú un kí zindagi basar kí játí hai. Ús se un kí sharákat kámil hai. "Ásmán par un ke (bachchon ke) firishte mere ásmání Báp ká munh har waqt dekhte hain." Mati 18 : 10. Tamám pák

firishte is mubárak dídár meṉ aisoṉ ke shámilhál haiṉ. Jab Ḳhudá se aisí sharákat aur rifáqat baní rahe, to wuh us ko zarúr baḳhúbí jánte haiṉ. Us kí bádsháhat un ká watan hai. Us meṉ un kí sukúnat qáim aur abadí hai. Us ke andar un ke sáre kám ko anjám pahuṉchtá hai. Wuh us ko aise jánte zarúr hoṉge jaise ádmí apne ghar hí kí chízeṉ jánte haiṉ. Un meṉ 'aql kí líyáqat bahut baṛí hogí. Síkhne meṉ wuh thakáwaṭ nahíṉ jánte. Insán kí si za'ífí ká tajriba unheṉ nahíṉ miltá, aur na un ká zor kabhí ghaṭtá hai. Un meṉ se kisí ká kám maut ke sabab se band nahíṉ hotá. Firishtoṉ ká baṛhtá húá 'ilm barábar un kí a'lá ḳhidmat meṉ sarf kiyá játá hai. Us 'ilm kí sári báteṉ 'amal meṉ á saktí haiṉ. Firishtoṉ kí púri liyáqat isti'mál ke liye hai Un meṉ 'ilm kí tahsíl aur isti'mál kí líyáqat barábar hogí.

5. *Ásmán ke firishtoṉ kí pákizagí par baṛá zor diyá játá hai.*—Wuh pák firishte kahláte haiṉ. Wuhí un ká ḳháss ḳhitáb hai. Pákízagi Ḳhudá kí súrat kí ḳháss ḳhúbí hai. Gunáh aur najásat ká tajriba unheṉ kabhí hásil na húá. Badí kí hawá un par kisí waqt na lagí. Quddúsí kisí maḳhlúq meṉ paidáishí ḳhúbi nahíṉ hai. Na nekí aur na badí Ḳhudá kí taraf se paidá kí játí hai. Paidáish ke waqt rúhoṉ ko zarúr qúwat baḳhshí játí jis ke isti'mál se pákízagi hásil ho sake. Yúṉhíṉ insán ko qúwat dí játi hai jo 'ilm aur hunar ke síkhne meṉ kám áe, aur kámyáb ho. Pákízagí kí tahsíl meṉ Ḳháliq aur maḳhlúq ham-ḳhidmat haiṉ. Jo Ḳhudá ko karná hai, wuh hamesha karne ko taiyár aur wafádár hí hai. Maḳh-

lúqon ke liye pákízagí kí sharton kí takmíl mushkil hotí hai. Quddúsí kí kamál beshbahái hai, aur kyá ta'ajjub ki wuh goyá bhárí qímat par miltí hai. Jab kisí kí zindagí muqaddas ho, to Ḳhudá hí us kí sárí harakaton ká Málik ṭhahregá. Pák zindagí Ḳhudá hí ke liye maḳhsús kí húí rahtí hai. Usí kí marzí par us ke sáre kám anjám páte hain. Sárí hidáyaten aur niyaten Ḳhudáwand kí taraf se hásil hotí hain. Jab tak pákízagí kí 'ádat aur ragbat qáim na ho, tab tak us ke faráiz ko púrá karná zarúr mushkil hogá. Shurú' men sab maḳhlúqon ko, jinhen aḳhláqí aur rúhání zindagí ko hásil karná hai, ázmáish ká zamána hotá hai. Ázmáishon aur mushkilát par pák firishton ko zarúr gálib áná paṛá. Aisí hí hálat men firishton men se bahut húe jo kámyábí se mahrúm rahe. Un ká bayán áyanda báb men kiyá jáegá. Pák firishton ko quddúsí men kámil puḳhtagí aur istiqlálí hásil húí. Isí hálat men wuh Ḳhudá kí sharákat aur ásmán kí bádsháhat ke liye taiyár húe. Jab Ḳhudá Báp hokar un se qabúl kiyá gayá, to Hákim bhí ṭhahrá aur wuh ḳhushí se us ke tábi' húe. Firishton kí pákízagí insán ke liye namúna hai. Isí sabab se Masíhí yih du'á mangte hain, ki "Terí marzí, jaisí ásmán par púrí hotí hai, zamín par bhí ho." Isí wajh se pák firishte ásmán ke firishte bhí kahláte hain, ki pákízagí men kámil hokar wuh ásmání jalál ke wáris hain.

5. *Pák firishton kí ḳhidmat ke báre men Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

1. *Wuh Ḳhudá kí 'ibádat men mashgúl rahte hain.*—Iláhí 'ibádat un kí aḳhláqí aur rúhání zindagí ká

izhár hai. "Sáre firishte takht ke áge munh ke bal gir pare, aur Khudá ko sijda kiyá." Muk. 7 : 11. Tamám Muqaddas makhlúqon ke sáre kámon men Khudá kí parastish a'lá aur afzal hai. Iláhí 'ibádat karne men pák firishte kull makhlúqát ke liye kámil namúna hain.

2. *Khudá kí dastkárion men pák firishte kamál khushí manáte hain.* Jab zamín insán kí sukúnat ke liye taiyár ho rahí thí, to yih baní Ulláh khushí ke máre lalkárte the. Aiyúb 38: 7. Un ke liye jismání khilqat Khudá ke jalál se ma'múr hai. Is bát men wuh sarráfím kí mánind hain. Yas. 6: 3, 4. Insán kí makhlasí ke kámon par wuh gaur se nazar karne ke mushtáq hain. 1 Pat. 1: 12. Jab Munji paidá húá, to unhon ne khushí ká gít gáyá. Jab baní Ádam tauba karen, to pák firishte khushí manáne men Khudá ke shámil-hál hote hain. Jab rúhání kalísiyá apní ásmání mírás pákar jalál men dákhil ho, to un kí khushí behadd hogí.

3. *Tauret dene ke kám men pák firishte sharík the.* "Tum ne firishton kí ma'rifat se shari'at to pái, aur 'amal na kiyá." A'm. 7: 53. Tauret wuh kalám kahlátí hai, jo "Firishton kí ma'rifat farmáyá gayá thá." 'Ibr. 2: 2. "Wuh (tauret) firishton ke wasíle se muqarrar kí gai." Gal. 3: 19. Wuh taríqa, jis se firishton ne tauret ke dene men madad kí, záhir nahín kiyá gayá. Taríqe se wáqifiyat ho yá na ho, yih kám barí se barí khidmat men shámil thá.

4. *Jab Betá mujassim hokar baní Ádam ke darmiyán rahá, to firishton ne us kí kháss khabar lí.*

Ek ne us kí paidáish kí khabar dí. Us kí paidáish ke waqt un men se ek guroh ne khushí ká gít gáyá. Bayábán men ázmáish ke waqt unhon ne us kí ihtiyáj ko rafa' kiyá. Gatsamane bág ke dukh men ek ne us ko taqwiyat dí. Jab maut par wuh gálib áyá to ek ne us ke jí uthne kí khabar dí. Masíh i mujassim ko sáre firishte sijda karte the. 'Ibr. 1: 6. Kamál khushí ke sáth yih sárá kám anjám pátá gayá.

5. *Qadím zamánon men pák firishte insán ke liye Khudá ke paigám láte the.* Jab Pák Nawishte 'ináyat na húe the, yá Pák Kalám nátamám thá, to aisí khidmat kí ihtiyáj thí. Ibaráhím aur Ya'qúb aur Iliyáh aur Daniel wg. ke liye firishton ke wasíle Khudá kí taraf se khabaren bhejí gaín. Jab se Pák Kalám púrá kiyá gayá aisí khidmat kí zarúrat kam húí. Agar ab kí játí ho, to karnewále gáib rahte húe karte hain. Kahán tak aur kis taur par wuh rástbázon ko hidáyat dete yá madad karte hál ke zamáne men záhir nahín hai. Peshtar kí sí ihtiyáj ab na hogí.

6. *Khudáwand kí ummat kí hifázat aur nigahbání men pák firishte Khudá ke hamkhidmat hain.* "Wuh tere liye apne firishton ko hukm karegá, ki wuh terí sab ráhon men terí nigahbání karen, ki wuh tujhe apne háthon par uthá lenge, tá na ho, ki tere pánw ko kisí patthar se thes lage." Zab. 91: 11, 12. Firishton kí ma'rifat Lút halákat se bacháyá gayá, Iliyáh khiláyá gayá, aur Patras qaid se salámat nikal gayá. Jab jaház tútne par thá, to ek firishte ne Paulus ko tasallí aur

bachne kí ḳhabar dí. Yaqín hai, ki usí kí ma'rifat Paulus aur us ke sáthí sumundar se bacháe gae. Agarchi hál ke zamáne men̲ peshtar ki tarah wuh dikhái nahín̲ dete, táham yaqínan wuh peshtar kí tarah zamána ba zamána rástbázon̲ kí ḳhidmat karte rahte hain̲. Kalisiyá men̲ kisí qadr yih ráe miltí hai, ki har ek ádmí kí ḳhidmat aur nigahbání ke liye koí ḳháss firishta muqarrar húá. Bachchon̲ kí nisbat Ḳhudáwand ne farmáyá, ki "Ásmán par *un ke* firishte mere ásmání Báp ká mun̲h har waqt dekhte hain̲." Matí 18: 10. Phir jab Patras qaid se bachkar us jagah pahun̲chá jahán̲ du'á ho rahí thí, to pahle logon̲ ne na máná ki Patras hí hai, par yih kahá, ki "Us ká firishta hogá." A'm. 12: 15. In muháwaron̲ se yih natíja nikálá játá hai, ki bachche fardan fardan firishton̲ men̲ se ek ek nigahbán páte hain̲, aur ki Patras is tajribe men̲ bachchon̲ ká shámilhál thá. Jab Patras aur bachchon̲ ke liye aisá Iláhí intizám húá, to tamám rástbázon̲ ke wáste wuhí intizám murawwij hogá. Mumkin hai, ki yih ráe haqq ṭhahre, par subút kam ma'lúm hotá hai. Jaisí ho to ho, par nigahbání ke liye Iláhí tajwíz kámil aur káfí hai.

7. *Us laṛáí men̲ jo badí aur bad rúhon̲ se hotí hai pák firishte sharík hain̲.* "Phir ásmán par laṛáí húí: Mikáel aur us ke firishte azhdahe se laṛne ko nikle, aur azhdahá aur us ke firishte un se laṛe." Muk. 12: 7. Is laṛáí ká bhed púre taur par ab tak na khulá, par jab us kí ḳhabar insán ko dí gaí, to ḳhiyál gálib hai ki baní Ádam kí bihtarí aur madad ke liye húí. Wuh laṛáí us jang men̲ shámil hogí jo nekí aur badí ke darmiyán zamá-

na ba zamána hoti rahtí hai. Dunyá ke áḳhir meṉ wuh saḳht laṛáí ḳhatm hogí, aur nekí ká ga!ba kámil hogá. "*Hameṉ hukúmatwáloṉ aur iḳhtiyárwáloṉ, aur is dunyá* kí táríki ke hákimoṉ aur sharárat kí un rúhání faujoṉ se kushtí karní hai, *jo ásmání maqámoṉ meṉ haiṉ*. Ifis. 6: 12. Ashkárá hai, ki firishtoṉ ká is jang meṉ hissa hai, par tahqíq ḳhabar nahíṉ hai ki wuh hissa kyá hai.

8. *Maut ke waqt pák firishte rástbázoṉ ko 'álam i arwáh meṉ pahuṉchá dete haiṉ.* "Aur aisá húá ki wuh garíb mar gayá, aur firishtoṉ ne use le jákar Ibaráhım kí god meṉ rakh diyá." Lúqá 16: 22. .Bihisht pahuṉcháne se garaz hai. Yih mubárak tajriba sab ko hásil hotá hogá, jo Ḳhudáwand meṉ hokar dunyá se kúch karte haiṉ. Úpar ke bayán se záhir hai, ki pák firishte muqaddasoṉ kí zindagí ke shurú' se ásmán par pahuṉchne ke waqt tak un kí ḳhidmat aur nigahbání karte haiṉ.

9. *Ba'z auqát firishtoṉ kí ma'rifat badkároṉ ko un ke kiye ká badla diyá játá hai.* Shurú' se yih ḳhidmat unheṉ dí gaí. Ek firishte ne Misr meṉ pahlauṭoṉ ko már diyá. Hizqiyáh ke zamáne meṉ Asúrí lashkar meṉ se ek lákh pachásí hazár sipáhí ek firishte kí ma'rifat halák kiye gae. 2 Sal. 11: 35. Ek Herodes bádsháh firishte se márá gayá, aur intiqál húá. A'm. 12: 23. Tahqíq ḳhabar nahíṉ hai, ki aisá kám kaháṉ tak firishtoṉ ko diyá játá hai. Aisí ḳhidmat us laṛáí ke kám meṉ shámil hogí jis ko wuh bhí anjám dete haiṉ. 'Adálat i 'Ámm kí nisbat Ḳhudáwand ne yih paigám sunáyá, ki Ibn i Ádam apne firishtoṉ ko bhejegá, aur wuh sab ṭhokar khilánewálí

chízon aur badkáron ko us kí badshahat men se jama' karenge, aur unhen ag ki bhatti men dal denge wahan rona aur danton ka pisna hoga." Mati 13: 41, 42. Jaisa La'zar un ki ma'rifat apni asmani miras men pahunchaya gaya, waise badkar usi jagah men pahunchae jaenge jin ke wuh gunah ki rah men waris honge. Yunhin firishte insan ko saza aur jaza dene men Khudawand ke shamil hal kiye gae hain. Jab bani Ádam men se rastbazon aur narastón se un ka kam khatm ho, khabar nahin hai, ki unhen kaun si khidmat di jaegi. Khuda ki saltanat bahut bari hai, aur aise makhluq milenge jin ke darmiyan firishton ki khidmat aur kam ki ihtiyaj zarur hogi. Wuh a'la aur jalali khidmat se mahrum na rahenge.

6. *Ásmání firishton kí quddusí aur kamalíyat ka bhed kya hogá?*

Pak firishton ki nisbat insan ka 'ilm ziyada nahin hai, par kisi qadr un ke haqq men khabar di gai, aur us khabar par soch sochkar kai baten puri yaqin ke laiq thahrengi. Un báton se admion ko bari faidabakhsh ta'lim bhi milti hai. Firishton ki 'ajib khubian goya kamal tak pahunchi hui nazar ati hain. Aise andaze ki khubian paidaish se unhen na mili hongi. Tamam makhluqon ke darmiyán shurú' men bachpan ki si hálat hoti hogi. Agarchi makhluq khális ruhen thahien, taubhi wuh is tajribe men sharik honge. Siyanapan ki sifaten koshish aur sharton ki takmil se sab ko hasil hoti hongi. Tamam akhlaqi makhluq men kamaliyat fathamandi ka natija thaharta hoga. Mukhtalif baton ki nisbat tamam makhluqon men

akhláqí kamáliyat kí ráh ek sí hogí. Pák firishton ke báre men zail kí báten qabúliyat ke láiq ma'lúm hotí hain.

1. *Paidáish se un men Khudá kí taraf púre andáze kí ragbat zarúr húí.* Koí paidáishí yá zátí kamí yá kamzorí na thí jis ke sabab se wuh náfarmání kí taraf máil húe. Akhláqí kamáliyat ke imkán ke sáth badí ká bhí zarúr maujúd húá, kyúnki khilqat men nápák firishte bhí maujúd húe hain. Gunáh kí taraf kashish ká zor bhí bahut bará húá, nahín to kyúnkar húá ki firishton men se bará guroh us men giriftár ho gayá.

2. *Jaise insán ke liye waise firishton ke liye ázmáish ká zamána húá.* Nápák firishton ne apní hukúmat ko qáim na rakhá, balki apne kháss maqám ko chhor diyá. Yahúdáh 6. Wuh ráh jis se nápák firishte apne maqám se nikalkar badí ke mulk men dákhil húe muqaddas firishton ke liye bhí, jinhon ne apní hukúmat ko qáim rakhá aur apne kháss maqám ko na chhorá, khulí húí nazar áí. Sab ke liye buráí kí taraf barí kashish zarúr húí. Us kashish ke sabab se beshumár firishte maglúb hokar gunáh men giriftár húe. Khudá tarafdárí nahín kartá, ki báqíon ke liye wuh kashish kam ho. Is ke 'aláwa jab gunáh ká sámhná kiyá jáe tab hí kháss taur par us ká zor jáná játá hai. Sab ke liye, khwáh gálib áe, khwáh maglúb húe, ázmáishen ek sí húín, kyúnki makhlúqon ke darmiyán Khudá kí rawish barábar hai. Quddús aur rást Khudá aisí rawish se hat nahín saktá.

3. *Khudmukhtár hokar pák firishton ne rást*

aur sadáqat ko pasand kar liyá Nekı ko chun lená badı ke radd karná hai. Badı men kashish jo húí so húı, magar us par galba hásil kıyá gayá. Rástbázı kı yihı khássiyat hai, kı us kı ráh aur kám koí ázádagı ke sáth apnı marzı se pasand kar le. Badı ısı liye badı ṭhahartı hai, ki shurú' men wuh yunhın chunı gaı Jahán paidáishı ya zatı lachárı ho, na to badı aur na nekı mumkın hai. Pák firishton ne rástbázı ko apnı khushı se qabúl kar liyá, aur use apnı mırás jánkar na chhoṛá. Rástı men aisı istiqlál aur sábitqadamı hásil húı, kı nárástı kı taraf mutlaq ragbat na rahı, aur us men jo kashısh thı be tásır ho gaı Ázmáish ká zamána khatm huá Wuh akhláqı hálat hásıl kı gaı, kı Khudá kı mánind hokar wuh gunáh nahın kar sakte hain Jab rástı aur quddusı men aisı kamálıyat hásil ho gunáh ka imkán játá rahtá hai Yıhı kámıl ázadagı kı halat hai Rástbáz insán ke lıye yıhı beshbaha mırás sámhne hai.

4. *Rástbází kí chuní húí ráh men pák firishton ne Khudá se kámil sharákat hásil kí.* Is mubárak sharákat aur rifáqat men un kı akhláqı aur rúhánı qúwaten goyá púre qadd aur lıyáqat tak pahunchın, aur wuh apní a'lá khidmat ke liye taiyár húe Gunáh kí kashish ká sámhná karke unhon ne chuní húı rástbázı ko hásıl kiyá, aur us ke sáth mırás men Khudá ma' us kı bádsháhat unhen bakhshá gayá Un ká ajr kamál beshbahá húá. Pákızagı aur wafádarı kı ráh men wuh baní Ádam ke wáste nıháyat 'umda namúna hain. "Terı marzí, jaisı ásmán par purı hotı hai, zamın par bhí ho."

7. *Pák firishton se du'á men darkhwást karná kyún námunásib aur nárawá hai?*

Roman Katholikon ke darmiyán targíb diyá játá hai, ki firishton se darkhwásten kí jáen. Garaz hai, ki wuh Khudá kí dargáh men hamáre liye shafá'at karen. Is riwáj ke haqq men zail ke kháss i'tiráz hain.

1. *Aisí darkhwáston kí nisbat Pák Kalám men na hidáyat aur na ijázat hai.* Yúhanná rasúl kháss mauqa' par ek firishte ke pánwon par sijda karne ko girá. Firishte ne tákídan mana' karke kahá, ki "Khudá hí ko sijda kar." Muk. 22: 8, 9. Firishton se aisí darkhwáston men parastish kí bú hai, aur haqíqí parastish ká sárá haqq Khudá hí ká hai.

2. *Pák firishton ke makhlúq hone ke sabab se aisí darkhwásten námunásib hain.* Makhlúq hokar un kí qúwaten mahdúd hain. Khudá hí hamajá házir hai, aur kisí ko khabar nahín hai, ki firishte kab pás hain aur kab dúr, aur ki wuh kis waqt hamárí sun saken, aur kab sunná mumkin nahín hai. Bagair darkhwáston ke wuh insán ke liye apní púrí thahrái húí khidmat ko anjám dete hain. Agar baní Ádam ke liye du'á mángná un ke kám men shámil ho, to hamárí darkhwáston par us kí takmíl munhasir nahín hai.

3. *Aisí darkhwáston men butparastí kí bú hai.* Koí bát jo butparastí se kuchh bhí ta'alluq rakhtí ho, Khudá kí bádsháhat kí nahín hai. Agar koí aisí bát qabúliyat páe, to zarúr rúhání nuqsán ká ba'is hogí.

8. *Pák firishton aur muqaddas insán ke darmiyán kyá rishta honewálá hai, ki yih mazmún dilchasp aur mufíd ṭhahre?*

Jab naját-yáfta insán kamál tak pahunchen, aur apní púrí abadí mírás ko hásil karen, to wuh firishton kí mánind aur un ke barábar honge. Mar. 12: 25; Lúqá 20: 36. Aisí yaktái aur barábarí men púrí báhamí sharákat aur rifáqat kí bunyád hogí. Us waqt Masíh men sab chízon ká majmú'a bhí ho jáegá, khwáh ásmán kí hon, khwáh zamín kí. Ifis. 1: 9, 10. Un chízon men pák firishte aur muqaddas insán shámil honge. Jab sab ká mel o muwáfiqat apne Khudáwand se hogí, to báhamí muhabbat aur suhbat bhí púre andáze kí ban rahegí. Masíh men aur Masíh ke sáth hokar sab kí akhláqí aur rúhání zindagí ek sí hogí, aur aisí zindagí men kámil mel miláp kí súrat baní rahegí. Ásmání makánon men aisí yagánagat hásil kar ke firishte aur insán ek sáth abad ul ábád rahenge. Isí hálat men pák firishton ke ahwál aur kamál o jalál aur khidmat par gaur karná munásib aur fáidamand hotá hai.

BÁB VII.

Nápâk Firishte.

1. Nápák firishton̲ kí bábat haqíqí ḳhabar kí ḳháss zarúrat kyá hai?

1. Nápák firishte insán ke jání dushman aur bahkánewále hote hain̲.—Isí sabab se un kí zát o sifát aur kám kí nisbat wáqifiyat kí zarúrat bahut baṛí hai. Unhen̲ insán kí jahálat ke sabab se ziyáda kámyábí hásil hotí hai. Ḳhudá kí marzí nahín̲ hai, ki baní Ádam un kí ḳhássiyat aur irádon̲ aur tadbíron̲ se beḳhabar rahen̲. "Ham us ke (Shaitán ke) hílon̲ se náwáqif nahín̲ hain̲." 2 Kur. 2 : 11.

2. Nápák firishton̲ kí ḳharábí aur shikastahálí se gunáh ká anjám ḳháss taur par záhir kiyá játá hai.—Nápák firishte goyá áp gunáh kí dastkárí aur us ke natáij ká izhár hain̲. Un men̲ badí ne berok apne sáre kám ko anjám diyá. Un kí hálat aur harakát men̲ badí apne phalon̲ se pahchání játí hai. Un ká haulnák namúna dekhkar cháhiye ki baní Ádam hoshyár hokar gunáh kí ráh se bache rahen̲.

2. Yih kyún̲kar húá ki nápák firishte gunáh aur us ke anjám men̲ giraftár húe?

Nápák firishton̲ ke haqq men̲ 'anqaríb sárí ta'lím jo miltí hai, Pák Nawishton̲ kí ma'rifat hásil hotí hai. Un men̲ púrí ḳhabar nahín̲ hai. Jo paigám záhiran aur isháratan diye játe ḳhúb gaur ke láiq hain̲.

1. *Wuh paidáish se nápák firishte nahín the.*—Agar subút na miltá, taubhí yih da'wá tahqíq ṭhahartá. Gunáh paidá kí húí shai nahín hai. Neki aur badí donon ḳhudmuḳhtár maḳhlúqon kí andarúní aur berúní harakaton se hásil kí játí hai. Is ke 'aláwa yih amr 'aql se ba'íd hai, ki quddús Ḳhudá aisí nárást aur najis rúhen maujúd kar saktá thá, aur phir bhí sab chízon ká Ḳháliq ek hí hai. Nápák firishton kí maujúdagí ká bhed digar hai.

2. *Ḳhudmuḳhtár hokar apní chuní húí ráh par chalne se wuh áp nápák firishte bane.*—Yisú' farmátá hai, ki "Iblís sachchái par qáim na rahá." Yúh. 8 : 44. Us kí taqsír isí bát men pái játí hai, ki sachchái men jagah pákar, aur apne áp men us sachchái men qáim rahne kí qúwat rakhkar, us ne is beshqímat mírás ko chhoṛ diyá. Sachchái kí mírás kisí maḳhlúq se jabran chhíní nahín játí. Yahúdáh ká paigám ḳháss gaur ke láiq hai. "Jin firishton ne apní hukúmat ko qáim na rakhá balki apne apne ḳháss maqám ko chhoṛ diyá, un ko us ne (ya'ne Ḳhudá ne) dáimí qaid men táríkí ke andar roz i 'azím kí 'adálat tak rakhá hai." Yahúdáh 6. Apní marzí par chalkar gunáh hí ke karne se wuh aisá ḳhaufnák badla aur 'azáb hásil kar sakte the. Badkárí hí se wuh jahannam ke tárík gáron men ḍále gae. 2 Patras 2 : 4. Paidáishí láchárí kí hálat men aur aisí láchári kí harakaton ke sabab se munsif aur quddús Ḳhudá aisí sazá nahín de saktá. Yih maḳhlúq isí akele sabab se nápák firishte húe, ki aḳhláqí aur rúhání báton kí nisbat ázád aur ḳhudmuḳhtár hokar unhon ne náfarmání aur badkárí kí ráh ko apní ḳhushí se

qabúl kiyá. Usı ázádagi aur khudmukhtárí ke sabab se unhen ikhtiyár aur imkán thá, ki pák firishte banen. Wuh ikhtiyár aur imkán neki aur badi donon se ta'alluq rakhtá thá. Ázmáish ke zamáne men wuh makhlúq jo rástbaz ban saken nárást bhı ban sakte hain.

3. *Ázmáish ke zamáne men nápák firishton ne gunáh kí haulnák ráh ko pasand kiyá*—Sáre makhlúqon ko aisá zamána darkár hogá jinhen akhláqí aur rúhánı zindagí ká imkán bakhshá gayá hai. Us zamáne men rástbází ko is liye chunná partá hai, ki yúnhın karná farz i kullí hai. Shurú' men rástbázı kí raunaq kı kasrat aur us ke ajr kí beshbahái bahut kamí ke sáth nazar átí hai. Yih bará 'ilm ba'd men miltá hai. Wuh khásskar rástbází ke tajribe ká phal hai. Pahle Khudá kí chunı húí ráh sakht ma'lúm hotí hai. Us men apní khushi se kinára karná aur apní marzi ká inkár karná partá hai. Ázmáish ke waqt gunáh bhalái ke bhes men átá hai, aur us ká kám dil-chasp ma'lúm hotá hai. Wuh bare ajr ká wa'da bhı kartá hai. Gunáh kí nisbat gunáh kí shahádat kuchh hai, aur Khudá kí kuchh aur. In do gawáhon ke izhár men ásmán o zamín ká farq hai. Nápák firishton kí ázmáish kí nisbat khabar nahín hai, ki kyá aur kaisí thí. Lekin us ká sámhná karná aur us par gálib áná mumkin thá. Unhon ne fath kí sharten púrí na kín, aur maglúb húe.

4. *Nápák firishton ke gunáh kí haqíqat aur kharábí par khass zor diyá játá hai.*—Un ke gunáh karne ká bhed nahín khultá. Us ke haqq men tarah tarah ke suwál hain jin ká jawáb hál men nahín miltá. Masalan

un ká ázmánewálá aur bahkánewálá kaun thá? Yih kyún-kar húá, ki gunáh kí nisbat unhon ne aisá dhokhá kháyá? Ázmáish ke waqt unhon ne Khudá se hidáyat aur madad kyún na mángí? Aise suwál bahut hain. Maujúda zindagí men un ká jawáb hásil nahín hotá. Yaqín i kámil hai ki waqt par sárá bhed kholá jáegá. Us waqt tak sabr karná paregá. Ázmáish kí ráh men kisı sabab se wuh gunáh men giraftár hokar us ke gulám bane. Jahán tak khabar hai jab wuh gunahgár húe to makhlasí kí ráh na milí. Kisı sabab se Khudá un ke liye naját ká darwáza na khol saká. Áyanda ke liye un ke báre men bhí ummed ká ishára tak nahín hai. Un kí be-hadd shikastahálí aur 'azáb abadí ma'lúm hote hain. Un men gunáh ke khaufnák anjám ká kháss namúna páyá játá hai.

3. Nápák firishton kí najásat par Pák Nawishton men kyún bará zor diyá játá hai?

Un men goyá nápákı aur najásat bunyádı kharábí hai. Jahán najásat ho, to tamám aur buráion ke liye darwáza khulá hai. Quddúsí hı pák firishton ká jalál hai. Quddúsí kí khássiyat ke sabab se yih qaul sádiq thahartá hai. Aise makhlúqon men pákízagí aur nápákí ká andáza ek hí sá hotá hai. Jahán tak ek taraf muqaddas hokar wuh sarfarází pá sakte, wahán tak dúsrí taraf najis hokar wuh tabáhí aur pastháli hásil kar sakte hain. Nápákí goyá Khudá ko radd karke use andar mutlaq jagah nahín detí. Dúsrí taraf wuh tarah tarah kí kharábíon ko qubúl kartí hai. Gunahgár firishton ne apní zindagí men se aur us zindagí kí tamám harakaton men se Khudá ko dúr kar diyá, aur un

men us kí nisbat mukhálifat ke siwá koí bát báqí na rahí. Un ke sáre kám aur niyaten aur iráde gunáh kí kharábion ke izhár hí hain. Un kí nápákí par zor dene ko do sabab ma'lúm hote hain. 1. Us nápákí men náfarmání ká anjám kháss taur par nazar átá hai. Badkárí kí ráh men wuhí anjám sab ke liye báqí hai. Rasáí men waqt kí kamí beshí ho to ho, par basharte ki badí se riháí na mile, najásat ke anjám tak sab badkáron ko pahunchná hí hai. 2. Un kí nápákí se in firishton kí khidmat záhir kí játí hai. Wuh sárí nekí aur rástbází ke jání dushman hain. Un ká kám hai ki in khúbíon ko halák karen. Badí kí ráhon men bhaláí kí jo ummed dí játí hai sarásar bátil aur be-bunyád hai. Ádmion ko dhokhá dene se garaz hai, ki wuh in dushmanon ke ikhtiyár men áen aur barbád kiye jáen.

4. Nápák firishte kyún bad rúhen kahláte hain?

Pák firishton kí tarah wuh jo nápák hain makhlúq rúhén hain. Aglab hai, ki wuh shurú' se be-jism aur be juz rahe. Agar badan bhí rakhte hon, to wuh badan har taur se rúh ke tábi' hokar kámil wasíle thaharte hain. Nápák firishton ke bad hone kí bábat do báten kháss gaur ke láiq hain. 1. Un men gunáh ne nekí ká koí nishán bhí báqí na chhorá. Har ek khúbí jaron tak barbád kí gaí. Un kí qadím qúwaten jo Khudá kí parastish aur us kí bádsháhat kí khidmat men á saktí thín ab gunáh hí se ta'alluq rakhtí hain. Ab un ke sámhne ek hí ráh khulí húí hai, aur wuh shararat kí hai. Usí par láchár hokar chalná partá hai. Kisí dúsrí se wuh khush bhí náhin ho sak-

te hain. Aisá hí anjám gunáh ká húá kartá hai. 2. Ab badí karne ke siwá un ke liye koí kám mumkin nahín hai. Bad hokar badı karne se báz áná aur báz rahná anhoná hai. Is ke 'aláwa jaisí nekon men nekí barhtí rahtí waisí badon men badí barhtí rahtí hogí. A'amál makhlúqon kí andarúní sifaton ká izhár hain. Bad rúhen apní badkáríon men barí gairatmandí aur jánfishání záhir kartí hain. Bhed yih hogá ki un men burí zindagí kí kasrat maujúd hai. Un kí koshish kı garaz yihí hai, ki wuh insán ko apní mánind banáen. Gairatmandí men un ká namúna khúb hai.

5. *Bad rúhen kyún Shaitán ke firishte kahláte hain?*

Pák Nawishton se yih khabar miltí hai, ki bad rúhon par ek sardár hai. Khilqat ke andar badí kí saltanat pái játí hai. Bad rúhon ke darmiyán mukhtalif 'uhde aur martabe hote hain. Un men bádsháh aur ri'áyá hain. Khabar nahín hai, ki Shaitán ko kis tarah aisá ikhtiyár hásil húá. Ba'zon ká khiyál yih hai, ki gunáh kı ámad se peshtar us ko yih martaba milá, aur bad rúhon ke guroh ke sáth badí men giraftár hokar wuh apne puráne darje par qáim rahá. Kisí ko is kí bábat tahqíq 'ilm nahín hai. Yih bhí záhir nahín kiyá gayá, ki Shaitán ke firishte apní khushí se us ke tábi' rahte hain, yá ki majbúran wuh us kí hukúmat ko qabúl karte hain. Gunahgár insán par wuh jald jabran apní saltanat ke kámon ko anjám dene lagtá hai, aur us ke ikhtiyár men ádmí láchár ho játe hain. Agar gunáh kí bádsháhat men mel ke sáth kám kiyá játá

hai, to sabab yih hogá, ki halákat ke kám men bhi mel kámyábí kí shart hai. Bad rúhon men us mel ká pata nahín hai jo pák muhabbat ká phal ho. Pák muhabbat gunáh kí saltanat men jagah nahín pátí. Is bát ke haqq men bhi khabar nahín hai, ki Shaitán kí bádsháhat men, jaisí dunyá kí hukúmaton men, wazír aur saláhkár aur arkán i daulat wg. páe játe hain, yá nahín. Lekin wuh bádsháhat haqíqí hai, aur us kí 'amaldárí ke kám bari qudrat aur musta'iddí ke sáth anjám páte hain. Un kámon men sakht laráí shámil rahtí hai. Tamám ri'áyá lashkar men sharík hain, aur jang karne se muhlat nahín miltí. Wuh laráí bare josh kharosh ke sáth ki játi hai. Jahán tak khabar hai kháss mudda'á insán kí halákat hai. Tamám baní Ádam khwáh ma khwáh is bhárí jang men khínche játe hain. Wuh Shaitán kí taraf yá us ke khiláf apní zindagí bhar larte rahte hain. Us laráí se bachá rahná mumkin nahín hai.

6. Nápák firishton ke sardár ko Khudá kí taraf se kaun se nám yá laqab diye gae hain?

Jab Khudá makhlúqon ko kháss nám aur laqab de, to wuh bare gaur ke láiq hain. Wuh zát aur sifát aur khidmat ká izhár hote hain. Shaitán ko Khudá ki taraf se aisí hí garaz se nám aur laqab diye gae. Wuh darj i zail hain.

1. Shaitán.—Is lafz ke ma'ne mukhálif yá dushman ke hain. Us kí dushmaní Khudá se aur tamám makhlúqon se hai, jo pák aur rást húe yá ho sakte hain. Quddúsí aur sadáqat se us ko is liye barí nafrat hai, ki-

wuh najásat aur nárástí hí ke ikhtiyár men hai. In khúbíon se us kí mukhálifat ká ai dáza us kı najásat aur kharábí ke andáze se miltá hai. Aisí mukhálifat aur nafrat gunáh ke tamám farzandon men maujúd hai. Shaitán men wuh do báten goyá púre qadd aur qúwat tak pahunch gaín.

2. Iblís. Lafz Iblıs "*Diabolus*" ká tarjuma hai. Wuh ek Yúnání lafz hai jis se murád "*ilzám lagánewálá*" ke hai. Is nám se Shaitán ká ek bahut bará kám pesh kiyá játá hai. Us ke ilzám bátil aur be-bunyád húá karte hain. Wuh Khudá par ilzám lagává kartá hai, ki baní Ádam us ko qabúl na karen, aur na us par ímán láen. *Wuh insán ke sámhne Khudá kí muhabbat* aur mihrbání aur fikr ko jhuthláne kí koshish kartá hai, ki ádmí us kí sharákat aur rifáqat se mahrúm rahen. Wuh rástbázon par ilzám lagáyá kartá hai, ki wuh ápas men báhamí mel muhabbat na rakhen. Us ke ilzám hí kalísiyá men judáíon aur náittifáqion ká ek kháss sabab hote hain. Wuh fardan fardan ádmion par ilzám lagátá hai, ki wuh apní nisbat be-dil aur be-ummed ho jáen. Jab Khudá ke khádim be-dilí men giraftár hon, to un par gálib áná ásán hotá hai.

3. *Apullyon.*—Muk. 9: 11. Is nám se halák karnewálá murád hai. Us se us ke iráde aur kámon ke natíje záhir hote hain. Ázmáish ke waqt bhaláí aur khushhálí ke wa'de to kiye játe hain, par ek bhí púrá nahín hotá. Sárí chízen jo yún pesh kí játí hain un kí sí hain jin se machhwe kánton ko chhipáte hain, ki machhlíán

pakṛí jáen. Insán ke jism aur rúh ko barbád karne ke 'aláwa Shaitán ká koí dúsrá maqsad aur kám nahín hai.

4. *Baliya'al.*—"Masíh ko Baliya'al ke sáth kyá muwáfiqat?" 2 Kur. 6: 15. Baliya'al ke ma'ne kamína yá be-qadr ke hain. Jismání ashyá kí haqíqí qímat kí kamí beshí is bát par mauqúf hai, ki wuh insán ke árám aur bihtarí ke liye kahán tak kám á saktí hain. Un makhlúqon kí qadr, jo rúhon men shámil hain, kaí báton par munhasir hai. Shurú' men unhen qúwaten dí játí hain, jin ke láiq isti'mál se wuh akhláqí kámiliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí hásil kar sakte hain. Yúnhín wuh Khudá kí mánind ban sakte hain. Unhen un kí haisiyat ke mutábiq Khudá kí jalálí sifaton men sharákat miltí hai. Wuh Khudá ke haqíqí farzand hote hain. Ásmán kí bádsháhat unhen mírás men bakhshí játí hai. Wuh Khudá kí saltanat ke baṛháne men us ke chune húe wasíle hote hain. Un se us kí baṛá jalál záhir kiyá játá hai. Gunáh akhláqí kámiliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí ká imkán miṭá detá hai. Wuh Khudá aur bádsháhat kí mírás se judá kartá hai. Har ek nek khaslat aur fazílat us se nest kí játí hai. Kisí andarúní khúbí ká nám o nishán tak chhoṛá nahín játá hai. Wírání aur sunsání hí aise makhlúqon men báqí rahtí hai. Shaitán kháss taur par aisí hí badnasíbí ke tajribe men giraftár húá. Us ko maqdúr na rahá ki apní khoí húí mírás ko phir apná kar le. Isí hálat men Baliya'al nám us ke liye durust hai. Kamínapan hí us men baná rahtá hai. Gunáh ká yihí anjám hotá hai.

5. *Wuh Sharír*.—"Us sharír se un kí hifazat kar." Yúh. 17: 15. Baliya'al nám se záhir hai ki Shaitán har ek ḳhúbí se ḳhálí hai. Is nám se ta'lím miltí hai ki wuh ḳharábí aur sharárat se ma'múr hai. Rúhání zindagí kí ma'múri aur aḳhláqí kámiliyat ko hásil karná thá. Us ke 'iwaz us ne sharárat hí kí ma'múri ko apná kar liyá. Wuh ḳhúní kahlátá hai aur jhúṭh ká báp. Yúh. 8: 44. Tamám gunáhon ká ek hí báp hotá hai.

6. *Azhdahá yá sánp*.—Yih nám Ádam aur Hawwah kí pahlí ázmáish ke muta'alliq hai. Táki kámyábí kí ummed púrí ho Shaitán ne sánp kí súrat ko iḳhtiyár kiyá. Dhoká dene hí se wuh gálib áyá. Dunyá ke tamám zamánon men yihí us ká tariqa rahá. Bhes badalkar wuh insán ko fareb men giriftár kar letá hai. Apní aslí súrat men záhir hokar use kámyábí kí mutlaq ummed na hotí. Súrat badal badalkar wuh be-shumár hílon se apná kám kartá hai. Kam ádmí honge jo shurú' se leke áḳhir tak us kí tadbíron se mahfúz rahte hain. Wuh apní hastí bhí maqdúr bhar poshída rakhtá hai. Jahán tak log samjhen ki Shaitán hai hí nahín, wahán tak bedárí kí zarúrat na jání jáegí. Kull zamánon men yih tariqa murawwij rahtá hai.

7. *Dunyá ká sardár*.—"Dunyá ká sardár átá hai, aur mujh men us ká kuchh nahín." Yúh. 14: 30. Is nám se do báton kí ḳhabar miltí hai. 1. Dunyá men gunáh ká galba baṛá húá, aur dúr tak pahunchá. Gunáh ká rásta kusháda aur us ká darwáza chauṛá hai. Us se dáḳhil honewále bhíṛ kí bhíṛ hote hain. Matí 7: 13. Yih

baṛí baṛí bhiṛen tamám zamánon kí húin, aur kull qaumon men se niklín. 2. Wuh baṛí guroh un logon kí jo apní zindagí is hí dunyá ke liye basar karte hain us hí tabí'at kí pairau hai jo Shaitán aur bad rúhon men pái játí hai. Aison hí kí nisbat marqúm hai, ki "sárí dunyá us sharír ke qabze men paṛí húí hai." 1 Yúh. 5: 19. Jab insán kí 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaten hál kí fání chízon ke darmiyán goyá qaid rahen, aur ásmání chízon se kám na ho, tab hí Shaitán sardárí ká martaba pátá, aur apne kám ko anjám detá hai.

Yúnhí Ḳhudá ba-zarí'e un nám aur alqáb ke jo us ne bad rúhon ko diye hain un ke kám ko záhir kartá, aur us kám ke tarīqon se wáqifiyat baḳhshtá hai. Un kí sárí ázmáishen hílabází se ta'alluq rakhtí hain. Un kí dhokábází men be-hadd chálákí aur zulm aur ḳharábí maujúd hain. Un sab se Ḳhudá hí men panáh miltí hai.

BÁB VIII.

Insán.

1. *Kitní muddat húí ki Khudá ne insán ko paidá kiyá?*

Bayán ho chuká ki paidáish ki tartib men tamám aur jándáron ke ba'd insán ká wujúd húá. Is ráe kí nisbat dunyá bhar ke kull Masíhí mu'allim muttafiq-ur-ráe hain. Jab zamín kí taiyárí púrí húí, to us ká kháss wáris aur málik nazar áyá. Áte hí us ne sardárí páí, aur Khudá ne us se kahá, ki "Phalo, aur barho, aur zamín ko ma'múr karo." Paid. 1: 28. Insán kí paidáish ke waqt kí nisbat tahqíq khabar nahín dí gaí. Zamánon ká hisáb záhir karná Pák Nawishton kí khidmat men shámil nahín hai. Un ká kháss kám gunáh se insán kí makhlasí aur rúhání aur akhláqí zindagí se ta'alluq rakhtá hai. Hál ke zamáne men 'ilm i haiat kí roshní pákar khilqat ki hadden 'ajíb taur par barhí húí ma'lúm hotí hain. Peshtar chand hazár sitáre dekhne men áte the, aur ab dúrbín ke zarí'e se tís chális karor dikhái dete hain. Yaqín hai ki jis qadr dúrbín kí 'umdagí barhegí, us hí qadr sitáre ziyáda kasrat se nazar áenge. Peshtar yih ráe gálib thí, ki qaríb chha hazár baras guzre jab se insán zamín par maujúd húe. Ab 'ilm i tarkíb i dunyá se, aur qadím qaumon kí dastkárion se, jo mukhtalif mulkon men zamín ke khodne se nikal játí hain, yih záhir hai ki hazárhá baras ziyáda guzar chuke

jab se insán kí paidáish húí. Masíhí mu'allimon ke darmiyán is zamáne kí kamí beshí kí nisbat ittifáq nahín hai. Jo waqt guzrá so guzrá, par Baibal is bát men goyá dastandází nahín kartí. Us ká kám dígar aur ziyáda bará hai.

2. *Insán ke badan kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

1. *Zamín ke tamám jándáron ke darmiyán insán ke badan auwal darja rakhte hain.*—Kisí dúsrí jismání kárígarí men Khudá kí hikmat aur qudrat aur mihrbání aise taur par záhir nahín kí játí hai. Apne jism kí nisbat bhí har koí kah saktá hai, ki "Main 'ajíb o garíb baná hún." Zab. 139: 14. Ham goyá gunáh kí hawá men bhí insán ke badan ko 'umda dekhte hain. Agar gunáh ká asar us par na pahunchtá; to zarúr us kí bahut ziyáda 'umdagí nazar átí. Is bát kí púrí waqfiyat hai, ki ádmíon ke jism par bhí rástbází aur pákízagí kí tásír bahut hí mubárak hotí hai, aur us men díndárí aur nekí se 'ajíb tabdílí ho játí hai.

2. *Insán ke badan zamín kí khák se bane húe hain.*—Paid. 2: 7. Púrí Baibal kí yihí ta'lím hai. Us taríqe ke báre men jis se pahle ádmí ká badan paidá kiyá gayá khabar nahín miltí. Hál ke zamáne men bahut se Masíhí mu'allimon ká khiyál yih hai, ki aur jándáron men se kisí ká jism yahán tak 'umda hotá gayá, ki wuh insán kí rúh kí sukúnatgáh thahráyá gayá. Is ráe ke báre men yih kahná káfí hai, ki us kí sachchái yá batálat kí nisbat tahqíq khabar mutlaq nahín hai. Koí da'wá bhí na kartá

hogá, ki subút púrá aur ma'qúl hai ki wuh ráe durust ṭhahre. Baṛí bát yih hai ki ham Ḳhudá hí ko insán ke badan ká ḳháliq mánen. Taríqa jánná ziyáda zarúrat kí bát nahín hai. Ma'qúl dalílon ke bagair kisí par farz na hogá, ki is ráe ko qabúl kare. Jab Ḳhudá beshqímat rúhon ká Ḳháliq ṭhahartá hai, to us ko mushkil na húá, ki láiq taríqe se un ke liye jismání maskan taiyár kar de. Láintihá hikmat aur qudrat aur muhabbat donon kámon ke liye káfí aur qábil thí. Pahlá mard aur pahlí 'aurat bagair insáni wálidain ke zarúr paidá kiye gae. Taríqe kí bábat sárí dunyá bêḳhabar hai.

3. *Shurú' men insán maut ke mátaht na húe honge.*—Báqí jándár shurú' se marte áe. Insán kí paidáish se bahut muddat peshtar wuh maujúd kiye gae. Dunyá men já ba já un men se kitnon kí haḍḍíán ab tak miltí hain, jo Ádam kí ámad se bahut din pahle mar gae the. Maut ke haqq men insán ko aur jándáron kí mánind honá na thá. Bág i 'Adan kí zamín se hayát ká daraḳht ugáyá gayá. Us ká púrá bhed nahín khultá, par us men ek intizám ká sáf ishára, ma'lúm hotá hai jis se baní Ádam maut aur bímárion se mahfúz rahen. Kitáb i Muqaddas kí ta'lím hai, ki insán ke liye maut gunáh ká phal hai. Baibal men is bát kí ḳhabar nahín hai, ki agar ádmí gunáh na karte, to un kí sukúnat kab tak dunyá men qáim rahtí, yá jab ázmáish ká zamána púrá ho játá, to wuh kis taríqe se apne ásmání watan men pahunchte. Ḳhiyál gálib hai ki ṭhahráe húe waqt par un ke badan tabdílí páte, aur wuh Hanúk aur Iliyáh kí tarah uṭhá liye já-

te. Jab tahqíq khabar nahín hai, to sáf kahná mumkin nahín hai.

4. *Gunáh kí ámad ke sabab se rástbázon ke jalál-yáfta badan Masíh ke kafáre ká phal honge.*—Qiyámat ke waqt aise badan hásil honge. Hál kí zindagí men qiyámat kí ummed se *tasallí miltí* hai. Aisí ummed kí bunyád Khudá ká wa'da hai. "Yisú' Masíh hamárí pastháli ke badan kí shakl badalkar, apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Qiyámat ká mazmún áge pesh kiyá jáegá. Jalál-yáfta rúhon ke liye jalál-yáfta badan darkár honge. Yih ihtiyáj waqt par rafa' kí jáegí.

3. *Insán kí rúh kí nisbat Khudá ke Kalám kí ta'lím kyá hai?*

1. *Khilqat men insán kí rúh auwal martaba rakhtí hai.*—Khudá khud rúh hai, aur paidá kí húí rúhon se koí makhlúq bará na ho sakegá. Firishte usí martabe ke hain, par barhkar nahín hain. Aise martabe kí mirás zarúr bahut hí beshbahá hogí. Insán kí rúh barí qadr ke láiq hai.

2. *Insán men Khudá ke dam ká phúnká jáná.*—"Aur Khudáwand Khudá ne us ke nathnon men zindagí ká dam phúnká." Paid. 2: 7. Yún Ádam jítí ján húá. Kull insán ke liye *is muháware se barí ta'lím hai.* Insán kí paidáish ká tariqa ek thá, báqí makhlúqát ká kuchh aur. In tariqon men bahut bará farq thá. Aur chízon ke banáne men Khudá ká kahná káfí thá. "Aur Khudá ne kahá ki Ujálá ho, ki Pánion ke bích fazá ho, ki Ásmán ke níche ke pání ek jagah jama' hon, ki Ásmán ke fazá

men naiyir hon, ki Pánion se rengnewále jándár kasrat se maujúd hon, ki Parande zamín par ásmán kí fazá men uren." Kalám ke sáth Iláhí qudrat záhir húi, aur paidáish ke in kámon ko anjám pahunchá. Ádam kí paidáish dúsre taríqe se húí. Khudá ke dam se Rúh ul Quds murád hogí. Hiz. 37: 9, 14. Rúh ul Quds kí kháss qudrat aur kám se insán kí rúh paidá ki gaí. Is ke 'aláwa insán kí rúh apní aslí zindagí ki nisbat tab hí jítí rahtí hai, jab Rúh ul Quds kí sukúnat us men qáim ho, aur wuh apná kám kartá rahe. Insán ká bará martaba aur kám Rúh ul Quds par munhasir hai. Jab Khudáwand ne apne shágirdon par phúnkkar kahá, ki "Rúh ul Quds lo," to yih ta'lím nae taur par dí gaí. Yúh. 20: 22. Rúh ul Quds hí men baní Ádam Khudá se sharákat aur rifáqat ká tajriba jánte hain. Us se judáí rúháni maut kí hálat hotí hai.

3. *Masíhion ke darmiyán 'ámm ráe hai, ki insán kí rúh paidáish se gairfání hai.*—Rástbázon ke baqá kí nisbat koi suwál nahín hai. Khudá se sharákat aur rifáqat rakhte húe unhen hamesha kí zindagí kí mírás miltí hai. Nárástón kí nisbat chand Masíhí mu'allimon ká 'aqída yih hai, ki wuh ákhirkár nest o nábúd kiye jáenge. Báb XXIV men yih 'aqída tolá játá hai.

4. *Insán kí rúh kí kaun sí kháss barí qúwaten hain?*

Insán kí rúh kí sári qúwaton men 'ajíb yagánagat hai. Jo kám kiyá játá goyá sári rúh kartí hai. Zindagí kí harakaton men wuh qúwaten goyá taqsím hokar kám

nahíṉ kartí haiṉ. Táham aisí harakatoṉ aur kámoṉ ke dekhne aur pahchánne meṉ tín baṛí qúwateṉ nazar átí haiṉ. Awwal, sochne aur samajhne ke kám ke liye 'aql kí qúwat maujúd hai. Doyam, pesh kí húí chízoṉ yá bátoṉ ke qabúl karne yá radd karne ke kám ke liye marzí kí qúwat pái játí hai. Siyam, pahchání húí chízoṉ aur bátoṉ se ḳhush honá yá náḳhush muhabbat kí qúwat se ta'alluq rakhtá hai. 'Aql aur marzí aur muhabbat kí 'ajíb qúwatoṉ par gaur karná hai. Jab sochte jáeṉ yád rakhní cháhiye, ki goyá sárí rúh 'ilm hásil kartí, sárí rúh maujúda ashyá meṉ se chun letí yá radd kartí, aur sárí rúh chízoṉ aur wujúdoṉ se muhabbat yá muḳhálifat rakhtí hai. Agarchi rúh meṉ aisí yaktái hai, taubhí gaur karne meṉ in qúwatoṉ ko goyá judá judá karke dekhná cháhiye.

1. *'Aql kí qúwat.*—'Aql 'ilm kí tahsíl ká wasíla hai. Haiwánát meṉ bhí yih qúwat kisí qadr pái játí hai. Lekin un meṉ jánne kí qúwat thoṛí hí bátoṉ se ta'alluq rakhtí, aur goyá un ká 'ilm thoṛí dúr tak pahuṉchtá hai. Na wuh apne áp ko ján sakte, aur na un ko rúhání bátoṉ se koí kám hai. Insán kí 'aql 'ajíb qúwat hai. Us ke chároṉ taraf goyá darwáze aur ráste khule húe haiṉ, ki wuh já jákar ḳhilqat se waqfiyat hásil kar le. Us ká ḳhazána jismání aur rúhání donoṉ chízoṉ meṉ páyá játá hai. Apne áp se wuh ágáhí pátí hai, aur apní nisbat us ká 'ilm beshbahá hai. 'Aql kí kamál sarfarází yihí hai, ki láiq isti'mál se Ḳhudá jáná játá hai. Ḳhudá apne áp ko aur apní bádsháhat ko us par záhir kartá hai. Ḳhudá meṉ aur us kí láinthá saltanat meṉ insán kí 'aql ká kám a'lá

aur afzal rahtá hai. Us ko baqá kí ihtiyáj hai, ki apní baṛí ḳhidmat ko púrá kare. Hál kí zindagí men̲ wuh sirf apne kám ká shurú' kar saktí hai.

2. *Marzí kí qúwat.*—Rúh kí qúwaton̲ ke darmiyán marzí goyá sardár ká martaba rakhtí hai. Usí ke tábi' hokar 'aql apná baṛá kám kartí hai. Muhabbat kí harakaton̲ par bhí us ko iḳhtiyár aur jawáb-dihí bahut baṛí hai. Usí ká ḳháss kám hai, ki insán kí rúh ko sáre faráiz kí ráh men̲ chaláe, aur náfarmání ke ráston̲ men̲ jáne se roká kare. Faráiz hí kí ráhon̲ men̲ rúh kí qúwaton̲ kí liyáqat aur ḳhúbí baṛhtí játí hai. Maujúdát kí muḳhtalif ashyá ke darmiyán jo insán ko ghere rahtí hain̲, marzí kí qúwat unhen̲ jo us kí ihtiyájon̲ se miltí hain̲ chun letí, aur unhen̲ radd kar detí jin se nuqsán ká andesha hai. Jab wuh bhalí changí hokar púri táqat rakhtí ho, to na sirf pasand aur nápasand karne ká kám durustí ke sáth kartí hai, magar pasand kí húí chízon̲ ko apná bhí kar letí hai. Isí ráh men̲ rúh kí sárí ihtiyáj rafa' kí játí hai. Insán kí marzí ká ḳháss jalál o kamál isí bát men̲ páyá játá hai, ki wuh Ḳhudá aur us kí bádsháhat se ḳháss ta'alluq rakhtí hai. Ḳhudá kí aḳhláqí sharí'at insán kí rúh ke liye us kí marzí ká izhár hai. Us sharí'at kí hidáyaton̲ men̲ insán kí aḳhláqí kámiliyat aur sarfarází aur iqbálmandí kí shart en̲ miltí hain̲. Aisí sharí'at kí bunyádí báton̲ men̲ goyá pákízagí aur rástbází aur muhabbat ke wuh qawá'id milte hain̲, jin ke bamújib Ḳhudá áp apne láintihá baṛe kámon̲ ko anjám detá hai. Insán ko Ḳhudá kí súrat baḳhshí játí hai, ki wuh apní haisiyat ke mutábiq usí kí si zindagí

ko basar karen. Insán kí marzí ká bare se bará kám yihí hai, ki Khudá kí thahrái húí ráhon ko pasand karke áp un par chale, aur rúh kí báqí qúwaton ko un par chaláe. Insán kí marzí goyá bádsháh to hai, par Khudá bádsháh ká Bádsháh hai. Khudá kí sharí'at kí hidáyaton ke andar hí insán kí khudmukhtárí haqíqí hokar apne kám ko anjám de saktí hai. Us sharí'at ke báhar insán kí marzí gulámí kí sí hálat men rahtí hai. Yih bát anhoní hai ki insán kí marzí pák aur rást hokar Khudá kí koí radd kí húí bát ko pasand kar le. Gunáh karne kí nisbat wuh marzí jo durust aur haqíqatan khudmukhtár baní láchár hotí hai, aur wuh láchárí kamál mubárak hai. Khudá bhí gunáh karne kí nisbat láchár hai. Imkán se báhar hai, ki us kí quddús marzí gunáh ko pasand kar le. Insán ko is bát men *Khudá kí mánind honá hai.* *Ázmáish* ke *zamáne* men insán neki aur badí ke darmiyán chun lete hain. Chuní *húí* neki men *qáim* hokar *ákhirkár* ádmí badí ko pasand na kar sakenge. Badí men un ke liye kashish mutlaq báqí na rahegí, aur na us kí taraf andarúní ragbat pái jáegí. Pasand kí húí badí ká aisá hí asar aur natíja hotá hai. Wuh badí insán kí marzí ke liye ákhirkár qaid-kháne kí mánind hotí hai, jis ke darwáze band hí rahenge. In báton se marzí kí qúwat kí baráí aur jawábdihí záhir hotí hai. Ek taraf akhláqí kámiliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí ká imkán nazar átá hai. Dúsrí taraf pareshání aur barbádí hásil ho saktí hai. Aisá imkán mubárak aur aisá khatra khaufnák hai.

3. Muhabbat kí qúwat.—Muhabbat kí qúwat kí

maujúdagí ke sabab se Ḳhudá ke sáth sharákat ká ishtiyáq aur tajriba mumkin hai. Us ke láiq isti'mál se bhí baní Ádam ke darmiyán báhamí mel aur yagánagat hásil kí játí hai. Ḳhudá se farzandána muhabbat, aur ham-jinson̲ se birádarána ulfat hotí hai. Muhabbat apne mahbúbon̲ ke liye *jítí hai*. Aisí muhabbat 'aql ko uskátí hai, ki wuh Ḳhudá aur us ki ri'áyá aur bádsháhat ká ziyáda 'ilm hásil kare, táki us 'ilm kí roshní men̲ us kí zinda aur abadí mirás kí beshbaháí záhir ho. Jis qadr rúhání 'ilm ziyáda hotá jáe, usí qadr muhabbat ká wirsa baṛhtá játá hai. Jab marzí kí qúwat pák o rást ho, to muhabbat us se baṛá mel aur ḳháss muwáfiqat rakhtí hai. Aisí hálat men̲ rúh ke andar marzí to taḳht-nashín rahtí hai, aur muhabbat kí qúwat wazír i a'zam ṭhahartí hai. Muhabbat ke uskáne se marzí kí qúwat láiq taur par pasand aur nápasand karne ke kám ko anjám detí hai. Muhabbat ke asar se wuh chune húe ḳhazáne ko apná kar letí bhi hai. Láiq 'aqlí aur aḳhláqí aur rúhání zindagí muhabbat ká ḳháss izhár *hotí hai*. Jab muhabbat ká andáza púrá ho, to har ek kí rúh ká des 'ain ḳhushí se ma'múr hogá. Insán kí muhabbat kí ziyáda baṛáí isí bát men̲ miltí hai, ki us ká ḳháss ta'alluq Ḳhudá se hotá hai. Muhabbat hí Ḳhudá kí zindagí ká chashma hai, aur us kí baṛí se baṛí muhabbat men̲ rástbáz insán sharákat rakhte hain̲. Wuh Iláhí muhabbat insán kí beshbahá mirás ká ḳháss ḳhazána hai. Muhabbat rakhnewálá Ḳhudá naját-yáfta rúhon̲ ká bahut baṛá ajr hai. Iláhí muhabbat insán kí muhabbat kí qúwat ko khín̲ch khin̲chkar apná hí kar letí hai. Jab rástbázon̲ ke

dar miyán Ḳhudá se aur ápas men̲ ek dúsre se muhabbat kamál tak pahun̲che to is qúwat kí baṛáí aur us kí mírás kí beshbaháí pahchání jáegí.

5. *Kis hálat men̲ insán kí rúh kí baṛí qúwaten̲ apne rúhání kámon̲ ko anjám de saktí hain̲?*

Agar insán gunáh men̲ giraftár na hote, to un kí rúh kí qúwaten̲ bagair ḳháss Iláhí intizám ke goyá az ḳhud apne rúhání kámon̲ ko anjám detín̲ aur apne liye kámiliyat ko hásil kar letín̲. Ḳhudá se zarúr sharákat darkár hotí, aur us kí bádsháhat kí ashyá se kám baná rahtá, lekin in báton̲ ká tajriba aisí ázádagí ke sáth hásil hotá jaise farzand wálidain se ázádagí ke sáth suhbat rakhte, aur apne ghar kí chízon̲ ká isti'mál karte. Jab gunáh kí ámad húí to aisí ázádagí ká imkán játá rahá. Us kí maujúdagí se *aḳhláqí aur rúhání zindagí bigáṛí gaí* aur in qúwaton̲ ke liye taraqqí aur kámiliyat kí ráh band húí. Us waqt se insán kí rúh kí qúwaton̲ ká kámil honá aur apní ḳhidmat ko púrá karná Masíh ke kafáre par munhasir hai. Goyá wuh kafára un qúwaton̲ ke liye ásmán ká sá fazá hai jis ke tale wuh apná watan pátí hain̲. Us watan men̲ Ḳhudá se rifáqat aur sharákat hásil hotí aur wuh ráh miltí jis ke isti'mál se wuh kámiliyat tak pahun̲chtín̲, aur sárí hájaten̲ rafa' kí játí hain̲. Kafáre ká des insán kí rúhon̲ kí besh bahá aur abadí mírás hai.

6. *Kin báton̲ men̲ insán Ḳhudá kí mánind hain̲ yá ho sakte hain̲?*

Shurú' men̲ Ḳhudá ne insán ko apní súrat par aur apní mánind paidá kiyá. Paid. 1: 26, 27. Ba'z báton̲ men

wuh súrat qáim rahí. Aur báton men gunáh ne us ko to miṭáyá, aur Masíh men wuh phir bahál kí játí hai. Ḳhudá kí mánind honá Yisú' Masíh ke wasíle se tamám baní Ádam kí mírás men shámil hai. Is mírás kí besh-baháí par gaur karná munásib aur farz hai. Us men zail kí báten páí játí hain,

1. Jaisá Ḳhudá rúh hai, insán bhí apní aslí zát men rúh hain.—Baní Ádam jism bhí zarúr rakhte hain, par is bát ke sabab se aise qaul kí sachcháí kí nisbat shakk kí koí bhí wajh nahín hai. Ḳhudá to Ḳháliq aur ádmí makhlúq hain, táham rúh rúh kí mánind hai. Apní asliyat hí men insán Ḳhudá kí mánind hain.

2. Insán men wuhí tín a'lá qúwaten hain jo Ḳhudá men maujúd hain.—Ḳhudá men 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaten hain, aur un ká jalál láintihá aur abadí hai. Us ke sochne aur jánne kí hadden nahín hain. Marzí kí qúwat ke isti'mál se wuh maujúdát kí tamám chízon aur báton ke darmiyán chun letá yá radd kartá hai. Makhlúqát ke darmiyán wuh kitnon se muhabbat rakhtá hai, aur ba'zon se mukhálifat hotí hai. In tín qúwaton ke siwá agar Ḳhudá men koí aur ho, to wuh insán par záhir na kí gaí. Insán men bhí un kí haisiyat ke mutábiq yihí tín qúwaten maujúd hain. Apní rúh kí mukhtalif qúwaton kí nisbat insán Ḳhudá kí mánind hain.

3. Ḳhudá men quddúsiyat aur rástbází kí láintihá ma'múrí hai.—Is bát par Pák Nawishte bará zor dete hain. Yih akhláqí aur pur-jalál sifaten insán kí mírás men bhí shámil hain. Un kí tahsíl kí hidáyaten bahut

hain. "Nai insániyat ko pahino, jo Khudá ke mutábiq sachchái kí rástbází aur pákízagí men paidá kí gaí hai." Ifs. 4: 24. "Tum pák ho, is liye ki main pák hún." 1 Pat. 1: 16. In báton men Khudá kí mánind honá insán ká buláwá hai. Is bát men barábarí ká khiyál mutlaq nahín hai. Os kí ek búnd pání samundar ke sáre pání kí mánind hai, par andáze men ásmán o zamín ká farq hai. Khudá kí quddúsiyat aur rástbází men samundar kí sí ma'múrí hai, aur insán men wuh andáze kí nisbat ek búnd kí sí hai. Khássiyat men wuh, khwáh Khudá kí ho, khwáh insán kí, ek sí hai.

7. *Kyún zarúrat hai, ki Khudá aur insán ke darmiyán mel muhabbat ho?*

Isí garaz se insán kí paidáish húí aur hotí hai, ki Khudá se púrá mel muhabbat ho. In do ke darmiyán sharákat aur rifáqat kí zarúrat niháyat barí hai. Is bát par Pák Kalám men bará zor miltá hai. Aisí zarúrat Khudá aur insán donon men pái játí hai.

1. *Khudá muhabbat hai, aur us ko apne mahbúbon kí ihtiyáj bahut barí hai.*—Insán Khudá kí súrat men hokar us ke kháss mahbúbon men shámil hain. Báp kí taraf se wuhí muhabbat us kí mírás men miltí hai jo wuh apne iklaute Bete se rakhtá hai. Yúh. 17: 23. Jaisá Báp Bete se muhabbat rakhtá hai, waisá hí Betá apnon se rakhtá hai. Yúh. 15: 9. Jis qadr muhabbat kí kasrat ho, usí qadr mahbúbon kí ihtiyáj hotí hai. Behadd muhabbat men mahbúbon ke liye behadd ishtiyáq páyá játá hai. Báhamí sharákat báhamí muhabbat ká izhár hai.

Ḳhudá ko apne farzandon se sharákat zarúr hai, ki us ká itmínán aur ḳhushi púrí ho.

2. *Insán ko Ḳháliq se sharákat aur rifáqat zarúr hai, ki iqbálmandí aur sarfarází ká tajriba hásil ho.*—Aisí báhamí muhabbat insán ke liye ḳhushhálí ká chashma hai. Us men Firdaus kí sí shádmáni miltí hai. Usí men baní Ádam kí rúh kí baṛí qúwaten kamáliyat tak pahunchtí aur apní a'lá ḳhidmat ko púrá kartí hain. 'Aql baṛe se baṛá 'ilm hásil kartí játí, aur wuh baḳhúbí kám átá hai. Marzí Ḳhudá ko sáth karke taḳht-nashíní pátí, aur us kí bádsháhat ke andar, aur usí ke liye, hukúmat ke apne sáre kámon ko durustí ke sáth anjám detí hai. Muhabbat kí qúwat Iláhí suhbat men apní beshbahá aur abadí mírás pátí, jahán goyá dúdh aur shahd bah rahá hai. Us men árám aur ḳhushhálí kí tamám ashyá be-hadd kasrat ke sáth miltí hain. Ḳhudá ke bagair insán kí muhabbat yatím aur láwáris hotí, aur wírán registán men sukúnat kartí hai. Aise dúr mulk men us kí bhalái kí súrat mutlaq nahín miltí.

8. *Ḳhudá ne shurú' men kyún insán ko ázmáish kí hálat men rakh diyá?*

Is suwál ká púrá jawáb dená sháyad mumkin na hogá. Is ká sárá bhed is zindagí men yaqínan na khulegá. Táham zail kí báton se is amr ke samajhne men zarúr kisí qadr madad hásil hogí.

1. *Aḳhláqí ḳhudmuḳhtárí ke láiq istí'mál ke liye ázmáish kí zarúrat thí.*—Aḳhláqí aur rúhání zindagí kí haqíqat aḳhláqí ḳhudmuḳhtárí kí maujúdagí par

munhasir hai. Isí ráh men akhláqí kámiliyat kí tahsil mumkin hotí hai. Jab ek hí ráh sámhne hai, aur áge barhná hí hotá hai, to nekí aur badí ke darmiyán chunne ká mauqa' mumkin nahín hai. Aisí hálat men na rástí aur na nárástí ká imkán maujúd hai. Jab gunáh aur rástbází donon kí ráhen khulí húí nazar áen, aur ádmí apní marzí par un men se apne liye pasand kar len, tab hí akhláqí kámiliyat ke hásil karne men ádmí apne kám ko anjám de sakte hain.

2. *Khudá wuhí khudnisárí aur khidmat cháhtá hai, jo ádmí ázád-hokar áp pasand kar len.*—Majbúr aur láchár hokar koí aisá kám nahín kar saktá hai jo Khudá ko pasand áe. Wuh a'mál jo láchárí ke phal hain na ta'ríf aur na malámat ke láiq ho sakte hain. Haqíqí akhláqí kám, jo Khudá ko khush kare aur us se manzúrí páe, tab hí mumkin hain jab ázádagí ke sáth wuh anjám páen. Jab mukhálifon kí taraf se khúb koshish kí jáe, ki hamárí muhabbat hásil ho, aur ham inkár karke Khudá aur us kí bádsháhat hí ko pasand kar len, tab hí púre andáze kí Iláhí khushí mumkin hai. Khudá shurú' men us ajr aur mírás kí beshbaháí aur jalál, jo waqt par wuh apnon ko 'ináyat karegá, záhir na karegá aur aglab hai ki us waqt záhir karná mumkin bhí nahín hai. Insán par Khudá ká da'wá haqq aur rást hai. Insán ko us kí qabúliyat faráiz kí takmíl hai. Isí sabab se us kí marzí aur bádsháhat ko qabúl karná wuh kháss ta'ríf kí bát jántá hai. Ákhirkár nekokárí aur rástbází ká badlá niháyat pasandída aur beshqímat páyá játá hai.

3. *Insán ko taraqqí aur kámiliyat ázmáish aur dukh kí ráh men hásil hotí hai.*—Insán ke liye Khudá ko usí kamáliyat se garaz hai jo mushkilát aur mukhálifon par gálib ákar miltí hai. Baní Ádam Khudá ke ṭhahráe húe ajr ko tab hí le bhí sakte hain, jab wuh buráion ká sámhná karke fathmand hon. Rúhání mirás kí khássiyat aisí hai, ki us kí qabúliyat kí taiyárí isí taríqe se hásil hotí hai. Dukhon ke zarí'e se Yisú' Masíh khud kámil baná, aur us ke shágirdon ke liye koí dúsrí ráh mumkin nahín hai. Yihí ráh insán ke liye shurú' se chuní gaí.

9. *Kyúnkar záhir hai ki Ádam aur Hawwah bág i 'Adan kí ázmáish men gálib á sakte the?*

1. *Un kí jawabdihí se yih bát záhir hai.*—Agar fathyábí mumkin na hotí, to jawábdihí ká imkán bhí na miltá. Láchárí kí hálat men jawábdihí jagah nahín pá saktí hai. Us láchárí se ab murád nahín hai jo badí kí 'ádat men páí játí hai. Insán ázád hokar aur aisí 'ádat ko hásil karke az khud apne áp ko láchár karte hain. Aisí láchárí men jawábdihí púrí rahtí hai. Lekin agar Khudá kisí ko láchárí kí hálat men paidá kartá, to us se koí kám mumkin na hotá jis ke sabab wuh sazá ke láiq ṭhahre. Agar Ádam aur Hawwáh láchár hote to wuh gunáh na kar sakte.

2. *Khudá kí marzí baṛí safáí ke sáth un par záhir kí gaí.*—'Aurat ke kalám se roshan hai, ki Iláhí hukm khúb samjhá gayá. Paid. 3: 3. Khudá kí marzí kí nisbat roshní kí kamí ke sabab se unhon ne shikast na khái. Unhen gálib áne ká púrí mauqa' bakhshá gayá.

3. *Gunáh karne ká koí ma'qúl sabab na thá.*—Sárí hájaton̲ kí rafái ká káfí intizám thá. Ḳhudá ne kamál kushádadilí aur kasrat ke sáth ni'maten̲ 'ináyat kí thín̲. Wuh intizám jism aur rúh donon̲ ke liye kiyá gayá. Wuh bág i Adan kí kull chízon̲ ke wáris the. Jab se gunáh kí ámad húí ba'z auqát rúhání ḳhazáne ke hásil karne men̲ dunyáwí chízon̲ kí nisbat ḳhud-inkárí kí zarúrat hotí hai. Pahlí ázmáish men̲ koí aisí zarúrat bhí na thí. Kisí ihtiyáj ke sabab se wuh majbúr na húe.

4. *Unhen̲ Iláhí hidáyat aur madad hásil karní mumkin thí.*—Ázmáish ke waqt hamesha Ḳhudá kí qudrat darkár hotí hai, ki fath mile. Wuh qudrat maujúd hí rahtí aur du'á kí shart se hásil hotí aur kám átí hai. Haqíqí du'á se baní Ádam ázmáish ke waqt Ḳhudá ko apná shámilhál kar lete hain̲. Ádam aur Hawwah Ḳhudá se du'á mán̲g sakte the, warna unhen̲ gunáh kí nisbat jawábdihí na hotí. Agar du'á ká imkán aur mauqa' na baḳhshá játá, to gunáh karná bhí mumkin na hotá.

10. *Wuh taríqa kyá thá jis se Ádam aur Hawwah gunáh men̲ giraftár húe?*

Bág i 'Adan ke bayán se, ḳhwáh wuh púre taur par tawáríḳhí ho, yá kisí qadr tamsílí ṭhahre, 'ajíb safáí ke sáth insán kí ázmáishon̲ men̲ shikast kháne ká taríqa ḳhúb záhir kiyá játá hai. Us se sáf ḳhabar miltí hai, ki gunáh kis tarah insán ke dil aur zindagí men̲ daḳhl pákar galba hásil kartá hai. Baní Ádam ke liye us bayán men̲ hár jáne kí ráh sáf sáf dekhne men̲ átí hai. Gunáh ke galba ke taríqe men̲ kai báten̲ shámil hain̲.

1. *Ázmáish ke waqt Khudá par ilzám lagáyá gayá, ki wuh ádmion kí bihtarí ká láiq intizám nahín kartá, aur aise ilzám kí báten suní gaín.*—Yih ilzám har taur se náhaqq thá. Us kí batálat ká káfí subút bág i 'Adan kí firáwání men páyá játá thá. Us men Iláhí muhabbat aur mihrbání aur kámil parwardigárı ká khúb izhár miltá thá. Aisí hálat men Ádam aur Hawwah ko cháhiye thá, ki kánon ko band karke sunne se inkár karte. Aise ilzámon ke haqq men munásib aur farz hai ki kán aur ánkhen hamesha band hí rahen. Jab Khudá kı taraf kán aur ánkhen khulí hon, to khilqat dalílon se bharí húí ma'lúm hogí ki apnon kí bihtarí kí nisbat Kháliq kí tajwízen káfí hain, aur us kí wafádárí kámil aur dáimí hai. Agar ba'z auqát dekhne men Khudá kí parwardigárí nákámil ho, to dekhne hí men sárí kamí hai, aur na Iláhí intizám men. Aise ilzámon men Shaitán kí dhokabází pái játí hai.

2. *Khudá aur us kí 'amaldárí kí nisbat dil men shakk ko jagah dí gaí.*—Wuh shakk bátil ilzám ke sunne ká phal thá. Shakk bei'tiqádí ká shurú' hai. Wuh gunáh ká pahlá kháss qadam thá. Us se tarah tarah ke gunáh ká darwáza kholá gayá. Wuh goyá náfarmání ká phúl thahrá, aur agar jald dúr na kiyá jáe, to waqt par pakká aur taiyár phal nazar áegá. Shakk men badí kí fasl kí peshkhabarí pái játí hai. Us par fath pákar salámatí kí súrat hotí hai. Shakk karke Ádam aur Hawwah shikast kháne lage. Hár jáne ká purá tajriba áge thá.

3. *Un kí nigáh gunáh par lagí rahí.*—Mana' kiyá

húá phal un ke liye gunáh ká izhár thá. Use dekhne ká hukm bhí na thá. Us se mutlaq kám thá hí nahín. Lekin ázmáish men unhon ne nigáh aur ḳhiyálon ko lagám diyá aur gaur ke sáth use dekhte rahe. Ázmánewále ne un ke dekhte húe us ke phal men se kháyá hogá, aur us se nuqsán záhir na húá. Us men un ke liye barí kashish paidá húí. Dekhne ká yihí pahlá natíja húá. Unhen us men se kháne kí barí árzú húí. Jhúṭhá wa'da qabúl karke wuh bare nafa' ke ummedwár bhí húe. Gunáh kí ḳharábi aur ḳhatre aur natíje chhipáe gae.

4. *Du'á nahín mángí gaí.*—Du'á ke na mángne se wuh ázmáish men akele rah gae. Akele hokar shikast kháne se bachá rahná mumkin na thá. Ḳhudá ko sáth karke rúhání larái men galba kí súrat hotí hai. Akele ádmí hamesha hár játe hain.

5. *Unhon ne ázmánewále ká sámhná nahín kiyá.*—Larne hí se fathmandí mumkin hotí hai. "Iblís ká muqábala karo, to wuh tum se bhág jáegá." Yaq. 4: 7. Yih qaul tajribe men haqq páyá játá hai. Ádam aur Hawwah ne aisá na kiyá. Ázmáishon men maglúb hone ká tariqa sárí dunyá men aur kull zamánon men ek hai. Isi hálat men pahlí ázmáish aur us ke natíjon ká bayán sab ke liye fáidamand honá cháhiye.

11. *Ádam aur Hawwah ko un ke gunáh se kyá natíje húe?*

1. *Gunáh ne unhen Ḳhudá se judá kiyá.* Pahle unhen us se dilí judáí hásil húí, aur ba'd us ke wuh záhiran bhí 'aláhidagí cháhte the. Badí insán ko Ḳhudá

kı huzúri se dúr kar deti hai. Jab hí gunáh se mel ho, to Ḳhudá se muḳhálifat paidá hogí. Agar kisí waqt Ádam aur Hawwah ko phir Ḳhudá se peshtar kí sí sharákat aur rifáqat ká tajriba milá ho, to wuh Masíh ke kafáre ke sabab se hásil kiyá gayá. Wuhí Ḳhudá ká Barra hai jo biná e 'álam ke waqt se zabh húá hai. Muk. 13 : 8.

2. *Un kí zát aur tabí'at men aisí tabdílí húí ki andarúní ragbat Ḳhudá kí sharí'at ke ḳhiláf thí.* Aḳhláqí sharí'at rástbází ká namúna hai. Muqaddas maḳhlúq hí us se mel aur muwáfiqat rakh sakte hain. Us kí bunyádí aur aslí báton ke bamújib Ḳhudá ḳhud apne sáre kámon ko anjám detá hai. Us men aḳhláqí kámiliyat kí tamám ḳhúbíán nazar átí hain. Usí kí hidáyaton par 'amal karte húe baní ádam aisí kámiliyat tak pahunchte hain. Gunáh karke Ádam aur Hawwah nafsání húe, aur "Jismání niyat Ḳhudá se dushmaní hai." Rom. 8 : 7. Wuh dushmaní us kí sharí'at se bhí hotí hai. Aisí hálat men ádmí na Ḳhudá kí sharí'at ke tábi' hain, aur unhen us ká tábi' honá mumkin bhí nahín hai. Rom. 8 : 7, 8. Táki aḳhláqí sharí'at se phir mel ho, Ádam aur Hawwah ko naí aur rúhání zindagí, jo Ruhul Quds kí taraf se miltí, darkár thí.

3. *Unhon ne sardárí ke martabe aur ḳhidmat ko kho diyá.* Dunyá par sardári karní un kí mirás men shámil thí. Beshumár chízon par iḳhtiyár rakhná thá. "Tú ne insán ko firishton se thorá hí kam kiyá, aur shán o shaukat ká táj us ke sir par rakhá hai. Tú ne us ko apne

háth ke kámon par hukúmat bakhshí; tú ne sab kuchh us ke qadamon ke níche kiyá hai." Zab. 8: 5, 6. In áyaton se Khudá ká intizám záhir hai. Gunáh baní Ádam ko gulámí hí men giriftár kar detá hai. Gunáh kí gulámí men kamínapan behadd miltá hai. Agar kisí bádsháh par us ká chhote se chhotá naukar ikhtiyár hásil karke us ká isti'mál kare, to bad-nasíbí niháyat barí hogí. Gunáh kí gulámí us se bhí ziyáda burí hotí hai.

4. *Wuh bág i 'Adan men se khárij kiye gaye.* 'Adan men tamám haqíqí hájaten rafa' kí játí thín. Wuh láiq aur sachchí khushí hí ká bág thá. Wuh gunáh jis kí wajh se Khudá judá húá bág i 'Adan ke nuqsán ká bá'is bhí húá. Aisá bág gunáh se kuchh bhí ta'alluq nahín rakhtá thá. Badí ki kull saltanat men ek bhí aisá bág miltá hí nahín. Us kí sárí zamín par wuh la'nat parí jis se wíráni aur súnsání húí. Gunáh kí hálat wuh dúr mulk hai jahán qahtsálí aur tabáhí bani rahtí hai. Gunáh kí gulámí men bhalái kí ashyá háth nahín átín.

5. *Wuh maut ke wáris húe.* Mumána'at ke phal kí nisbat Khudá ke paigám men kháss taur par maut pesh kí gayí. Gunáh ke natíjon men usí par bare se bará zor diyá gayá. Paid. 2: 16. Unhen do tarah kí maut hásil húí, ya'ne wuh jo jismání, aur phir wuh jo rúhání hai. 1. Jismání maut. Bág i 'Adan ke bích o bích hayát ká darakht ugáyá gayá thá, jis ke phal ke isti'mál se jismání maut par galba hásil karná thá. Us darakht se tamsílí taur par Khudá ká intizám záhir kiyá játá hogá, ki baní Ádam badan ke báre men bhí gairfání honewále the. Gunáh ne

Ádam aur Hawwah ko us darakht se dúr kar diyá, aur us kí ráh bhí band húí, ki wuh na lauṭen. Gunáh ke ráste se wuh maut kí hukúmat men pahunche. Un par us kí bádsháhí haulnák húí. Koi bhi us ká sámhná na kar saká, aur us ká khauf behadd húá. Yisú' ke kafáre hí se us ká ḍank nikálá játá hai. 2. Rúhání maut. Khudá se 'aláhidagi rúhání maut ká watan hai. Khudá se sharákat rakhne ke liye insán paidá kiye gaye, aur wuhí sharákat un kí zindagí hai. Aisí yagánagat ke bagair insán kí rúh kí baṛí qúwwaten jismání 'ashyá ke darmiyán goyá qaid kí játí hain, aur unhen apní baṛí khidmat ko anjám dená mumkin nahín hotá. Gunáh ke sabab se Khudá kí pahchán játí rahtí, us kí sharí'at se sakht mukhálifat gálib átí, aur muhabbat kí qúwwat najis aur nafsání hokar sirf dunyáwí khazánon se ta'alluq rakh saktí hai. Aisá tajriba in qúwwaton ke liye maut hí hai. Gunáh ke mulk men rúh kí har ek fazílat aur nek khaslat tabáh kí játí hai. Rúhání maut jab qáim ho játí abadí maut ṭhahartí hai. Gunáh ká anjám tamám zamánon men ek sá hotá hai. Agar Ádam aur Hawwah ko gunáh se makhlasí hásil húí ho, to wuh makhlasí Yisú' Masíh ke kafáre ká phal húí.

12. Ádam aur Hawwah ke gunáh se un kí nasl ko kyá kyá nuqsán pahunche?

1. Un kí nasl ko jismání maut hásil húí. "Ek ádmí ke sabab se gunáh dunyá men áyá, aur gunáh ke sabab se maut áí, aur yún maut sab ádmíon men phail gayí." Rom. 5: 12. "Ádam men sab marte hain." 1 Kur. 15: 22. Masíh kí naját ke bagair jismání maut ká tajriba niháyat

burá hotá hai. Munjí hí men us kı kharábion se panáhgáh miltí hai.

2. *Un kí nasl kí rúhon ko barı pasthálí hásil húí.* Zail kí báton se yih qaul haqq thahregá.

(1) *Ádmíon kí rúh kí barí qúwwaten bahut kamzor kí gayı hain.* Rúhání 'ilmiyat aur akhláqı sharí'at se mel o muwáfiqat, aur Khudá aur us kı bádsháhat se muhabbat ko hásil karná bahut mushkil hotá hai. Jab tak Rúh ul Quds kí taraf se nayí aur ásmání zindagí na mile, to imkán se báhar hai, ki yih qúwwaten apní a'lá khidmat ko púrá karen. Jab aisí zindagí bakhshí bhí gayí, to barí koshish aur jánfishání darkár hai, ki rúhání taraqqí ho, aur akhláqí kámíliyat kí manzilen tai kí jáen. Wuh ráh mushkil bhí hai jis par chalte húe thahráí húí khidmat púrí kí játí hai. Khudinkárí aur salíbbardárí ká tajriba baná rahtá hai.

(2) *Baní Ádam men bahut jald burí burí raghbaten záhir hotí hain.* Sab ke dil paidáish se badí kí taraf jhuke húe ma'lúm hote hain. Hílabáz hone se dilon ko rok rakhná mushkil hai. Yar. 17 : 9. "Jismání niyat Khudá kí dushmaní hai." Rom. 8 : 7. Naí paidáish pákar aisí niyat badal játí hai. Táki aisí tabdílí hásil ho Khudáwand ko qabúl karná aur us ke tábi' honá mushkil hai. Khudá ká kháss fazl aur madad darkár hotí hai, ki naját kí sharten púrí kí jáen. Rúh ul Quds kí qudrat aur kám se Khudáwand kí qabúliyat mumkin hotí hai. In báton se záhir hai, ki Ádam aur Hawwah ke gunáh se un kí nasl ko kaisá nuqsán pahunchá.

(3) *Naí paidáish pákar ádmíon kı rúhání zindagí laráı ke khet men basar kí játí hai.* Zamín aur us kí ma'múrí

Khudá kí hai, aur cháhiye ki dunyá se rúháni zindagí ko madad hásil hotí. Lekin tajribe men dunyá aisí zindagí kí mukhálif hai. Ándesha 'ámm hai, ki jismání ashyá se rúhání zindagí ko nuqsán pahunche. Beshumár dindár apní aisí zindagí men kushádagí aur wasa'at se mahrúm rahte hain. Rúhání nuqsán ke khatre ke sabab se khud-inkárí kí zarúrat bani rahtí hai. Isí ráh men kámiliyat tak pahunchná mumkin hotá hai. Hamesha khatra hai, ki nai zindagí ghaṭ jáe, aur purání zindagí phir bahál ho-kar gálib áe. "Pas jo koi apne áp ko qáim samajhtá hai, wuh khabardár rahe, ki gir na paṛe." 1 Kur. 10: 12. Yih nasíhat zarúr rahtí hai. Ázmáishon se púrí rihái 'álam i bálá men hásil hogí. Is dunya men púrá galba fazl hí ká phal hotá hai. Dunyá madad ká bá'is nahín hai. Jismání aur rúhání zindagí ke darmiyán aisí náit-tifáqi isí sabab se hotí hogí, ki Ádam aur Hawwah ke gunáh kí wajh se un kí sárí nasl pasthálí men giriftár húí hai. Kisí dúsri bát se aise tajribe ká bhed nahín khultá.

13. *Insán ke tajribe men gunáh kí khássiyat kyá hai, ki us se aise bure natíje nikalte hain?*

Gunáh kí hastí gunahgáron hí men miltí hai. Kahín aur us ká pata bhí nazar nahín átá. Pas náfarmán insán ke tajribe men us kí khássiyat par gaur karná munásib hai. Is suwál ke jawáb men kai báten shámil hain.

1. *Gunáh Iláhí sharí'at se mukhálifat hai.* Sáre *makhlúqát aisí sharí'at ke mátaht hain. Is bayán men* us akhláqí sharí'at se garz hai jo khudmukhtár makh-lúqon se ta'alluq rakhtí aur jin men nekí aur badí kí

pahchán aur isti'mál mumkin hai. Yih sharí'at niháyat a'lá hai. *Usí kí bunyádí báton ke mutábiq* Ḵhudá ḵhud apne kámon ko anjám detá hai. Us men insán ke liye kámiliyat ká namúna miltá hai. Usí par 'amal karte húe wuh aisí kámiliyat tak pahunchte hain. Wuh Ḵhudá kí marzí kí naql hai. Muhabbat aisí sharí'at kí ta'míl hai. Wuh muhabbat Ḵhudá aur hamjinson se ta'alluq rakhtí hai. Gunáh karná sharí'at se muḵhálifat rakhná, aur us kí hidáyaton ko radd karke apní marzí par chalná hai. Gunáh men zindagí ke liye dúsrá namúna pasand kiyá játá hai, aur a'mál ke qawá'id kisí dúsre kí taraf se hásil hote hain.

2. *Gunáh karná Ḵhudá se muḵhálifat rakhná aur bágí honá hai.* Sharí'at kí ta'míl rástbází ká izhár hai. Rástbází hí kí ráh men Ḵhudá aur insán ek sáth chalte hain. Rástbáz honá Ḵhudá ke tábi' rahná hai. Sharí'at ko radd karná apne Ḵháliq aur aslí Málik kí saltanat men bagáwat karná hai. Bagáwat karná Ḵhudá kí bádsháhat men bare se bará jurm thahartá hai. Wuh us mel o muwáfiqat ko, jo hákim aur ri'áyá ke darmiyán honá cháhiye, dúr kartá hai. Ḵhudá bagíon se sharákat nahín rakh saktá hai. Bágíon kí goyá ek dunyá hai jis men Ḵhudá dáḵhil nahín ho saktá hai. Wuh beshakk muhabbat ke sabab se aison ke pás tak háth barhátá hai, ki us dunyá men se uthákar apne pás khínch láe. Lekin wuh jo us maqám men apní sukúnat ko qáim karen be-ummedí kí hálat men chhore játe hain, aur Ḵhudá kí sharákat aur rifáqat se mahrúm rahte hain.

3. *Gunáh karná rúhání aur akhláqí zindagí ko radd karná hai.* Sharí'at kí ta'míl men aisí a'lá aur afzal zindagí baní Ádam ko mumkin hotí hai. Wuh zindagí Khudá ke sáth sáth basar kí játí hai. Us zindagí kí sárí khidmat Khudá aur us kí bádsháhat ke liye púrí kí játí aur us se usí ká jalál záhir kiyá játá hai. Jab gunáh insán ko Khudá kí huzúrí se khínchkar dúr kartá, to wuh is mubárak zindagí ko barbád bhí kartá hai. Iláhí huzúrí se 'aláhida wuh zindagí nahín miltí. Aisí 'aláhidagí men khudí mauqa' pákar gálib átí hai. Us kí hukúmat men wíráni aur pareshání kí hálat baní rahtí hai. Aisí hálat men rúhon kí iqbálmandí aur sarfarází kí súrat mutlaq nahín miltí. Kisí ihtiyáj kí rafa'í kí koí chíz maujúd nahín hai. Apní khássiyat ke sabab se gunáh insán kí rúh ke liye maut hai.

BÁB IX.

Kitáb i Muqaddas.

1. *Baibal Iláhí aur ilhámí kitáb kyún kahlátí hai?*

1. *Us kí ta'límát kí khúbion ke sabab se.* Baibal kí ta'límát insán kí makhlasí aur naját aur abadí khushhálí ke muta'alliq hain. Un kí khidmat bahut hí a'lá hai. Aisí khidmat ke liye un kí qudrat kámil aur káfí hai. Baibal ká awwal kám yih hai, ki insán par Khudá ko záhir kare. Phir ásmán kí bádsháhat kí báton aur chízon se wuh wáqif kar detí hai. Khudá aur us kí bádsháhat ká 'ilm baní Ádam ko niháyat hí zarúr hai. Khilqat ke 'ajíb kámon se Khudá ke haqq men ba'z barí barí báten zarúr roshan kí játí hain, táham Baibal ke bartarín núr kí bhí zarúrat hai, ki wuh báten púre taur par muassar hon. Khilqat ke wasíle khásskar Khudá kí qudrat aur hikmat se ágáhí miltí hai. Lekin Kháliq aur us kí bádsháhat ke haqq men beshumár báten hain jin ká jánná niháyat hí zarúr hai, aur Baibal hí ke zarí'a se un ká 'ilm hásil ho saktá hai. Un men zail kí báten shámil hain. 1. Khudá kí zát o sifát. 2. Insán kí aslí hálat aur khaslaten. 3. Gunáh kí khássiyat aur anjám. 4. Rástbází aur pákízagí kí asliyat aur jalál. 5. Khudá se 'aláhida baní Ádam kí shikastagí aur tabáhí. 6. Gunahgáron ke liye makhlasí aur naját kí tajwíz aur sharáit.

7. Hayát i abadí aur naját-yáfta insán ká ásmáni jalál. Aisí barí báton kí tahqíq khabar kí behadd zarúrat tamám roshanzamír ádmíon par záhir hogí. Khudá hí kí taraf se un ke 'ilm kí tahsíl mumkin hai. Zarúrat ke ba-mújib Baibal ke wasíle in sári báton se wáqifiyat bakhshí gai hai. Wuh kitáb jis se aisá 'ilm miltá hai zarúr ilhámí aur Iláhí hogí.

2. *Kháss taur par Khudá kí taraf se hokar Baibal Iláhí aur ilhámí kitáb thahartí hai.* Khudá hí ne Pák Nawishton ko tasníf karwáyá. Aisí kitáb ko apní taraf se likhná insán ke maqdúr se báhar hai. Us kí sí koí aur kitáb na kabhí likhí gaí, aur na phir likhí jáegí. Sachchái kí in barí barí báton ko Khudá ne Rúh ul Quds kí ma'rifat muqaddas ádmíon par záhir kiyá. Phir tasníf karne men usí Rúh ne hidáyat aur madad dí. Isí hálat men Baibal kháss taur par Khudá hí kí taraf se insán ko hásil húí.

3. *Isí sabab se ki Baibal ke láiq isti'mál se Khudá ke sáth sharákat miltí hai.* Haqíqí parastáron ke liye Baibal ká núr Khudá ká kháss maskan hai. Usí núr men wuh ráh páí játí hai jis par muqaddas insán Khudá ke sáth sáth chalte hain. Aise tajribe se záhir hai ki Baibal Iláhí aur ilhámí kitáb hai.

2. *Baibal Pák Nawishte kyún kahlátí hai?*

1. *Us se kháss taur par Khudá kí quddúsí záhir kí játí hai.* Khudá kí pákízagí hí us ke jalál o kamál ká izhár hai. Us kí tamám báqí sifaten goyá us kí quddúsi ke ikhtiyár men rahtí hain. Qudsiyat kí ráh men Khudá

ke sáre kámon ko anjám pahunchtá hai. Khudá ko pák mánná aur us ke sáth aisá bartáo karná jo us kí qudsiyat ke muwáfiq ho insán par awwal farz hogá. Is farz kí takmíl se tamám báqí faráiz ásání ke sáth adá kiye játe hain. Khudá kí quddúsí kí wájib qadrdání se insán kí sárí zindagí mubárak ho játí hai. Us qudsiyat ko haqír jánná aur us ko náchíz ṭhahráná apne áp ko bigaṛná aur tabáh karná hai. Baibal hí ke núr men Khudá kí qudsiyat kí baṛáí munásib taur par kí játí hai. Isí wajh se wuh Pák Nawishte kahlátí hai.

2. *Baibal hí kí qudrat aur asar se insán ko pákízagí hásil hotí aur wuh kamál tak pahunchtí hai.* "Unhen sachchái ke wasíle se muqaddas kar: terá kalám sachchái hai." Yúh. 17: 17. "Ab tum us kalám ke sabab, jo main ne tum se kiyá, pák ho." Yúh. 15: 3. Khudá kí pákízagí isí maqsad se insán par záhir kí gai, ki baní Ádam us men, apní haisiyat ke mutábiq, sharík kiye jáen. Iláhí pákízagí men sharík hokar ádmí kháss taur par Khudá kí súrat ko hásil karte hain. Pák Nawishton ke núr hí men baní Ádam Khudá se shar'ákat páte aur us kí mánind ho játe hain. Insán ko gunáh kí najásat se pák karná Rúh ul Quds ká baṛe se baṛá kám hai. Wuh a'lá kám Pák Nawishton ke wasíle se anjám pátá hai. Un ke núr ke bagair Rúh ádmíon ke dil men aise taur par qabúliyat nahín pátá, ki apní baṛí khidmat ko púrá kare.

3. *Baibal ke láiq isti'mál se Khudá kí sárí ni'maten, khwáh jismání, khwáh rúhání pák ṭhahartí hain.* Goyá Baibal kí roshní aur hawá men jismání aur

rúhání zindagí ḳháss taur par ek ho játí hai. Donoṉ Ḳhudá hí ke liye basar kí játí haiṉ. "Ḳhudá kí paidá kí húí har chíz achchhí hai, aur koí chíz inkár ke láiq nahíṉ, basharte ki shukrguzárí ke sáth-wuh kháí jáe; is liye ki *Ḳhudá ke kalám* aur du'á se pák ho játí hai." 1 Tim. 4: 4, 5. "Pák logoṉ ke liye sab chízeṉ pák haiṉ." Títus 1: 15. Ádmí aur chízeṉ donoṉ kalám ke asar se pák kiye játe haiṉ.

3. *Baibal Ḳhudá ká kalám kyúṉ kahlátí hai?*

1. *Wuh Iláhí ta'lím se ma'múr hai.* Us ke paigámoṉ ke musannif aur sunánewále zarúr ádmí the. Ek taur par wuh insání kitáb bhí hai. Us meṉ aisí báteṉ bhí haiṉ jin se likhnewáloṉ aur bolnewáloṉ kí mahdúd samajh aur 'ilmiyat záhir hotí hai. Jab qaumoṉ kí tawáríḳh, yá muḳhtalif ashḳhás kí sarguzasht, yá dunyáwí 'ilm kí bátoṉ se kám húá ho, to záhir hai, ki wuh ba'z auqát kull hál se wáqif na the. Tamsílí taur par aisí báteṉ pesh kí játí thíṉ, ki un ke isti'mál se aḳhláqí aur rúhání ta'lím sáf ho jáe. Aisí hálat meṉ kámil 'ilm darkár na thá, ki wuh misáleṉ rúhání bátoṉ ke samajhne meṉ madad ke bá'is hoṉ. Lekin jab kabhi rúhání aur aḳhláqí zindagí kí bátoṉ se ta'alluq ho, to Baibal ke isti'mál se zará bhí máyúsí na hogí. Us ke musannif Rúh ul Quds kí tahrík ke sabab Ḳhudá kí taraf se bolte the." 2 Pat. 1: 21. Beshumár mauqa'oṉ par un kí yih pukár thí, ki "Ḳhudáwand ká kalám mujh ko pahuṉchá," yá "Ḳhudáwand yúṉ farmátá hai." Paulus rasúl ne shukr kiyá, ki logoṉ ne us ká paigám Ḳhudá ká kalám jánkar qabúl

kiyá. I Thiss. 2: 13. Un ká khiyál durust thá. Baibal kí díní aur akhláqí ta'lím Khudá ká kalám thá.

2. *Jab Baibal ká láiq isti'mál ho, to Khudá us ke zarí'a apnon se kalám kartá hai.* Rástbázon ke liye Khudá ká kalám us ká maskan hai. Us ke parhne aur sunne men wuh apnon se milkar bolá kartá hai. Wuh us kí áwáz ko pahchánte hain. Naját aur fazl ke hásil karne men aisá kalám Khudá ká kháss wasila hai. Wuh naját ke liye Khudá kí qudrat kahlátá hai. Rom. 1: 16. Usí kalám men rúhání taraqqí aur akhláqí kámiliyat ki ráh miltí hai. Usí ke isti'mál aur asar se sárí rúhání khidmat kí liyáqat hásil hotí hai. Khudá hí ká kalám hokar us kí ma'rifat aise bare kám mumkin hote hain.

4. *Kis tariqe se Baibal tasníf kí gaí?*

Baibal ilhám se tasníf kí gai. Musannifon ke ilhám men do báten shámil thín.

1. *Khudá ne Rúh ul Quds kí ma'rifat wuh sachchái unhen sikhái jo naját ke mata'alliq hai.* Yih amr insán ke maqdúr se báhar hai, ki wuh az khud naját kí haqíqat aur khássiyat aur sharten daryáft karen. Agar Rúh ul Quds apní qudrat aur kám in ko na záhir kartá, to baní Ádam is mubárak 'ilm se zarúr mahrúm rahte. Baibal ke musannifán ne to barí koshish k hogi, ki sikháe jáne se sikhen aur samjháe jáne se samjhen. Har 'ilm aur us ke fawáid kí tahsíl aur isti'mál men Khudá aur us ke makhlúq hamkhidmat hote hain. Agar nabí aur rasúl wg. akele chhore játe, to un kí sárí koshish, ki Iláhí aur ásmání 'ilm ko síkhen, 'abas aur bephal hotí.

Goyá Rúh ul Quds ne parde ko haṭá diyá aur rúhání bínáí bakhshí. Tab hí Khudá ke bande gaib-bín húe. Tab hí Khudá aur us kí bádsháhat ká dídár hásil húá. Isí hálat men wuh Khudá kí taraf se rúhání aur akhláqí zindagí ke paigám lá sake. Yihí ilhám kí pahlí bát hai.

2. *Unhín záhir kí húí báton ke likhne men Rúh ul Quds ne hidáyat aur madad bakhshí.* Pák Nawishte díní aur akhláqí ta'lím aur us ke natíjon se ta'alluq rakhte hain. Un ká kám yih nahín hai, ki kisí qism ká dunyáwí 'ilm insán ko sikháen. Rúhání báton ke sikháne men zarúr jismání aur dunyáwí misálen aur tashbíhen isti'mál hotí hain. Hál kí zindagí insán ke liye *kindergarten* kí mánind hai. Wuh bachpan kí sí zindagí hai. Rúhon ko 'álam i bálá men goyá púrá qadd aur qúwat hásil hogí. Kindergarten men khilonon aur chhoṭí chhoṭí chízon ke dikháne se aṭfál kí haisiyat ke mutábiq 'ilm sikháyá játá hai. Yúnhín Baibal ke isti'mál se rúhání aur akhláqí 'ilm kí báten sikháí játí hain. Qaumon ke tawáríkhí bayánát tahrír húe. Mukhtalif ádmíon ke ahwál, khwáh nek húe khwáh bad, pesh kiye gae. Khilqat kí harakaten, jaisí nazar áín, bayán kí gain. In sab men tashbíhen aur tamsílen khúb miltí hain, jin se Khudá ke rúhání aur akhláqí paigám sáf hokar samajh men áen. Baibal ke aise bayánát men ba'z auqát insání bhúl chúk ma'lúm hotí hain. Záhir hai ki musannifon ká dunyáwí 'ilm mahdúd thá. Jab tawáríkhí bayánát Baibal ke liye tasníf kiye gae, to ba'z auqát farq páyá játá hai. Ek ká bayán dúsre ke bayán se nahín miltá. Is se záhir hai ki

likhnewálon ko púrí wáqifiyat na thí. Lekin jab tamsilan aisí báten pesh kí gain, ki rúhání ta'lím sáf ho, to bagair púre 'ilm ke bhí maqsad púrá hotá thá. Pák Nawishton men bahut se buzurgon kí nisbat qisse kahánián miltí hain, aur un se fáida ba kasrat hásil hotá hai, taubhí un ádmion ke púre ahwál roshan na húe honge. Púrá hál jánná zarúr nahín hai, ki misálen aur tashbíhen apne púre kám ko anjám den. Rúhání aur akhláqí báton kí nisbat Baibal kí hidáyaten be-nuqs aur káfí hain. Jab Nayá 'Ahd-náma taiyár húá, to kháss taur par yih da'wá sach aur barhaqq ṭhahrá. Wuh sárí báten jo insán kí naját aur akhláqí kámiliyat se ta'alluq rakhtí hain, Rúh ul Quds kí madad se, Pák Nawishton men darj kí gaín. Apní a'lá khidmat kí nisbat Baibal men kisí bát kí kamí nahín hai. Jab láiq taur par us ká isti'mál kiyá jáe, to kisí ko kabhí máyúsí na hogí. Bar'aks is ke us kí qudrat aur kám ko dekh dekhkar muqaddason kí hairat baṛhtí játí hai. Ilhámí kitáb hokar wuh ásmání khazáne se ma'múr páí játí hai.

5. *Kaun sí ma'qúl aur káfí dalílon se Baibal Iláhí aur ilhámí kitáb ṭhahartí hai.*

Aisí dalílen ba kasrat maujúd hain. Mukhtasaran zail kí káfí hongí.

1. Baibal ke mukhtalif hisson men 'ajíb mel o muwáfiqat hai. Agar wuh Khudá kí taraf se na hotí, to aisí yaktáí us men na páí játí.

2. Baibal kí ta'límát kí khúbián har taur se lásání hain. Kisí dúsrí kitáb men aisá jalál o kamál kabhí nazar

na áyá. Yih amr insán kí hikmat aur qúwat se báhar hai, ki aisí kitáb ko taiyár kare.

3. Baní Ádam par Baibal ke mubárak asar se záhir aur sábit hai, ki wuh Khudá kí taraf se hai.

4. Qabúl karnewálon ke liye naját aur rúhání zindagí ke hásil karne men Baibal Khudá kí qudrat aur wasíla hai. Wuh apne is baṛe kám ko 'ajíb taur par púrá kartí hai.

5. Un muqaddas ashkhás ko, jin ke wasíle Pák Nawishte tasníf kiye gae, mu'jize záhir karne kí qúwat bakhshí gaí, ki log un ká kalám Khudá kí taraf se jánen. Yih Baibal kí sachchái kí ek ma'qúl dalíl hai.

6. Rúh ul Qúds ke sikháne se Baibal ke musannifon ne tarah tarah kí peshíngoíán kín, jo waqt par 'ajíb taur se púrí húin. Is bát se bhí sábit hai, ki wuh Khudá kí taraf se bolte aur likhte the.

6. *Baibal ke mukhtalif hisson kí yaktáí aur muwáfiqat men kaun sí báten páí játí hain, jin se wuh Iláhí aur ilhámí kitáb ṭhahartí hai?*

1. *Baibal ke musannif shumár men bahut the.* Anqaríb chálís the. Tahqíq pata nahín miltá ki Baibal kí kai ek kitábon ke musannif kaun the. Is sabab se shumár kí ṭhík khabar nahín hai. Masíhí mu'allim is amr men muttafiq ur ráe hain ki wuh chálís se kam na the. Baibal ko chhoṛkar dunyá men yih kabhí dekhne men na áyá, ki itne mukhtalif musannif ek hí mazmún par likhen aur un kí tasnífát men muwáfiqat aur yaktáí ho.

2. *Bahut se zamánon men Baibal ke mukhtalif hisse tasníf kiye gae.* Kull Baibal kí taiyárí men pand-

rah'yá solah sau baras lage. Zamána ba zamána baní Ádam ke khiyálát badalte játe hain. Is bát se bahut ziyáda ta'ajjub ma'lúm hotá hai, ki Baibal ke hisson ke darmiyán aisá mel aur yagánagat pái játí hai.

3. *Baibal ke musannifon kí 'aqlí aur 'ilmí liyáqat men bahut bará farq thá.* Ba'z bare 'álim aur fázil the, jaise Músá aur Sulaimán aur Paulus rasúl. Ba'z 'awwám-un-nás men se the, aur unhen mauqa' na milá ki ziyáda 'ilm tahsilen. 'Amús nabí aur bárah rasúlon men se jo likhnewále húe aise hí the. Un kí paidáishí liyáqat men bhí bahut farq thá. Aisí hálat men agar yih tamám musannif apní taraf se likhte, to yih imkán se ba'íd hotá, ki un kí sárí tasnífát men aisí muwáfiqat aur yaktái pái jáe. Maujúda aur 'ajib mel ká bhed isí bát men miltá hai, ki Rúh ul Quds sab ká Ustád aur Hádí húá. Aisí yaktái kí kámil zarúrat thí, ki Baibal apne bare kám ko púrá kare. Puráne 'Ahd-náme kí kitábon ke kám aur asar se Injíl kí bashárat kí taiyárí hásil húí. Us men goyá patte aur phúl milte hain, aur Nae 'Ahd náme men pakká phal nazar átá hai. Musannif to bahut the, aur zamáne mukhtalif the, aur paidáishí aur 'ilmí liyáqat men bahut farq thá. Lekin jab Rúh ul Quds kí qudrat aur kám se sab ko un kí ihtiyáj ke ba-mújib hikmat aur qúwat aur hidáyat 'ináyat húí, to wuh mel o muwáfiqat jo darkár thí mumkin húí. Agar Masíhíon ká yih 'aqída, ki Baibal Iláhí aur ilhámí kitáb hai, radd kiyá jáe, to us ke mukhtalif hisson ke 'ajib mel ká bhed nahín khultá. Jab yih 'aqída haqq thahre aur qabúl kiyá jáe, to sárá bhed roshan húá.

Likhnewále to bahut the, magar likhánewálá ek hí rahá. Aisí hálat men us ta'lím kí nisbat jo naját aur rúhání zindagí ke muta'alliq hai mukhálifat mumkin na húí.

7. *Baibal kí ta'límát men kaun sí kháss khúbíán hain jin se yih sábit hai, ki wuh Iláhí aur ilhámí kitáb hai?*

1. *Us ke mazmún niháyat bhárí aur beshbahá hain.* Wuh roshanzamír aur nekbakht logon ke liye khúb pasandída aur dilchasp hain. Beshumár ádmí zindagí bhar barí dilsozí aur gairatmandí aur musta'iddí ke sáth Baibal kí ta'límát ko síkhte rahte hain. Wuh un ke liye ásmání khushí ká chashma hain. Us ke mazmúnon men zail kí báten shámil hain.

(1) *Khudá ke jalál o kamál ká bayán.* Us kí hikmat aur qudrat láintihá hai. Us kí quddúsí aur rástí abad ul ábád kámil aur bedág rahtí hai. Us kí muhabbat bayán se báhar aur jalál se bharí hai. Sárí khilqat us kí 'azmat aur hashmat kí shán se ma'múr hai. Wuh tamám rástbázon ká aslí aur abadí Báp hai. Baibal ke núr men Khudá insán kí wuh niháyat beshqímat mírás hai, jo kabhí játí na rahegí.

(2) *Bete ká mujassim aur kafára honá.*—Wuhí 'Immanuel hai, ya'ne Khudá hamáre sáth. Us men ulúhiyat kí ma'múrí hai. Wuh Báp ke jalál o kamál ká izhár hai. Us kí quddúsí aur rástí aur muhabbat láintihá hain. Ímán lánewálon ke liye wuh pákízagí aur rástbází aur rúhání zindagí ká chashma hai. Insániyat ká jáma pahinkar wuh baní Ádam ke liye akhláqí kámiliyat

ká namúna hai. Wuh ádmion kí pastháli men un ká shámilhál húá, ki unhen iqbálmandí aur sarfarází bakhshe. Us ká kafára us ke qabúl karnewálon ke sáre gunáhon ko dhánpkar dúr kartá hai. Us ke sáth wuh Khudá Báp kí dargáh men sukúnat páte hain. Haqíqatan is mazmún kí khúbí aur dilchaspí bebayán hai.

(3) *Naját kí haqíqat aur khássiyat aur sharáit ká bayán.*—Naját ká tajriba kyá aur kaisá hai? Is bhári suwál ká sahíh aur ma'qúl jawáb Baibal hí men miltá hai. Us ke bagair us kí nisbat insán be-khabar rahte hain. Ek taraf naját gunáh kí jawábdihí aur najásat aur hukúmat aur anjám se makhlasí hai. Dúsrí taraf wuh ek naí aur rúhání zindagí hai, jis men Khudá kí sí akhláqí khúbián miltí hain, aur wuh Khudá ke sáth sáth basar kí játí hai. Iláhí sangat men us ko parwarish aur khushhálí hásil hotí hai. Wuh zindagí gairfání hai. Us ká shurú' zamín par hotá hai aur ásmán par Khudá kí bádsháhat us kí abadí mírás hai. Yih zindagí tamám baní Ádam ke liye hai, aur is ká hásil karná sab ke liye mumkin hai. Un ke liye jo roshandil húe hain yih mazmún niháyat hí beshbahá hai. Yih ámr imkán se báhar hai, ki koí ádmí apne hamjinson ko apní taraf se aise mazmúnon kí haqíqí khabar de. Agar Baibal Khudá kí taraf se na hotí, to us men aise beshqímat aur dilchasp mazmún na milte.

2. *Baibal ke sáre rúhání mazmún insán kí ihtiyáj se kámil muwáfiqat rakhte hain.*—Us se baní Ádam kí barí se barí hájaten rafa' kí játí hain. Un kí

qubúliyat se qusúrwáron̲ ko mu'áfí, najison̲ ko pákízagí, murdon̲ ko zindagí, nátawánon̲ ko tawánáí aur láwárison̲ ko Ḳhudá kí sangat hásil hotí hai. Baibal kí hidáyaton̲ par 'amal karne se bhí serí aur ásúdagí miltí hai. Us ke wa'don̲ men̲ beshqímat se beshqímat ḳhazána páyá játá hai. Baibal rúh kí tamám ihtiyáj ko rafa' kartí hai. In báton̲ se záhir hai ki wuh Ḳhudá kí taraf se hai.

3. *'Anqaríb yih kull mazámín faqat Baibal hí men̲ milte hain̲.*—Zikr ho chuká ki kamí beshí ke sáth ḳhilqat kí chízon̲ se Ḳhudá kí hikmat aur qudrat aur mihrbání záhir hotí hai. Ḳhilqat wuh dúsrí kitáb hai jo Ḳhudá kí taraf se maujúd húí, jis se Iláhí paigám hásil hote hain̲. Ġair mumálik aur ġair mazáhib men̲ jahán̲ Baibal kí rasáí nahín̲ húí, haqíqí núr kí kuchh kirnen̲ zarúr chamak rahí hain̲. Tamám roshní is qism kí Ḳhudá kí taraf se hai, ki zamín kí sárí qaumen̲ us kí gawáhí se kisí qadr wáqif hon̲. Lekin ziyáda aise bhárí aur dilchasp mazmún faqat Baibal hí ke zarí'e se insán ko hásil hote hain̲. Baibal ke baġair in men̲ se ek aise mazmún ká bhí púrá jalál nazar nahín̲ átá, aur na kisí ká púrá asar hásil hotá hai. Baibal ká núr áftáb ká sá hai. Digar mazáhib men̲ mahtáb ká sá núr miltá hai. Mahtáb áftáb kí kirnon̲ se núrání hokar bahut kam andáze se roshní detá hai. Us ká núr insán ke árám aur ḳhushhálí ke liye káfí nahín̲ hai. Wuh zindagíbaḳhsh garmí se ḳhálí hai. Jaisá sab ko áftáb ká núr darkár hai, waisá hí ádmíon̲ ke darmiyán Baibal kí ihtiyáj pái játí hai. Wuh kitáb jo is qadar zarúr hai albatta Ḳhudá kí taraf se hogí.

8. *Dunyá ko Baibal ke asar se kaun se 'ámm fawáid hásil húe jin se záhir aur sábit hai, ki wuh Iláhí aur ilhámí kitáb hai?*

Dunyá ko Baibal ke asar se tarah tarah ke 'ámm fawáid hásil húe. Aise fawáid ke báre men zail kí báten kháss gaur ke láiq hain.

1. *Jin mumálik men Baibal ká ziyáda núr aur us ká asar pahunchá gulámí ká riwáj mauqúf húá.*— Qadím zamánon men dunyá ke aksar mumálik men yih riwáj jári aur qáim húá thá. Us men be intihá sakhtí aur zulm páyá játá thá. Málik gulámon par ján se márne tak ká ikhtiyár rakhte the. Gulám gáe bail aur bher bakrı kí tarah málikon ká mál samjhe játe the. Un ko kharídná yá farokht karná 'ámm bát thí. Baibal kí sáf ta'lím hai, ki tamám baní Ádam ko yih haqq bakhshá gayá, ki Khudá ke aslí aur haqíqí farzand banen. Is hálat men paidáish se sab ádmíon ká martaba bahut bará hai. Ek hí Báp ke farzand hokar wuh sab ápas men ek dúsre ke sage aur sachche bhái hain. Kull baní Ádam ko ázádagí ká haqq kámil aur barábar hai. Apní aslí hálat men tamám baní Ádam sháhzádon kí tarah hain. Wuh ánewálí dunyá men bádsháhon ká sá ikhtiyár aur shán páenge, basharte ki wuh Khudá kí marzí aur thahrái húí mírás ko qabúl karen. Yih Iláhí ta'lím gulámí ke riwáj se mutlaq muwáfiqat nahín rakhtí. Aise makhlúqon ko gulámí men rakhná námunásib aur nárawá thahartá hai. Pák Nawishton ke asar se karoron gulám ázád kiye gae. 'Anqaríb sárí dunyá men gulám ká riwáj yán dúr kiyá

gayá. Baibal dunyá ko is baṛí kharábí se bachá rahí hai.

2. *Baibal ke asar se marízon aur muflison aur musíbatzadon ke árám aur bihtarí kí bahut ziyáda fikr aur intizám kiyá játá hai.*—Jahán jahán Pák Kalám kí ta'lím qabúl kí gaí hamdardí aur rahmdilí bahut baṛh gaí hai. Jin zamánon aur mumálik men Baibal ká núr na pahunchá aksar musíbatzadon kí taraf baṛí berahmí aur sangdilí gálib rahí. Beshumár maríz bímárion men chhoṛe gae ki mar jáen. Un men se bahutere the jin kí zindagí 'iláj aur munásib khabargírí se bahut din tak baṛhái játí. Baibal ke asar se aspatálon aur shafákhánon ká banáná murauwij húá aur un ká shumár baṛhtá játá hai. In ke zarí'e se kasrat ke sáth jánen bachái játí aur beshumár maríz shifá páte hain. Is ke 'aláwa Baibal kí roshní men yatímon aur bewáon aur za'ífon aur andhon aur qism qism ke kambakhton ke liye árám aur panáhgáhon ká intizám kiyá játá hai. In báton kí nisbat dunyá men 'ajíb tabdílí ho rahí hai. Is tabdílí ká sabab Baibal se kháss ta'alluq rakhtá hai.

3. *Baibal ke asar se atfál kí bihtarí kí bahut ziyáda fikr aur tajwíz kí játí hai.*—Jin zamánon aur mumálik men Baibal ká núr hásil na húá thá wahán wálidain ko já ba já púrá ikhtiyár thá, ki apne bachchon ko qatl karen. Un men se jo laṛke kamzor paidá húe kasrat ke sáth halák kiye gae. Hákim apní marzí par unhen már ḍálte the. Chand baras guzre ki Afríqa ke ek chhoṭe hákim ne do sau laṛkíon ko ján se márá, ki un ká khún

us ke ghar kı chunáı men kám áe, táki wuh khushnasıbí ke sáth naı 'ımárat men auqátbasarı kare Beshumár larkon se sakht aur najáiz mıhnat bhı lı gaı, kı zıyada nafa' hásıl ho. Is bát men behadd zulm larkon par kiya gayá haı. Baıbal ke núr men walıdaın ın bırı kharábıon se báz rahte haın, aur hakimon kı taraf se un kı hifázat ke qawánın jaıı kıye játe haın Baıbal larkon kı khass dost aur muháfiz haı.

4. *Baibal ke asar se 'auraton kí bahut ziyáda qadrdání aur 'izzat kí játí hai.*—Kitne mulkon men 'auraton ko gulám kı tarah rakhná, ya shauhar ke mal ká hissa samajhná 'ámm taur se muıauwij thá Beshumár 'auraten nikáh kí hálat men faqat nafsparwarı aur shahwatparastı ke waste rakhı gaın. Jahan aisı kharábıán gálıb hon sáre bíshınde 'auraton kı sı abtarı aur pasthálı men giraftár hote hain 'Auraton kı khıdmat men yıh bát shámıl hai, ki shauharon aur aulád ke lıye kháss taraqqı ke bá'is hon Agar beqadrı kı wajh se 'auraten yún taraqqı ke bá'is na hon, to aur ke asar se zarúr un kı qaum un kı sí pasthalı men giraftár hogı. Hınd ke mulk men bahut zamánon se 'auraton kı barı beqadrı kı gaı hai. Is behadd kharábı se sáre mulk ko aısá nuqsan pahunchá jo bayan se báhar haı Beshumár mauqa'on par yih bát sábit húı hai ki 'ılm kı tahsíl aur isti'amál men 'auraten mardon ke barábar haın. Díndárı aur akhláqí khúbíon men wuh mardon se sabqat le játı hain. Jahán dunyá men ek rástbáz mard milegá, do tın muqaddas aur nekbakht 'auraten páı jáengı. Baibal kı roshnı men 'au-

raton ko barí 'izzat dí játí hai, aur us núr ke asar se wuh aisí 'izzat ke láiq ho játí hain. Khudá kí bádsháhat ke phailáne aur rúhon ke bacháne men un ká kám mardon ke kám se kam nahín hai. Un kí kámyábí kisí taur se qásir nahín hai. Dunyá ke peshon aur mukhtalif khidmaton men 'auraton ká kám aur hai, aur mardon ká aur. Fáidamandí aur nek anjám ke báb men 'auraron kí khidmat men kisí bát kí kamí nahín hai. Dunyá ke bahutere díní aur akhláqí hádí zamána ba zamána is amr ká iqrár karte hain, ki wálida hí kí ta'lím aur koshish aur du'áon ke asar se wuh apne bare martabe aur kám ke liye taiyár húe. Baibal 'auraton kí ta'zím aur ikhtiyár aur darje ko bahut barhá detí hai, aur yún wuh dunyá ke liye barí barakat ká bá'is húí hai. Jab Baibal yih aisí barí khidmat ko anjám detí hai, to zarúr Khudá kí taraf se hogí.

5. *Baibal ke núr men laráíán kam ho gaín, aur un kí sakhtí ghat gaí hai.*—Jab us ká asar púre andáze tak pahunche, to laráíán bilkull mauqúf hongí. Qaumen apní talwáron ko torke phálen, aur apne bhálon ko hansuá baná dálengí: aur qaum qaum par talwár na chaláegí, aur wuh phir kabhí jang na síkhenge. Yas. 2: 4. Jis qadar haqíqí núr phail jáe us hí qadar laráíon ke sabab ghat jáenge. Lút ke lálach se peshtar qaumon ne ek dúsre par charháí kí. Laráí ká yih sabab bahut ghat gayá, aur kuchh 'arse ba'd játá rahegá. Jab núr kí kamí thí to giraftár-shuda sipáhí, khwáh zakhmí, khwáh bhale change, qatl kiye gae, yá gulámí men dále gae. Un men se bhí jo fauj se judá the, masalan buddhe aur larke

aur 'auraten wg. peshtar niháyat sakhtí ke sáth qatl kiye játe the. Hál ke zamáne men, jab laṛái goyá láchárí se qabúl kí jáe, to aksar bahut ziyáda rahmdili aur narmí kí játí hai. Dushmanon men se jo zakhmí giraftár hote hain un kí khabardárí kí játí hai aur un ká wuhí 'iláj kiyá játá hai jo apne gháyal sipáhíon ke liye hotá hai. Jab dushmanon ke lashkar men se ádmí pakṛe játe hain, to wuh árám ke sáth hifázat páte hain, aur ázádgí páne ke mauqa' par wuh rihá kiye játe hain. Jis qadar Yúrup kí maujúda laṛái men in báton se gurez kiyá gayá us hí qadar sárí dunyá ne apní nárázgí aur gam ko záhir kiyá. Aise jang karnewálon se mukhálifat azhadd baṛh gai, aur kitne aur mulk in báton ke sabab se is laṛái men sharík húe, ki yih sakhti aur zulm mauqúf ho jáe. Peshtar aisí báton se koí i'atiráz na kartá thá. Laṛái ká yih qá'ida thá. Hál kí laṛái isí sabab se shurú' húí ki Germany ke hádíon ne Baibal ká núr radd kiyá thá. Aisá karne se sári dunyá behadd musíbaton men giraftár húí. Qaumen khúb síkh rahí hain, ki yún karne se bebayán dukh men giraftár honá us ká natija hai. Agar der ho to ho, par Pák Nawishte dunyá men se laṛáíon ko dúr kar denge.

6. *Baibal ke asar se insán kí ján kí qadr bahut baṛh gaí hai.*—Úpar ke bayánát se yih bát záhir kí gai. Wuh ziyáda zor ke láiq hai. Tamízdár qaumon ke darmiyán bilkull naé taur se ján kí hifázat kí játí hai. Qadím zamánon men *ádmíon kí* ján náchíz giní játí thí. Ab bhí tárík mumálik men wuhí hál páyá játá hai. Laṛáíon men aisí sakhti ká yihí sabab thá. Tawáríkh se yih bát

záhir hai ki kis taur par qadím zamánon men tamáshbínon kí khushí ke liház se hákim ádmíon ko jánwaron kí tarah laṛáte the. Kabhí ádmí ádmí se, aur kabhí ádmí darinde jánwaron se ján dene tak laṛte the. Yún kasrat ke sáth jánen halák húín. Chhoṭe chhoṭe jaráim ke bá'is maut kí sazá munásib aur rawá giní játí thí. Is amr ke muta'alliq parwáh na kí játi thí ki kitne log kis marz se maren. Jánon ke bacháne kí fikr aur koshish bahut hí kam húí. Baibal ke asar kí wajh se dunyá men baṛí tabdílí ko rahí hai. Tamám baní Ádam Khudá ke farzand húe, yá ho sakte hain. Yih mubárak rishta Khudá kí dí húí mírás men shámil hai. A'lá aur adná baṛí buzurgí aur sarfarází ke liye paidá kiye gae hain. Aison kí ján bahut hí beshqímat hai. Is hálat men sirf dúsron kí muháfizat ke liház se ádmíon kí ján lená rawá aur munásib hai. Baibal ke núr men baṛí fikr aur 'umda 'umda tajwízen kí játí hain, ki kám aur safar karne men khatron se hifázat hásil ho. Hákim safáí ke liye tarah tarah ke intizám nikálte hain, ki ri'áyá bímáríon se mahfúz rahe. 'Álim aur fázil baṛí gairatmandí se 'ilájon kí talásh karte hain, ki maujúda marz dúr aur dafa' kiye jáen. Aisí talásh men kitnon ne apní ján ko goyá qurbán kiyá, ki un ke hamjinson ko bhaláí hásil ho. Sarkáron kí taraf se muzir ashyá kí farokht kí mumáni'at phailtí játí hai. Insán kí ján ke sáre dushmanon ká sámhná baṛí dilerí aur musta'iddí ke sáth kiyá játá hai. Wuh kitáb jis ke asar se dunyá men aisí tabdílí húí aur hotí hai zarúr Khudá kí taraf se hogí.

7. *Baibal ke asar se Masíhí qaumon̲ ke darmiyán birádarána tabi'at aur yagánagat bahut baṛh játí hai.*—Qadím zamánon̲ men̲ 'anqarib sáre daulatmand aur sharíf log 'awám un nás kí bihtarí aur árám ke liye mutlaq fikr aur koshish na karte the. Maqdúr bhar wuh adná logon̲ se ḵhidmat lete the, ki ziyáda chain aur nafsparwarí ke sáth apne liye auqátbasarí hásil karen̲. Aison̲ se apná fáida nikálná munásib aur rawá samjhá játá thá. 'Ámm log yih na jánte the ki un hí ká haqq auwal hai. Hukkám ko yih ḵhiyál na thá, ki mulk ke kam-qadr aur adná darje ke logon̲ ke baṛe guroh ko zulm aur beinsáfí se bacháná aur mahfúz rakhná, aur un kí auqátbasarí ká láiq intizám nikálná aur qáim rakhná un ká ḵháss farz hai. Hukkám 'awám un nás ke ḵhádim hote hain̲. Baibal kí baṛí ḵhidmat yih hai, ki tamám baní Ádam ko har tarah kí ḵhushhálí diláwe. Jis qadar baṛon̲ men̲ lálach aur ḵhudgarzí gálib áe, us hí qadr zulm aur beinsáfí sarzad hogí. Bádsháhon̲ kí baṛáí aur 'izzat isí bát men̲ páí játí hai, ki wuh sárí ri'áyá ke liye árám aur taraqqí ke bá'is hon̲. Jab áqá aur naukar láiq hon̲, to donon̲ ek dúsre kí bihtarí ke ḵhwáhán̲ honge. Ḵhidmat lenewálon̲ aur denewálon̲ donon̲ ke fáide ke liye fikr aur koshish kí jáegí. Baibal kí roshní men̲ daulat aur ḵhidmat ke darmiyán laṛáí na hogí. Aise jhagṛe lálach aur ḵhudgarzí ke phal hote hain̲. Jahán̲ jahán̲ dín i 'Íswí gálib hogá qawánín i 'amaldárí men̲ kamzoron̲ aur garíbon̲ ke insáf aur hifázat ká intizám qarár páegá. Adná logon̲ kí bhaláí aur ḵhushhálí kí nisbat a'alá logon̲ kí jawáb-

dihí baṛí hotí hai. Jis qadar Baibal ká núr baṛhe usí qadar yih qaul qabúliyat pátá játá hai. Ab tak kamál nazar nahín áyá, magar in báton ke báre men baṛí taraqqí ho rahí hai. Wuh waqt ánewálá hai, ki Baibal kí mubárak roshní men baní Ádam apne paṛosíon se wuhí muhabbat rakhenge, jo apne áp se rakhte hain.

8. *Baibal ke asar se dunyá men 'ilm aur hunar bahut taraqqí páte hain.*—Us ke núr men sab tarah ke 'ilm Khudá kí taraf se tasauwur kiye játe hain. Síkhne men ishtiyáq aur gairatmandí bahut baṛhtí hai. Mihnat mashaqqat aur jánfishání qabúl kí játí hai. 'Ilm ke sáth qism qism ke hunar bhí hásil hote hain. Hunar ke síkhne ke sabab se beshumár chízen íjád húín aur maujúd kí gaín jin se baní Ádam ko bahut ziyáda árám miltá hai. Bijlí ke isti'amál se dunyá bhar kí mukhtalif khabaren roz-marra milá kartí hain, saṛakon aur gharon aur rel gáṛíon wg. ke liye roshní hásil hotí hai, aur makánon ko garm karne ke liye wuh ág kí sí khidmat kartí hai. Bíson aur báton men wuh árám aur fáide ká bá'is hotí hai. Bháp ke zor se dúr dúr mulkon ká safar khúb árám ke sáth aur bahut jald kiyá játá hai, baṛe baṛe kárkhánon ká kám chaltá hai, aur kitní mukhtalif báton men wuh khushhálí ká bá'is páyá játá hai. Beshumár kalen íjád kí gai hain jin ke isti'amál se tarah tarah ke kám durustí aur shitábí ke sáth anjám páte hain, aur ádmí khúb árám páte hain. Aise 'ilm aur hunar ke sabab se dunyá goyá naí ho rahí hai. Qadím zamánon men aise árám aur kámyábí ká mutlaq khiyál bhí na thá. Baibal hí ká asar

aisí tabdílí ká kháss sabab hai. In báton ke siwá hál ke zamáne men barí kasrat ke sáth mufid aur dilchasp kitáben tasníf kí gain, jin ke isti'amál se beshumár barakaten paṛhnewálon ko hásil húín. Baibal ke asar se 'aláhida kabhí aisí beshqímat kitáben taiyár na húín, aur dunyá men aisí kitábon ká shumár bahut hai. Díní aur akhláqí ta'límát ke samajhne men un se 'ajíb madad miltí hai. Pák Nawishton ne goyá kitne 'álimon ko jagáyá aur ubhárá, ki un kí roshní men liyáqat aur qúwat pákar hamjinson ke fáide ke liye wuh likhne ke kám men apní zindagí ko basar karen. Un ke zarí'e se kalísiyáon ko beshumár barakaten hásil ho rahí hain. In kitábon ke isti'mál karnewálon kí liyáqat aur gairatmandí baṛhái játí hai, aur wuh dunyá ke liye bihtar khidmat karte hain. Aisí Masíhí tasnífát Baibal hí ke asar ká khass phal hain. Un se Pák Kalám ká a'alá kám záhir kiyá játá hai. Agar Baibal Khudá kí taraf se na hotí, to aisá phal hásil na hotá.

9. *Baibal ke asar se dunyá ke mulkon men bihtar 'amaldárí ke qawánín aur intizám milte hain.*— Aksar Masíhí mulkon men hákimon ke ziyáda kám ri'áyá kí marzí ke mutábiq anjám páte hain. Aise mulkon men jis qadar Pák Nawishton ká 'ilm baṛhe us hí qadar 'awám un nás kí ázádagí aur taraqqí aur khushhálí kí fikr kí játí, aur un kí bihtarí kí ráhen kholí játí hain. Qawánín i 'amaldárí aise hain, ki har ek apne chune húe kám yá peshe kí pairawí men apná guzárá kare, basharte ki aise taríqon se apne kám ko anjám de, ki dúsron ko nuqsán

na pahunche. Baibal ke núr men hukkám maqdúr bhar qahtsálí men kangálon kí parwarish karte, wabáon men logon kí khåss khabar lete, aur khatron men un kí nigahbání karte hain. Ri'áyá kí ján aur mál aur neknámí kí hifázat khúb kí játí hai. A..e bihtar intizám Baibal ke phalon men shámil hain. In se záhir hai, ki Baibal Khudá kí taraf se hai. Jin mulkon men zulm ab tak gálib hai wahán Baibal ká núr hásil na húá, yá radd kiyá gayá hai. Waqt áegá ki wuh núr púrá galba hásil karegá, aur wuh dunyá kí haddon tak pahunchegá

10. *Baibal ke asar se parhezgárí aur akhláqí pákízagí barh játí hai.*—Baibal ke zarí'e se nekokári aur rástbází ká láiq se láiq namúna pesh kiyá játá hai. Wuh us namúne par 'amal karne ke natíjon ko sáf záhir kartí hai. Wuh badkárion ká anjam khúb roshan kartí hai. Wuh nafsparwarí aur shahwatparastí aur sárí badparhezí kí kharábı se púrí ágáhi bakhshtí hai. Wuh sab báton men khudzabtí aur tahzíb kí hidáyat detí hai. Un mulkon ke darmiyán jahán Baibal ká núr gálib áyá bar'aks un ke jo us kí roshní se mahrúm rahe ásmán aur zamín ká sá farq nazar átá hai. Baibal kí hidáyat aur madad se baní Ádam aisí kharábíon se bachkar mahfúz rah sakte hain. Darakhton kí tarah kitáben un ke phalon se pahchání játí hain. Jab dunyá men Baibal ke mubárak phal dekhe jáen, to wuh haqíqatan Iláhí aur ilhámí kitáb thahartí hai.

9. *Jab Baibal púrí qabúliyat páe, aur us ká láiq isti'amál ho, to dil aur zindagí par us kí kyá*

tásír hotí hai jis se wuh Khudá kí dí húí kitáb ṭhahartí hai?

1. *Gunáh se wuh haqíqí tauba ká bá'is hogí.*—Haqq-talab logon ke liye Baibal kí roshní men gunáh kí aslí kharábí záhir hogí. Aisí hálat men gunáh se mel rakhná mumkin nahín hai. Us kí nafrat-angezí bardásht se báhar hogí. Gunáh najásat aur kharábí se bhará húá hai. In báton ke záhir karne se Baibal insán ko naját ke liye taiyár kartí hai. Wájibí isti'amál se koí dúsrá tajriba mumkin nahín hai. Táríki ke andar baní Ádam gunáh se mel aur muwáfiqat rakh sakte hain.

2. *Wuh naí aur rúhání zindagí kí tahsíl ká wasíla hai.*—Baibal ke núr men ádmí Yisú' Masíh kí taraf rágib kiye játe, aur ímán se us ko qabúl karte hain. Naí paidáish zarúr Rúh ul Quds kí taraf se hai, lekin goyá Baibal kí hawá aur roshní men Rúh apná kám kar saktá hai. Baibal ke asar hí se ádmíon ke dil khul játe, aur Khudáwand un men dákhil ho saktá hai. "Ímán sunne se paidá hotá hai, aur sunná Masíh ke kalám se." Rom. 10 : 17. "Tum Khudá ke kalám ke wasíle nae sire se paidá húe ho." 1 Pat. 1: 23. Jo kitáb aise baṛe kám ká wasíla hai zarúr Khudá kí taraf se hogí.

3. *Baibal hí ke núr men rúhání zindagí taraqqí pátí aur kámiliyat tak pahunchtí hai.*—Baibal rúhání parwarish ká wasíla hai. "Ádmí har ek bát se jo Khudá ke munh se nikaltí hai, jítá rahegá." Matí 4: 4. Pák kalám wuh khális dúdh hai jis ke isti'mál se rúhen baṛhtí rahtí hain. 1 Pat. 2: 2. "Khudá ke fazl ká kalám

tumhárí taraqqí kar saktá hai, aur sáre muqaddaso<u>n</u> me<u>n</u> sharík karke wirsa de saktá hai" A'am. 20: 32. Pák Kalám rúhání pákízagí ká chashma aur wasíla hai. "Ab tum us kalám k'e tufail, jo mai<u>n</u> ne tum se kiyá, pák ho." Yúh. 15: 3. "Unhe<u>n</u> haqq ke wasíle se muqaddas kar: terá kalám haqq hai." Yúh. 17: 17. Qabúl kiyá húá kalám gunáh ke karne se mahfúz rakhtá hai. "Mai<u>n</u> ne tere kalám ko apne dil ke bích chhipá liyá, táki mai<u>n</u> terá gunáh na karú<u>n</u>." Zab. 119: 11. Jang i muqaddas me<u>n</u> Ḳhudá ká kalám dodhárí aur tez talwár hai. Ifis. 6: 17; 'Ibr 4: 12. Jab us ká láiq isti'amál húá kare, to rúhání shikast khána mumkin na hogá. Baibal ke asar aur qudrat se ṭhahrái húí ḳhidmat kí liyáqat aur taiyári hásil hotí hai. 2 Tim. 3: 17. Baibal par 'amal karnewálo<u>n</u> ko in sárí 'ajíb báto<u>n</u> ká tajriba baḳhshá játá hai. Un se sáf sábit aur záhir hai, ki Baibal Ḳhudá kí taraf se hai.

10 *Un mu'jizo<u>n</u> se jo musannifo<u>n</u> ke wasíle záhir kiye gae kyú<u>n</u>kar sábit hai, ki Baibal Ḳhudá kí taraf se hai?*

Yisú' Masíh ḳhud kull zamáno<u>n</u> ká baṛe se baṛá mu'jiza hai. Kisí dúsre mulk yá zamáne me<u>n</u> Yisú' kí ámad aur zindagí aur maut aur qiyámat aur ásmán par uṭháe jáne ke se májre kabhí wáqi' na húe. Yih bát niháyat munásib hai ki aise wujúd ke wasíle se mu'jize záhir kiye jáe<u>n</u>. Usí ne apne mu'jizo<u>n</u> ko is amr ke da'we me<u>n</u> bataur subút ke pesh kiyá, ki merí ámad Ḳhudá kí taraf se húí, aur ki mai<u>n</u> naját dene ko áyá. "Mere kámo<u>n</u> hí ke sabab se merá yaqín karo." Yúh. 14: 11. "Jo kám mai<u>n</u>

kartá hún, 'wuhí mere gawáh hain.'' Yúh. 10: 25. Munsif-mizáj ádmion ne mán liyá, ki us ká Ḳhudá kí taraf se bhejá jáná us ke mu'jizon se sábit húá. "Ai Rabbí, ham jánte hain ki tú Ḳhudá kí taraf se ustád hokar áyá hai; kyúnki jo mu'jize tú dikhátá hai, koí shaḳhs nahín dikhá saktá, jab tak Ḳhudá us ke sáth na ho.'' Yúh. 3: 2. Us ke mu'jizon se goyá Ḳhudá kí muhr us kí zindagí aur kalám par lagí. Wuh báqí mu'jize, jin ká bayán Baibal men miltá hai, aksar karke Músá aur Ḳhudáwand ke rasúlon ke zamánon men záhir kiye gae. Músá kí sharí'at insán ke liye Ḳhudá ká bunyádí mukáshafá húí. Rasúlon ke zamáne men rúhání kalísiyá kí neo nae taur se dunyá men ḍálí gaí, aur ilhám se Pák Nawishte ḳhatm kiye gae. Aise zamánon men ḳháss aur púrá subút darkár thá, ki naját ke paigám haqíqí hain, aur Ḳhudá kí taraf se bheje gae. Haqq ke talásh karnewálon ke liye záhir kiye húe mu'jizon se aise paigámon kí nisbat subút ma'qúl aur káfí ṭhahrá. Unhen púrá ítmínán hásil húá. Jis hadd tak wuh mu'jize haqíqí ṭhahren, us hí hadd tak un ke subút se ḳhátirjama'í milegí. Kalísiyá ko mu'jizon se to ítmínán hai. Lekin jab dunyá ke gair logon ko qáil karná hai, to un par pahle zamánon ká sá zor nahín diyá játá. Sabab yih hai, ki un ke báre men bhí dalílen darkár hotí hain, ki wuh haqíqatan wáqi' húe. Kalísiyá ká 'aqída hai, ki wuh záhir kiye gae, par báhar ke logon ke darmiyán un ke subút ko qabúl karáná mushkil hai. Baibal ke mu'jizon se subút ke siwá Ḳhudá kí ummat ko baṛá fáida hásil húá. Un men rúhání ta'lím kí nisbat 'umda

'umda misálen aur tashbíhen miltí hain. Ta'lím ke báb men wuh Yisú' kí tamsílon kí tarah hain. Un ke zarí'e se naját ke paigámon ke samajhne men kháss madad miltí hai. Wuh goyá un paigámon ká hissa hain. Jab Iláhí mukáshafá kí báqí báten tahqíq ṭhahren, to yih amr 'aql se ba'íd ma'lúm hotá hai, ki aise mu'jize bátil samjhe jáen. Sachchí ta'lím aur jhúṭhe kámon men mel o muwáfiqat nahín hai. Wuh ek dúsre se kuchh bhí nisbat nahín rakhte hain. Baibal kí ta'límát aur mu'jize goyá ek dúsre par shahádat dete hain. Un ká kám ek hí hai, ya'ní ki baní Ádam un ke núr men ásmán kí bádsháhat kí ráh pákar apní abadí mírás men dákhil hon.

11. *Nabíon kí peshíngoíon se kyúnkar sábit hai ki Baibal Khudá kí taraf se hai?*

Nabí gaib-bín kahláte hain. Un kí bínáí aisí báton se ta'alluq rakhtí hai jo baní Ádam apní qúwat aur hikmat se nahín ján sakte hain. Qadím nabíon ke liye goyá Khudá ne parda khínchkar un kí rúh kí bínáí ko tezí bakhshí, ki tarah tarah ke áyanda májre dekhkar un ko záhir karen. Un báton men jo yún un par záhir kí gain, ba'z mulkon se, ba'z qaumon se, aur ba'z mukhtalif shakhson se ta'alluq rakhtí thín. Un kí peshkhabaríon men 'ajíb 'ajíb báten shámil thín. Zail kí misálen káfí hongí. 1. Bábul kí tabáhí kí peshkhabarí. Yas. 13: 19-22; Yar. 50: 39, 40. Jis waqt yih peshíngoí kí gaí Bábul niháyat hí daulatmand aur raunaqdár shahr thá. Wuh 'ajíb taur par qil'aband thá. Us men tabáhí kí koí bhí 'alámat maujúd na thí. Taubhí waqt par yih sárí peshíngoíán

púrí húin. 2. Bábul men Yahúdíon kí asírí aur ánewálí riháí. Yas. 39: 6, 7; Yar. 25: 3. Yih peshkhabarí bhí sachchí niklí. 3. Ninawah shahr kí tabáhí. Nahúm aur Safaniyáh nabíon ne us kí tabdíli kí peshkhabarí dí. Jab yih paigám diye gae, to yih shahr niháyat raunaqdár thá. Ba'd us kí barbádí púrí húí. 4. Yisú' kí ámad aur kám aur maut aur jí uthne kí peshíngoí. Aisí peshíngoíán barí kasrat ke sáth miltí hain. "Is shakhs kí sab nabí gawáhí dete hain." A'm. 10: 43. Wuh sab waqt par púrí húin. In ke siwá kasrat ke sáth aur peshíngoíán bhí miltí hain. Yih amr imkán se báhar thá, ki ambiyá apní 'ilmiyat aur liyáqat se aisí báton kí khabar peshtar se dunyá ko dete. Wuh báten insán kí hikmat se nahín jání játí thín. Táham jab waqt áyá, to wuh sab kí sab 'ajíb taur par púrí húin. Un ká bhed sirf isí tarah se khultá hai, ki jánnewále Khudá ne apne muqaddas bandon par yih sári báten záhir kín. Jab Khudá ne aisí áyanda báton kí khabar dí, to záhir hai ki nabí usí kí taraf se muqarrar húe, ki Iláhí paigám pá pákar apne hamjinson par záhir karen. Aise paigám qabúliyat ke láiq hain. Dhokhá khánewále aur denewále un kí sí khabaren baní Ádam ke darmiyán nahín lá sakte hain. Mu'jizon ká subút khásskar dekhnewálon ke liye ziyáda itmínán ká bá'is húá. Nabúwaton ká subút un ke ziyáda kám átá hai jin ko un ke púre hone se ágáhí hásil húí.

Sachchái ke haqíqí aur gairatmand tulabá ke wáste Baibal ká ilhám aur ikhtiyár khúb sábit húá hai. Us kí nisbat dalílen ma'qúl aur káfí hain. Áftáb mauqa' pákar

apní haqíqat aur sifaten aur kám khúb záhir aur sábit kartá hai. Sirf wuhí us kí hastí aur harárat kí nisbat shakk rakh sakte hain jo táríkí men apní sukúnat ko qáim karte hain, aur wuh sukúnat aisí jagah men ho jahán us kí garmí bhí na pahunch sake. Insán kí rúhon ke liye Baibal áftáb i sadáqat hai. Wuh áftáb mauqa' pákar rúhání munawwarí aur garmí ká chashma píyá játá hai. Wuh apne qabúl karnewálon ko jamál o jalál se mulabbas kartá hai, aur púre andáze kí phuldárí detá hai. Us ke phal tuhfa se tuhfa hote hain. Jahán jahán us ke liye dil khule húe páe jáen wuh apní qudrat aur jalál ko záhir kartá hai. Us ke láiq isti'mál se sárí rúhání hájaten rafa' kí játí hain. Us ká aisá isti'mál karke baní Ádam ásmán ká bai'ána aur pahlá phal hásil karte hain.

12. *Kaun sí dalílon se sábit hai ki Puráná 'Ahd-Náma aslí hai, aur ki us men tahríf na húí?*

1. *Kisí subút ká pata bhí kahín nahín miltá ki ta'lím kí nisbat aisí tabdílí Puráne 'Ahd-Náme men húí.*—Agar koi aisí tahríf ká da'wá kare, to cháhiye ki wuh ma'qúl dalílen pesh kare jis se us ká da'wá tahqíq thahre. Subút ke bagair aisá da'wá karná fuzúl o bátil hai, aur us kí nisbat dalílen hain hí nahín.

2. *Baní Isráíl Kitáb i Muqaddas kí aisí ta'zím aur qadr karte the, ki yih 'aql se ba'íd hai ki wuh kisí bát kí tabdílí qabúl kar len*—Un ke nazdík Khudá ke kalám ko tabdíl karná aisá gunáh thá ki us kí mu'áfí mumkin na thí. Wuh apne Pák Nawishton kí muhifizat men ján dene ko taiyár the. Bare se bare 'álim

aur fázil muqarrar kiye játe the ki Kitáb i Muqaddas ko tahríf se mahfúz rakhen.

3. *Káhinon aur Láwíon kí aisí díní ḳhidmat thí, ki wuh zarúr Pák Nawishton ko tabdílíon se bacháe rakhte the.*—Apní qaum ko Pák Kalám kí ta'límát se wáqif karná un ká ek ḳháss kám rahá. Waqtan fa waqtan barí barí bhíren faráham hotí thín, ki un ke munh se Kalám kí báten sunen. Agar kisí waqt koí Pák Nawishton men tahríf jári kar detá, to us ko chhipáná mumkin na hotá. Mumkin na thá, ki aisí tahríf baní Isráíl ke ustádon se qabúliyat páe. Koí ishára tak bhí nahín hai, ki aisí koshish kabhí kí gaí.

4. *Puráne 'Ahd-Náme k qadím tarjumon se sábit hai, ki us kí ta'límát men tahríf na húí.*—Yisú' kí paidáish se 280 baras peshtar Yúnání zubán men us ká tarjuma kiyá gayá. Us ká nám Saptuajint rakhá gayá, aur sabab yih thá ki sattar ádmí us bare kám men sharík the. Suptuajint lafz Yúnání men sattar se ta'alluq rakhtá hai. Yih tarjuma ab tak maujúd hai. Alfáz aur 'ibáraton kí nisbat barí ázádagí húí, par ta'límát men tabdílí na húí. Pahlí sadí 'Íswí men Puráná 'Ahd-Náma Súriya zubán men tarjuma kiyá gayá. Wuh bhí ab tak hai. Us men ta'límát kí tabdílí na húí.

5. *Yisú' aur us ke rasúl puráne 'Ahd-Náme ko aslí aur durust tasauwur karte the.*—Ḳhudáwand ne us ká barábar isti'mal kiyá, aur záhir hai ki us kí asliyat kí nisbat us ko itminán púrá thá. Is bát men us ke rasúl us ke naqsh i qadam par chale. Kamál ta'zím aur i'tibár

ke sáth wuh sab us ko kám men láyá karte the. Wuh ta'zim aur i'tibár kalísiyá men qáim rahá. Masíhion ke darmiyán ta'límát kí nisbat tahríf ká suwál kabhí pesh na húá, kyúnki shakk ká koí sabab nazar nahín áyá.

13. *Kaun sí dalílon se yih amr sábit hai, ki Nayá 'Ahd-Náma aslí hai, aur ki us men tahríf na húí?*

Is suwál kí nisbat yád rakhná cháhiye, ki 'arsa sirf qaríb chár sau baras ká húá jab se chhápne kí hikmat nikálí gaí. Us se peshtar tamám kitáben naql-nawíson se qalamband kí játí thín. Isí taríqe se Baibal kí sári kitáben shurú' men maujúd kí gaín, aur saikron barason tak ek ek kitáb kí tamám jilden naql kí gaín ki dunyá men phailái jáen. Aisí hálat men likhne men koí lafz bhúl se rah játá thá, aur kabhí kabhí koí nayá lafz á játá thá. Alfáz kí tartíb men bhí kabhí farq wáqi' hotá thá. Yih khiyál bhí gálib hai, ki naql-nawíson ne ba'z auqát tafsír aur tashríh kí ek ádh bát bayán men dál dí. Is qism kí galatíán qadím zamánon kí kitábon men kasrat ke sáth pái játí thín. Injíl ke puráne nuskhon men bhí aisí galatíán pahunchín. Mukhtalif nuskhon ke muqábala karne se yih galatíán záhir kí játí hain. Masíhí mu'allimon ne barí koshish kí, ki wuh sab dúr kí jáen. Ek itmínán kí bát yih hai, ki aisí galatíon men se koí aisí na niklí jis se Injíl kí ta'límát men tahríf par gaí ho. Díní ta'límát kí nisbat Nae 'Ahd-Náme men kuchh bhí tabdílí shurú' se lekar ab tak na húí. Zail kí dalílon se záhir aur sábit hai, ki zamána i hál kí Injíl aslí aur púre i'tibár ke láiq hai.

1. *Áj tak kabhí Injíl ká koí aisá nuskha na milá jis men ta'lím dígar ho.*—Kabhí aisí Injíl kí hastí ká pata bhí dunyá men na milá. Agar koí aisí Injíl kabhí hotí to zarúr kisí na kisí kitáb men us ká zikr kiyá játá. Yih da'wá ki aslí Injíl dígar thí, aur zamána i hál kí dígar hai, har taur se bebunyád aur bátil hai.

2. *Injíl ke nuskhon ke shumár aise baṛhte gae ki yih amr jald gairmumkin húá ki us men tabdílí pahunche.*—Jaise Nae 'Ahd Náme ke hisse tasníf hote gae, waise hí naql-nawís apne kám ko anjám dete gae. Jald kasrat ke sáth nuskhe taiyár hokar dunyá bhar kí Masíhí jamá'aton men phailáe gae. Agar koí Injíl ke mazmúnon men tahríf ḍáltá, to us Injíl ká dúsron se muqábila kiyá játá, aur aisí sharárat záhir hotí. Tabdíl kí húí Injíl kabhí qabúliyat na pátí. Jab aslí maujúd thí, to us se jo jhúṭhí thí koí sarokár na hotá. Kahín ishára tak nahín hai, ki kabhí aisí sharárat wáqi' húí.

3. *Qadím Masíhí tasnífát se sábit hai, ki Injíl men tahríf na pahunchí.*—Rasúlon ke marne ke ba'd Masíhí mu'allim bahut jald kitáben tasníf karne lage. Dín i 'Íswí kí nisbat ba'z aisí kitáben ta'límí aur ba'z taqrírí yá mubáhisána thín. In kitábon men Injíl kí beshumár áyaten darj kí gaín. Da'wá kiyá játá hai, ki agar Nayá 'Ahd-Náma kho játá, to in kitábon men se us ke sáre bayánát phir jama' kiye já sakte hain. Wuhí sárí áyaten usí Injíl kí áyaton se miltí hain jis ká tarjuma hál ke zamáne men musta'mal hai. Dín i 'Íswí ke bahut se mukhálifon kí tasnífát men bhí wuhí áyaten kasrat ke

sáth páí játí hain. Lekin kisí kitáb men digar Injíl ká pata nahín miltá.

4. *Injíl ke qadím tarjumon se sábit hai, ki hál kí Injíl aslí hai.*—Pahlí sadí 'Íswí ke ákhir men Súriya zubán men Injíl ká tarjuma kiyá gayá, aur chand baras ke ba'd Látíní men. Yih tarjume hál men maujúd hain. Un kí sárí ta'límát us Injíl kí ta'límát se miltí hain jis ká isti'mál hamáre darmiyán murauwij hai. Is se záhir hai, ki aslí Injíl hamáre pás hai.

5. *Injíl kí tabdílí ká kuchh subút is bát men nahín hai, ki sab se puráne nuskhe játe rahe.*—Yih amr 'ámm fahm hai, ki Injíl ke pahle nuskhe ab maujúd nahín hain. Kisí ko khabar nahín hai, ki wuh kis tarah gáib húe. Isti'mál se wuh phatkar bigar gae honge. Sab se puráne jo hál men mile chauthí sadí ke hain. Us sadí ke bhí thore hí hain. Un men se jo us ke ba'd kí do chár sadion men taiyár kiye gae shumár men bahut hain. Já ba já wuh nuskhe Masíhí mu'allimon ko hásil húe. Un men naql-nawíson kí bahut sí galatíán zarúr páí játí hain. Lekin ta'límát kí nisbat wuh sab ke sab ek dúsre se aur hál kí Injíl se milte hain. Musalmánon ko yád rakhná cháhiye, ki Qurán men ishára tak nahín hai, ki Injíl jo us waqt men maujúd thí aslí na thí, yá ki us men kisí bát kí tahríf pahunchí thí. Yih bhí yád rahe ki usí zamáne ke nuskhon men se jo us waqt murauwij the bahut se ab bhí maujúd hain, aur wuh har taur se maujúda Injíl se milte hain. Yih da'wá ki Injíl men aisí tahríf húí ki wuh aslí nahín hai, jahálat yá mukhálifat yá in donon ká

phal hai. Us da'wá kí bunyád ká nám o nishán tak nahín miltá. Masíhion ká haqq hai aur un par farz hai, ki maujúda Injíl par púrá i'tibár rakhen. Us kí asliyat aur sachchái kí nisbat shakk ká koí ma'qúl sabab maujúd nahín hai.

14. *Baibal ke ma'qúl isti'mál men kaun sí tabí'at aur taríqe zarúr hain?*

1. *Baṛí ta'zím ke sáth us ká isti'mál honá cháhiye*—Baibal bahaisiyat Ḳhudá kí kitáb ke azhadd 'azmat ke láiq hai. Us kí behadd quddúsí ke sabab us kí baṛí ta'zím karní cháhiye. Baibal haqíqí aur ḳháss taur par Ḳhudá ká maskan hai, aur jab us ká isti'mál durust ho, to ádmí goyá pák maqám men khaṛe hain. Iláhí huzúrí men púre andáze kí sanjídagí munásib aur farz hai. Baibal ke núr men Ḳhudá se sharákat aur rifáqat ká tajriba miltá hai. Aise tajribe men baṛí ta'zím darkár hai.

2. *Baibal ke isti'mál men baṛe gaur aur gairatmandí darkár hain.*—Us ke zarí'a insán ko baṛe se baṛá 'ilm hásil hotá hai. Us kí zamín kí sath par zarúr bachchon aur kamsamajh ádmion ko ḳhazána miltá hai. Lekin us kí rúhání daulat kí firáwání goyá gahrí gahrí kánon men pái játí hai, aur us kí tahsil men khod khodkar baní Ádam baṛí mihnat mashaqqat ke sáth us ko apná kar lete hain. Baibal ke tamám hisson men wuh kánen miltí hain, aur jahán jahán khodne ká kám káfí aur durust ho ásmání daulat bahutáyat ke sáth nikaltí hai. Jis qadr ádmí khodte húe gahráo men pahunchte

jáen̲, us hi qadr k̤hazáne kí kasrat baṛhti játi hai. Kitní hí 'umrdarází kyún̲ na hásil ho, aur kitní hí mihnat kyún̲ na kí jáe, par yih zindagí káfí nahín̲ hai ki Baibal ká púrá wirsa háth áe. Ádmí insání kitáben̲ síkh síkhkar hazm karte aur áge baṛhte játe hain̲. Aisí tasnífát píchhe rah játí hain̲. Kitáb i Muqaddas goyá baṛe se baṛe 'álimon̲ ke áge áge baṛhtí húí zindagí bhar nazar átí hai. Kabhí aisá na húá, ki koí us ke áge nikal gayá ho. Jis qadr síkhne ká hausla aur shauq aur koshish baṛhe, usí qadr us ke behadd k̤hazáne men̲ se beshbahá ni'maten̲ hásil hotí játí hain̲. Fazl par fazl bak̤hshá játá hai. Baibal ke isti'mál men̲ daulat kí kasrat mihnat ke andáze par munhasir hai. Wuh jo ján̲fishání se ján churáte hain̲ Baibal kí daulatmandí se kam wáqif rahen̲ge.

3. *Baibal ke isti'mál men̲ bahut du'á aur minnat darkár hain̲.*—Baibal goyá K̤hudá kí haikal hai. Iláhí haikal du'á ká ghar hai. Iláhí huzúrí men̲ parastish munásib hai. Is ke 'aláwa Baibal ke samajhne aur hazm karne men̲ Iláhí qudrat aur madad darkár hai. Akelá rahkar kisí se Baibal ká isti'mál durust aur mufíd na hogá. Hidáyat aur madad ke liye Rúh ul Quds in'ám men̲ diyá játá hai. Lekin wuh in'ám du'á mán̲gne kí shart par miltá hai. Usí Rúh ke ilhám se Baibal tasníf kí gaí. Samajhne ke liye bhí ilhám kamí beshí ke sáth darkár hai. Ilhám dekar Rúh ul Quds tamám haqq kí ráh dikhlátá hai. Yúh. 16: 13. Wuhí núr ká chashma aur rúhání bínái ká bak̤hshnewálá hai. Wuh goyá par-dah khín̲chkar ásmání k̤hazáne ko záhir kartá hai. Us ke

bagair Baibal tárík mulk kí tarah hogí. Táríkí kí hálat men Pák Kalám ke 'ajíb mazámín nahín khulte hain. Rúh ke sikháne se Baibal ásmáni jalál se ma'múr pái játí hai. Rúh ul Quds darkhwáston ke jawáb men insán ko diyá játá, aur muqaddason kí darkhwásten qabúl karke wuh Rúh apne bare kám ko anjám detá hai. Baibal ke láiq isti'mál men du'á kí ihtiyáj baní rahtí hai.

4. *Baibal ke láiq isti'mál men us ke záhir kiye húe faráiz qabúliyat páte hain.*—Músá ne Koh i Siná par jákar Khudáwand ke khaime ká naqsha páyá. Usí namúne ke mutábiq use banáná thá. Insán kí rúh Khudá ká maskan hai. Baibal goyá wuh pahár hai jis par ádmí charhte hain ki apní zindagí aur us kí khidmat ká namúna hásil kar len. Akhláqí sharí'at kí hidáyaton men wuh namúna miltá hai. Us namúne ko apne sáre irádon aur niyaton aur kámon men púrá karná farz hai. Baibal ke isti'mál ke sáth zindagí ke Iláhí namúne ko barábar qabúl karná zarúr hai. Agar wuh radd kiyá jáe, to Baibal ká jalál o kamál játá rahegá. "Agar koí us kí marzi par chalná cháhe, to wuh is ta'lím kí bábat jánegá." Yúh. 7: 17. Pák Kalám kí hidáyaton par 'amal karte húe baní Ádam us ko ásmání khazáne se ma'múr páte hain. Náfarmání kí ráh men wuh wírán bayábán kí mánind hogí.

5. *Baibal ke isti'mál men us ká záhir kiyá húá khazána apná kar lená zarúr hotá hai.*—Baibal kí wájibí tiláwat rúhání daulat kí talásh hai. Jab ek khet men chhipá húá khazána milá, to pánewále ne khet ko

ma' ḳhazáne ke ḳharídkar apná kar liyá. Yúnhín jab beshqímat motí nazar áyá to jald hásil kiyá gayá. In chízon ke banisbat Baibal ká ḳhazána azhadd bihtar aur beshbahá hai. Jab Baibal ke isti'mál men wuh dikhái de, to is maqsad se hai, ki wuh apná kar liyá jáe. Yaqínan apná sab kuchh bechkar ḳharídná paṛegá. Lekin us kí beshbahái ke sámhne insán ká sab kuchh náchíz hai. Jab záhir kiyá húá rúhání ḳhazána na hásil kiyá jáe, to wuh nazar se gáib ho jáegá, aur sháyad phir na dekhá jáe aur na phir hásil karne ká mauqa' diyá jáe. Baibal kí raunaq aur daulatmandí unhín ke liye hai jo ni'maton ke qabúl karne kí niyat se us ká isti'mál karte hain.

BÁB X.

Yisú' Masíh.

1. *Pák Nawishtoṉ meṉ kis qadr Yisú' Masíh ká bayán miltá hai?*

Pák Nawishte Yisú' Masíh ke bayán se bhare húe haiṉ. Baibal ká baṛe se baṛá kám hai, ki insán par usí ko záhir kare. Jab us ká láiq dídár hásil ho, to Báp ká bhí miltá hai. Masíh ke jánne se naját aur rúháni zindagi hásil hotí hai. Pák Kalám kí sárí ta'lím usí se ḳháss ta'alluq rakhtí hai. Aḳhláqí sharí'at baṛí qadr pátí hai. Us kí hidáyatoṉ meṉ insán ke sáre faráiz pesh kiye játe haiṉ. Us meṉ aḳhláqí kámiliyat ká namúna miltá hai. Lekin wuh sharí'at akelí hokar insán kí naját ke báre meṉ láchár hai. Us kí roshni meṉ gunáh kí pahchán to miltí hai, par us meṉ wuh qudrat nahíṉ hai jis se gunáh dúr kiyá jáe. Nafsání ádmíoṉ meṉ qúwat nahíṉ hai, ki us kí hidáyatoṉ par 'amal kareṉ. Aisí sharí'at kyúṉ dí gai jis kí takmíl gunahgár insán ko mumkin nahíṉ hai? Yisú' Masíh meṉ jawáb miltá hai. Wuhí us sharí'at kí aḳhláqí kámiliyat ká zinda izhár aur namúna hai. Wuh goyá zinda sharí'at hai. Tahríri sharí'at kí har ek ḳhúbí us meṉ maujúd hai. Naját ke liye insán ká kám usí se hai. Wuh qabúl karnewáloṉ ko apní zindagí aur kámiliyat meṉ sharákat baḳhshtá hai. Aisí sharákat pákar baní Ádam tahríri sharí'at par chal sakte

hain. Yúnhín akhláqí sharí'at kí tá'mil Yisú' Masíh par munhasir rahtí hai. Us ke bagair wuh bekár hotí aur us ká dená fuzúl thahartá. Baibal kí rasmí sharí'at bhí Yisú' Masíh se kháss 'iláqa rakhtí hai. Us men rúhání aur akhláqí khúbíon kí niháyat 'umda 'umda tashbíhen miltí hain. Wuh khúbián áp Yisú' Masíh hí men pái játí hain. Qurbánion men jo khún baháyá gayá Yisú' kí salíbí maut kí taraf ishára kartá hai. Khatá kí aslí aur haqíqí qurbání Masíh khud thá. Usí ká baháyá húá khún tamám gunáh se pák kartá hai. Sokhtaní qurbání insán ke liye makhsúsiyat ká izhár thí. Masíh hí men aisí makhsúsiyat ká káfí aur kámil namúna miltá hai. Makhsúsiyat ke tajribe men wuh apnon ko apná shámilhál kartá hai. Salámatí kí qurbání sharákat kí qurbání thí. Tashbíhan us sharákat se garaz thí jo najátyáfta Khudá se aur báham ek dúsre se rakhte hain. Is tajribe men bhí Masíh apnon ká kámil namúna hai, aur usí men aur usí ke sáth aur usí ke wasíle se wuh us ko hásil karte hain. Ág aur pání aur tel ke díní aur rasmí isti'mál se Rúh ul Quds aur us ke kám tashbíhan pesh kiye játe hain. Rúh ke aise kám insán kí naját se ta'alluq rakhte hain. Wuh sab Yisú' Masíh men aur us ke kafáre ke sabab se anjám páte hain. Isráelí kahánat men bhí Masíh kí tashbíh miltí hai. Wuhí sardár káhin hai jo Khudá kí huzúrí kí ráh taiyár karke apnon ko us kí bárgáhon men pahunchátá, aur un ke liye ásmán kí bádsháhat kí mírás hásil kartá hai. Wuhí Músá ká sá nabí hai jis kí ma'rifat naját aur hayát i abadí ke paigám insán ko milte hain

Wuhí Dáúd kí mánind bádsháh hai jis kí saltanat men tamám muqaddas maḳhlúq mirás páenge, aur us kí bádsháhat ká áḳhir na hogá. Wuh waqt par sárí dunyá ko apne tábi' kar legá. "Is shaḳhs kí sab nabí gawáhí dete hain." A'm. 19: 43. "Yisú' kí gawáhí nabúwat kí rúh hai." Muk. 19: 10. Masíh hí ḳháss taur par Nae 'Ahd-náme ká mazmún hai. Us ne ḳhud barábar apní manádí kí. Wuh apní gawáhí ke ba-mújib insán kí zindagí aur us zindagí kí parwarish aur kámiliyat ká wasíla hai. Rasúl aur un ke hamḳhidmat Yisú' ke namúne par chal chalkar apní sárí manádí men usí ko pesh karte rahe. "Ham Masíh i maslúb kí manádí karte hain." 1 Kur. 1: 30. Wuh darja jo Pák Kalám Masíh ko detá hai us ká abadí haqq hai. Wuh andekhe Ḳhudá kí zinda súrat hai. Us men ulúhiyat kí sárí ma'múrí mujassim hokar sukúnat kartí hai.

2. *Laqab Ibn i Ádam se Yisú' Masíh kí nisbat kyá ta'lím miltí hai?*

Is báb men Yisú' Masíh kí zát o sifát aur us kí us ḳhidmat ko pesh karná hai jo jism men rahte húe púrí kí gai, aur jo ásmán ke jalál men anjám pá rahí hai. Jaisá wuh thá, aur jaisá ab hai, apní haisiyat ke mutábiq use goyá dekhná aur pahchánná zarúr hai. Us ke muḳhtalif laqabon se ḳháss aur beshqímat ta'lím hásil hotí hai. Wuh baṛí baṛí báten jinhen us kí nisbat samajhná hai, aise laqabon se ḳháss ta'alluq rakhtí hain. Ibn i Ádam us ká ek laqab hai jise us ne ḳhud bahut isti'mál kiyá. Ḳhudáwand ke bayánon men jo qalamband kiye gae yih

laqab chális daf'a kám átá hai. Jahán tak khabar miltí us ke shágirdon men se sirf Stifanus ne us ká isti'mál kiyá. A'm. 7: 56. Masíhí mu'allimon men ittifáq hogá, ki yih laqab Dan. 7: 13, 14 se liyá gayá. "Main ne rát kí royaton ke wasíle dekhá, aur kyá dekhtá hún, ki ek shakhs Ádam-zád kí mánind bádalon ke sáth áyá, aur Qadím ul Aiyám tak pahunchá; we use us ke áge láe. Aur tasallut, aur hashmat, aur saltanat use dí gai, ki sab qaumen, aur ummaten, aur mukhtalif zubán bolnewále us kí khidmat-guzárí karen; us kí saltanat abadí saltanat hai, jo játí na rahegí, aur us kí mamlukat aisí jo záil na hogí." Usí báb men aur bádsháhaten pesh kí gaín jin ke hákimon men darinda jánwaron kí sí tabí'at aur harakaten pái játí thín. Tab is ek saltanat ká zikr miltá hai, jis men aslí insániyat kí sí tabí'at aur fazílaten aur khúbián záhir kí jáengi. Us ká bádsháh Ádam-zád, ya'ní Ibn i Ádam kí mánind hogá. Is bayán men Yisú' Masíh kí peshkhabarí miltí hai. Us ne khud apní nisbat aise hí muháware ká isti'mál kiyá. "Is ke ba'd tum Ibn i Ádam ko Qádir i Mutlaq kí dahní taraf baithe, aur ásmán ke bádalon par áte dekhoge." Matí 26: 64. Yahúdí log is laqab ke ma'ne se kam wáqif ma'lúm hote hain. Unhen 'ilm na húá hogá, ki is laqab ke isti'mál se Masíh hone ká da'wá kiyá játá hai. Ánewále Masíh ke báre men un ke khiyál aise dunyáwí the, ki Yisú' apná martaba safái ke sáth un par záhir na kar saká. Na cháhiye ki Masíhíon ke khiyál un ke se dunyáwí aur nafsání hon. Khudáwand ke is laqab kí nisbat kai báten kháss gaur ke láiq hain.

1. *Is laqab se Yisú' kí uuh pasthálí záhir kí játí, jise us ne mujassim hone se qabúl kiyá.*— Mujassim hone se Masíh men ulúhiyat aur insániyat ek hí wujúd men milí húí maujúd hain. Us nae wujúd men azalí Beṭá daulatmand hokar insán kí ḳhátir garíb baná, táki baní Ádam us kí garíbí ke sabab se daulatmand ho jáen. 2 Kur. 8: 9. Ḳhudá kí súrat paṛ aur Ḳhudá ke barábar hokar us ne apne áp ko ḳhálí kar diyá, aur ḳhádim kí súrat iḳhtiyár kí. Fil. 2: 6, 7. Yisú' Masíh ke wujúd men Iláhí qudrat se aur lá-intihá muhabbat ke sabab se Ḳhudá apní behadd ma'múrí ko chhoṛkar insán kí mahdúd aur kamqadr zindagí men ádmion ká shámilhál ho játá hai. Agar wuh jalál-yáfta insán kí súrat iḳhtiyár kartá, to apne áp ko níháyat past kar detá. Jab wuh bachche hí kí súrat men záhir húá, to kitní ziyáda pastí qabúl kí gaí. Jab wuh phir peshtar ke jalál men dáḳhil húá, to wuh salíbí maut men insán kí naját ke liye qurbán húá, aur jí uṭhkar maut par gálib áyá thá. Dunyá men us kí musáfirat dukh aur gam kí ráh se tai hotí gaí. Is ráh se wuh bachpan kí hálat se lekar us kámiliyat tak pahunchá jis kí tahsíl se wuh tamám baní Ádam ká Sháfi' aur Munjí baná. Is ráh men us par be-shumár saḳht ázmáishen guzrín. Insán kí tarah un par galba, du'á aur ímán par munhasir thá. "Us ne apní bashariyat ke dinon men, zor zor pukárkar aur ánsú bahá bahákar usí se du'áen aur iltijáen kín, jo us ko maut se bachá saktá thá, aur ḳhudátarsí ke sabab se us kí suní gaí." 'Ibr. 5; 7. Ímán kí saḳht laṛáí, aur ímán ká baṛá galba

wuh jántá thá. Tamám ṭhahrái húí sharteṉ púrí karke wuh zindagí ke ḳhatroṉ ke darmiyán mahfúz rahá. Du'á ke jawáb meṉ Rúh ul Quds us ko hásil húá, aur usí kí qudrat se us kí zindagí kí ḳhidmat ḳhatm kí gaí. Yúṉhíṉ wuh kitní bátoṉ meṉ apne bháioṉ kí mánind baná.

2. *Ibn i Ádam hokar Yisú' meṉ aslí insániyat kí har ek ḳhúbí púre andáze ke sáth páí játí thí.*— Ibn i Ádam se ádmí murád hai. Ádmí hokar wuh kámiliyat kí nisbat aslí insániyat ká namúna hai. Us meṉ na kisí bát kí kamí aur na koí nuqs yá 'aib páyá gayá. Jab baní Ádam Ḳhudá se mahrúm raheṉ, to un kí rúhoṉ kí sárí fazílateṉ aur ḳhúbíáṉ játí rahtí haiṉ. Wuh nikammí aur bekár ho játí haiṉ. Masíh kí insániyat meṉ 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwateṉ paidáish se niháyat láiq aur qábil thíṉ. Wuh qúwateṉ kisí dúsre maḳhlúq meṉ kabhí aisí fauqiyat na rakhtí thíṉ. Na kabhí kisí dúsre ko aisá martaba aur kám baḳhshá gayá, aur na aise kámil taur par kabhí kisí ne apne kám ko anjám diyá. Yisú' kí muqarrarí ḳhidmat ko púrá karne meṉ kamí ká pata bhí na milá. Ḳháliq aur ḳhilqat ká sárá 'ilm jo síkhkar kám meṉ láná thá hásil kiyá gayá. Us kí marzí kí tamám harakateṉ Báp kí marzí se kámil mel o muwáfiqat rakhtí thíṉ. Us kí muhabbat kí sárí mírás Báp meṉ aur us kí bádsháhat kí maujúda aur áyanda ri'áyá meṉ páí játí thí. Us kí 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwateṉ aisí qádir aur kámil thíṉ ki nekí aur badí kí nisbat, zamín aur ásmán kí nisbat, hál kí aur istiqbál kí chízoṉ kí nisbat ek ek ká sárá kám kamál durustí ke sáth anjám pátá gayá. Aḳh-

láqí sharí'at kí tamám hidáyaton se wuh zindagí bhar aisá mel rakhtá thá, ki kabhí ek se bhí judáí ká pata na milá. Báp aur Bete ke darmiyán muhabbat kí yagánagat kámil aur qáim rahí. Zindagí kí púrí musáfirat men wuh goyá manzil ba manzil kí kámiliyat hásil kartá gayá. Jab Yisú' men Khudá mujassim húá, to cháhiye thá, ki us kí insániyat men akhláqí aur rúhání kámiliyat ho, kyúnki us kí insání kámiliyat ke zarí'e se us ká Iláhí kamál o jalál záhir kiyá játá thá. Jaisí kámiliyat darkár thí, ki Khudá se hamen waqfiyat hásil ho, waisí hí wuh Masíh men maujúd thí. Jis qadr us ke shágird rúhání fazílaton aur nek khaslaton men barhte jáen, usí qadr wuh Yisú' kí kámiliyat kí ta'zím aur baráí karenge. Wuh dunyá men thá, par dunyá ká na thá. Gunáh aur us ke sardár ne us men mutlaq jagah na páí. Us men sárí jismání khwáhishen to maujúd thín, par náfarmání kí ráh men ek bhí kabhí bahak na gaí. Us men kisí náláiq aur nájáiz niyat ko kisí waqt jagah na milí. Us se kabhí koí aisí bát wáqi' na húí jis se píchhe afsos yá tauba karná pare. Bhúl chúk bhí wuh na jántá thá. Dunyá bhar ke tamám zamánon men aur kull qaumon men wuhí ek kámil insán nazar áyá. Kámiliyat kí kisí khúbí se wuh kabhí khálí na húá.

3. *Ibn i Ádam hokar Masíh kull baní Ádam ká kháss dost aur haqíqí bháí hai.*—Isráel ke bádsháhí khándán men us kí paidáish to húí, par har ek qaum men se ádmí wáqif hokar samajhte hain, ki wuh ham se nazdík se nazdík rishta rakhtá hai. Wuh sab ke liye sagá bháí hai. Wuh goyá tamám baní Ádam kí paidáishí

tabí'at se púrá mel rakhtá hai. Us men láiq mardon kí si zoráwarí aur dilerí maujúd rahí, par pákdáman 'auraton kí sí ulfat aur narm-dilí bhí us men páí gaí. Wuh a'lí nasl se thá, magar 'awám un nás use apná khāss dost jánte the. Us kí dánish aur hikmat lásání thí, tab bhí wuh bachchon ká bará 'azíz thá aur jáhil aur be-'ilm us kí suhbat se niháyat khushí páte the. Wuh bilkull pák aur rást thá, par wuh maqnátís kí tarah nárást aur najis ádmion ko apne pás khínchtá thá, basharte ki rihái aur hayát i abadí kí khwáhish maujúd húí ho. Wuh akhláqí kámiliyat ke báre men ásmání wujúd thá, táham 'álam i bálá par goyá bachái húí ninánawe bheren chhorkar, us ne zamín ke wírán bayábán men khoí húí bher kí talásh men, behadd dukh taklíf sah sahkar, apní zindagí ko basar kiyá. Akhláqí fazílaton aur khúbion kí nisbat wuh kull dunyá aur tamám zamánon men auwal aur afzal húá. Us ke aur báqí láiq se láiq díní hádion ke darmiyán zamín o ásmán ká farq páyá játá thá. Apní ummat ke liye wuh áge jákar ásmán ke láintihá jalál men dákhil húá. Táwaqte ki us ke pairauon men se ek ek usí jalál men us ká shámilhál na kiyá jáe wuh naját ke kám ko anjám detá jáegá. Ibn i Ádam hokar wuh apnon se wuhí muhabbat rakhtá hai jo Khudá Báp usí se rakhtá hai. Wuh us muhabbat ko hál kí zindagí men aur 'álam i bálá par záhir kartá hai aur kartá rahegá. Fazl aur jalál kí wuh mírás jo wuh apnon ko 'ináyat karegá niháyat besh-bahá aur abadí hogí. Jab wuh insán ke bacháne men ná-kámyáb rahe, to sabab yih hogá ki us ko mauqa' na diyá

gayá. Khudí aur be-i'tiqádí naját ke kám ko rok rokkar bigár saktí hai. Ibn i Ádam ke laqab se Khudáwand kí nisbat bahut hí mufíd ta'lím miltí hai.

3. *Ibn Ullah ke laqab se Yisú' Masíh kí nisbat kyá ta'lím miltí hai?*

Injíl men Yisú' ká yih laqab kasrat ke sáth isti'mál kiyá játá hai. Us ke baptisma ke waqt aur phir jab pahár par us kí súrat badal gaí, aur áftáb ke se jalál se wuh mulabbas húá, Khudá Báp ne ásmán se yih pukárá, ki "Yih merá piyárá Betá hai." Yisú' ne khud apní nisbat bár bár is laqab ká isti'mál kiyá. Us ke qaul aur da'wá se záhir hai, ki wuh apne áp ko apní ulúhiyat ke i'tibár se bhí Khudá ká Betá jántá thá. Yahúdíon ne is bát se thokar kháí, ki us ne Khudá ko apná Báp kahkar apne áp ko us ke barábar thahráyá. Yúh. 5: 18. Khudáwand ke shágird bhí is khitáb ká isti'mál kiyá karte the. Murád na thí, ki wuh baní Ádam kí tarah Khudá ká farzand thá. Yisú' ne khush hokar is laqab ko un ke munh se qabúl kiyá. Yúhanná aur Paulus rasúlon kí tasnífát men yih khitáb bár bár miltá hai. 'Ibráníon ko khatt men bhí us ká isti'mál húá hai. Yisú' Masíh zarúr insániyat ke i'tibár se Khudá ká Betá hai. Yih bayán ho chuká. (Safha 44). Lekin apní ulúhiyat ke i'tibár se bhí Yisú' Khudá ká Betá hai, aur yih rishta azalí aur abadí hai. Is bayán men us kí Iláhí ibniyat se murád hai. Pák Taslís ke bayán men us kí ulúhiyat kí dalílen pesh kí gaí hain. Laqab Ibn Ullah ke haqq men do báten gaur ke láiq hain.

1. *Iláhí ibniyat se Beṭe ke tabi' rahne ká bhed khultá hai.*—Báp beṭe ke rishte men̲ waldiyat ibniyat se baṛí giní játí hai. Is bát kí nisbat Beṭe ne farmáyá, ki "Báp mujh se baṛá hai." Yúh. 14: 28. Ibniyat waldiyat kí maujúdagí par munhasir hai. Isí sabab se apní ulúhiyat men̲ bhí Beṭá Báp ke tábi' rahá. Báp kí marzí kí takmíl men̲ us kí zindagí ke sáre kámon̲ ko anjám diyá gayá. Isí ráh men̲ us ne kamál garíbí, aur bhárí se bhárí ḳhidmat, aur muḳhtalif saḳht ázmáishon̲, aur Gatsamane ke g̲am, aur salíbí maut ke láintihá dukhon̲ ko gawára kiyá. Shurú' se lekar áḳhir tak farmánbardárí púrí húí. "Beṭá áp se kuchh nahín̲ kar saktá, siwá us ke jo Báp ko karte dekhtá hai.'' Yúh. 5: 30. "Main̲ hamesha wuhí kám kartá hún̲, jo mere bhejnewále ko pasand áte hain̲." Yúh. 8: 29. "Jo kám tú ne mujhe karne ko diyá thá, us ko tamám karke main̲ ne zamín par terá jalál záhir kiyá." Yúh. 17: 4. Jaisá zamín par Yisú' jíte jí Báp se kámil mel rakhtá, aur us ke tábi' barábar rahtá thá, waisá hí mujassim hone se peshtar, aur phir ásmán ke jalál men̲ dáḳhil hone ke ba'd Báp kí marzí kí takmíl wuh kartá rahá. Azal se abad tak us kí tábi'dárí aur farmánbardárí kí tartíb qáim rahtí hai. Yún̲hí Pák Taslís men̲ kámil Iláhí waldiyat aur ibniyat baní rahtí hai, aur láintihá báhamí muhabbat ke sabab se un kí yagánagat abadí aur behadd ḳhushí ká chashma hotí hai. Muqaddas insán apní haisiyat ke bamújib Ḳhudá Báp se farzandon̲ ká rishta rakhkar Iláhí waldiyat ke jalál men̲ Yisú' ke sáth sharík kiye játe hain̲.

2. *Ibn Ullah hokar Yisú' Masíh láintihá Iláhí muhabbat ká namúna záhir kartá hai.*—Is bát ká zikr ho chuká. Us par ziyáda zor dená munásib hogá. Dín i haqq men bhárí se bhárí paigám yihí hogá, ki "Khudá muhabbat hai." Wuh muhabbat goyá báqí Iláhí sifaton ke jalál se mulabbas hai. Wuh sárí muhabbat us kí Iláhí waldiyat se ta'alluq rakhtí hai. Wuh azal se abad tak qáim aur yaksán rahtí hai. Aisí muhabbat ke liye azalí aur abadí Mahbúb darkár hai. Mahbúb ke bagair muhabbat kí maujúdagí mumkin na hogí. Khudá ká azalí aur abadí Mahbúb us ká iklautá Betá hí hai, jo waqt par mujassim hokar insán ká Munjí baná. Us kí Iláhí ibniyat ká na shurú' húá, aur na us ká ákhir hogá. Jaise Báp men waldiyat kámil aur purjalál hai, waise hí Bete men ibniyat kámil aur purjalál hai. Isí hálat men Báp aur Bete ke darmiyán muhabbat kí ráh men báhamí sharákat aur rifáqat kámil rahtí hai, aur láintihá serí aur ásúdagí ká bá'is hotí hai. Jab Bete aur Mahbúb ne mujassim hokar insán kí súrat ikhtiyár kí, to us se Báp k muhabbat mutlaq kam na húí. Usí ke wasíle se Báp kí sárí pidarána muhabbat insán par záhir kí gaí. Us muhabbat par Injíl men bará zor diyá játá hai. "Báp Bete se muhabbat rakhtá hai, aur sab chízen us ke háth men kar dín." Yúh. 3: 35. "Yih merá piyárá Betá hai, jis se main khush hún." Matí 3: 17; 17: 5. "Báp Bete ko 'azíz rakhtá hai, aur jitne kám khud kartá hai, use dikhátá hai." Yúh. 5: 20. Jaise Báp kí taraf se Betá muhabbat pátá thá, waise hí wuh Báp se muhabbat rakhtá bhí

thá. Us ke sáre kám muhabbat kí ráh men aur muhabbat ke sabab se anjám páte the. Muhabbat kí kashish kí wajh se zindagí bhar us kí sharákat Báp ke sáth baní rahí. Behadd muhabbat ke sabab se us ne apne áp ko Báp kí marzí ke bamújib qurbán kar diyá. Báp se us kí muhabbat ká izhár har taur se lásání thá. Muhabbat wuh hawá thí jis men us kí zindagí basar kí gai. Wuh us kí sári farmánbardárí aur khidmat ká chashma thí. Yisú' kí insání ibniyat us kí Iláhí ibniyat ke namúne par hai, aur wuh apnon ko us insání ibniyat men sharík kar letá hai. Jab wuh insání ibniyat muqaddason men goyá púre qadd aur qúwat tak pahunche, to wuh apní haisiyat ke bamújib us muhabbat ko jánenge jo Pák Taslís men pái játí hai. "Jaise Báp ne mujh se muhabbat rakhí, waise hí main ne tum se muhabbat rakhí." Yúh. 15: 9. "Jis tarah tú (Báp) ne mujh se muhabbat rakhí, un se bhí muhabbat rakhí." Yúh. 17: 23.

4. *Khudáwand kí nisbat Masíh ke laqab se kyá ta'lím miltí hai?*

Baní Isráel ke nabíon kí tasnífát men yih laqab bár bár miltá hai. Aksar karke hamáre Khudáwand Yisú' se garz hai. Us laqab se masah kiyá húá murád hai. Baní Isráel ke darmiyán káhinon aur nabíon aur bádsháhon ke muqarrar karne men masah karná ek mu'azziz rasm thí. Tel yún tashbíhan isti'mál kiyá játá thá. Kháss murád Rúh ul Quds hí se thí. Aise masah kiye húon men Yisú' kí tashbíh pái játí thí. Rúháni aur akhláqí taur par wuh khud insán ká káhin aur nabí aur bádsháh hai. In bare martabon se

Yisú' Masíh kí mukhtalif khidmat záhir kí játí hai, aur wuh sárí khidmat insán kí naját aur khushhálí se 'iláqa rakhti hai. Wuh Rúh ul Quds se masah hokar Masíh kahlátá hai.

5. *Yisú' Masíh kí kahánat ke kám men kaun sí barí barí báten shámil hain?*

Pahle Yisú' kí kahánat ke kám par gaur kiyá jáegá. Wuhí tamám baní Ádam ke liye haqíqí aur abadí Sardár Káhin hai. "Hamárá aisá sardár káhin hai, jo ásmánon par Kibriyá ke takht kí dahni taraf já baithá, aur maqdis aur us haqíqí khaime ká khádim hai, jise Khudáwand ne khará kiyá hai, na insán ne." 'Ibr. 8: 1, 2. Yisú' kí kahánat kí khidmat sárí khilqat men a'lá aur afzal hai. Us ke bare se bare kámon men koí dúsrá us ke sáth shará-kat nahín rakhtá. Kahánat kí wuh khidmat jo muqad-das insán se púrí kí jáe, wuh Masíh men aur usí ke wa-síle se us ko anjám dete hain. Goyá sárí kahánat usí kí mírás hai, par wuh apnon ko un kí haisiyat ke mutábiq apní khidmat men sharík kar letá hai. Jo us ke bande karte wuh usí ke nám se aur usí ke liye karte hain. Yisú' kí kahánat ke kámon men zail kí báten shámil hain.

1. *Apnon kí taraf se aur apnon kí bihtarí ke liye Khudá kí dargáh men Yisú' thahráyá húá aur haqíqí elchí hai.* Haqíqí káhin wuh hai jo Khudá ke huzúr men maqbúl i nazar hai. Lekin wuh Iláhí huzúr men apne wáste dákhil nahín hotá. Wuh ek guroh kí taraf se aur us guroh ká liház karke házir ho játá hai. Wuh goyá apne áp ko us guroh men ek jántá hai. Wuh apnon kí ihtiyájon se wáqif hai, aur Khudá kí bádsháhat

men un ke liye maqám aur mirás ki fikr aur intizám kar letá hai. Yisú' Masíh aisá hí káhin hai. Us ká yihi paigám hai, ki "Main játá hún, táki tumháre liye jagah taiyár karún" Yúh. 14: 2. Ásmáni makánon men Yisú' kí qabúliyat kámil aur qáim hai. Ásmán kí sári muhabbat goyá usi kí mírás hai. Insán ke liye us kı barí aur sári khidmat kamál pasandída hai. Khudá kí bárgáhon men us kí tamám darkhwásten suní játín, aur un ká jawáb hásil hotá hai. Ásmán par Yisú' ke wasíle se makhlasí aur zindagí ká intizám kámil aur káfí hai.

2. *Yisú' Masíh Sardár Káhin ho'kar qurbániáṉ charhátá hai.* Yih us kí barí khidmat men goyá bunyádí kám hai. Us kí qurbániáṉ insán kí naját se kháss ta'alluq rakhtí hain. Músá kí rasmí sharí'at men tín qism kí kháss qurbániáṉ pesh kí játí hain. 1. Khatá aur taqsír kí qurbání. Us qurbání se goyá ráh kholí gai, ki khatákár Khudá ke pás lautkar mu'áfí aur pákízagí hásil karen. 2. Sokhtaní qurbání. Yih qurbání kháss karke makhsúsiyat se 'iláqa rakhtí thí. Apne áp ko Khudá ke liye makhsús karke goyá lánewálá us taiyár kí húí ráh ká isti'mál kartá thá. 3. Salámatí kí qurbání. Us men us sharákat kí tashbíh miltí hai jo naját-yáfta Khudá aur us kí ummat se rakhte hain. Wuh sharákat kí qurbání thí. Khatá aur taqsír kí qurbání Yisú' hí kí maut aur kafáre kí taraf ishára kartí thí. Gunáh ke mulk men se Khudá kí bádsháhat ke andar tak naját kí ráh ko taiyár karná aur khol dená Yisú' kí qurbání ká kám thá. Is kám men koi bhí us ke sáth sharík na ho saktá thá. Is

qism kí qurbánion men tarah tarah ke jánwar charháe gae, par "mumkin nahín hai, ki bailon aur bakron ká khún gunáhon ko dúr kare." 'Ibr. 10: 4. Kafáre ke kám kí nisbat tamám makhlúq láchár hain. Jab Sardár Káhin khud qurbán húá, tab hí insán kí makhlasí aur naját mumkin húí. Wuhí "Khudá ká Barra hai, jo dunyá ká gunáh uthá le játá hai." Yúh. 1: 29. "Khudá ke Bete Yisú' ká khún hamen tamám gunáh se pák kartá hai." 1 Yúh. 1: 7. Agar Yisú' apne áp ko qurbán na kartá, to wuh dunyá men kámyábí aur fathmandí se khálí rahtá. Isí hálat men "Masíh ne apne áp ko be'aib qurbán kar diyá." 'Ibr. 9. 14. "Masíh ne apne áp ko khushbú kí mánind Khudá kí nazr karke qurbán kiyá." Ifis. 5: 2. "Hamárá bhí fasah, ya'ne Masíh, qurbán húá." 1 Kur. 5: 7. Yisú' wuhí Barra hai, jo goyá biná e 'álam ke waqt se zabh húá hai, aur tamám zamánon men us kí qurbání muassir baní rahtí hai. Isí hálat men wuhí ráh hai jis ke isti'mál se baní Ádam Khudá kí dargáh men rasáí páte hain. Usí ke kafáre ke sabab se ímán lánewále Khudá ke sámhne maqbúl i nazar hote hain. "Pas ai bháío, chúnki hamen Yisú' ke khún ke sabab us naí aur zinda ráh se pák makán men dákhil hone kí dilerí hai; aur chúnki hamárá aisá bará káhin hai, jo Khudá ke ghar ká mukhtár hai; to áo, ham sachche dil aur púre ímán ke sáth...Khudá ke pás chalen." 'Ibr. 10: 19-22. Insán kí taraf se elchí hokar Yisú' ásmán par kámil taur se maqbúl i nazar hai, aur us kí qurbání qabúl kí gaí. Wuh apní Iláhí maqbúliyat men apnon ko sharík kar letá hai.

Sokhtaní qurbání men bhí Yisú' kí tashbíh pái játí hai. Jahán tak us men kafáre kí ta'lím miltí hai sirf usí se murád hai. Us kí ziyáda aur khåss ta'lím makhsúsiyat se ta'alluq rakhtí hai. Makhsúsiyat men Yisú' goyá apnon ká peshwá aur kámil namúna hai. Makhsús kiye húe insán Khudáwand kí makhsúsiyat men us ko shámilhál hote hain. Baní Ádam ke liye makhsúsiyat kí koí dúsrí ráh nahín hai. Salámatí kí qurbání bhí kháss taur par Yisú' kí taraf ishára kartí hai. Apní ulúhiyat aur insániyat donon kí nisbat Báp se us kí sharákat aur rifáqat kámil aur qáim hai. Usí men aur usí ke sáth us kí ummat us sharákat aur rifáqat ká tajriba hásil karte hain. Kisí dúsre taríqe se wuh Iláhí suhbat nahín jání játí.

3. *Sardár Káhin hokar Yisú' insán ke liye shafá'at ká kám kartá hai.* Qurbán aur kafára hokar us ká kám khatm na húá. "Yisú' abad tak qáim rahnewálá hai, is liye is kí kahánat lázawál hai. Isí liye jo us ke wasíle se Khudá ke pás áte hain, wuh unhen púrí púrí naját de saktá hai, kyúnki wuh un kí shafá'at ke liye hamesha zinda hai." Us kí dáimí shafá'at ke zarí'a se us ke kafáre ká kám anjám pátá rahtá hai. Baní Isráel ke sardár káhin ká 'ajíb sínaband thá. Us men bárah beshqímat patthar jare húe the, aur un par Isráel ke bárah firqon ke nám khode gae the. Jab jab wuh Khudá ke huzúr men dákhil húá, to shafá'at men yih sáre nám pesh kiye játe the. Káhin ká kám thá, ki un ke liye Khudá kí taraf se sárí ni'amaten hásil kar le jin kí ihtiyáj ho. Yúnhín wuh shafá'at kí khidmat púrí kí játí thí. Isí tarah

Yisú' Masíh Sardár Káhin hokar kull insán ke nám Khudá kí dargáh men pesh kartá hai. Wuh sab ke sab us ke khúnkharíde hain. Ek ek ke liye us kí shafá'at ká kám muassir hotá hai. Us kí shafá'at un kí akhláqí kámiliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí se ta'alluq rakhtí hai. Jab tak baní Ádam gunáh karte karte naját ke imkán ko nest o nabúd na kare, tab tak us ke sínaband se kisí ká nám nahín miṭtá. Kambakht se kambakht wuhí hain jo aise Sháf'í ke kám ko haqír jánkar us ke phal se mahrúm rahen.

4. *Sardár Káhin hokar Yisú' goyá Báp kí huzúrí se uṭhkar apnon ko barakat bakhshtá hai.*—Isráel ke káhin is liház se bhí chune gae, ki Khudá kí dargáh se áp ákar aur us ká nám lekar barakat kí báten sunáen. Ahb. 9: 23. Un ká Iláhí paigám niháyat tasallíbakhsh thá. "Khudáwand tujhe barakat bakhshe, aur terí nigahbání kare: Khudáwand apne chihre ká jalwa tujhe dikháe, aur tujh par rahm kare: Khudáwand ká chihra tujh par mutawajjih ho, aur tujhe salámatí bakhshe." Gin. 6: 24-26. Yisú' na sirf barakat ke alfáz apnon ke liye sunátá hai. Wuh Rúh ul Quds kí ma'múrí liye húe apní ummat ke darmiyán házir hotá hai, aur un kí ihtiyaj aur haisiyat ke mutábiq wuh apní bádsháhat kí baṛí se baṛí ni'amaten kasrat ke sáth 'ináyat kartá hai. Apne wápas áe húe aur maujúda Sardár Káhin kí sharákat men baní Ádam apní ásmání mírás ká bai'ána aur pahlá phal páte hain. Agar hál kí zindagí men ziyáda haisiyat aur gunjáish hotí, to wuh bahut ziyáda afzáish ke sáth hásil kar

lete Rúhání zindagí men jaise isti'mál ká imkán baṛhe, waise hí naját ka ḳhazána 'ináyat kiyá játá hai.

6. *Kaun sí dalílon se insán kí naját ke liye Yisú' Masíh kí qurbání aur kafáre kí zarúrat sábit hai?*

1. *Pák Nawishton kí gawáhí sáf aur káfí hai.*—Yisú' kí ámad aur qurbání ke bagair Tauret kí qurbánion ká bhed mutlaq nahín khultá. Sab kí ta'lím ke liye us ne apne do shágirdon se yun farmáyá, "Ai nádáno, aur nabíon kí sárí báton ke mánne men sust i'tiqádo! Kyá Masíh ko yih dukh uṭhákar apne jalál men dáḳhil honá zarúr na thá? Phir Músá se aur sab nabíon se shurú' karke, sáre nawishton men jitní báten us ke haqq men likhí húí hain, wuh un ko samjhá dín." Lúqá 24: 25-27. Ḳhatá aur taqsír kí qurbání men us ne ḳhásskar apní tashbíh pákar zarúr pesh kí hogí. Yas'aiyáh ke tirpanwen báb men us kí qurbání kí zarúrat baṛí safáí aur zor ke sáth bayán kí játí hai. Is ta'lím kí nisbat Puráne aur Nae 'Ahd-náme men kámil mel o muwáfiqat hai. Yisú' ne bárhá apni maut kí peshḳhabarí dí, aur us kí zarúrat par baṛá zor diyá. "Zarúr hai ki Ibn i Ádam gunahgáron ke háth men hawále kiyá jáe, aur sal[illegible], aur tísre din jí uṭhe.' Lúqá 24: 7. "Masíh [illegible] táki apne áp ko qurbán karne se gunáh ko miṭá de[illegible]r. [illegible] 26 "Jab ham kamzor hí the, to 'ain waqt par [illegible] bedínon kí ḳhátir múá." Rom. 5: 6. Masíh i maslúb [illegible]awárion kí manádí ká ḳháss mazmún thá. Yisú' kí qurbání aur kafáre kí zarúrat kí nisbat, táki insán kí naját mumkin

ho, Pák Nawishton kí shahádat men ikhtilaf ká pata bhí nahin miltá.

2 *Isí ta'lím se Yisú' kí maut ká bhed khultá hai.*—Yisú' ká marná aur phir zinda hona tawarikh se sábit hai. Munsifmizáj ádmion ke liye in báton kí dalilen kafí aur wafí hain. Marná yá zinda rahna Masih ke ikhtiyár men thá "Main apni ján detá hún táki use phir le lún. Koi use mujh se chhínta nahín, balki main use ap hí detá hún Mujhe us ke dene ka bhí ikhtiyár hai, aur us ke phir lene ká bhí ikhtiyar hai" Yuh. 10: 17, 18 Us ne Báp kí marzí aur insan kí najat ke liház se apní jan dí "Khudawand ko pasand ayá, ki use kuchle" Yas. 53 10 Jab waqt áyá, us ne du'á men kahá, ki "Terí marzí púri ho" Phir us ne farmáya, ki "Báp is liye mujh se muhabbat rakhta hai, ki main apni ján detá hún táki use phir le lún." Yúh 10 17. Us ká yih qaul bhí hai, ki "Achchhá charwáhá main hun. achchhá charwáhá bheron ke liye apní ján detá hai." Yúh. 10: 11. Báp ko kyún pasand áyá ki Betá Gatsamane aur Kalwari ke májron se maut ká dukh uṭháe? Ek hí jawáb mumkin hai, ya'ne ki baní Ádam kí makhlasi aur naját ke liye in báton kí zarúrat haqiqí aur behadd thí. Bap kí láintihá muhabbat ke sabab se us ne thahráyá ki Betá qurbán ho. Insán se Iláhí muhabbat niháyat barí thi Bete kí qurbání aur kafáre ke sabab se unhen bachaná mumkin húá, aur Iláhí muhabbat imkán kí hadd tak jáyá kartí hai, ki apne kám ko anjám de Naját ke kám men Báp aur Bete kí árzú ek hí thí. Isí sabab se Bete ne salíbí maut aur qabr

ko qabúl kiyá. Yisú' kí ján kamál beshqímat thí, aur táwaqte ki láiq sabab na ho, to us ján ko undelná na Báp aur na Beṭá manzúr kartá. Jab baṛí zarúrat haqíqatan húí, tab hi wuh de dí gaí, aur phir le lí gaí. Agar dene se wuh inkár kartá, to sárí bheṛen halák ho játín. Maut hí kí ráh men muhabbat ne apne baṛe kám ko anjám pahuncháyá.

3. *Masíh kí maut ke natíjon se us kí zarúrat záhir aur sábit hai.*—Kull ḳhilqat men Ḳhudá ká baṛe se baṛá kám yih hai, ki gunáh aur us kí najásat ko nest o nábúd kar de, aur insán ko maḳhlasí aur pákízagí aur rúhání zindagí baḳhshe. Badí ká imkán sirf bahut a'lá maḳhlúqon men páyá játá hai. Sabab yih hai, ki aison hí men pákízagí aur rástbází kí sifaton kí maujúdagí bhí mumkin hai. Ḳhudá kí quddúsí men us ke sáre jalál o kamál ká chashma miltá hai. Us kí tamám báqí sifaten goyá qudsiyat ke iḳhtiyár men rahte húe apne sáre kámon ko anjám detí hain. Ḳhudá ke tamám kám qudsiyat se ḳháss ta'alluq rakhte hain. Aḳhláqí maḳhlúqon ke darmiyán pákízagí hí kí sifat a'lá aur afzal hai. Ḳhudá kí bádsháhat men aise maḳhlúqon kí sukúnat aur martabe pákízagí par munhasir hain. Jaisá qudsiyat ká jalál o kamál behadd hai, waisá gunáh kí ḳharábí ká andáza hai. Us kí burái bayán se báhar hai. Jahannam kí ág aur wuh kíṛá jo nahín martá gunáh hí hai jab us kí púrí fasl hásil húí. Dozaḳh ke rone aur dánt písne se gunáh apná dukh aur 'azáb záhir kartá hai. Ḳhilqat men gunáh aur us ke natíjon ko chhoṛkar kahín koí bhí burái nahín miltí.

Gunáh aur rástbází ke darmiyán Yisú' ká kafára goyá pul kí tarah hai jis ke isti'mál se baní Ádam atháh gaṛhe ke pár pahunch sakte hain. Wuh kafára Yisú' ke dukh aur maut ká phal hai. Yih pul zamána ba zamána taiyár aur maujúd páyá játá hai. Gunáh ke mulk kí taraf us ká ek sirá har ek badkár ke nazdík nazar átá hai. . Dúsri taraf ká sirá ásmán ke jalál ke bích men maujúd hai. Beshumár bhíṛon ne isti'mál se us pul ko ázmá ázmákar pákízagí aur rástbází kí mírás men dakhl páyá. Yisú' ke kafáre kí haqíqat aur zarúrat us ke mubárak natíjon se sábit hai. Gunáh kí kharábí aur anjám se makhlasí kí ihtiyáj haqíqí záhir hotí hai. Riháí ká tajriba bhí sachchá hai, aur wuh riháí Yisú' ke kafáre ká phal hai. In báton se us kafáre kí zarúrat záhir aur sábit hai.

7. *Kaun sí báton men Yisú' Masíh kí maut kí zarúrat páí játí hai, ki us ke bagair insán kí naját mumkin nahín hai?*

Tamám haqíqí Masíhíon ká 'aqída hai ki Yisú' Masíh kí maut insán kí naját kí shart hai. Us kí zarúrat aur mubárak anjám ke báre men koí kalám bhí nahín hai. Lekin jab us kí maut aur kafáre kí zarúrat kí wajh par gaur kiyá jáe, to Masíhí mu'allimon ke darmiyán ittifáq nahín hai. Kafáre ká bhed niháyat gahrá hai, aur kisí par púre taur se na khulá hogá. Lekin yád karná bhí cháhiye ki dín i haqq kí tamám báton men gahre gahre bhed páe játe hain. Yih bhí sochná wájib hogá, ki khilqat kí sári chízon men beshumár ráz milte hain jin ko kholná aur samajhná insán kí liyáqat se báhar hai. Jab maujúdát

kí báqí sárí báton men aise bhed milte hain, to kyá ta'ajjub ki Yisú' kí maut aur kafáre men bhí páe jáen? Ek bát barí khushí kí hai, ya'ne ki bhedon ke jánne ke bagair jismání aur rúhání ni'amaton ká isti'mál hotá hai aur us isti'mál ke natíje milte hain. 'Awámm un nás apná kháná khá khákar parwarish páte hain, aur unhen mutlaq 'ilm nahín hai, ki khúrák ke hazm hone ke tariqe kyá hain. Un taríqon men aise ba'z bhed bhí hain jo bare se bare 'álimon par na khule. Dunyá men jismání zindagí goyá bhedon se ma'múr hai, tau bhí wuh árám aur kámyábí ke sáth basar kí játí hai. Yúnhín ímán lánewále bhedon ke samajhne ke bagair Yisú' Masíh men aur us ke wasíle se gunáh se makhlasi páte hain aur rúhání zindagí ko basar karte hain. Naját kí sharten aisí hain, ki bachche aur be'ilm bhí samajhkar púrí kar sakte hain. Sharton kí ta'míl par mu'áfí aur naí zindagí ká tajriba 'ináyat kiyá játá hai. Is zindagí men Masíh ke kafáre ká bhed púre taur par nahín khulegá. Lekin is ta'lím ke haqq men jahán tak Khudá kí taraf se roshní bakhshí gaí, us ke samajhne ke liye barí du'á ke sáth koshish karní munásib aur farz hai. Jis qadr jíte jí kafáre ká 'ilm barhtá jáe, usí qadr ímán aur rúhání zindagí kí taraqqí kí súrat hásil hogí. Is suwál ke haqq men zail kí báten gaur ke láiq hain.

1. *Khudá kí akhláqí kamáliyat ke sabab se Yisú' kí maut aur kafáre kí zarúrat húí.*—Aisí kamáliyat men Khudá kí tamám sifaton ke darmiyán mel aur yagánagat baní rahtí hai. Un mukhtalif sifaton ke isti'mál men mumkin nahín hai, ki ikhtiláf páyá jáe.

Khudá se mukhálifat gunáh kí khássiyat hai. Jab insán gunáh men giraftár húe, to wuh bági aur Khudá ke dushman bane. Wuh isi garz se paidá kiye gae, ki Khudá ke farzand hokar apní gunjáish ke ba-mújib Iláhí khúbion men aur us kí bádsháhat kí a'lá khidmat men sharákat páen. Khudá kí pidarána muhabbat un kí mirás men bahut beshbahá hai. Jab wuh gunáh kí kharábí aur najásat men mubtilá húe, to táríkí aur gulámí ke dúr mulk men pahunche. Láintihá Iláhí muhabbat us haulnák mulk ke jáne men hamsafar húí aur wahán unhen ghere rahí. 'Aql se ba'íd hai, ki aisí pidarána muhabbat unhen us shikastahálí aur halákat men chhor de jab rihái aur naját mumkin ho. Láintihá muhabbat behadd koshish ke liye taiyár hogí, ki mahbúb bacháe jáen. Khudá kí koí bhí sifat na hogí jo muhabbat kí aisí árzú aur qasd ke khiláf ho. Iláhí qudsiyat kí khássiyat hai, ki jahán jahán mumkin ho wuh Khudá ke makhlúqon kí mírás bane. Láchár hí hokar wuh ádmion se judá rahtí hai. Imkán se báhar hai, ki wuh naját ke kám men Khudá kí muhabbat ko rok de. Haqíqí rástbází kí yih khássiyat hai, ki goyá wuh insán ke wirse men hamesha jagah cháhtí hai. Rást Khudá ko kámil ishtiyáq hai, ki us kí rástí men tamám baní Ádam us ke shámilhál hon. Khudá ke 'adl o insáf ko kitne ádmí sakht jánte hain. Lekin 'ádil Khudá ko azhadd khushí hai jab us kí kachehrí men mujrim rúhen barí ho saktí hain. Khudá 'ádil bhí hokar sab kí bihtarí ká khwáhishmand hai. Khudá kí rahmat aur 'adl ke darmiyán mukhálifat ká nám o nishán nahín

miltá. Lekin gunahgáron kí makhlasí aur naját men mumkin nahín hai, ki un kí badkáríán aur najásat halkí báten thahren. Gunáh karne men ádmí Khudá kí pákízagí aur rástbází kí kamál hiqárat karte hain. Gunáh kí kharábí isí bát men kháss taur par záhir kí játí, ki Khudá kí akhláqí kamáliyat náchíz thahráí játí hai. Peshtar us se ki gunahgár insán apní púrání aur khoí húí mírás phir páen to cháhiye ki Khudá kí qudsiyat aur rástbází ke jalál o kamál kí láiq qadrdání aur ta'zím kí jáe. Khudá manzúr na kar sakegá ki insán ke bacháne men us kí akhláqí kamáliyat par táríkí chhá jáe aur qáim rahe. Niháyat zarúr hogá, ki naját ká aisá taríqa ho ki us se wuh kamáliyat púre taur par roshan ho. Na Iláhí muhabbat aur na rahmat koí dúsrá taríqa manzúr kar sakegí. Yisú' kí salíbí maut men Khudá kí láintihá qudsiyat aur rástí ká jalál o kamál áftáb ke se núr men záhir kiyá játá hai. Koí makhlúq salíb ko dekhkar Khudá kí akhláqí sifaton kí hiqárat yá kamqadrí nahín kar saktá hai. Kull makhlúqát ke liye salíbí maut káfí hai, ki us kí roshní men Iláhí pákízagí aur rástí behadd baṛáí páe. Jab goyá salíb ke pás Khudá kí qudsiyat aur rástí se gunáh ká muqábala kiyá jáe, tab hí us kí behadd kharábí pahcháni jáegí. Tabhí insán ko púrá aur láiq ishtiyáq mumkin hai, ki us se riháí hásil ho.

2. *Khudá kí akhláqí hukúmat men Yisú' kí qurbání aur kafáre kí zarúrat páí játí hai.*—Akhláqí hukúmat khilqat men a'lá aur afzal hai. Us kí sharí'at nekí aur rástí ká namúna hai. Tamám ri'áyá ke darmiyán aisí sharí'at se mel o muwáfiqat zarúr hai, ki us kí

ta'míl púrí ho. Aisí ta'míl kí zarúrat ká andáza Khudá hí záhir kar saktá hai. Aisí zarúrat ká tahrírí izhár káfí nahín hai. Zinda namúnon se Iláhí sharí'at par 'amal karne aur 'udúlhukmí donon ká anjám roshan kiyá játá hai. Gunáh aur rástbází kí tawáríkh aur tajribe aur natíjon men beshumár misálen miltí hain jin se Khudá kí akhláqí hukúmat kí nisbat barí ta'lím hásil hotí hai. Lekin Yisú' ke kafáre men gunáh kí kharábí aur rástbází kí khúbí ká namúna lásání hai. Salíb kí roshní men donon kí aslí khássiyat nazar átí hai. Agar gunáh ko mu'áf karná Khudá ke liye ásán hotá, aur wuh goyă halkepan ke sáth us ke anjám ko mauqúf kartá, to zarúr khilqat men khiyál gálib átá ki 'udúlhukmí Khudá ke nazdík bahut bhárí bát nahín hai. Jab yih ráe qarár páe, to Iláhí sharí'at ká kamál o jalál játá rahegá. Wuh sharí'at barí qadr ke láiq na hogí jis kí mukhálifat chhotí bát thahre. Jab nárástí kí burái kam samjhí jáe, to rástbází kí khúbí bhí barí na jání jáegí. Akhláqí sharí'at us ke Bání kí marzí kí naql hai. Rástbází us marzí kí ta'míl hai, aur nárástí us marzí ká inkár hai. Sharí'at kí kamqadrí se Khudá kí marzí kí kamqadrí kí játí hai. Jab Khudá kí marzí kí kamqadrí kí játí, to us kí akhláqí kamáliyat radd kí játí hai. Agar Khudá kí akhláqí kamáliyat radd kí jáe, to rástbází aur badkárí ke darmiyán ikhtiláf bahut kam rahegá. Jab Khudá ká jalal o kamál yún ghatáyá jáe, to haqíqí aur pák parastish ká imkán báqí na rahegá. Nákámil Khudá ko kaun dil se sijda kar saktá hai? Agar yih bátil ráe qabúl kí jáe, to rúhon ke liye Khudá men koí beshqí-

mat mírás báqí na rahí. Yisú' kí qurbání aur kafáre men in barí kharábion se kámil panáh miltí hai. Gunáh se rihái aur naját barí se barí qímat par hásil hotí hai. Wuh qímat Yisú' ká pák khún hai. Aisí qímat dekar Khudáwand ne makhlasí kí ráh ko taiyár karke khol diyá. Us qímat ke dene se gunáh kí behadd kharábí, aur rástbází kí kamál beshbahái záhir kí gai. Iláhí sharí'at púre andáze kí barái aur qadrdání pátí hai. Khudá kí akhláqí kamáliyat bhí 'ajíb taur par roshan kí játí hai. Bakhshí húí rástbází us kamáliyat ká izhár hai. In báton ká mukáshafa, jo salíb ke wasíle hásil hotá hai, ásmán kí bádsháhat ká jalál aur kamál záhir kartá hai. Tamám muqaddas makhlúq us kí abadí mírás se bebayán khushí aur khurramí páte hain. Jab gunáh baní Ádam ke darmiyán pahunchá, to Masíh ke kafáre ke siwá Khudá ko koí ráh nazar na áí jis se wuh dúr kiyá jáe, aur ádmíon ko makhlasí hásil ho. Masíh ke khún se koí ziyáda qímat hai hí nahín jo Khudá de sake. Agar koí ásán tajwíz mumkin hotí, to Khudá aisí qímat na detá. Muhabbat bhí apnon ke liye fuzúl dukh nahín uthátí. Quddús Khudá insán ke bacháne men befáida apne Bete ko maut ke hawále nahín kartá. Kafáre ká jalál isi bát se bhí záhir hai, ki Khudá 'ádil aur rást hokar isí shart par gunáh ko mu'áf kar saktá hai, aur unhen jo tauba karke ímán láen, hamesha kí zindagí de saktá hai. Rom. 3: 26. Is bát ká izhár tamám akhláqí makhlúqon ke liye niháyat mufíd hai.

3. *Masíh kí qurbání aur kafáre kí zarúrat hai, ki us ke asar se baní Ádam tauba aur ímán kí taraf*

rágib hon.—Yisú' Masíh, salíbí maut ko qabúl kar ke, aur maut par phir gálib ákar, aur ásmán ke jalál men phir dákhil hokar, insán par tín barí barí báten kamál safái ke sáth záhir kartá hai. Un báton men se pahlí gunáh kí behadd kharábí aur khatra, dúsrí qudsiyat aur rástbází ká bebayán jalál o kamál, aur tísrí Khudá kí láintihá muhabbat hai. In tín báton ká 'ilm insán ko darkár hai. Jab wuh haqíqatan hásil ho, to ádmí naját kí sharton kí ta'míl ke liye taiyár honge. Gunáh ke natíje dekhkar ádmí zarúr us se darenge. Us kí kharábí aur najásat ko samajhkar khwáhmakhwáh wuh us se nafrat rakhne lagenge. Baní Ádam ján bújhkar apní halákat ko qabúl nahín karte. Tamám roshanzamír apní bihtarí aur muháfizat cháhte hain. Gunáh se dostí karní apní zindagí ko barbád karná hai. Badí kí ráh men khushhálí ke bare bare wa'de to zarúr kiye játe, par wuh wa'de un kánton kí tarah hain jo machhlíon ke pakarne ke liye khúrák kí chízon se chhipáe játe hain. Haqíqí bihtarí aur khushhálí kí chízen Masíh i Maslúb hí pesh kartá hai. Wuh aisí mírás kí ummed bakhshtá hai jo gairfání aur bedág, aur lázawál hain. Wuh mírás pákízagí aur rástbází se kháss ta'alluq rakhtí hai. Yisú' ke kafáre kí roshní men akhláqí faráiz bará zor páte hain. Isí ráh men Iláhí hidáyaten behadd baráí aur ikhtiyár rakhtí hain. Jab nekí aur badí ke haqq men salíb ke pás Khudá farmáe ki karná aur na karná, to us kí na sunná sakht se sakht 'udúlhukmí hai. Masíh kí salíb ke pás akhláqí sharí'at se mukhálifat rakhná bare se bará gunáh hai. Khudáwand

ká kafára insán ko akhláqí kámiliyat kí taraf khúb uskátá hai, aur bará hausala paidá kartá hai. Apní qurbání men Yisú' ne apní a'lá aur afzal akhláqí khúbíon ko kámil taur par záhir kiyá, aur wuh khúbíán ádmion ke liye namúna hain. Naját dene ke kám men wuh apni barí fazílaton men apní ummat ko apná shámilhál kar letá hai. In fazílaton ke hásil karne men us ke pairau us ke hamkhidmat hain. Wuh apnon ko bulátá hai, ki jo unhen karná hai púrá kiyá jáe táki kafáre ke fawáid hásil hon. Jab Yisú' kí fazílaton ká namúna qabúl kiyá jáe aur kám áe, to pákizagi aur rástbází ki mirás háth áne lagti hai. Un ke wárison ká watan Khudá kí bádsháhat hai. Phir Yisú' ki qurbáni lá-intihá muhabbat ká khás izhár hai. Wuh izhár kull khilqat aur tamám zamánon ke liye lásáni hai. Iláhi muhabbat ki kashish se bani Ádam ke dil Khudá kí bádsháhat ke liye hásil kiye játe hain. Ádmion ke darmiyán bhí muhabbat muhabbat ko khinchtí hai. Muhabbat rakhnewále dúsron ki muhabbat ke wáris hote hain. Rúhání zindagí men Iláhí muhabbat ká bare se bará galba nazar átá hai. Wuh Khudá aur us ke farzandon kí báhamí zindagi hai. Aisí báhamí muhabbat rúhání zindagi kí zindagí hai. Insán se Khudá kí muhabbat be hadd hai. "Khudá ne dunyá se aisí muhabbat rakhí, kí us ne apná iklautá Betá bakhsh diyá." Bete ke sáth us ne apne áp ko bhí diyá. Bete kí muhabbat Báp ki sí bhí hotí hai. "Masíh ne kalísiyá se muhabbat karke apne áp ko us ke wáste maut ke hawále kar diyá." Ifis. 5: 25. "Ham is liye muhabbat karte

hain, ki pahle us ne ham se muhabbat kí." 1 Yúh. 4: 19. Masíh kí muhabbat ham ko majbúr kar detí hai; is liye ki ham yih samajhte hain, ki jab ek sab ke wáste múá, to sab mar gae; aur wuh is liye sab ke wáste múá, ki jo jíte hain, wuh áge ko apne liye na jíen, balki us ke liye jo un ke wáste múá, aur phír jí uṭhá." 2 Kur. 5: 14, 15. Mubárak hai wuh majbúrí jo farzandán i Khudá men Iláhí muhabbat paidá karti aur qáim rakhtí hai. Yisú' kí salíb ke níche, jis se gunáh kí be-hadd kharábí, aur pákízagí aur rástbázi kí be-bayán khúbí, aur Iláhí muhabbat kí ma'múri záhir kí játí, haqíqí tauba paidá hoti aur apne baṛe kám ko anjám detí hai. Tauba kí manádí hamesha kafáre kí manádí se kháss ta'alluq rakhti hai. Kalwari paháṛ ke núr se judá badí kí kharábí ká aisá 'ilm nahín miltá, ki wuh tauba jo Khudá ko manzúr hai aur naját kí taiyárí ká bá'is hai mumkin ho.

8. *Yisú' Masíh kí qurbání aur kafára insán ke gunáh kí sazá se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Yisú' ke kafáre kí nisbat ba'zon kí ráe hai, ki insán ke gunáhon ke dúr karne ke liye us ne sazá ke taur par dukh aur maut ko qabúl kiyá. Is ta'lím ke ba-mújib jab Masíh ne dunyá ki tamám badkárion ká aisá púrá badla diyá, to rihái aur rúhání zindagí mumkin húí. Insán kí makhlasí ká sabab yih hai, ki goyá un ká sárá qarz Yisú' kí maut se miṭáyá gayá. Is ráe kí nisbat kaí ek bahut bhári i'tiráz hain, aur yih ta'lím be-bunyád ma'lúm hotí hai.

1. *Agar yih ráe durust ṭhahre, to naját insán ká*

haqq hogí.—Fazl aur 'ain mihrbání se Khudá ne peshtar apná Beṭá zarúr bakhshá, aur Beṭe ne qurbán hone ko manzúr kiyá. Lekin jab se gunáhon kí sárí sazá ko Masíh ne qabúl kiyá, aur 'adl ká kull da'wá miṭáyá gayá, to insán ká haqq húá ki Khudá se makhlasí aur rúhání zindagí páen. Agar yún naját ká intizám kiyá gayá, to wuh fazl kí bát nahín hai, ki ádmí bacháe jáen, magar insáf kí bát hai. Jab ek bár púrá badla diyá gayá, to koí bhí us ko dúsrí bár nahín le saktá hai. Yih ta'lím gunáhon kí mu'áfí kí ta'lím ke khiláf hai. Jab koí kisí ká sárá qarz bhar detá, to wuh qarz mu'áf nahín hotá.

2. *Agar yih ráe haqq ṭhahartí, to tamám baní Ádam ko naját bakhshí játí.*—Ádmí apne gunáhon ke sabab se halák hote hain. Halákat gunáh kí sazá hai. Agar Masíh ne kull insán kí sárí badkárion kí púrí sazá uṭháí, to gair mumkin hogá ki phir wuhí sazá gunahgáron ko dí jáe. Agar sazá ke taur par Yisú' ne sab ke liye maut ká mazá chakhá, to cháhiye ki sárí dunyá aur tamám zamánon ke log rúhání zindagí aur ásmán kí bádsháhat ke wáris hon. Baibal kí sáf ta'lím ke ba-mújib Munjí ke qabúl karnewále hí naját kí besh-bahá mírás páenge.

3. *Agar yih ráe haqq ṭhahartí, to tauba aur ímán kí zarúrat nazar nahín átí.*—Agar Yisú' ne sáre gunáhon kí púrí sazá pái, to un ká hisáb báqí na rahá. Agar badkárion ká sárá hisáb miṭáyá hí gayá, to us se kuchh bhí kám báqí na rahá. Nest kiye húe gunáhon se tauba kyúnkar mumkin hogí? Ímán se Munjí kis tarah

qabúl kiyá jáe ki un gunáhon se bacháe jo hain hí nahín? Yih ta'lím tauba aur ímán kí zarúrat ke khiláf ma'lúm hotí hai, aur aisí zarúrat par Pák Kalám bará hí zor detá hai.

4. Yisú' ke dukhon kí khássiyat aur hai, aur gunáhon kí sazá kí khássiyat aur.—Kaí báton se yih qaul durust thahregá. 1. Gunáh kí sazá men pánewálá apne áp ko mujrim aur qusúrwár jántá hai. Dil men qáil hokar pashemání ká tajriba páyá jáegá. Yisú' ke dukhon men aise tajribe ká nám o nishán bhí nahín miltá. Gunáh kí sazá men pánewálá apne áp ko najis aur náláiq jántá hai. Yisú' kí qudsiyat shurú' se ákhir tak kámil rahí, aur wuh is bát se khúb wáqif thá. 2. Gunáh kí sazá men Khudá ká gazab khatákár par bharaktá hai. Wuh gazab us sazá kí ek bahut barí bát hai. Yisú' Báp ká piyárá Betá thá, aur ján dene ke sabab se us muhabbat kí ziyáda kasrat húí. "Báp mujh se is liye muhabbat rakhtá hai, ki main apní ján detá hún." Yúh. 10 : 17. Yisú' us muhabbat kí ma'múrí jántá thá. Agarchi dunyá ke gunáhon ke bár ke sabab se, jab maut qaríb thí, aisá ma'lúm húá ki Báp ká munh chhipá húá hai, par jald us ká dídár phir hásil húá, aur Bete ne pukárá, ki "Ai Báp, main apní rúh tere háthon men saunptá hún." Lúqá 23 : 46. Gunáh kí sazá men sakht se sakht 'azáb gunahgár kí rúh kí andarúní kharábí aur us kharábí ke 'ilm se nikaltá hai. Yisú' ká sárá dukh dúsron ke gunáhon se ta'alluq rakhtá thá. Dúsron ke liye dukh utháná sazá kí bát nahín hai. Yih ráe Injíl kí ta'lím ke

khilát ma'lúm hotí hai. Wuh naját ke taríqe se mel nahín rakhtí. Yisú' ká kafára gunáhon ká badla nahín hai. Wuh ek Iláhí tajwíz hai jis se sharton ko púrá karke baní Ádam mu'áfí aur makhlasí hásil kar len. Us kafáre ke sabab se sab ko naját mumkin húí. Maujúda ráhon aur pulon ke isti'mál se bare bare shahron men dákhil honá mumkin hotá hai. Yisú' ke kafáre ke sabab se Khudáwand kí dargáh ke ráste aur darwáze taiyár aur khule húe nazar áte hain. Un ke isti'mál se tamám baní Ádam Khudá kí huzúri men pahunch sakte hain, ki us se sharákat aur rifáqat hásil ho. Lekin us isti'mál ke bagair, jo tauba karne aur ímán láne se kiyá játá, ádmi aise mubárak tajribe se mahrúm rahenge.

9. Is se kyá murád hai, ki farzandán i Khudá Yisú' Masíh ke khún se kharíde gae?

Pák Injíl men yih muháwara bár bár miltá hai. "Tum apne nahín, kyúnki qímat se kharíde gae." 1 Kur. 6: 20. "Tum qímat se kharíde gae ho, ádmion ke gulám na bano." 1 Kur. 7: 23. "Tum Khudá kí kalísiya kí gallabání karo, jise us ne kháss apne khún se mol liyá." A'am. 20: 28. "Tumhárí khalási Masíh ke besh qímat khún se húí." 1 Pat. 1: 19 "Ibn i Ádam is liye áya, ki apní ján bahuteron ke badle fidye men de" Matí 20: 28. Rúháni báton men fidya wuh qímat hai jis ke dene se insán kí rúhen gunáh kí gulámí aur qaid se rihái hásil kartí hain. Aise fidye men Yisú' ká khún baháyá gayá. Is misál kí tafsír men ba'z-auqát bátil aur wahmí ta'lím ko jagah miltí hai. Qadím kalísiyá men kai sau baras

tak yih ráe dúr tak phail gaí aur be-shumáron se manzúri páí, ki gunahgáron ká málik Shaitán húá, aur ki un ke kharídne men fidya usí ke háth men pahunchá. Bahut zamánon se kalísiyá men yih ta'lím be-bunyád aur bátil mání játí hai. Yisú', Shaitán se ziyáda zoráwar hai, jo hamla karke us par gálib áyá aur us ká mál lút lút kar apní marzí par isti'mál kartá hai. Lúqá 11: 22. Is pur-ma'ne misál se ádmíon kí makhlasí kí bábat zail kí báten pesh kí játí hain, 1. Gunáh goyá apne giriftár kiye húon ko qaid aur gulámí kí hálat men rakhtá hai. Un ke darmiyán ná-ummedí gálib átí hai. Na wuh khud chhutkárá hásil kar sakte, aur na makhlúqon men se koí chhuránewálá nazar átá hai. 2. Yisú' ke kafáre ke sabab se goyá sárí berián torí gaín, qaid-kháne ke darwáze khole gae, aur tamám roknewále mukhálif láchár kiye gae. Wuh ázádagí kí hálat hásil kí gaí jis ke isti'mál se chhútná aur apne watan aur ghar ko lautná mumkin húá. Gunáh se bachná rúhání ázádagí ko hásil karná hai. 3. Apne áp ko fidye men dekar Yisú' tamám kharídí húí rúhon ká haqíqí málik baná. Us ne unhen apne aur apní bádsháhat ke liye mol liyá hai. Us kí bádsháhat is sabab se ázádagí kí bádsháhat hai, ki wuh pákízagí aur rástbází aur muhabbat kí saltanat hai. Yisú' Masíh us ká sachchá Bádsháh hai, aur apní khush-nasíb ri'áyá kí bihtarí aur sarfarází ke liye hukúmat kartá hai. Rúhon ke kharídne ke muháware kí tafsír men zarúr nahín hai kí is suwál ká faisala ho, ki fidye kí qímat kis ke háth men pahunchí.

10. Kaun sí dalílon se sábit hai, ki Yisú' Masíh ká kafára tamám baní Ádam ke liye húá, aur ki sab kí naját mumkin hai?

1. Pák Kalám kí gawahí sáf aur káfí hai.—Har ek ke liye Masíh ne maut ká mazá chakhá. 'Ibr. 2: 9. Us ká maqsad yihí thá, ki sab ko naját ká láiq mauqa' mile. Ishára tak nahin hai, ki ján dene men kisí kí nisbat Khudáwand ká koí dúsrá khiyál thá. "Yisú' ne apne áp ko sab ke fidye men diyá." 1 Tim. 2: 6. Injíl men naját ká paigám tamám baní Ádam ke liye hai. Marqus 16: 15. Agar naját kí tajwíz se koí judá rahtá, to us ke liye makhlasí kí khushkhabarí na sunáí játí. Khushkhabarí is sabab se sab ke liye hai, ki Khudáwand ká kafára tamám baní Ádam ke wáste húí.

2. *Khudá ke jalál o kamál se záhir hai, ki wuh kisí ko naját ke intizám se báhar na chhor saká.*—Yisú' ká kafára Khudá kí muhabbat aur qudsiyat ká kháss izhár hai. Tamám baní Ádam men naját kí paidáishí ihtiyáj ek sí hai. Us náláiqí men bhí, jo paidáishí hai, sab ke sab barábar hain. 'Aql se ba'íd hai ki aison men se láintihá muhabbat ba'zon ke liye naját kí ráh khol de, aur báqíon ko ná-ummedí aur halákat kí hálat men chhor de. Khudá kí muhabbat tarafdárí nahín kar saktí hai. Wuh áftáb ke núr kí mánind sab ke liye hai. Qudsiyat kí khássiyat ke sabab se wuh apne sáre kámon men mel aur ittifáq záhir kartí hai. Mumkin nahín hai, ki ba'zon ko wuh apní beshbahá khúbíon se mulabbas kare, aur dúsron ko apní marzí se barahna chhor de. Kafáre hí ke

wasíle se insán ke liye pákízagí aur rástbází kí ráh kholí gaí. Agar wuh ráh sab ke liye nahín hai, aur kull insán naját nahín pá sakte hain, to aisí kamí ká sabab kyá hai? Kyá, Ḳhudá ne cháhá ki sab kí naját ho, aur intizám na kar saká? Agar yún húá ho, to us kí qudrat mahdúd ṭhahrí. Mahdúd qudrat ká Ḳhudá Pák Kalám kí roshní men nazar nahín átá. Baibal ká Ḳhudá Qádir i Mutlaq hai. Kyá, Ḳhudá kí marzí na húí ki tamám baní Ádam ke liye naját kí ráh ko khol de? Tab us kí muhabbat aur qudsiyat láintihá nahín hain. Aisí hálat men us ke jalál o kamál kí kamí zarúr hotí. Wuh Ḳhudá jis ká bayán Baibal men, aur jis ká zahúr Masíh men miltá, aisí kamí nahín rakhtá. Wuh Ḳhudá sab ke liye naját ká intizám kar saká aur aisá intizám kar bhí diyá. Imkán se báhar hai, ki aisá Ḳhudá insán jaise maḳhlúqon ko maujúd karke unhen rástbází aur rúhání zindagí kí nisbat láchár chhoṛ de. Imkán se zarúr báhar hogá, ki láintihá qudrat aur hikmat aur qudsiyat aur muhabbat ke Ḳhudá kí saltanat men koí maḳhlúq láchárí ke sabab se tabáhí aur halákat ká tajriba jáne.

3. *Tamám baní Ádam kí aḳhláqí jawábdihí se sábit hai, ki sab ke wáste kafára húá.*—Kull insán Ḳhudá kí aḳhláqí hukúmat ke mátaht hain. Tamám Masíhí mu'allimon ke darmiyán is bát ke haqq men ittifáq hai. Zamír sab men hai, aur tamám roshandil ádmí Ḳhudá kí marzí par 'amal karná farz mánte hain. Zamír ká láiq isti'mál, aur Ḳhudá kí hukúmat kí qabúliyat, aur us kí marzí kí takmíl, aḳhláqí kamáliyat se ta'alluq rakhtí

haiṉ. Agar kamáliyat mumkin nahíṉ hai, to Ḳhudá kí hukúmat aur zamír kí qúwat kyúṉ maujúd haiṉ? Lekin yih samajhná cháhiye ki sirf kafáre hí kí ráh meṉ aḳhláqí kamáliyat mumkin hai. Usí ráh meṉ wuh Iláhí madad hásil hotí hai jis ke bagair insán láchár hote haiṉ. Agar koí ho jise us ráh meṉ daḳhl nahíṉ hai, to na use aisí kamáliyat se wásta ho saktá, aur na us kí tahsíl ke báre meṉ jawábdihí mumkin hai. Agar kisí kí mírás meṉ kamáliyat shámil nahíṉ hai, to us ko nekí aur rástbází kí ráh se bhí kuchh kám nahíṉ hogá. Aisí hálat meṉ na zamír láiq taur par kám á saktí, aur na ádmí Ḳhudá kí hukúmat ke mátaht ho sakte haiṉ. Agar koí paidáishí láchárí ke sabab nekí se ta'alluq nahíṉ rakhtá, to us meṉ gunáh karne kí qúwat bhí na hogí, aur insáf kí ráh meṉ wuh apne kisí kám ke sabab se sazá nahíṉ pá saktá hai. Agar aisí láchárí ho to kisí ko dukh dená beinsáfí aur zulm ṭhahregá. Apní ḳhushí se gunáh karte karte ádmí badí kí 'ádat meṉ giriftár ho játe haiṉ. Aisí 'ádat meṉ láchárí hásil hotí hai, aur ádmí us kí ḳharábí ká badla páte haiṉ. Gunáh ke 'ádí sazá ke láiq ṭhaharte haiṉ. Lekin agar láchárí paidáishí hotí to mujrim ṭhaharkar koí sazá nahíṉ pá saktá. Tamám samajhdár mánte hoṉge, ki baní Ádam Ḳhudá kí hukúmat aur aḳhláqí sharí'at ke mátaht haiṉ, aur ki sab ko apne kiye kí jawábdihí hotí hai. Agar yih ráe haqq ṭhahre, to Yisú' ká kafára sab ke liye húá, kyúṉki kafáre ke bagair baní Ádam láchárí meṉ mubtilá haiṉ, aur wuh láchárí qáim rahtí hai.

4. *Insán meṉ parastish kí qúwat aur imkán se*

sábit hai, ki Yisú' ká kafára sab ke liye húá.—Bayán ho chuká, ki is qúwat kí maujúdagí se Khudá kí hastí aur jalál o kamál sábit hai. Mumkin to hai ki yih qúwat jhúṭhe ma'búdon kí parastish men giriftár hokar bigar jáe. Lekin jab Khudá e barhaqq kí pahchán hásil ho, aur us kí parastish aur sharákat men yih qúwat kám áe, tab hí us kí khúbí aur baṛái záhir hotí hai. Insán kí tamám qúwaton kí qadr aur kám tab hí jáne játe hain jab wuh apní ṭhahrái húí khidmat ko púrá karen. Parastish kí qúwat aur imkán se insán kí haqíqí ihtiyáj aur aslí liyáqat záhir kí játí hai. Yih ihtiyáj aur isti'dád Khudá kí taraf se hai aur wuh insán kí mirás hai. 'Aql se ba'íd hai, ki Khudá insán men aisí ihtiyáj aur isti'dád paidá kare, aur tab us ihtiyáj kí raf'aiyat aur us isti'dád ke isti'mál ká intizám na nikále. Kafáre ke bagair baní Ádam na Khudá ko ján sakte, na wuh us kí haqíqí parastish kar sakte hain. Agar kafára sab ke liye na húá, to wuh sab jo chhoṛe gae Khudá kí parastish bhí nahín kar sakte hain. Sirf kafáre kí hadd tak ádmí Khudá se mil saken ki us kí 'ibádat karen.

11. *Khudáwand ke kafáre se unhen jo us kí nisbat bekhabar hain kyá fáida pahunchtá hai?*

Jawáb dene men zail ke logon par gaur karná hai.

1. *Un par jo nábálig hain.*—Aison kí nisbat Khudáwand farmátá hai, ki "Khudá kí bádsháhat aison hí kí hai." Marqus 10: 14. In báton se záhir hai, ki dunyá ke nábálig Khudá ke maqbúl i nazar aur hamesha kí zindagí ke wáris hain. Agar nek o bad kí pahchán ke waqt se peshtar wuh dunyá se buláe jáen, to ásmán kí

bádsháhat ke haqqdár hokar wuh Khudá kí dargáh men dákhil honge. Agar rástí aur nárástí ke darmiyán unhen chunne ká mauqa' zarúr ho, aur agar ta'lím aur tarbiyat ki zarúrat pái jáe táki ásmání zindagí aur khidmat ke liye taiyár kiye jáen, to yaqínan 'álam i bálá men in báton kí tajwíz hogí. In báton kí nisbat Pák 'Nawishton men tahqíq khabar nahín hai, aur sháyad sabab yihí hogá, ki Baibal isí dunyá aur zindagí ke isti'mál ke liye bakhshí gaí. Nábáligon men beshumár ádmion ko Khudá shámil kartá hogá jin ká jism púre qadd aur qúwat tak pahunchá, par un kí rúhen diní aur akhláqí báton kí bábat chhote bachchon kí sí jahálat aur táríkí men giriftár rahín. Unhen mutlaq mauqa' na milá, ki Khudá aur us kí sharí'at se wáqif ho jáen. Nekí aur badí ke darmiyán wuh chun na sake, kyúnki in báton kí ta'lím hásil na ho sakí. Láchárí hi kí hálat men wuh bachchon kí tarah besamajh aur be'ilm rahe. Aison ke haqq men kámil ummed hai, ki Yisú' ke kafáre ke sabab se wuh 'álam i bálá men pahunchkar Iláhí fazl ká khazána apne liye khulá húá páenge, aur chhote bachchon kí mánind hokar naját ká láiq mauqa' unhen hásil hogá.

2. *Un par gaur karná hai jinhon ne Yisú' Masíh kí khushkhabarí na pái, magar nekí badí kí nisbat kisí qadr samajhdár húe.*—Yisú' kí ámad se peshtar aur ba'd donon aison ká guroh bahut bará húá. Unhen kisí qadr rúhání aur akhláqí roshní 'ináyat húí. Aisí roshní men ádmí nekí aur badí ke darmiyán imtiyáz kar sakte hain. Aise núr ke sáth Iláhí madad zarúr miltí

hogí. Maujúda 'ilm aur madad ke sabab se aison ko akhláqí aur rúhání jawábdihí hotí hai. Jawábdihí ká andáza hamesha us 'ilm aur qúwat se 'iláqa rakhtá jo maujúd hai, yá jo hásil ho sake. Yisú' ke kafáre ke sabab se tamám baní Ádam naját páenge, jo dí húi samajh aur qúwat ke mutábiq rástbází kí ráh men apní zindagí ko basar karen. Jahán thorí-si roshní aur madad mumkin húí, to jawábdihí kí bhí kamí hogí. "Tamám dunyá ká insáf karnewálá insáf karegá." Paid. 18: 25. "Khairát us ke muwáfiq maqbúl hogí, jo ádmí ke pás hai, na us ke muwáfiq jo us ke pás nahín hai." Hásil kiye húe andáze kí nisbat nekí aur khairát ek sí hain. Jitne Khudá ke bakhshe húe núr ko qabúl karke us par 'amal karen, Khudá kí bádsháhat ke wáris honge, aur Khudá kí bárgáhon men maqbúl i nazar thahrenge. Jab aisá núr radd kiyá jáe, baní Ádam mujrim thaharkar apne kiye ká badla hásil karenge. Wuh sab gunáh kí najásat aur kharábí men giriftár honge. Wuh Khudá jis ne muhabbat aur qudsiyat kí ma'múrí ke sabab se apná iklautá Betá bakhshá ki qurbán aur kafára ho, zarúr zarúr tamám baní Ádam ko munásib mauqa' bakhshegá, ki sab ke sab maujúda naját ko apná kar len. Mumkin na hogá, ki koí bhí láchárí ke sabab se hamesha kí zindagí se mahrúm rahe. Lekin jis hálat men ki insán khudmukhtár hote hain Khudá kisí ko majbúr karke makhlasí aur rúhání zindagí nahín de saktá hai. Khudá kí taraf se naját ki sárí ni'amaten sab ke liye maujúd hain. Har ek jis kí aisí marzí ho ki naját ko qabúl kare mauqa'

zarúr hásil karegá. Ásmáni mírás ke radd karne hi se halákat hásil hogi.

12. *Yisú' Masíh ke Nabí hone kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Sardár Káhin hokar Yisú' Masíh insán ki taraf se goyá Khudá kı bárgáhon men elchí kí tarah dákhil húá. Nabı hokar wuh Khudá kí taraf se bani Ádam ke darmiyán ákar naját aur rúhání zindagi ká 'ilm aur ma'rifat bakhshtá hai. Jo kuchh Khudá aur ásmán kí bádsháhat ke haqq men jánná zarúr hai, Yisú' apnon par záhir kartá hai. Wuh is 'uhde men a'alá aur afzal hai. Insání nabíon men se Músá auwal shumár kiyá gayá. Músá se Yisú' ziyáda 'izzat ke láiq húá. 'Ibr. 3: 3. Nabí hokar Yisú' Khudá ká kalám aur dunyá ká núr kahlátá hai. Nabí ká kháss kám Iláhí chízon ke mukáshafa se hai. Sachchái ke záhir karne men Yisú' kí khidmat lásání aur kamál jaláli hai. Us ke paigámon men zail kí khúbián pái játí hain.

1. *Us kí nabúwat ke mazmún bahut bare the aur khúb sáf kiye gae.*—Qadím zamánon men nabí gaibbín ke nám se mashhúr the. Wuh báten jo dúsron se poshída hokar nabíon ko nazar áin rúhání zindagí aur 'álam i bálá kí thin. Áisí chízen nafsání ádmíon ke liye andekhí hain. Nafsániyat kí hálat men aisí chízon se kám nahín hai. Músá ne Khudá ke rú ba-rú pahunchkar aur us se sharákat pákar in ashyá men se bahuton ko zarúr dekhá aur unhen bani Isráel par záhir kiyá. Un ke jánne se beshumár ádmíon ko khúb fáida hásil húá.

Lekin Músá kí gaibbíní mahdúd thí. Baqá aur naját-yáfta rúhon ke ásmání jalál ke báre men wuh khámosh rahá. Rástbází ká ákhirí ajr aur gunáh ká púrá aur abadí anjám us ke paigámon men shámil na the. Yisú' Masíh kí gaibbíní un sárí báton se ta'alluq rakhtí hai jin ká jánná insán ko zarúr hai. Jaisí hí thín waisí hí sárí aisí báten us ko nazar áín. Insán ká sárá 'ilm nákámil hai. Tamám jismání aur rúhání báton kí nisbat bare bare bhed báqí rahte hain, jo hál kí zindagí men na khulenge. Yisú' kí kámil gaibbíní ke sabab se us ke 'ilm men kamí ká nám o nishán bhí nahín hai. Us ke sámhne na ásmán aur na zamín par koí bhed kí bát báqí hai. Agar us ke paigámon se insán ko púrá 'ilm nahín miltá, to sabab yihí hai, ki liyáqat nákámil hai, yá waqt nahín áyá ki ásmání ashyá se púrí waqfiyat bakhshí jáe. Hál kí zindagí men aisí dánish kí zarúrat bhí na hogí. Yisú' ne mujassim hone se ba'z báton ke 'ilm kí nisbat apne áp ko past kiyá. Ásmání jalál se khálí hokar wuh baní Ádam ke darmiyán rahá. Sáf ishára miltá hai, ki us 'arse men kisí kisí bát ke haqq men us kí wáqifiyat mahdúd thí. Matí 24: 36. Par un báton ká 'ilm insán kí naját se kuchh bhí ta'alluq na rakhtá thá. Is ke 'aláwa jab wuh peshtar ke jalál men dákhil húá, to us ká 'ilm i gaib púre andáze ke sáth phir us ko hásil húá. Us kí nubúwat ke kám men, jo zamána ba zamána dunyá ke shurú' se us ke ákhir tak anjám pátá hai, kisí bát kí kamí mutlaq nahín miltí. Hamárá 'aqída hai, ki nabí hokar wuh sab kuchh jántá hai.

2. *Yisú' ke paigámon ká ikhtiyár púrá thá.*—

Jab baní Ádam ke darmiyán rahá, to us kí ta'lím kí yihi khássiyat thí. "Wuh faqíhon kí tarah nahín, balki sáhib i ikhtiyár kí tarah ta'lím detá thá." Matí 7: 29. Wuh khud apne ikhtiyár par bará zor detá thá. Us ke bayánon men bár bár yih muháwara páyá játá hai, ki "*Main* tum se kahtá hún." Jab Yisú' bol chuká, to dúsron ká bolná fuzúl thahrá. Us ke kahne ke ba'd mubáhisa karná munásib na thá. Kámil 'ilm ká ikhtiyár us men maujúd thá. Bayánát kí sárí báton ki haqíqat aur khássiyat bakhúbí samajh bújhkar wuh pesh kiyá kartá thá. Aise 'ilm ke sámhne insán kí jahálat ko khámosh hí rahná munásib thá. Us men Khudá kí bádsháhat kí chízon ke isti'mál ke tajribe ká ikhtiyár bhí páyá játá thá. Ásmání aur rúhání ashyá ke darmiyán us kí sukúnat goyá hotí thí. 'Álam i bálá us ká watan thá. Us kí sárí chízon ká isti'mál us se húá kartá thá. Tajribe ke sabab un se púrí wáqifiyat húí. Ta'lím dene men tajribe ká ikhtiyár auwal darje ká hai. Phir ásmání aur rúhání ashyá, jin ke darmiyán Yisú' kí sukúnat rahí, aur jin ká isti'mál húá kartá thá, us kí mirás men shámil thín. Wuh un ká Málik thá. Jab un kí nisbat us ne khabar dí, to wuh apní chízon ke báre men boltá thá. Isí hálat men wuh yih kah saká, ki "Ásmán aur zamín ká kull ikhtiyár mujhe diyá gayá hai." Matí 28: 18. Niháyat barí bát hai, ki Yisú' aise ikhtiyár ke sáth Nabí ke bare kám ko anjám detá hai.

3. *Yisú' Nabí hokar khásskar apní nisbat ta'lím detá thá.*—Us ne apní hí manádí kí, aur tamám

haqíqí díní ustád isí kí manádí karte hain. Rasúlon kí gawáhí thí, ki "Ham Masíh kí manádí karte hain." Aisí manádí ká yih bhed hai, ki us ke wasíle Khudá jáná játá, aur us se naját ká sárá kám hotá hai. Yisú' Masíh se wáqifiyat rakhná ásmán kí bádsháhat se wáqifiyat rakhná hai. Us men kámil ibniyat kámil waldiyat se miltí hai. Is mubárak tajribe men wuh apne shágirdon ko un kí haisiyat ke ba-mújib sharík kar letá hai. Usí men aur usí se Báp ká dídár hásil hotá hai. "Jis ne mujhe dekhá, us ne Báp ko dekhá." Yúh. 14: 9. Dunyá ke liye us ká yih paigám hai, ki "Agar mujhe jánte, to mere Báp ko bhí jánte." Yúh. 8. 19. "Jo Beṭe ká iqrár kartá hai, us ke pás Báp bhí hai." 1 Yúh. 2: 23. Yih qaul tajribe men haqq páyá játá hai. Yisú' hí kí suhbat men sárí rúhání aur akhláqí ni'maten hásil hotí hain. Wuhí rúhání zindagí ká chashma aur us zindagí kí parwarish ká wasíla hai. Wuhí apnon ke liye "Khudá kí taraf se hikmat ṭhahrá, ya'ne rástbází, aur pákízagí, aur makhlasí hai." 1 Kur. 1: 30. Wuhí sárí rúhání aur akhláqí hájaten dúr aur dafa' kiyá kartá hai. Munásib thá, ki wuh apní aur dúsron kí manádí ká mazmún ho.

4. *Nabí kí khidmat men Yisú' baní Ádam ke liye fardan fardan apná kám kartá hai.*—Shakhsí taur par ádmion se us ká kám kiyá játá, aur us se ádmion ká kám anjám pátá hai. Ek ek wuh goyá bhíṛ men se judá karke rúhání bínáí bakhshtá hai, aur us par apní bádsháhat ká jalál o kamál záhir kartá hai. Áftáb ke dekhne men har ek ko aisá ma'lúm hotá hai, ki sárá súraj

mujh hí ko dikhái detá hai. Kisí ko bhí sirf chhoṭá hissa nazar nahín átá hai. Áftáb i Sadáqat yúnhín rástbázon par záhir hotá hai. Jaisí insán kí súraton men bahut farq páyá játá hai, waisí hí un kí rúhon kí paidáishí tabí'at aur ragbaton aur ḳhwáhishon men baṛá faraq miltá hai, táham Yisú' Masíh tamám ke tamám kí andarúní ḳhaslaton aur hájaton se kámil mel o muwáfiqat rakhtá hai. Har ek ko wuh aise taur par dikhái detá aur pesh átá hai, ki goyá wuh usí ek ke liye insán kí súrat men záhir húá. Dunyá kí har qaum, aur qaum ká har shaḳhs apní ásúdagí aur zindagí ká púrá anjám Ḳhudáwand Yisú' hí men pátá hai. Jab baní Ádam Yisú' kí hidáyaton se mel o muwáfiqat hásil kar len, to us ke sáre paigám kamál dilchasp hote hain. Tamám rástbáz Yisú' Nabí se síkhná aur us kí ta'lím par 'amal karná baṛí ḳhushnasíbí jánte hain.

13. *Yisú' Masíh ke bádsháhí 'uhde kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Pák Kalám men is bát par baṛá zor diyá játá, ki Yisú' Bádsháh, balki bádsháhon ká Bádsháh hai. Us kí bádsháhat ke báre men beshumár peshíngoíán maujúd hain. Yihí ḳhabar safái ke sáth dí gaí, ki us kí bádsháhat kull dunyá men phailegí, aur tamám muḳhálifon par gálib hogí. Dáúd bádsháh men us kí ḳháss tashbíh miltí hai. Yisú' kí bádsháhat ká áḳhir na hogá. Insán kí paidáish is maqsad se húí, ki dunyá par sardárí karen. Sháhána sifaten aur liyáqat asli insániyat kí ḳhúbíon men shámil hain. Lekin baní Ádam ke darmiyán sirf Yisú' hí men

púre andáze ke sáth bádsháhí karne kí púrí qábiliyat aur taiyárí maujúd húí. Jab wuh jism men rahá, to bará ikhtiyár záhir kiyá. Ásmán kí hawá aur samundar kí lahren us ke tábi' thín. Maut aur bímárián us ke mátaht húín. Bad rúhon ko us ke hukmon par 'amal karná pará. Us ne gunáhon ko mitáyá, aur us ke natíjon ko mauqúf kiyá. Tamám sachche shágird khushí se us kí hidáyaton ko qabúl karte the. Jab wuh maut aur qabr par gálib áyá, to ásmán aur zamín ká kull ikhtiyár use bakhshá gayá. Matí 28: 18 "Us ne apne áp ko past kar diyá, aur yahín tak farmánbardár rahá ki maut, balki salíbí maut gawárá kí. Is wáste Khudá ne bhí use bahut sarbuland kiyá, aur use wuh nám bakhshá, jo sab námon se a'alá hai; táki Yisú' ke nám par har ek ghutná tike, khwáh ásmánion ká ho, khwáh zamínion ká, khwáh un ká jo zamín ke níche hain; aur Khudá Báp ke jalál ke liye har ek zubán iqrár kare ki Yisú' Khudáwand hai." Fil. 2: 8-11. "Jab tak ki wuh apne sáre dushmanon ko pánwon tale na láe, us ko bádsháhí karní zarúr hai." 1 Kur 15: 25. Bádsháh ke 'uhde men Yisú' kí behadd baráí zail kí báton se záhir hotí hai.

1. *Púre andáze ke sáth us men bare se bare bádsháh kí tamám sifaten maujúd hain.*—Us kí sárí sifaten, khwáh Iláhí, khwáh insání, kámil aur pur jalál hain. Wuh qádir i mutlaq aur 'álim ul gaib hai. Us kí qudsiyat aur muhabbat lá-intihá hain. Us men bádsháhon ke Bádsháh ká sárá jalál o kamál hai.

2. *Apní sárí ri'áyá ke darmiyán wuh az khud*

kull bádsháhí kám ko anjám detá hai.—Insání bádsháh be-shumár mulázimon ke zarí'a se sarkárí kámon ko chaláte hain, Mulkon ke ziyáda báshinde apne bádsháh ko na kabhí dekhte aur na us se muláqát karne ká mauqa' miltá hai. Khudáwand kí bádsháhat men hál har taur se aur hai. Apní kull saltanat men wuh tamám ri'áyá men se ek ek ke sáth rahte húe sárí bádsháhí khidmat ko púrá kartá hai. "Main dunyá ke ákhir tak har roz tumháre sáth rahúngá." Matí 28: 20. Yih paigám us ke logon men se ek ek ke liye hai. Aisí hálat men us kí bádsháhat niháyat pasandída aur beshbahá hai.

3. *Yisú' Masíh kí bádsháhat ká ákhir na hogá.*—Dunyáwí bádsháh marnewále hokar, khwáh achchhe, khwáh bure, thore hí din tak rahte hain. Wuh jald badalte játe hain. "Beṭe kí bábat (Khudá) kahtá, ki Ai Khudá, terá takht abad ul ábád rahegá." 'Ibr. 1: 8. Ri'áyá se Yisú' kí qabúliyat hamesha ke liye hotí hai. Wuh ek bár maut par gálib ákar phir us ke ikhtiyár men nahín áegá. Us fathmandí men, jo maut par hásil húí, wuh tamám apnon ko sharákat bakhshegá. 'Álam i bálá aur ásmání jalál men Bádsháh aur ri'áyá gair fání honge. Khudáwand kí bádsháhat qiyámat ke ba'd apná púrá jalál o kamál hásil karegí.

4, *Yisú' Masíh kí bádsháhat muhabbat hí kí hotí hai.*—Is saltanat men Bádsháh aur ri'áyá ke darmiyán kámil muhabbat ki zindagí basar kí jáegí. Ri'áyá kí iqbálmandí aur sarfarází ke liye bádsháhí kí jáegí. Ri'áyá kí sárí qúwaten aur kull waqt Bádsháh kí khidmat

aur jalál ke liye makhsús hogá, aur wuh makhsúsiyat dáimí hogí. Un ke darmiyán mel aur yagánagat kámil hogí. Hál men Khudáwand Yisú' ká kám gunáh kí bádsháhat se bhí hotá hai. Us kám men do báton ká kháss liház kiyá játá hai. Pahlí yih hai, ki tamám gunahgár jo rágib hon aur Khudáwand kí marzí ko qabúl karen, makhlasí aur rúhání zindagí há il kar len. Aison men se Munjí zamána ba-zamána apní bádsháhat kí ri'áyá ke shumár ko barhá detá hai. Dúsrí bát yih hai, ki wuh apní ummat ko gunáh kí saltanat kí kharábíon se mahfúz rakhe. Tamám rástbázon ko gunáh se larná zarúr partá hai, par agar Masíh par i'tiqád aur tawakkul qawí aur qáim ho, to aisí laráí se tarah tarah ke bare bare fawáid hásil honge. Jo kuchh karná zarúr ho, ki Khudá ke farzand naját kí púrí mirás páen Khudáwand us ko anjám degá.

5. *Yisú' Masíh kí aur Báp kí bádsháhat ek hí hogí.*—"Aur jab sab kuchh us ke tábi' ho jáegá, to Betá khud us ke tábi' ho jáegá, jis ne sab chízen us ke tábi' kar dín; táki sab men Khudá hí sab kuchh ho." -1 Kur. 15: 28. Bádsháhí karne men Betá sadá Báp se kámil mel rakhtá hai. Insán kí naját ke intizám aur kám men wuh shurú' se ákhir tak Báp kí marzí par 'amal kartá rahá. Is bare se bare kám ko Báp aur Betá ek sáth anjám dete gae. Har bát men un ke darmiyán muhabbat kí yagánagat kámil aur qáim rahí. Jab ákhirkár Yisú' bádsháhí karne men apná púrá jalál hásil kar le, to wuh us sab ko Báp ká bhí jánegá, aur us ke bagair apní mirás ko qabúl na karegá. Jab insán kí naját ká sárá kám púrá kiyá gayá ho,

to sháyad Beṭe ke bádsháhí karne men kuchh na kuchh tabdílí wáqi' ho, par wuh wa'da ki us ká áḳhir na hogá púrá kiyá jáegá. Wuh abad ul ábád muqaddason par Bádsháh baná rahegá. Lekin us abadí bádsháhat men Báp kí wuh jagah hogí jo Iláhí waldiyat ke sabab se Beṭe ke sáth us ká haqq hogá, aur jis se kámil taur par us kí marzí púrí kí jáe. Is jalálí saltanat men Ḳhudá ke farzand Báp aur Beṭe kí sharákat aur rifáqat ke tajribe men apná abadí aur beshbahá ajr hásil karenge.

BÁB XI.

Rúh ul Quds.

1. *Dunyá men Rúh ul Quds ke maujúd rahne kí nisbat Pák Kalám kí ta'lím kyá hai?*

Rúh ul Quds kí ulúhiyat aur shakhsiyat ká bayán ho chuká. (Safhe 58 65). Is báb men us ke wuh kám pesh kiye jáenge jo insán kí najat se ta'alluq rakhte hain. Yih mazmún bahut bhárí aur mufíd hai. Cháhiye ki wuh khúb dilchasp páyá jáe. Maqdúr bhar Rúh ul Quds se wáqif honá tamám díndáron par farz hai. Us kí a'lá khidmat ko samajhná zarúr hai. "Tum use jánte ho; kyúnki wuh tumháre sáth rahtá hai, aur tumháre andar hogá." Yúh. 14: 17. Is paigám se ek tajriba pesh kiyá játá jo Khudá ke tamám farzandon kí mírás men shámil hai. Rúh ul Quds shurú' se zamána ba zamána dunyá men maujúd rahá, aur us ke kám anjám páte rahe. Ibtidá men us ne pánion par jumbish kí, aur zamín árástagí aur khushnumáí ke sáth nazar áí. Usí kí qudrat aur kám se zamín nabátát se mulabbas húí, aur qism ba qism ke jándár maujúd kiye gae. Wuhí Khudá ká dam thá jo Ádam ke nathnon men phúnká gayá, aur wuh rúhání taur par jítí ján húá. Túfán se peshtar wuh badkáron ko roktá rahá, par wuh na ruke aur halák húe. Wuh baní Isráel ke buzurgon aur díní hádíon ko hikmat aur qúwat detá thá, aur wuh apní qaum ke liye barí bara-

katon̲ ke bá'is húe. Sachche nabíon̲ aur káhinon̲ aur hákimon̲ ko wuh 'ináyat húá, aur usí kí qudrat aur madad se unhen̲ kámyábí aur fathmandí hásil húí. Pusht ba pusht jahán̲ jahán̲ rúhání aur akhláqí zindagí insán ko hásil húí, wuhí Rúh us ká Bání aur muháfiz húá. Usí ke ilhám aur hidáyat se nabíon̲ ne Iláhí paigám sunáe aur tasníf kiye. Usí ke kám aur asar se Yúhanná ne Yisú' kí ámad kí taiyárí kí, aur us ko apne shágirdon̲ par záhir kiyá. Jab baptisma qabúl karke Masíh ne apne áp ko apní barí khidmat ke wáste makhsús kiyá, to ma'múrí ke sáth Rúh ul Quds us par názil húá. Jab qurbán hokar aur maut par gálib ákar Yisú' ásmání jalál men̲ dákhil húá, to nae jalál aur qudrat ke sáth Rúh ul Quds baní Ádam ko bakhshá gayá. Pantekust ke waqt us jalál aur qudrat ká namúna záhir kiyá gayá. Peshtar ke banisbat us ká kám is qadr barháyá gayá, ki un zamánon̲ ke báre men̲ likhá hai, ki "Rúh ab tak názil na húá thá, is liye ki Yisú' ab tak jalál ko na pahun̲chá thá." Yúh. 7: 39. Khudá ká iráda aur intizám húá, ki Masíhí zamánon̲ men̲ Rúh kí ma'múrí Khudá ke farzandon̲ kí mírás men̲ shámil ho. Rúh se bhar jáne kí hidáyat sab ko dí játí hai. Ifis. 5: 18. Rúh kí ma'múrí ko hásil karná tamám rástbázon̲ par farz hai. Jab aisí barí ni'mat sab ke liye maujúd kí gaí, to akhláqí jawábdihí bahut barh gai hai.

2. *Insán kí naját kí nisbat Rúh ul Quds ke kám men̲ kaun sí báten̲ shámil hain̲?*

1. Wuh rúhání núr aur samajh bakhshtá hai. 2. Wuh insán kí rúh ko nae sire se paidá kartá hai, jis se

ásmání aur Iláhí zindagí hásil hotí hai. 3. Wuh us nai rúhání zindagí ko sambhál sambhálkar baṛhá detá aur kámiliyat tak pahunchá detá hai. 4. Wuh ímándár insán ke liye rúhání aur akhláqí pákízagí ká chashma aur wasíla hai. 5. Wuh kalísiyá kí khidmaton ke liye ádmion ko chun chunkar liyáqat aur madad aur kámyábí bakhshtá hai.

3. *Rúh ul Quds kaun sí báton men insán ko núr aur rúhání samajh bakhshtá hai?*

1. *Us ke ilhám aur kám se Pák Nawishte dunyá ko bakhshe gae.*—Us ne chune húe aur muqaddas ádmion ko rúhání bínáí aur gaibbíní kí qúwat bakhshí, aur goyá parda khínch khínchkar wuh báten dikhláín jo naját aur haqíqí díndárí se ta'alluq rakhtí hain. Us ne un báton ke tasníf karne men jaisí zarúrat húí, hidáyat aur madad 'ináyat kí.

2. *Un par jo taiyár hon wuh gunáh kí kharábí aur khatra záhir kartá hai.*—Wuh dunyá ko gunáh aur rástbází aur 'adálat ke báre men qusúrwár ṭhahrátá hai. Yúh. 16: 8. Rúh kí roshní pákar Pantekust ke din bahut ádmíon ke dilon par baṛí choṭ lagí. Us ke núr ke asar se haqíqí tauba kí taiyárí hásil hotí hai. Rúh ke sikháe húe hí gunáh kí haqíqat aur khássiyat jánte hain. Rúh kí roshní men gunáh halká mu'ámala nahín ṭhahar saktá hai. Tauba kí manádí tab hí muassir hogí jab Rúh ul Quds kí qudrat ke sáth kí jáe. Sangdilí aur beparwáhí tab hí mumkin hai, jab Rúh ul Quds ká núr aur asar radd kiyá jáe.

3. *Naját ke haqíqí tálibon ko Rúh ul Quds hidáyat de dekar Yisú' Masíh ke pás goyá pahunchátá hai ki wuh us ko qabúl karen.*—Rúh kí khidmat men Yisú' ko ádmion par záhir karná bahut bará kám hai. Pák Injílon men Masíh ká tahrírí bayán bakhúbí zarúr miltá hai, par yih káfí nahín hai. Rúh hí kí roshní men Yisú' láiq taur par jáná játá hai. "Aur na koí Rúh ul Quds ke bagair kah saktá hai, ki Yisú' Khudáwand hai." 1 Kur. 12: 3. "Wuh (Rúh ul Quds) merá jalál záhir karegá; is liye ki mujh hí se hásil karke tumhen khabaren degá." Yuh. 16: 14. Yih Masíh hí ká qaul hai. Yúnhín wuh ímán kí ráh ko taiyár karke us par chalne men hidáyat aur madad detá hai. Haqíqí ímán Rúh ká phal kahlátá hai. Injíl kí khushkhabarí naját ke liye tab hí púrí qabúliyat pátí, aur rúhání zindagí ká wasíla thahartí hai, jab wuh Rúh aur qudrat se sábit hotí hai 1 Kur. 2: 4.

4. *Rúh ul Quds mu'áfí aur naí paidáish se ágáhí bakhshtá hai.*—"Rúh khud hamárí rúh ke sáth milkar gawáhí detá hai, ki ham Khudá ke farzand hain." Rom. 8: 16. Mumkin na hogá ki Khudá apne farzandon ko us mubárak rishte ke báre men bekhabar chhor de, jo qabúliyat pákar wuh us se rakhte hain. Agar aisí be-'ilmí men wuh chhore játe, to Khudá se sharákat aur rifáqat ká tajriba na mil saktá. Yih tajriba núr hí men mumkin hai. Táríkí men Khudá kí qurbat hásil nahín hotí. Rúh ul Quds hí us núr ká chashma hai jis men muqaddas Khudá ke sáth sáth chalte hain.

5. *Ásmání aur rúhání báton ke samajhne men Rúh ul Quds dánish aur liyáqat bakhshtá hai.*—Pák Kalám ke wuh mazmún jo naját se kháss ta'alluq rakhte hain Rúh ul Quds ke wasíle Baibal ke musannifon par záhir kiye gae. Usí kí qudrat aur hidáyat se wuh báten insán kí zubán men durustí ke sáth tasníf kí gaín. Ilhám pákar Khudá ke bande Baibal ko taiyár kar sake. Kamí beshí ke sáth parhnewálon ko bhí wuhí ilhám darkár hai, ki láiq taur par wuh bare bare mazmún samjhe jáen. Ilhám ke bagair baní Ádam táríkí men rahte hain. Sab ke liye Rúh ul Quds zarúrat ke ba-mújib ilhám ká chashma baná rahtá hai. Wuhí surma hai jis ke lagáne se rúhání bínáí sáf hotí hai. Muk. 3: 18. Wuhí Khudá kí tah kí báten daryáft kartá hai, ki unhen Us ke farzandon par záhir kar de. Us ke núr men Khudá kí bádsháhat jaisí hai dikháí detí hai. Usí kí sharákat rúhání Kan'án kí zamín hai jahán goyá dúdh aur shahd mauj mártá hai. Khudá ke farzand is beshbahá mirás ke wáris hain. Jo kuchh hál kí zindagí men us mirás kí bábat jánná zarúr ho Rúh ul Quds sikháyá kartá hai.

6. *Zindagí ke akhláqí faráiz kí takmíl men Rúh ul Quds dánish aur hidáyat 'ináyat kartá hai.*—Usí ke núr men faráiz kí pahchán hásil hotí hai. Jab Rúh ul Quds bakhshá gayá, to baní Ádam núr ke farzand hote hain. Wuhí us chál ko jánte hain jo Khudá ko pasand hai, aur jo us kí bádsháhat se muwáfiqat rakhtá hai. Zindagí ke tamám rishton men, aur us kí sárí khidmat men Rúh ká kám zarúr rahtá hai. Usí kí hidáyat aur madad

se rástbáz bádsháhon ne dánáí aur insáf ke sáth hukúmat ke kám ko anjám diyá, aur qázíon ne mazlúmon ko bachá-yá aur zálimon ko sazá dí. Usí Rúh ne khaime ke banáne-wálon ko hikmat aur dastkárí kí liyáqat bakhshí. Usí kí roshní men sachche káhinon aur nabíon ne apne bare ká-mon ko anjám pahuncháyá. Wuh har zamáne men rúhání hádíon ko dánái aur kám kí taiyári 'ináyat kartá hai. Wuh kull dunyá ke ímándár aur wafádár logon men un ke sáre faráiz se mel o muwáfiqat paidá kartá hai. Zindagí kí ázmáishon aur khatron men wuh muháfizat aur salámatí kí ráh dikhátá hai. Tamám rástbázon ke liye zindagí ek safar hai, aur musáfirat ká mulk dushmanon aur khatron se bhará húá hai. Us safar men shikast aur barbádí mum-kin hai. Rúh ul Quds hí kí hidáyat pákar fathyábí aur salámatí ká tajriba miltá hai. Us musáfirat men wuhí goyá badlí aur ág ká sitún hai.

4. *Naí paidáish ke haqq men Rúh ul Quds ká kám kyá hai?*

Tamám roshanzamír ádmí jánte hain, ki insán kí zátí aur paidáishí tabí'at men burí ragbat páí játí hai. Agar andarúní tabdílí hásil na ho, to khudgarazí gálib átí, aur us ká galaba qáim rahtá hai. Khudá khud insán kí aslí aur abadí mirás hai, par nafsání ádmí is mirás ko náchíz jánkar radd karte hain. Jab tak dil tabdíl na ho, Khudá se mel mumkin nahín hai. "Jismání niyat Khudá se dushmaní hai." Rom. 8: 7. Wuh niyat Khudá kí sharí-'at ke tábi' nahín hai aur nahín ho saktí hai. Us burí niyat ko dúr karná insán kí qúwat se báhar hai. Pák

Kalám kí sáf ta'lím hai, ki Rúh ul Quds is baṛe kám ko anjám dekar insán ko nayá dil aur naí rúh bakhshtá hai. "Main tumhen ek nayá dil bakhshúngá, aur ek naí rúh tumháre andar men ḍálúngá, aur main apná Rúh tum men ḍálúngá, aur main aisá karúngá, ki tum merí sunnaton par 'amal karoge, aur tum mere hukmon ko hifz karoge, aur unhen bajá láoge." Hiz. 36: 26, 27. "Khudá ne apní rahmat ke mutábiq naí paidáish ke gusl aur Rúh ul Quds ke hamen nayá banáne ke wasíle se ham ko naját dí." Titus 3: 5. Rúh se paidá hokar insán kí yih andarúní tabdílí hásil hotí hai. Yúh. 3: 5. Yúnhín ádmí Khudá ke farzand bankar us se muhabbat aur sharákat páte hain. Isí tabdílí se wuh nafsání niyat dúr hotí, aur rúhání ragbat hásil kí játí hai. Tab hí Khudá aur us kí bádsháhat se mel o muwáfiqat ká tajriba mumkin hai. Yih tabdílí Rúh ul Quds ke baṛe se baṛe kámon men shámil hai. Us se insán kí rúh men ásmání zindagí ká chashma kholá játá hai. Khudá se sharákat aur rifáqat ká rakhná is naí zindagí kí kháṣṣiyat hai. Yihí Khudá kí bádsháhat kí zindagí hai.

5. *Rúhání zindagí kí muháfizat aur khushhálí aur taraqqí se Rúh ul Quds kyá ta'alluq rakhtá hai?*

1. *Rúh ul Quds se sharákat aur rifáqat ke rakhne par rúhání zindagí kí khushhálí aur taraqqí munhasir hai.*—Yih Pák Nawishton kí sáf ta'lím hai. "Rúh ul Quds kí sharákat tum sab ke sáth hotí rahe." 2 Kur. 13: 14. "Wuh tumháre andar hogá." Yúh. 14: 17. "Lekin tum Rúh men ho, basharte ki Khudá ká

Rúh tum men̲ basá húá hai." Rom. 8: 9. "Masíh ke wasíle se ham donon̲ kí ek hí Rúh men̲ Báp ke pás rasáí hotí hai." Ifis. 2: 18. "Rúh ul Quds men̲ du'á mán̲gke apne áp ko Khudá kí muhabbat men̲ qáim rakho." Yahúdáh 20, 21. Rúh ul Quds goyá wuh núr aur hawá hai jin men̲ rúhání zindagí basar kí játí, aur sárí rúhání khidmat ko anjám pahun̲chtá hai. Us kí suhbat us watan kí tarah hai jis men̲ sárí hájaten̲ rafa' kí játí hain̲ aur púre andáze kí ásúdagí hásil hotí hai.

2. *Rúh ul Quds hí men̲ Yisú' Masíh ke sáth púrí sharákat aur rifáqat miltí hai.*—Yisú' Masíh ásmán par takht-nashín aur jalál-yáfta hokar, jab qabúliyat páe, aur jáná jáe, ásmání aur Iláhí zindagí kí roṭí hai. Usi ke wasíle se sárí rúhání hájaten̲ rafa' kí játí hain̲. Wuhí ásmání zindagí kí ma'múrí ká chashma hai. Is roṭí ke isti'mál se Rúh ul Quds kháss ta'alluq rakhtá hai. Goyá Rúh ul Quds hí men̲ Yisú' apnon̲ ko miltá, aur apne kám ko anjám detá hai. Yisú' aur Rúh ul Quds kabhí judá nahín̲ hote. Yisú' Rúh se aur Rúh Yisú' se goyá ma'múr hain̲. Rúh ko hásil karná Yisú' ko hásil karná hai, aur Yisú' ko apná kar lená Rúh ko apná kar lená hai. "Jis men̲ Masíh ká Rúh nahín̲ wuh us ká nahín̲. Aur agar Masíh tum men̲ hai, to rúh (ya'ne tumhárí rúh) rástbází ke sabab se zinda hai." Rom. 8: 9, 10. Yisú' aur Rúh donon̲ ek sáth apnon̲ men̲ sukúnat karte hain̲. Rúh ká ek kháss kám hai, ki Masíh ko us kí ummat par záhir kare aur us ká jalál dikháe. "Wuh merá jalál záhir karegá is liye ki wuh mujh hí se hásil karke tumhen̲

khabaren degá." Yúh. 16: 14. Jis andáze ke sáth Rúh ul Quds hásil ho, usí andáze ke sáth Masíh kí sharákat aur pahchán hásil hogí.

3. *Rúh ul Quds ke kám aur us ke asar par muqaddason kí sárí rúhání harakaten munhasir hain.*—Rástbázon ke dilon men Rúh ke asar se rúhání bhúkh piyás baní rahtí hai. Us ke ubhárne se Khudá kí taraf 'ajíb kashish hotí hai. "Merí rúh Khudáwand kí bárgáhon ke liye árzúmand, balki gudáz hotí hai; merá man aur merá tan zinda Khudá ke liye lalkártá hai." Zab. 84: 2. "Jis tarah se ki hirní páni ke soton kí niháyat piyásí hotí hai waise hí merí rúh, ai Khudá, terí niháyat piyásí hai, "Merí rúh zinda Khudá ke liye tarastí hai." Zab. 42: 1, 2. Aisí rúhání árzúmandí aur ishtiyáq púre andáze kí rúhání zindagí kí ek khássiyat hai. Wuh Rúh ul Quds ke phalon men shámil hai. "Rúh khud aisí áhen bhar bharke hamárí shafá'at kartá hai, jis ká bayán nahín ho saktá." Rom. 8: 26. Yih shafá'at insán kí rúh ke andar kí játí hai. Us ke asar se rúhání ashyá kí khwáhishen behadd zor ke sáth paidá hotí hain. Na sirf Khudá se aisí khwáhishen ta'alluq rakhtí hain. Baní Ádam kí naját ke báre men bhí bebayán árzúmandí Rúh kí shafá'at se paidá hotí hai. Jaise chirág kí roshní cháron taraf phailtí hai, waise Rúh ke is kám ke asar se rástbáz gharnewálí bhíron ke liye barakat ke bá'is hote hain. "Agar ham Rúh ke sabab se zinda hain, to Rúh ke muwáfiq chalná bhí cháhiye." Gal. 5: 25. Rúh ke muwáfiq chalná usí kí hidáyat aur qudrat se apne sáre kámon ko anjám

dená hai. Jis andáze ke sáth Rúh hásil ho, usí andáze kí rúháni qúwat hogí, ki rúhání harakaton men kám áe. Aisí harakaton men Khudá aur us ke farzand hamkhidmat hote hain. Jab Rúh ká púrá asar hásil ho, to na ádmí bekári men baiṭhenge, aur na wuh burái kí ráhon men dákhil honge. Burí khwáhishen játí rahengí, yá Rúh ke tábi' hokar sudhárí jáengí.

6. *Akhláqí pákízagí se Rúh ul Quds kyá ta'alluq rakhtá hai.*

Insán ke líye akhláqí pákízagí rúhání sihhat aur naját hai. Jab 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaton men us ká púrá andáza páyá jáe, to wuh unhen baṛe jalál se mulabbas karegí. Aisí pákízagí is liház se bakhshí játí hai, ki zindagí bhar kí sárí akhláqí harakaton men kám áe. Akhláqí pákízagí men do báten shámil hain, aur donon se Rúh ul Quds kháss ta'alluq rakhtá hai.

1. *Pákízagí Khudá aur us kí bádsháhat ke liye makhsúsiyat hai.*— Wuh shakhs jo apne tain, ma' sárí qúwaten aur waqt, Khudá ke wáste nisár kar de, aur goyá usí kí mírás bane, ek kháss taur par muqaddas húá hai. Haikal isí hálat men pák ṭhahrí, ki wuh Khudá ká maskan thí. Sabt kháss taur par Khudá ká din hokar pák jáná játá hai. Yúnhín bahut sí chízen jo díní khidmat men kám átí thin pák gini gain. Muqaddas hone ká bunyádí aur aslí khiyál yih hai ki ádmí mard i Khudá ho-jáe. Akhláqí aur haqíqí pákízagí unhín makhlúqon kí mírás hai jo Khudá se sharákat aur rifáqat rakh sakte hain. Jismání khilqat aur us kí chízen aur waqt wg.

makhsús kiye húe insán ke aise tajribe men shámil nahín ho sakte hain Wuh zarúr Khudá kí mirás men sharík hain, par ján bújhkar aur apní marzí se nahín. Muqaddason ká guroh Khudá se shakhsí rishta rakhte hain Wuh jánnewále, chunnewále aur muhabbat rakhnewále hote hain. Insán men pákízagí pasand kí húí mirás hai. Pák banne aur pák hone kí hidáyaten bárhá Pák Nawishton men dí játí hain. Garaz yihí hai, ki baní Ádam apne áp ko Khudá ke liye makhsús kar den. Haqíqí taur par makhsús honá pák honá hai. Lekin haqíqí makhsúsiyat insán ke liye Rúh ul Quds kí hidáyat aur bakhshí húí tásír aur madad se mumkin hotí hai. Is bát kí nisbat Músá ke khaime kí ek chíz se 'umda misál miltí hai. Wuh chíz sokhtaní qurbání kí qurbángáh thí. Sokhtaní qurbání kháss taur par makhsúsiyat kí qurbání thí. Wuh makhsúsiyat qurbángáh ke isti'mál se púrí kí játí thí. Qurbángáh par muqaddas ág jaltí rahtí thí. Qurbání ká jánwar us ke pás halál kiyá játá, aur pání se us ká gosht sáf kiyá játá, aur tab ág men rakhá játá thá. Qurbángáh ká kháss kám yih thá ki un chízon ko jo us par rakhí jáen Khudá ke qabze men kar de. Ág ke wasíle se yih kám anjám pátá thá. Khudá kí hokar wuh chízen pák thahartí thín. "Qurbángáh nazr ko muqaddas kartí hai." Matí 23: 19. Baní Ádam kí aslí aur haqíqí qurbángáh Masíh hai. Makhsúsiyat men ádmí apne áp ko usí ke sipurd karte hain. Us ág se jo Músá kí qurbángáh par jaltí rahtí thí Rúh ul Quds murád hai. Jab jab baní Isráel ke darmiyán rasmí taur par ág

ká isti'mál húá, to us men Rúh kí tashbíh miltí thí. Jab makhsúsiyat ke kám men ádmí apne taín Masíh ko den, to usí men Rúh ul Quds páyá játá hai, ki unhen Iláhí mírás men sharík kar de. Un kí qurbání yúnhín Khudá kí dargáh men qubúliyat pátí hai, aur Khudá goyá apní kharídí húí milkiyat ko apne qabze men kar letá hai. Qurbángáh aur ág, ya'ne Yisú' Masíh aur Rúh Pák har waqt darkár rahte hain, aur un ká isti'mál bilá-nága kiyá játá hai, ki makhsúsiyat ká kám anjám páe aur qáim rahe.

2. *Pákízagí akhláqí safáí hai.*—Gunáh ke karne se dilí najásat paidá hotí hai. Pákízagí ke tajrube men yih najásat dúr kí játí hai. Aisí najásat se riháí pákar Khudá se sharákat aur rifáqat mumkin hai. Muqaddas makhlúq hí Khudá kí abadí mírás men shámil hote hain. Jis qadr kisí men nápákí ho, usí qadr Khudá se judáí aur mukhálifat hogí. Najis aur nápák ádmí Khudá se suhbat nahín rakhte. Pák-dilí ke bagair Khudá ke liye makhsúsiyat bhí qáim na rahegí. Dilí safáí ke liye baní Ádam ke darmiyán koí chashma nahín miltá. Kúshí ádmí apne chamre ko aur tendúá apne dágon ko nahín badal sakte hain. Yar. 13: 23. Pák Nawishton kí kháss ta'lím yihí hai, ki Rúh ul Quds hí kí qudrat aur kám se pák dilí hásil hotí hai. Misálon aur tashbíhon se is bát par bará zor diyá játá hai. Tashbíhon men ág aur páni kháss taur par shámil kiye játe hain. Ág ke isti'mál se sone ká sárá mail dúr kiyá játá hai. Insán kí rúhen Khudá ká soná hain. Rúh ul Quds wuh ág hai jis ke asar se gunáh kí najásat goyá bhasam kí játí hai. Sáf hokar yih besh-

qimat soná ásmán kí bádsháhat ke len den men aur zebáish aur árástagí ke kám men goyá sarf ho saktá hai. Jab Khudá Ibráhím par záhir húá, ki us se kháss dostí ká 'ahd bándhe, to us kí taraf se ek tanúr jis men tezí ke sáth ág jal rahí thí nazar áyá. Us ág men Rúh kí tashbíh miltí hai. Rúh kí ág darkár thí, ki Ibráhím Iláhí dostí ke liye taiyár ho. Jab wuh Khudá ke sáth aur us kí khidmat men apní zindagí ko basar kare, to sone kí sí dilí safáí kí zurúrat thí. Aisí ihtiyáj tamám bani Ádam ke darmiyán páí játí hai. Yisú' apnon ko ág ká baptisma detá hai. Andarúní safáí ká taríqa yún záhir kiyá játá hai. Is bare kám kí nisbat tashbíhí taur par pání ká isti'-mál bhí pesh kiyá játá hai. Jab mazhabí báton men pání ke rasmí isti'mál ká bayán ho, to Rúh ul Quds se garz hai "Tab tum par sáf pání chhirkúngá, aur tum pák sáf hoge. Aur main apná Rúh tum men dálúngá." Hiz. 36: 25, 27. Pichhle wa'de se pahle kí tafsír kí játí hai. Pání ká aisá rasmí isti'mál rúhání ta'lím ká kháss zarí'a hai. Wuh jismání safáí jo pání ke láiq isti'mál se hotí hai, us rúhání safáí ká namúna hai jo Rúh kí qudrat aur kám se bani Ádam ko hásil hotí hai. Pání áp insán kí rúhon se koí ta'alluq nahín rakhtá, ki wuh un ke liye pákízagí ká bá'is ho. Makhlúq rúhon ke darmiyán Rúh Iláhí akelá pák-dilí ká chashma ho saktá hai. Yúhanná aur Yisú' ke shágird pání se baptisma dete the. Yisú' áp Rúh ul Quds se baptisma detá hai. Un ká baptisma tashbíhí thá, Masíh ká haqíqí aur naját-bakhsh hai. Isráel ke khaime ke sahan ke andar ek pítal ká hauz rakhá rahtá thá. Roz ba-roz wuh

páni se bhar diyá játá thá. Káhin peshtar us se ki Khudá ke huzúr men játe, yá pítal kí qurbángáh ke pás apní khidmat ko púrá karte the, us ke pání se háth pánw dhoyá karte the. Iláhí 'ibádat aur khidmat kí taiyárí men safáí shámil thí. Jaisá wuh pání isti'mál ke liye maujúd rahtá thá, ki zurúrat kí safái hásil hotí jáe, waisá hí sárí dunyá aur kull zamánon men Rúh ul Quds maujúd rahtá hai, ki Khudá ke parastár aur khádim pák-dilí hásil karte húe apní zindagí ke kámon ko anjám dete jáen. Ásmání Yarúshalem men Yúhanná rasúl ne áb i hayát ká daryá dekhá. Us se tashbíhí taur par Rúh ul Quds kí wuh ma'-múrí pesh kí játí hai jo muqaddason ko hásil hogí jab ásmání mírás men dákhil honge. Rúh ul Quds ká wuh kám jo akhláqí pákízagí se ta'alluq rakhtá hai bahut hí bará aur jalálí hai. Aisí pákizagí par Khudá ke farzandon kí sárí íqbálmandí aur sarfarází munhasir hogí.

7. *Kalísiyá kí us barí khidmat se jo zamín par púrí kí játí hai Rúh ul Quds kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Rúhání kalísiyá Masíh ká badan hai. "Isí tarah tum milkar Masíh ká badan ho, aur fardan fardan a'zá ho." 1 Kur. 12: 27. "Isí tarah ham bhí, jo bahut se hain, Masíh men shámil hokar ek badan hain, aur ápas men ek dúsre ke a'zá." Rom. 12: 5. Is rúhání badan ke liye Rúh ul Quds qism qism kí barí khidmat kartá hai jaisí zurúrat ho.

1. *Wuh kalísiyá ke mukhtalif kámon ke liye un ádmíon ko chun letá hai jo kháss taur par rúhání*

wasíle aur hádí hon.—"Aur usí ne ba'z ko rasúl, aur ba'z ko nabí, aur ba'z ko mubashshir, aur ba'z ko charwáhá aur ustád banákar de diyá; táki muqaddas log kámil banen, aur khidmat-guzári ká kám kiyá jáe, aur Masíh ká badan taraqqí páe." Ifis. 4: 11, 12. "Ni'maten to tarah tarah kí hain; magar Rúh ek hí hai. Yih sab tásíren wuhí ek Rúh kartá hai, aur jis ko cháhtá hai, bántá hai." 1 Kur. 12: 4, 11. Wuh har ek ko us kí paidáishí aur hásil kí húí liyáqat ke bamújib rúhání khidmat 'ináyat kartá hai. Wuh kisí wafádár ko láiq rúhání kám se mahrúm nahín rakh-tá hai. Rúhání zindagí men ek barí bát kí jawáb-dihí har ek se ta'alluq rakhtí hai, ya'ne ki Rúh ul Quds ká diyá húá kám jánkar us ko anjám detá jáe.

2. *Rúh ul Quds har ek ko, jo wafádárí men musta'idd aur qáim ho, thahráí húí khidmat ke liye qúwat aur dánish bakhshtá hai.*—Sárí rúhání liyáqat Khudá hí kí taraf se hai, aur Rúh ul Quds ke wasíle se rástbázon ko 'ináyat hotí hai. Rúhání khidmaton kí takmíl ke liye tarah tarah kí báten darkár hotí hain. Jism ke a'zá tarah tarah ke mauqa'on par apne apne kám ko anjám de sakte hain. Dekhne ke liye núr darkár hai, sunne ke liye áwázen, súnghne ke liye bú, chahkne ke liye mazá, aur tatolne ke liye chízon kí maujúdagí. Jism kí qúwaton aur ás pás kí ashyá ke darmiyán mel o muwáfi-qat kí zurúrat hai, ki insán ke badan apne kámon ko an-jám den. Yúnhín kalísiyá ká hál hai. Rúh ul Quds jaisí zurúrat ho, mel aur yagánagat paidá kartá hai. "Ni'maten to tarah tarah kí hain, magar Rúh ek hí hai.

Aur khidmaten bhí tarah tarah ki hàin, magar Khudá ek *hí hai, jo sab men har tarah ká asar paidá kartá hai.* Lekin har shakhs men Rúh ká zuhúr, fáida pahuncháne ke liye hotá hai." 1 Kur. 12: 4-7. Jab kalísiyá men rúhání zindagí ká púrá andáza ho, aur akhláqí faráiz kí takmíl ke báre men láiq istiqláli aur wafádári ho, to Rúh ul Quds tamám shuraká ko, khwáh a'lá, khwáh adná, thahrái húí khidmat ke liye ihtiyáj ke mutábiq liyáqat aur taiyárí bakhshegá. Khudáwand ká paigám sab ke liye hai, ki "Jab Rúh ul Quds tum par názil hogá, to tum qúwat páoge, aur mere gawáh hoge." A'mál 1: 8. Aisi qúwat ke in'ám men tamám fazílaten aur nek khaslaten jo rúhání khidmat men kám átí hain shámil hain. Aisí barí qúwat ká bhed yih hai, ki Rúh ul Quds áp Khudá ke farzandon men sukúnat pákar aur us sukúnat ko qáim karke un ká ham-khidmat hotá hai, aur usí kí qudrat ke asar se un ke kám bahut bare aur muassir hote hain. Zamána ba-zamána Rúh ul Quds kalísiyá kí mírás hai, aur jahán tak wuh qabúliyat páe, aur us kí qudrat kám men lái jáe, wahán tak Khudá ke farzand kámyábí aur fathmandí hásil karte hain. "Wuh tumháre sáth rahtá hai, aur tumháre andar hogá." Yúh. 14: 17.

BÁB XII.

Tauba.

1. *Pák Nawishton men tauba karne par kahán tak zor diyá játá hai?*

Ab un sharáit par gaur karná hai jinhen púrá karke baní Ádam ko naját hásil hotí hai, aur jin kí takmíl ke ba-gair wuh ásmán kí bádsháhat se mahrúm rahenge. Makhlasí aur rúhání zindagí kí tahsíl men Khudá aur baní Ádam ham-khidmat hote hain. Khudá ká kám hai ki naját kí ráh kholkar insán ko láiq mauqa' bakhshe, ki is barí mírás ko apná kar len. Yisú' Masíh ke kafáre aur us ke mubárak natíjon se Khudá ká yih a'lá se a'lá kám púrá kiyá gayá. Kámil naját kí tamám ni'maten baní Ádam ke liye goyá maujúd kí gaín, aur ab un kí qabúliyat aur isti'mál ká kám ádmíon ke háth men hai. Táki insán ká yih bará kám mumkin ho, Khudá naját ke intizám se ágáhí aur qabúl karne kí qúwat bakhshtá hai. Jab tak koí aisí ágáhí aur qúwat ko isti'mál men láne se inkár kare, tab tak wuh naját kí mírás se mahrúm rahegá. Naját kí wuh sharáit jin ko Khudá ne thahráyá, ki ádmí gunáh se riháí páen, aisí hain ki un kí takmíl kí kamál zurúrat sárí dunyá aur kull zamánon men baní rahtí hain. Jab baní Ádam nárástí aur najásat men giriftár húe hon, to imkán se báhar hai, ki Khudá unhen bacháe táwaqte ki muqarrar kí húí sharáit púrí na kí jáen. Naját kí kháss aur barí

sharáit do hí hain, ya'ne Khudá ke sámne tauba karná, aur Yisú' Masíh par ímán láná. A'mál 20: 21. Is báb men tauba ka bayán kiyá játá hai. Pák Kalám men bár bár ímán ká aisá zikr miltá hai, ki goyá wuhí naját kí akelí shart hai. Lekin tauba hí kí ráh men Khudáwand par aisá ímán láná mumkin hai. Agar ímán naját kí akelí shart ṭhahre, to tauba aise ímán kí zurúrí shart hai. Baibal kí ba'z jagahon men tauba ká bhí aisá zikr miltá hai, ki wuhí goyá makhlasí aur rúhání zindagí kí ek hí shart hai. Aise tazkiron se garz yih hogí, ki haqíqí tauba se ímán kí aisí taiyárí hásil hotí hai, ki tauba karnewále ímán ke láne se kabhí mahrúm na rahenge. Pas naját kí tahsíl men tauba pahlá qadam hai. Tauba ká kám niháyat a'lá hai. Us kí khúbián rúhání zindagí men ákhir tak baní rahtí hain, aur un kí bahut baṛí qadr kí játí hai. Aisí hálat men kyá ta'ajjub ki Pák Nawiston men tauba karne par baṛá zor diyá játá hai. Zail kí áyaton se wuh zor záhir kiyá jáegá. "Agar tum tauba na karoge, to sab isí tarah halák hoge." Lúqá 13: 3. Tauba halákat se bachne kí shart hai. "Us waqt se Yisú' ne manádí karní aur yih kahná shurú' kiyá, ki tauba karo, kyúnki ásmán kí bádsháhat nazdík á gaí hai." Matí 4: 17. Tauba kí ráh se baní Ádam us bádsháhat men pahunchte hain. "Pas tauba karo, aur rujú' láo, táki tumháre gunáh miṭáe jáen." A'mál 3: 17. Haqíqí tauba men gunáhon kí mu'áfí kí taiyárí páí játí hai. "Usí ko (ya'ne Masíh ko) Khudá ne Málik aur Munjí ṭhahrákar, apne dahne háth se sarbuland kiyá, táki Isráel ko tauba kí taufíq aur gunáhon kí

mu'áfí bakhshe." A'mál 5: 31. Tauba aur mu'áfí ke darmiyán aisá mel hai, ki wuh ek dúsre se judá nahín ho sakti hain. Beshumár aur áyaton men tauba kí nisbat aisá zor páyá játá hai.

2. *Tauba karne men kaun sí báten shámil hain?*

Haqíqí tauba ká kám, jis se naját kí taiyárí hásil hotí hai, insán kí rúh hí men anjám pátá hai. Jab Khudá kí taraf se roshní aur qúwat hásil ho aur qabúl kí jáe to tauba mumkin hogí. Wuh roshní aur qúwat Rúh ul Quds ke wasíle se miltí hai. Tauba ke kám men zail kí báten shámil hain.

1. *Haqíqí tauba men gunáh kí kháessiyat aur kharábí kí nisbat Khudá ká mukáshafa qabúl kiyá játá hai.*—Us táríkí men jo nárástí paidá kartí hai gunáh goyá bhes badalkar khush-numá aur pasandída nazar átá hai. Wuh dostí kí súrat ikhtiyár kar letá hai. Us kí abtarí aur najásat poshída hai. Wuh bare in'ámon aur ajron ká wa'da kartá hai. Us kí báton se goyá bare nafa' kí ummed paidá hotí hai. Tauba karne men ádmí kisí qadr Khudá kí sí bínáí páte hain, aur gunáh unhen aisá nazar átá hai jaisá Khudá ko. Aisí roshní aur bínáí pákar baní Ádam goyá nárástí ko beparda dekhte hain, aur us kí buráí láiq taur par jání játí hai. Korh ká marz sajíle libás se chhip saktá hai. Jab wuh dúr kiyá jáe, to us kí kharábí nazar átí hai. Yúnhín gunáh kí asliyat aur kháessiyat poshída rahtí hai. Haqíqí tauba men Iláhí roshní qabúl kí játí, aur rúhání bínáí ká isti'mál hotá hai. Tab hí nárástí se zarúrí ágáhí hásil hotí hai. Gunáh

ká nafa', jis ká wa'da kiyá játá hai, us chíz ki mánind hai jis se machhwá kánṭe ko chhipátá hai, ki machhlián pakṛí jáen. Nange kánṭe ko machhlí nahín nigalegí. Tabáhí aur halákat gunáh ká ek hí anjám hai. Koí dúsrá phal mumkin nahín hai. Yúnání men lafz tauba ke lafzí ma'ne hain " dúsrí bár sochná " aur, " apne khiyál ko badal dená." Tabdílí kí zarúrat is liye hai, ki pahlí bár ká sochná durust na thá. Gunáh ke báre men puráne khiyál bátil aur bebunyád the. Tauba se badí kí nisbat ádmíon ká 'aqída durust kiyá játá hai. Tauba men baní Ádam gunáh kí jhúṭhí kashish se phirkar rástbází kí beshbahái kí taraf rágib hote hain. Tauba ká yih tajriba 'aql kí qúwat aur haqíqí ma'rifat se ta'alluq rakhtá hai.

2. *Tauba karne men gunáh se mukhálifat kí nisbat Khudá ká sá dilí josh paidá hotá hai.*—Gunáh ke sabab se tauba karnewále ke dil men do báten pái jáengí.

(1) *Gamgíní aur afsos.*—Tauba men baṛí shikastadilí miltí hai. Gunáh kí khássiyat us ká sabab hai. Dunyá men sáre dukh aur 'azáb jo bardásht se báhar hain gunáh ke natíjon men shámil hain. Us dukh aur 'azáb ká bhed nárástí kí kharábí men miltá hai. Dozakh hí ká 'azáb gunáh kí khássiyat ká izhár hai. Khudá ke liye bhí maujúda gunáh gam ká chashma hai. Núh ke zamáne men ádmíon kí nárástí ke sabab Khudá niháyat dilgír húá. Yisú' Yarúshalem kí badkáríon kí wajh se zár zár royá. Báp aur Beṭe par nárástí ká asar ek sá baná rahtá hai. Gatsamne ke bág men Yisú' ká wuh kám jo gunáh se

ta'alluq rakhtá thá'us ki behadd gamgíni ká bá'is húá. Salíb ke dukh se wuh nahín múá, balki gunáh ke bár ne us ko maut ke samundar men dubáyá. Insán ke gunáh ke sabab se Beṭe kí láintihá gamgíni men Báp Beṭe ká shámilhál húá. Tauba karne men apní haisiyat ke mutábiq insán apne Khudáwand kí sí gamgíni ká tajriba hásil karte hain. Khudá kí gamgíní dekhkar ádmíon kí shikastadilí ziyáda hotí hai. Jab nárástí kí kharábí aur tabáhí nazar áe, to munásib hai ki us kí maujúdagi se kamál afsos kiyá jáe. Har zamáne men roshan-zamír apne gunáhon ko dekh dekhkar baṛe gam ká tajriba jánte hain. Dáúd bádsháh ke Zabúron men *haqíqí* tauba ká bahut láiq namúna miltá hai. Apne gunáhon ko pahchánkar, aur un par khúb gaur karke, us kí shikastadilí 'ajíb húí. Us ke tajriba se sárí dunyá ko tauba kí munásib 'ibárat hásil húí. Us 'ibárat ke alfáz goyá rote húe nazar áte hain. Haqq ke tálibon men tauba ká sá koi dúsrá gam nahín miltá. Khilqat men gunáh kí burái lásáni hai.

(2) *Gunáh se nafrat aur kína.*—Gunáh bani Ádam ká ek hí jání dushman hai. Is dushman se mukhálifat rakhná munásib aur farz hai. Jab us kí pahchán hásil ho, to us se behadd kína zarúr paidá hogá. Wuh apni khássiyat aur sárí harakaton men. Khudá aur us kí bádsháhat ke har taur se mukhálif hai. Us kí saltanat men ri'áyá ke liye kisí bát kí bihtarí aur khushhálí kí súrat nahín hai. Khilqat men gunáh hí ek shai hai jis se Khudá nafrat rakhtá aur jis par us ká gazab bhaṛaktá ·ahtá hai. Quddúsí kí khusúsiyat aur khúbí yih hai, ki

wuh nárástí kí mukhálif hokar har bát men us ká sámhná kare. Tauba men badí se nafrat aur mukhálifat ká shurú' hotá hai. Jis qadr Khudá ke farzand díndári aur rástbází men barhte jáen, usí qadr gunáh se dushmaní ziyáda hotí jáegí. "Khudáwand ká khauf yih hai, ki insán badí se kína rakhe." Ams. 8: 13. Tauba men gunáh ke sabab se gamgín honá, aur us se nafrat aur kína rakhná insán men muhabbat kí qúwat se ta'alluq rakhtá hai.

3. *Tauba men gunáh karne kí nisbat Yisú' ká sá qasd aur iráda páyá játá hai* —Yisú' ne kabhí kisí hálat men yih manzúr na kiyá, ki nárástí kí ráh men qadam máre Jab jab ázmáish ke waqt náfarmání ká rásta us ke sámhne nazar áyá, us ne us par chalne se inkár kiyá. Apne is iráde men wuh zindagí bhar qáim rahá, aur yún baní Ádam ke liye kámil namúna baná. Wuh apne Báp kí tarah hamesha nárástí ká sámhná kartá rahá. Jab koí ádmí haqíqí tauba kare, to wuh Masíh ke is pák iráde men us ká shámilhál ho játá hai. Isí ráh men baní Ádam kí marzí aur Khudá kí marzí men mel ho játá hai. Shurú' men sháyad gunáh kí kharábí ká púrá andáza záhir na ho, aur aisí hálat men púrí gamginí na ho; aur us se jaisá ki cháhiye nafrat aur kína rakhná mumkin na ho. Lekin agar qasd aur iráda pukhta aur qáim ho, ki fazl i Iláhí se Khudá kí záhir kí húi marzí qabúliyat pákar púrí kí jáegí, to ráh khulegí ki naját aur zindagí bakhshí jáe, aur Khudáwand unhen un kí beshqímat mírás se mahrúm na rakhegá. Tauba men Khudá ke sámhne tábi'dárí aur farmán-

bardárí ká shurú' páyá játá hai. Khudá kí dargáh men tauba ká yihí qaul hotá hai, ki "Jaisá main cháhtá hún waisá nahín, balki jaisá tú cháhtá hai waisá hí ho." "Main áyá hún táki, ai Khudá, terí marzí púrí karún." Yih mubárak qaul rúhání zindagí men qáim rahtá hai. Tauba men nárástí se bache rahne ká iráda insán kí marzí kí qúwat se ta'alluq rakhtá hai. Haqíqí tauba kí tamám khúbíán muqaddason kı abadí mírás men maujúd rahtí hain, aur un ká jalál baṛhtá játá hai. Hál ki dunyá aur 'álam i bálá men gunáh kí nisbat Khudá ke khiyál aur paigám púrí qabúliyat páenge. Gunáh ke sabab se, jahán bhí wuh nazar áe, Khudáwand kí si gamginí baní rahegí. Khudá hamáre gunáhon ko mu'áf karke unhen mutlaq yád na kare, par us ke farzand yih na bhúlenge ki peshtar nárástí aur náfarmání kí ráh men un kí zindagí basar kí játí thí. Jab jab puráne a'mál aur hálat par gaur ho, to afsos ká tajriba hásil hogá. Agar gunáh kí mu'áfí ke sabab se muhabbat ká khazána ziyáda ho jáe, to yih Khudá ke fazl ká phal ṭhahregá, aur us ke sabab se gamginí dúr na hogí. Khudá mauqa' pákar burái se bhalái nikáltá hai, par is amr men burái kí ta'ríf kí koí bát nahín hai. Muqaddason ke darmiyán hamesha tak nárástí se behadd nafrat aur kína baná rahegá. Yih mumkin na hogá ki naját-yáfta Khudá kí bádsháhat men gunáh se kabhí kuchh bhí razámandí aur mel jánen. Gunáh hí akelá gunáh se mel kar saktá hai. Khudá kí marzí kí takmíl ke liye abad ul ábád tamám rástbáz taiyár aur musta'idd bane rahenge. Khudá kí marzí tamám zamánon ke liye rástí ká izhár hai. Yih

amr 'aql se ba'íd hai ki Ḳhudá ke farzand kabhí us marzí ke ḳhiláf ho jáen. Yúnhin tauba kí sárí báten abad tak qáim rahengí. Tauba kí baṛáí aur behadd ḳhúbíon ke sabab se, jab koí gunahgár haqíqí tauba kare to ásmán par baṛí se baṛí ḳhushí hotí hai.

3. *Kaun se aur baṛe kám hain jo tauba se ḳháss ta'alluq-rakhte hain, aur us kí sachcháí ko záhir karte hain?*

Haqíqí tauba ká kám insán kí rúh hí men anjám pátá hai. Lekin us ká záhirí phal bhí láiq hogá. Jab sachchí ho, to tauba aur us ká aisá phal Rúh ul Quds ke asar se hogá. Aisí tauba ká phal us kí ḳhássiyat aur haqíqat ká izhár hai. Us ke phal men zail kí báten shámil hain.

1. *Apne gunáhon ká iqrár.* - Pák Kalám men gunáh ke iqrár ke bayán se yih bát roshan hai, ki wuh haqíqí tauba ká izhár hai. "Main ne tujh pás apne gunáhon ká iqrár kiyá, aur main ne apní badkárí na chhipáí: main ne kahá, ki main Ḳhudáwand ke áge apne gunáh ká iqrár karúngá so tú ne merí badzátí ke gunáh ko baḳhsh diyá". Zab. 32: 5. "Apní badkárí ká iqrár kar, Ḳhudáwand farmátá hai." Yar. 3: 13. "Wuh jo gunáh ká iqrár kartá hai, aur use chhoṛ detá hai, us par rahmat hogí." Ams. 28: 13. Yúhanná baptisma denewále ne tauba kí manádí kí. Sunkar bhíṛ kí bhíṛ ne apne gunáhon ká iqrár kiyá. Matí 3: 6. Auwal aur aslí farz hai, ki Ḳhudá kí dargáh men púre taur par sárí badkárí aur náfarmání ká iqrár kiyá jáe. Gunáh kí aisí ḳhássiyat hai, ki us ke karne ká koí ma'qúl sabab mumkin nahín hai. Koí 'uzr pesh karná bilkull ná-

munásib hai. 'Uzr karná gunáh ko baṛháná hai. Apní qusúrwárí ko kam ṭhahráná insán kí ek kamzorí hai. Wuh ek dúsre ko dekhte hain, aur ásán hai ki auron kí nárástí kí kasrat ziyáda nazar áe. Is amr se ki bhíṛ kí bhíṛ gunáh men giriftár hain gunáh kí ḳharábí mutlaq kam nahín hotí hai. Gunáh ká láiq iqrár tab hí kiyá jáegá jab wuh Ḳhudá hí ke núr men aur us ke sámhne dekhá jáe. Ḳhudá ke dikháne se wuh durustí ke sáth dekhá játá hai. Tab hí wuh ḳharábí nazar áegí jo wuh Ḳhudá kí nigáh men rakhtá hai. Beshumár ádmí apne áp ko rást ṭhahráte hain, jab dar asl un men nárástí gálib aur musallit hai. Aise ḳhiyál se naját ká kám roká játá hai. Iláhí roshní pákar Paulus rasúl ne apne áp ko gunahgáron men sardár jáná. Agar us kí tarah roshan-zamír hote, to beshumár ádmí apne gunáh kí nisbat usí ká sá ḳhiyál rakhte. Aisí hí hálat men Ḳhudá ke sámhne nárástí ká láiq iqrár kiyá játá hai. Phir ek dúsre se apne gunáhon ke iqrár karne kí hidáyat hai. Ya'q. 5: 16 Jab kalísiyá ká gunáh húá, to kalísiyá ke sámhne us ká iqrár karná farz hai. Jab kisí shaḳhs ká gunáh kiyá gayá yúnhín us se iqrár karná cháhiye. Jamá'aton men goyá fardan fardan apne sáre gunáhon ká bayán kárná na fáida aur na dánáí kí bát hai. Aisá iqrár faráiz men bhí shámil na hogá. Us se baṛe nuqsán kí súrat aur andesha hotá hai. Lekin koí sachchá, táib yih manzúr na karegá, ki rástbází kí námwarí aur 'izzat páe jab haqíqatan us waqt tak wuh badkár rahá. Ḳhatákár par sab ke sámhne ḳhatákár hone ká iqrár karná farz hai.

2. *Agar nárástí kí ráh men kisí ká nuqsán kiyá gayá ho, to haqíqí tauba karnewálá maqdúr bhar us nuqsán ko dúr aur dafa' karegá.*—Sharí'at kí sáf hidáyat thí, ki jab kisí ká haqq márá gayá ho, to wuh bhar diyá jáe, balki nuqsán se ziyáda wápas diyá jáe. "Agar koí bail yá bher churáwe, aur use zabh kare, yá beche; to wuh ek bail ke badle pánch bail, aur ek bher ke chár bheren dewe." Khur. 22: 1. Agar jhúthí qasam se yá náhaqq kisí ká mál háth áyá, to us par pánchwán hissa barhákar wápas karne ká hukm thá. Ahb. 6: 5; Gin. 5: 7. Zakkái ne haqíqí tauba is bát se záhir kí, ki us mál ke badle men jo náhaqq hásil húá ho wuh chauguná dene ke liye taiyár thá. Agar gunáh ke sabab se kisí kí 'izzat aur qadr kam kí gai ho, to sachchí tauba karnewálá maqdúr bhar koshish karegá ki wuh 'izzat aur qadr bahál kí jáe aur qáim rahe. Yihí tabí'at tauba ke ma'múlí phalon men shámil hai. Tauba kí aisí khúbián hain, ki us ke tajribe men ádmí manzúr na kar sakenge, ki dúsron ke liye nuqsán ká bá'is hon.

3. *Nek a'mál haqíqí tauba ke ma'múlí phal hain.*—Bayán ho chuká ki tauba men gunáh kí nisbat Khudá kí marzí qabúl kí játí hai. Khudá kí marzí men nek a'mál ká kámil namúna miltá hai Us marzí kí takmíl nek a'mál ká izhár hai. Is bát par Pák Nawishte bará zor dete hain. "Wuh jo sharír hai, apní ráh ko tark kare, aur badkirdár apne khiyálon ko." Yas. 55: 7. "Apne bure kámon ko merí ánkhon ke sámne se dúr karo; bad-fi'lí se báz áo; nekokárí síkho, insáf ke pairau ho, mazlúmon kí

madad karo, yatímon kí faryád-rasí karo, bewa 'auraton ke hámí ho" Yas. 1: 16, 17. In sárí báton men tauba ká izhár aur subút miltá hai. Sachche tauba karnewále, apní rúhání haisiyat ke mutábiq Paulus rasúl kí hidáyaten qubúl karte hain ki un kí takmíl ho. "Garaz, ai bháiyo, jitní báten sach hain, aur jitní báten sharáfat kí hain, aur jitní báten wájib hain, aur jitní báten pák hain, aur jitní báten pasandída hain, aur jitní báten dil-kash hain; garaz jo nekí aur ta'ríf kí báten hain, un par gaur kiyá karo." Fil. 4: 8. Wuh jo manzúr kare ki kisí badí kí ráh men dákhil ho, yá tauba ke tajribe se dúr rahá, yá apní tauba ko jhuthlátá hai. Sachchí tauba men is qaul ki qubúliyat bhí hotí hai, ki "Jo koí bhaláí karní jántá hai, aur nahín kartá, us ke liye gunáh hai." Yaq. 4: 17.

4. *Tauba ke haqq men kaun se bátil aur khatar-ámez khiyál se bachá rahná zurúr hai?*

Kasrat ke logon men khiyál gálib hotá hai, ki jab hí jí cháhe to tauba kí jáe, aur us ká ajr hásil ho. Is bátil khiyál ke sabab se be-shumár ádmí tauba ká waqt tál tál-kar gunáh men apní sárí zindagí ko basar karte hain. Aison ko yih gumán bhí hotá hai, ki naját kí tahsíl ke liye waqt zurúrat se bahut ziyáda hai. Tab thahráte hain, ki pahle dunyáwí kámyábí khúb hásil ho, aur pichhe rúhání báton kí fikr kí jáe. Is barí ázmáish men yih bát farámosh kí játí, ki tauba ká imkán Khudáwand kí taufíq hai, aur ki Khudá ke fazl aur Rúh ke ba-gair koí bhí tauba nahín kar saktá hai. Waqt kí kasrat kí nisbat bará dhoká

hotá hai. Fazúl waqt kisí ko nahín miltá. Táki naját ká kám púrá ho, zindagí ke sáre din darkár hain. Is ke 'aláwa tauba ke waqt ko ṭálná sang-dilí ko qubúl karná aur baṛháná hai. Wuh sang-dilí tauba ke kám ko roz ba-roz ziyáda mushkil kar detí hai. Jald wuh naubat pahunchtí hai, ki tauba karná mumkin nahín rahtá, aur naját kí mirás kho di játi hai. Jahán zamír ki roshni maujúd ho aksar ádmí jo tauba ki ráh men dákhil hote hain jawání hí ke dinon men us ká tajriba hásil karte hain. Khudá se gair-táib ádmíon kí mukhálifat barábar baṛhti játí hai. Jald aisí mukhálifat men ádmí qáim ho játe hain, aur un ke makhlasí ke din guzar játe hain. Tauba kí hidáyaten hál ke waqt se hamesha ta'alluq rakhtí hain. Ishára tak nahín miltá, ki barason ke ba'd wuh jo der karte jáen tauba karne ká mauqa' páenge. "Ab qubúliyat ká waqt hai; dekho, yih naját ká din hai." 2 Kur. 6: 2. "Agar tum áj us kí áwáz suno, to apne dilon ko sakht na karo." 'Ibr. 3: 7, 8. Tauba ke waqt ko ṭálná be-hadd nádání aur khatre men giriftár hona hai. Tamám dánishmand hál hi men apní ásmání aur Iláhí mírás kí fikr karenge.

BÁB XIII.

Ímán.

1. *Ímán tauba se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Tauba se peshtar aur tauba ke waqt ímán kisi qadr maujúd hai. Jab aisá ímán ho, to gunáh ke báre meṉ Ḵhudá ká paigám qubúliyat pá saktá, aur badkárioṉ ke sabab se gamginí hogi aur un se kina rakhná mumkin ho jáegá, aur ádmí Ḵhudá ke tábi' honá manzúr kar sakeṉge. Tauba meṉ nárástí kí nisbat Ḵhudá ká diyá húá núr qubúl kiyá játá, aur wuh qubúliyat ímán meṉ shámil hai. "Ḵhudá ke pás ánewále ko ímán láná cháhiye, ki wuh maujúd hai, aur apne tálibon ko badlá detá hai." 'Ibr. 11: 6. *Aise* andáze ká ímán tauba karne meṉ darkár hai. Lekin aisá ímán púre andáze ká nahíṉ hai, aur na wuh káfí hai ki naját kí ḵháss shart ṭhahre. Gunáhoṉ kí mu'áfí aur rúhání zindagi goyá us ímán ke jawáb meṉ baḵhshí játí haiṉ, jo baní Ádam tauba karke lá sakte haiṉ. Tauba karná aur tab ímán láná Iláhi tartíb hai. Marqus 1: 15. Naját-baḵhsh *ímán* kí ḵhássiyat ke sabab se aise taríqe par 'amal karná zurúr hotá hai. Tauba meṉ ádmioṉ ko apne áp se kám hai, jab ki gunáh aur najásat maujúd hai. Ímán meṉ Munjí se kám hai ki maḵhlasí aur pákízagi hásil ho. Jab gunáh kí ḵharábí púre taur par máni jáe, aur us ke sabab se gamgíní ho, aur us se nafrat aur muḵhálifat kí jáe, aur ádmí Ḵhudáwand ke tábi' hone liye

taiyár hon, to wuh ímán mumkin hai jis se naját hásil hotí hai. Tauba men Khudáwand kí ráh taiyár kí játí hai. Ímán men áyá húá Masíh qubúl kiyá játá hai. Taiyár kí húí ráh pahle zurúr hai, ki Munjí ákar qubúl kiyá jáe.

2. *Tauba karnewálon ke liye ímán naját se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Jab tauba kí gai, to ímán mu'áfí aur naí paidáish kí akelí shart hai. Tauba ímán kí shart hai, aur ímán naját kí. Ímán ke haqq men yihí Pák Nawishton kí sáf ta'lím hai. "Ham ímán se rástbáz ṭhahre." Rom. 5: 1. "Tum ko ímán ke wasíle fazl hí se naját milí hai." Ifis. 2: 8. "Khudáwand Yisú' par ímán lá, to tú naját páegá." A'mál 16: 30. "Hamárá ímán wuh fath hai, jis se dunyá maglúb húí hai." 1 Yúh. 5: 4. Ímán ká aisá hí kám hai, ki usí se naját qubúl kí játí hai. Jab tauba kí ta'ríf men wuh naját kí shart batláí játí, to garz yih hai ki wuh baní Ádam ko ímán ke darwáze par pahunchátí hai. Jab tauba haqíqí ho, to ímán ká kám ásán hogá, aur zurúr anjám páegá. Tauba kí kamí se ímán kí nisbat shikast ká tajruba miltá hai.

3. *Us ímán men, jo naját kí kháss shart hai, kaun sí báten shámil hain?*

Tauba kí tarah ímán ká kám rúh hí men anjám pátá hai. Us men zail kí báten shámil hain.

1. *Ímán rakhná Yisú' Masíh kí nisbat Khudá kí dí húí ta'lím aur gawáhí ko qubúl karná hai*— Yisú' Masíh ko záhir karná Pák Nawishton kí auwal khidmat hai. Un ke sáre paigámon ko sach aur barhaqq

mánná ímán men shámil hai. Ímán men yih bát bunyádí hai. Ímán kí yih barí bát insán kí 'aql se ta'alluq rakhtí hai.

2. *Yisú' ko Munjí jánkar qubúl kar lená, aur Khudáwand mánkar us ke tábi' ho jáná ímán láná hai*—Betá naját dene hí ke liye mujassim húá. Sáf záhir hai ki usí kám ke liye use qubúl kar lená ímán láná hai. "Jitnon ne use qubúl kiyá, us ne unhen Khudá ke farzand banne ká haqq bakhshá, ya'ne unhen jo us ke nám par ímán láte hain." Yúh. 1: 12. "Jis tarah tum ne Yisú' Khudáwand ko qubúl kiyá, usí tarah us men chalte raho." Kul. 2: 6. Púrí hukúmat ke liye bhí Yisú' qabúl kiyá játá hai. Munásib aur zarúr hai, ki Masíh apne bacháe húe logon par bádsháhí kare. Wuh unhen apní sí zindagí detá hai, aur sirf usí kí pasand kí húí báten us zindagí se mel o muwáfiqat rakhtí hain. Apnon men bádsháh ká martaba pákar wuh Munjí ke kám ko anjám de saktá hai. Gunáh kí hálat men baní Ádam Khudá kí pasand kí húí báton se sakht mukhálifat rakhte hain. Wuh us kí hidáyaton ko qubúl nahín karte. Unhen apní hí marzí par chalná manzúr hai. Khud-garzí ímán kí barí se barí dushman hai. Ímán láne men tamám mushkilát men sab se barí yihí hotí hai, ki zindagí kí sárí báton men Khudáwand kí marzí qubúl kí jáe. Apní marzí par 'amal karná insán ko niháyat pasandída hai. Khudá kí kháss madad pákar baní Ádam us ke tábi' ho sakte hain. Khudáwand kí hukúmat kí qubúliyat men naját kí kháss taiyárí pái játí hai. Jis waqt Yisú' kisí kí rúh men takht

nashín kiyá jáe, aur use bádsháhí karne ká púrá mauqa' mile, wuhí ádmí ke liye naját ká din hogá. Bahuton ke liye ímán láne ke tajribe men yihí ek bát nazar átí hai. Unhen ímán láná Yisú' ke tábi' hí honá hai. Jahán aur jab baní Ádam ke darmiyán Khudáwand púrí hukúmat páe, wuh zurúr naját ká kám shurú' karegá. Nai rúhání zindagí Masíh kí sárí 'amaldárí se kháss muwáfiqat rakhtí hai. Tábi'dárí aur farmánbardárí kí ráh men, khwáh zamín par, khwáh ásmán par, us ke sáre kám anjám páte rahenge. Khudáwand kí bádsháhat muqaddason ke liye Firdaus ká sá watan hai. Wuh goyá haqíqí ázádagí, aur púrí ásúdagí, aur kámil muháfizat ká mulk hai. Ímán ká wuh kám jis se Masíh púrí qubúliyat pátá hai insán kí marzí kí qúwat se ta'alluq rakhtá hai.

3. *Khudáwand par tawakkul karná aur bharosa rakhná us par ímán láná hai.*—Wuh tawakkul aur bharosa un sárí ni'maton se ta'alluq rakhtá hai jo naját men shámil hain, aur jin kí nisbat Iláhí wa'de bakhshe gae. Un wa'don men se ba'z is jahán men aur ba'z 'álam i bálá men púre kiye jáenge. Khudáwand ne apnon ke sáth rahne ká wa'da kiyá hai. Is bát par bará zor diyá játá hai. Khuda har zamáne men apnon se aisá tawakkul aur bharosa cháhtá hai. "Apne sáre dil se Khudáwand par tawakkul kar, aur apní samajh par takiya mat kar." Ams. 3: 5. "Apní ráh Khudáwand par chhor de, aur us par tawakkul kar; wuh khud baná legá." Zab. 37: 5. "Jis ká main ne yaqín kiyá hai use jántá hún; aur mujhe yaqín hai ki wuh merí amánat kí us din tak hifázat kar

saktá hai.'' 2 Tim. 1: 12. Jab rúhání zindagí púre andáze kí ho, to aise tawakkul kí 'ádat qáim ho játí hai. Ḵhudáwand kí maujúdagí, jis ká wa'da húá, har waqt pahchání nahín játí. Ba'z auqát, goyá na wuh dikhái detá, na us kí áwáz suní játí, aur na koí ishára hai, ki wuh sáth hai. Tab ímán ká kám hai, ki diye húe wa'de par qáim rahe. Us wa'de kí takmíl insán ke dekhne, sunne, yá kisí isháre kí pahchán par munhasir nahín hai. Ḵhudáwand kí wafádárí kámil hai, aur wuh apne kisí wa'de ko ṭál nahín saktá hai. Us par goyá táríkí men tawakkul karne se ímán ko baṛí qúwat aur rúhání zindagí ko ḵháss taraqqí hásil hotí hai. Kisí dúsrí ráh men aisí taraqqí nahín mil saktí hai. Tawakkul kí dúsrí ázmáish yih hai, ki ba'z auqát Ḵhudá du'áon ke jawáb dene men der kartá hai. Jahán tak Ḵhudá aisí der kare ma'qúl sabab se hotí hai. Lekin der karne ká sabab wuh apne farzandon par záhir nahín kartá. Aisí hí hálat men ímán kí taraqqí kí ḵháss súrat hai. Haqíqat men wuh hamesha 'ain waqt par apne wa'don ko púrá kartá hai. Azmáishon ke darmiyán sabr ke sáth Ḵhudá ká muntazir rahná qawí ímán kí ḵháss shart hai. Ḵhudá par har waqt tawakkul rakhná muhabbat kí qúwat se ta'alluq rakhtá hai. Wuhí ímán hai jo muhabbat kí ráh se asar kartá hai. Gal. 5: 6. Insán kí rúh kí tínon baṛí qúwaton se, ya'ne 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaton se ímán ta'alluq rakhtá hai.

4. *Insán kí rúh men, jab ásmání zindagí hásil ho, kaun sí aur báten ímán se ḵháss ta'alluq rakhtí hain?*

Ímán láne meṉ bani Ádam Ḳhudá kí sunkar naját aur ásmán kí bádsháhat kí mirás ko qabúl karke apná kar lete haiṉ. Ímán ká sárá kám ádmíoṉ kí ráh hí meṉ anjám pátá hai. Naját-yáfta rúhoṉ meṉ ímán ke siwá ba'z aur báteṉ miltí haiṉ jo goyá us kí dost aur madadgár ṭhahartí haiṉ Jaisá zikr ho chuká tauba kí ḳhúbíáṉ Ḳhudá ke farzandoṉ meṉ qáim rahtí haiṉ. Wuh sab ke sab ímán kí kámyábi aur fathmandí ke bá'is hotí haiṉ. Par aur báteṉ bhí haiṉ jo goyá ímán kí hamsafar aur ham-ḳhidmat hotí haiṉ. Un ke bagair ímán ke kám meṉ zarúr ḳhalal pahuṉchtá. Zail kí bátoṉ par gaur karná káfí hogá.

1. *Maḳhsúsiyat.*—Apní maḳhsúsiyat se garz hai. Ímán láne meṉ bani Ádam Ḳhudá ko mirás ke taur par apná kar lete haiṉ. Wuh Yisú' Masíh ke wasíle aur us ke sáth apne taiṉ apne farzandoṉ ko detá hai. Lekin táki Ḳhudá apnoṉ ká ḳhazána ho, zarúr hai ki wuh usí ke bhí ho jáeṉ. Naját-yáfta insán Ḳhudá ká ḳháss ḳhazána haiṉ. "Yisú' Masíh ne apne áp ko hamáre wáste de diyá, táki fidya hokar hameṉ har tarah kí bedíní se chhuṛá le, aur pák karke apní ḳháss milkiyat ke liye ek aisí ummat banáe, jo nek kámoṉ meṉ sargarm ho." Títus 2: 14. Baní Ádam apní razámandí se aur apní maḳhsúsiyat kí shart par Ḳhudá kí milkiyat ho játe haiṉ. Jis andáze tak wuh apne áp ko maḳhsús kareṉ, usí andáze tak wuh Iláhí mirás ṭhaharte haiṉ. Jaháṉ tak ádmí Ḳhudá ke ho jáeṉ, waháṉ tak wuh us ko bhí apní mirás karke le sakte haiṉ. Jab maḳhsúsiyat meṉ kamí ho, to ímán ká wuh kám jis

se Khudá apná kar liyá játá hai roká jáegá. Ímán kí khássiyat ke sabab se yih qaul haqq thahartá hai.

2. *Farmánbardárí kí niyat aur isti'mál.*—Zikr kiyá gayá, ki haqíqí tauba men shari'at par 'amal karne ká iráda jagah pátá hai. Ímán láne men bhí Yisú' ko Khudáwand aur Bádsháh jánkar ádmí qabúl karte hain. Rúhání aur akhláqí zindagí men farmánbardárí par bará zor diyá játá hai. Jab Khudá aur insán báhamí mel aur sharákat qabúl karen, to munásib aur zarúr hai ki donon kí, un ke aslí martabe aur haqq ke mutábiq, qadr aur baráí kí jáe. Khudá sárí maujúdát ká Kháliq aur Málik hai. Us ká kamál o jalál láintihá hai. Insán us ke makhlúq aur ri'áyá hain. Jab ádmí farzandon ká rishta manzúr karen to akhláqí sharí'at kí ta'míl bhí manzúr hotí hai. Rúhání zindagí kí sárí khidmat farmánbardárí kí ráh men púrí kí játí hai. Ímán se insán kí rúh Khudá ke tábi' ho játí hai. "Agar ímán a'mál ke sáth na ho, to apní zát se murda hai." Ya'q. 2: 17. Aise a'mál farmánbardárí ká izhár hain. Náfarmání bei'tiqádí hai. Akhláqí aur rúhání zindagí donon ímán se Khudá kí suhbat men guzrání játí hai. Díndárí aur nek a'mál men judáí mumkin nahín hai. Sharí'at kí takmíl Khudá kí sharákat men shámil hai. Anhoní bát hai, ki zinda aur qawí ímán farmánbardárí se judá nazar áe. Farmánbardárí goyá ímán ká watan hai.

3. *Zinda aur qawí ímán rúhání 'ilm par munhasir hai.*—Tauba kí tarah ímán Khudá ke núr men apná kám kiyá kartá hai. Ímán se Khudá aur us kí bádsháhat

ká ḳhazána rástbázon̲ kí mirás men̲ shámil hote hain̲. Lekin jis qadr Ḳhudá aur us kí bádsháhat se waqif ho jáen̲, usí qadr wuh ímán se unhen qabúl kar sakte hain̲, ki wuh us mirás men̲ jagah páen̲. Rúháni zindagí men̲ ma'rifat ke baṛháne par Pák Kalám baṛá zor detá hai. Ḳhudá ke farzand Masíh ke shágird hain̲. Shágird síkhnewále hain̲. Yih púrí zindagí madrase kí tarah hai. Is dunyá men̲ síkhne ká kám ḳhatm nahín̲ hotá hai. Yisú' 'Immanuel hokar ustád hai. Jaisí rúháni 'ilmiyat baṛhe, waise hí ímán kí taraqqi hogí. Jahálat barábar ímán ke kám ko roktí hai. Is hálat men̲ yihí Iláhí hidáyat dí játí hai, ki "Tum nádán na raho, balki Ḳhudáwand kí marzí ko samjho, ki kyá hai." Ifis. 5: 17. Isí bát kí nisbat Sulaimán ká paigám bahut beshqímat hai. "Kyá hí mubárak wuh insán hai, jis ne dánái ko páyá hai; aur wuh ádmí jis ne 'aqlmandí ko hásil kiyá. Kyún̲ki us kí saudágarí chán̲dí kí saudágarí se, aur us ká hásil chokhe sone se bihtar hai. Ki wuh la'lon̲ se ziyáda mahangmolí hai, aur sárí chízen̲, jin kí ḳhwáhish tú rakh saktá, us ke barábar nahín̲ hai." Ams. 3: 13-15. Dánái is liye beshbahá hai, ki us kí maujúdagí se ímán láiq mauqa' pátá hai, ki apne baṛe kám ko anjám de.

4. *Zinda aur qawí ímán du'á se ḳháss ta'alluq rakhtá hai.*—Du'á hí kí ráh men̲ insán Ḳhudá se milte aur us se sharákat aur rifáqat rakhte hain̲. Isí ráh men̲ bádsháhat ká ḳhazána hásil hotá aur kám átá hai. Zail kí báton̲ se záhir hogá, ki du'á se ímán kaisí barí madad pátá hai.

(1) *Haqíqí du'á Khudá se sharákat hai.*—Yihí us kí khássiyat hai. Khudá khud goyá wuh khazána hai jo samajhdár rástbáz du'á men mángte hain. Aur rúhání ni'maten káfí nahín hain. Jab mauqa' pákar Khudá apne taín kisí ko de, to pánewále kí khushí púrí hogí. Us du'á men jo ímán ke sáth mángí jáe díndár kháss taur par apne taín Khudá ko dete hain, aur usí ko apní mírás jánkar qabúl kar lete hain. Du'á kí zindagí men goyá yih mubárak len den kiyá játá hai. Wuh sharákat o rifáqat jo yún hásil hotí hai najátyáfton kí zindagí hai. Sach hai ki aisí zindagí ímán se hásil kí játí hai, aur yih bhí sach hai ki aisí sharákat aur rifáqat goyá ímán ká watan hai. Usí kí hawá aur roshní men wuh zinda aur qawí rahte húe apne bare kám ko anjám detá hai. Du'á hí ke khet men ímán kí fasl púrí hotí hai.

(2) *Du'á men Khudá se wuh wáqifiyat aur us kí wuh pahchán hásil hotí hai jo púre andáze ke ímán kí shart hai.*—Haqíqí du'á men Khudá ke farzand us ke sáth sáth chalte hain. Sáth sáth chalne se wuh zarúrat ke mutábiq us ko jánte aur pahchánte hain. Shurú' men ímán ká kám is wajh se mushkil hai, ki Khudá kamí ke sáth jáná játá hai. Wuh goyá ajnabí ki tarah thahartá hai, aur ajnabíon se ímán kam ta'alluq rakhtá hai. Jab Khudá kí láiq pahchán ho, to ímán ká sárá kám ásán ho játá hai. Du'á hí kí zindagí men Khudá apne áp ko apnon par jaisá ki cháhiye záhir kar saktá hai. Tab hí ímán kí fathmandí aur kámyábí aur phaldárí púrí ho sakegí.

(3) *Du'á ke jawáb men Khudá ímán kí qúwat ko baṛhá detá hai.*—Khudá se darkhwást karná munásib aur farz hai, ki ímán qawí aur kámyáb kiyá jáe. "Main i'tiqád rakhtá hún, tú merí bei'tiqádí ká 'iláj kar." Mar. 9: 24. "Hamáre ímán ko taraqqí de." Lúqá 17: 5. Khudá aisí darkhwásten sun sunkar jawáb detá hai. Bahuton ke tajribe men madad yún hásil húí, aur ímán ká andáza baṛháyá gayá.

5. *Ímán kí zindagí men 'ájizí aur farotaní kí zarúrat hai.*—Farotaní apní rúhání garíbí aur kangálí kí pahchán ká phal hai. Farotaní men baní Ádam apne áp ko khálí bartan kí mánind dekhte hain, aur taiyár hote hain ki Khudá kí ma'múrí se serí aur ásúdagí hásil karen. Wuh hájatmandí jo farotaní men jání játí hai Khudá kí qabúliyat kí taiyárí hai. Wuh qabúliyat ímán se hotí hai. Jab insán apní samajh men rúhání taur par ásúdahál hon, to zarúrat ke rafa' karne ke liye Khudá se kám na hogá. "Mubárak hain wuh jo dil ke garíb hain; kyúnki ásmán kí bádsháhat unhín kí hai." Matí 5: 3. Dil kí aisí garíbí men bádsháhat ke khazáne kí hájat bhí pahcháni játi, aur ásmáni mírás ká baṛá ishtiyáq paidá hotá hai. Dil kí yih garíbi bádsháhat kí qabúliyat kí taiyárí hai. Yúnhín farotaní aur 'ájizí se ímán ko baṛí madad pahunchátí hai. Wuh goyá zindagi bhar qawí aur fathyáb ímán kí baṛí khidmat kartí hai. Jab ímán se rúhání daulatmandí aur ásúdahálí hásil bhí ho, to farotaní baní rahegí, kyúnki sárí ni'maten Khudáwand hí kí taraf se hain, aur jo fakhr kiyá jáe usí se ta'alluq rakhegá.

BÁB XIV.

Gunáhon ki mu'áfí.

1. *Dín i 'Íswí men gunáhon kí mu'áfí par kis qadr zor diyá játá hai?*

Dín i 'Íswí men gunáhon kí mu'áfí kí ta'lím bunyádí hai. Mu'áfí ko hásil karná rúhání makhlasí ko hásil karná hai. "Ham ko us men us ke khún ke wasíle se makhlasí, ya'ne qusúron kí mu'áfí, us ke us fazl kí daulat se hásil hai." Ifis. 1: 7. Mu'áfí Yisú' kí maut se kháss ta'alluq rakhtí hai. Us ká baháyá húá khún us kí beshbahái ká izhár hai. Khudá ke sámhne wuh aisí barí qímat ke láiq giní játí hai. Usí kí tahsíl kí ummed se tauba kí játí aur ímán se Munjí qabúliyat pátá hai. Gunáhon kí mu'áfí pákar baní Ádam ásmán ke sáre khazáne par qábiz ho sakte hain. Mu'áf kiye húon se Khudá bihtarí aur ásúdahálí kí koí chíz dareg na karegá. Mu'áfí akelí ráh hai jis se insán gunáh ke anjám se rihái pá sakte hain. Kitní hí sazá kyún na dí jáe, qusúrwárí baní rahtí hai. Wuh gunáh jo bakhshá na gayá Khudá ke behadd fazl ke sab darwázon ko band kar detá hai. Jab yihí ni'mat 'ináyat ho, to bádsháhat kí báqí mírás dí já saktí hai. Pák Nawishton kí sáf ta'lím ke khiláf hai, ki koí gunáhon kí mu'áfí ko radd karke apne a'mál ke natíjon se bach saktá hai. "Ádmí jo kuchh botá hai, wuhí kátegá." Gal. 6: 8. Mu'áfí se báhar Khudá kí saltanat men yihí qá'ida murawwaj aur qáim hai.

2. *Kin dalílon se sábit hai, ki Khudá gunáhon ko mu'áf kartá hai?*

1. *Pák Nawishton kí shahádat se.*—Is ta'lím par Muqaddas Kitáb sáf gawáhí aur kháss zor detí hai. "Aur Khudáwand Músá ke áge se guzrá aur pukárá: Khudáwand, Khudáwand Khudá, rahím aur mihrbán, qahr men dhımá, Rabb ul faiz o wafá, hazár pushton ke liye fazl rakhnewálá, gunáh aur taqsír aur khatá ká bakhshnewálá." Khur. 34: 6, 7. Yih pukár kull insán ke liye hai, jab mu'áfí kí zarúrí sharten púrí kí jáen. "Ai merí ján, Khudáwand ko mubárak kah...Wuh terí sárí badkárion ko bakhshtá hai." Zab. 103: 1, 3. "Ab áo, ki ham hujjat karen, Khudáwand kahtá hai: agarchi tumháre gunáh qirmazí hon, par barf kí mánind safed ho jáenge; aur harchand wuh argawání hon, par ún kí tarah ujle honge." Yas. 1: 18. "Wuh jo sharír hai, apní ráh ko tark kare, aur badkirdár apne khiyálon ko, aur Khudáwand kí taraf phiren, ki wuh kasrat se mu'áf karegá." Yas. 55: 7. "Main un kí badkárí ko bakhsh dúngá, aur un ke gunáh ko yád na karúngá." Yar. 31: 34. "Betá, tere gunáh mu'áf húe." Mar. 2: 5. "Yisú' Masíh ko Khudá ne Málik aur Munjí thahrákar, apne dahne háth se sarbuland kiyá, táki Isráel ko tauba kí taufíq aur gunáhon kí mu'áfí bakhshe." A'mál 5: 31. "Agar ham apne gunáhon ká iqrár karen, to wuh hamáre gunáhon ke mu'áf karne aur hamen sárí nárástí se pák karne men sachchá aur rást hai." 1 Yúh. 1: 9. Insán kí bihtarí ke liye gunáhon kí mu'áfí kí bábat Khudá kí taraf se

tahqíq khabar zarúr thí. Pák Nawishton ke beshumár aur sáf paigámon se aisí tahqíq khabar kasrat ke sáth hásil hotí hai. Un men se chand áyaten pesh kí gaí hain. Wuh namúne ke taur par káfí hongí. Shahádat kí zarúrat khúb rafa' kí gaí hai.

2. *Yisú' Masíh ká kafára kháss dalíl hai, ki Khudá gunáhon ko mu'áf kartá hai*—Yisú' ke ján dene aur phir zinda hone se kháss garz yihí thí, ki baní Ádam ke gunáh miṭáe jáen, aur wuh naját ke wáris kiye jáen. "Khudáwand Yisú' hamáre qusúron ke liye hawále kar diyá gayá, aur hamáre rástbáz ṭhaharne ke liye jiláyá gayá." Rom. 4: 25. Yih ta'lím ki wuh hamáre gunáhon ke liye múá Nae 'Ahd-náme men kamál zor ke sáth dí játí hai. "Yisú' Masíh ne hamáre gunáhon ke liye apne áp ko de diyá." Gal. 1: 4. "Masíh áp hamáre gunáhon ko apne badan par liye húe salíb par chaṛh gayá, táki ham gunáhon ke i'tibár se markar rástbází ke i'tibár se jíen; aur usí ke már kháne se tum ne shifá pái." 1 Pat. 2: 24. "Masíh hamáre gunáhon ke liye múá." 1 Kur. 15: 3. Masíh i maslúb hí thá jise Khudá Báp ne Málik aur Munjí ṭhahrákar apne dahne háth se sarbuland kiyá, ki Isráel ko tauba kí taufíq aur gunáhon kí mu'áfí bakhshe. Jab Pák Kalám kí gawáhí ke mutábiq da'wá haqq ṭhahartá hai, ki Yisú' múá aur phir zinda húá, to tamám baní Ádam ke liye gunáhon kí mu'áfí Khudá kí ni'maton men shámil hai, kyúnki aisí mu'áfí kí kháss garz se Yisú' ne wuh tajriba qabúl kiyá.

3. *Beshumár díndáron ne gunáhon kí mu'áfí*

ká tajriba hásil kiyá hai.—Barí kasrat ke sáth aise tajribe kí shahádaten miltí hain. Baibal ke bayánát men is tajribe kí gawáhí khúb mundarj húí. "Agarchi tú mujh se nákhush thá, par terá gussa utar gayá, aur tú ne mujhe tasallí dí." Yas. 12: 1. "Tú ne merí badzátí ke gunáh ko bakhsh diyá." Zab. 32: 5. "Púrab pachchhim se jitní dúr hai, utni dúr tak us ne hamárí khatáon ko ham se judá kiyá." Zab. 103: 12. "Tú ne mere sáre gunáhon ko apní píth ke píchhe phenk diyá." Yas. 38: 17. "Ham Masíh men gunáhon kí mu'áfí páte hain." Ifis. 1: 7. Khudá mu'áfí dekar us kí nisbat ágáhí aur waqifiyat bakhshtá hai. "Ham ne wuh Rúh páyá jo Khudá kí raraf se hai; táki un chízon ko jánen jo Khudá kí taraf se hamen 'ináyat húín" 1 Kur. 2: 12. Un dí húí chízon men gunáhon kí mu'áfí shámil hai, aur us ká martaba bahut bará hai. Har zamáne men is mubárak tajribe ke gawáh kasrat ke sáth milte hain. Mu'áfí aur us kí pahchán tamám farzandán i Khudá kí beshbahá mírás men shámil hai. Aison kí shahádat men subút ma'qúl aur káfí hai, ki Khudá mu'áfí bakhshtá, aur mu'áf kiye húon ko apní sharákat aur rifáqat men qabúl kar letá hai.

4. *Rúhání zindagí kí haqíqat aur khássiyat se ma'qúl subút miltá hai, ki Khudá gunáhon ko bakhsh detá hai.*—Aslí aur haqíqí díndárí nai aur pák aur ásmání zindagí hai. Us zindagí men Khudá kí sí akhláqí aur rúhání khaslaten insán kí haisiyat ke muwáfiq pái játí hain. Khudá se sharákat rakhte húe wuh zindagí basar kí játí aur kamál tak pahunchtí hai. Wuh Khudá

kí bádsháhat se mel o muwáfiqat rakhtí hai. Ḵhudá hí meṉ us zindagí kí sukúnatgáh aur watan páyá játá hai Apní ḵhássiyat ke sabab se wuh zindagí apne andáze ke mutábiq gunáh se nafrat aur muḵhálifat rakhtí hai. Wuh ádmí jo is tarah rúhání taur par zinda haiṉ apní is mubárak zindagí se wáqif hote haiṉ. 'Aql se ba'íd hai ki kisí meṉ aisí Iláhí zindagí maujúd ho, aur ki wuhí shaḵhs gunáhoṉ kí mu'áfí se mahrúm rahtá ho. Roshanzamír logoṉ ke darmiyán gunahgárí kí hálat bhí baḵhúbí pahchání játí hai. Pahchání húí gunahgárí kí hálat dúr mulk kí tarah hotí hai jahán rúheṉ goyá bhúkh se martí haiṉ. Rúhání zindagí Báp ke ghar meṉ basar kí játí, aur sirf mu'áf kiye húe farzand us ghar meṉ dáḵhil ho sakte haiṉ. Jab rúhání taur par Ḵhudá ke ghar meṉ díndároṉ kí sukúnat qáim húí, to is se sáf záhir aur sábit hai ki sáre gunáh mu'áf hokar miṭáe gae haiṉ. Jab aisí dalíleṉ iṇsáf ke tarazú meṉ tolí jáeṉ, to mu'áfí ke imkán ke munkir lájawáb hote haiṉ.

3. *Gunáhoṉ kí Iláhí mu'áfí meṉ kaun se fawáid shámil haiṉ?*

1. *Jab gunáhoṉ kí Iláhí mu'áfí hásil ho, to un kí nisbat sárí jawábdihí miṭáí játí hai.*—Aise gunáh Ḵhudá kí píṭh ke píchhe pheṉke gae haiṉ. Púrab pachchhim se jitní dúr hai, utní dúr tak wuh judá kiye gae haiṉ. Wuh sumundar ke gahrápe meṉ ḍubáe gae haiṉ. Wuh dháṉpe aur miṭáe gae haiṉ. Wuh Ḵhudá kí nazar aur yád se játe rahe. Wuh us ke sámhne aise haiṉ, ki goyá kabhí kiye na gae. Háṉ, muqaddas aur rástbáz

insán baṛe ranj aur sharmindagí ke sáth áp puráne gunáhoṇ ko zarúr yád kareṇge, par Ḳhudá kí dargáh meṇ mu'áf kiye húe unhíṇ ki mánind haiṇ jo nárástí meṇ kabhí giriftár na húe. Wuh aisoṇ hí kí sí qabúliyat páte haiṇ, aur Ḳhudá se wuh berok sharákat aur rifáqat rakhte haiṇ. Unheṇ sazá ká andesha aur ḳhatra mutlaq nahíṇ hai. Sirf usí hálat meṇ un ke liye sazá kí súrat phir hogí, ki wuh dobára náfarmání aur najásat meṇ giriftár ho jáeṇ. "Ḳhudá ke barguzídoṇ par kaun nálish karegá? Ḳhudá wuh hai jo un ko rástbáz ṭhahrátá hai. Kaun hai jo mujrim ṭhahráegá?" Rom. 8: 33, 34. Iláhí mu'áfí gunáh ke sáre natíjoṇ se kámil riháí hai.

2. *Iláhí mu'áfí se sárá haqq jo begunáhí kí hálat meṇ miltá hai bahál kiyá játá hai.*—Musrif beṭe kí tamsíl se mu'áf kiye húoṇ kí bábat baṛí beshqímat ta'-lím hásil hotí hai. Jab tauba kí ráh se wuh báp ke ghar lauṭ áyá, to us kí qabúliyat 'ajíb húí. Dauṛkar báp us se já milá. Gale lagá lagákar us ke bahut bose liye. 'Umda se 'umda jáma use pahináyá gayá. Háth ke liye aṇgúṭhí aur páṇw ke liye júte 'ináyat húe. Us ke wápas áne se baṛí ziyáfat meṇ behadd ḳhushí manáí gaí. Shádmání ke záhir karne meṇ 'umda 'umda bájoṇ kí áwáz ke sáth házirín 'arse tak náchte rahe. Wuh áyá ki naukar kí jagah máṇge, magar aslí beṭe aur wáris ká martaba aur wirsa us ko baḳhshá gayá. Yúṇhíṇ Ḳhudá apní bádsháhat aur ghar meṇ mu'áf kiye húoṇ se bartáo kartá hai. Un kí mírás kí beshbahái hisáb se báhar hai, aur wuh abad ul ábád játí na rahegí.

4. *Jab gunáh ke karne se jism ko nuqsán pahunche, to Iláhí mu'áfí se kaun se fawáid hásil hote hain?*

'Ámm fahm hai, ki ba'z gunáh tarah tarah ke marz aur jismání nuqsán ke bá'is hote hain. Aisí báton kí nisbat gunáhon kí mu'áfí se zail ke natíje hásil hote hain.

1. *Ba'z auqát aisí kharábion se púrí riháí miltí hai.*—Masíh ne bár bár mu'áfi ke sáth jismání shifá bakhshí. Tamám zamánon men yih dekhne men áyá, ki gunáh kí mu'áfí pákar ádmíon kı burı burí khwáhishen aur ragbaten dúr kí játí hain, yá un ká zor torá játá hai. Maslan nashe kı chízon kí wuh khwáhish, jab gálib rahí, miṭáí gaí, yá us ká zor yahán tak ghaṭáyá gayá ki un par gálib áná mumkin húá. Shahwat kí nisbat beshumár logon ne aisí hí riháí hásil kí. Burí burí 'ádaten, jo jism se ta'alluq rakhtí hain, Khudá ke fazl aur Rúh ul Quds kí qudrat se maglúb húín, aur un ká ráj khatm húá.

2. *Wuh musíbaten jo peshtar gunáh kí sazá men shámil thín rúhání fáide ke bá'is ho játí hain.*—Gunáh se hál kí zindagí men bhí bahut sı sazá miltí hai. Ba'z badíon se barason tak sakht 'azáb hásil hotá hai. Ba'z-auqát gunáhon kí mu'áfí kí wajh se aisá dukh dúr nahín hotá. Lekin gunáhon ke miṭáne se goyá aise dukh kí khássiyat 'ajíb taur par badal játí hai. Iláhí paigám yih hai, ki "Sab chízen Khudá se muhabbat rakhnewálon ke liye milkar bhaláí kartí hain." Rom. 8: 28. Wuh 'azáb jo gunáhon ke sabab se peshtar bhejá gayá, mu'áf kiye húon ke liye in "sab chízon" men shámil hain.

Wuh "hamárí dam bhar kí musíbat" men jagah pátá hai, jo "hamáre liye azhadd bhárí aur abadí jalál paidá kartí játí hai." 2 Kur. 4: 17. Aisí hálat men us puráne dukh kí khidmat badalkar a'lá aur mufíd hotí hai. Áyanda fáide ká liház karke rástbáz apní aisí musíbat kí bardásht kar sakte hain.

3. *Aisá sárá dukh hál kí zindagí ke sáth khatm hogá.*—Mu'áf kiye húon ke musíbatzada jism jald apní abadí makhlasí hásil karenge. Jab 'álam i bálá men dakhl hásil ho, to sárá dukh chhorá jáegá. Tab Yisú' kí dúsrí ámad ke waqt qiyámat ká jalálí badan bakhshá jáegá. "Yisú' Masíh hamárí pasthálí ke badan kí shakl badalkar, apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Aisí ummed kí ráh men dukh ká sahná ásán ho játá hai.

5. *Kaun sí dalílon se sábit hai, ki gunáhon kí mu'áfí kí ta'lím se dunyá men badí ke barh jáne ká andesha nahín hai?*

Mu'áfí kí ta'lím kí nisbat ba'z i'tiráz karte hain, ki us se badí ke barhne ká khatra hai. Jab rihái mil sake, to ádmí gunáh karne se kyún daren? Zarúr mumkin bát hai, ki mu'áfí kí ta'lím us se jo bátil hai miláí jáe, aur tab ziyáda badí ká andesha ho. Lekin zail kí báton se záhir aur sábit hogá, ki jab gunáhon kí mu'áfí kí haqíqí ta'lím qabúl kí jáe, to us men aise khatre ká pata bhí na milegá.

1. *Gunáhon kí mu'áfí Masíh kí maut ká phal hai.*—Mu'áfí kí qímat Yisú' kí undelí húí ján hai.

Khudáwand kí qurbání se gunáh kí behadd kharábí záhir kí játí hai. Mu'áfí goyá Yisú' kí salíb ke níche bakhshí játí hai. Mumkin na hogá, ki koí aisí hálat men mu'áfí ko qabúl kar ke phir gunáh kí ráh men jáe aur us men giriftár honá halkí bát samjhe. Is ke 'aláwa agar koí mu'áfí pákar aur ján bújhkar phir gunáh men rahná manzúr kare, to badí kí jawábdihí se wuh rihái jo hásil húí thí mauqúf hogí, aur peshtar kí tarah balki bahut baṛhkar wuh taqsírwár aur mujrim ṭhahregá. Wuh Iláhí qabúliyat jo hásil húí thí játí rahegí. Us ke liye Khudá kí dargáh ká darwáza band hogá. Aisí qabúliyat wafádárí aur farmánbardárí par munhasir rahtí hai. Wuh jo mu'áfí pákar gunáh ke mulk men wápas jáe bágí ṭhahregá.

2. *Gunáhon kí mu'áfí kí taiyárí kí ráh haqíqí tauba hai.*—Jab tak tauba kí khúbián kisí men qáim rahen, tab tak wuh phir gunáh karná manzúr nahín kar saktá hai. Tauba men gunáh kí sachchí pahchán páí játí hai. Jánnewále jald gunáh men nahín játe hain. Gunáh ke sabab se tauba men baṛí gamginí miltí hai. Aise gamgín badí kí ráh men dákhil honá kis tarah manzúr karen? Tauba men gunáh se baṛí nafrat aur mukhálifat bhí hotí hai. Aisí hálat men gunáh ko phir pasand karná 'aql ke khiláf hogá. In báton ke 'aláwa tauba men baṛe se baṛá amr yihí hogá, ki us men hamesha ke liye tábi'dárí aur farmánbardárí kí ráh qabúl kí játí hai. Gunáh karne kí nisbat Yisú' Masíh hí ká sá iráda qabúliyat pátá hai. Phir badí kí ráh men dákhil honá apní

tauba ko jhuṭhláná hai. Aisí hálat meṉ mumkin nahíṉ hai, ki gunáhoṉ kí mu'áf kí haqíqí ta'lím dunyá meṉ ziyáda badí ká bá'is ho.

3. *Gunáhoṉ kí mu'áfí ímán kí ḳháss shart par miltí hai.*—Ímán láne meṉ Masíh Málik aur Munjí máná játá aur qabúl kiyá játá hai, ki dil aur zindagí meṉ abad ul ábád bádsháhí kare. Us par púrá bharosa aur takiya kiyá játá hai, ki gunáh se bacháe rakhe, aur rástbází aur pákízagí kí ráh meṉ aḳhláqí kámiliyat aur ásmání jalál tak pahuṉcháe. Mumkin nahíṉ hai, ki koí ímán rakhte húe gunáh kí ráh ko phir qabúl kare. Jab ímán se mu'áfí hásil hotí aur qáim rahtí, to mumkin nahíṉ hai ki us kí sachchí ta'lím dunyá meṉ ziyáda badí ká bá'is ho.

4. *Gunáhoṉ kí mu'áfí ke sáth baní 'Ádam ko rúhání aur ásmání zindagí dí játí hai, aur gunáh karná us zindagí kí ḳhássiyat ke ḳhiláf hai.*—Áne-wále báb meṉ us zindagí ká bayán kiyá jáegá. Usí kí bábat Pák Kalám kí yih gawáhí hai. "Jo koí Ḳhudá se paidá húá hai, wuh gunáh nahíṉ kartá, (ya'ne 'adú ke taur par); kyúṉki us ká tuḳhm us meṉ baná rahtá hai, balki wuh gunáh kar hí nahíṉ saktá, kyúṉki Ḳhudá se paidá húá hai." 1 Yúh. 3: 9. Ḳhudá se paidá hokar insán us kí rástbází aur pákízagí meṉ sharík hote haiṉ, aur aisí pák zindagí basar karte húe wuh gunáh nahíṉ kar sakte haiṉ. Yih Iláhí zindagí mu'áfí ke sáth dí játí hai, aur is se záhir hai ki gunáhoṉ kí mu'áfí kí sachchí ta'lím se dunyá meṉ badí nahíṉ baṛhtí hai.

5. *'Agar mu'áfí pákar koí phir gunáh men giriftár ho, to pichhlá hál pahle se badtar hogá.*—Jab gunáh miṭáyá jáe to ádmí ziyáda Iláhí núr aur bihtar samajh páte hain. Jab aisı hálat men gunáh kiyá jáe, to wuh gunáh ziyáda burá ṭhahartá hai. "Jab wuh Khudáwand aur Munjí Yisú' Masíh kí pahchán ke sabab dunyá kí álúdagíon se chhuṭkar, phir un men phanse, to un ká pichhlá hál pahle se badtar húá. Kyúnki rástbázi kí ráh ká na jánná un ke liye us se bihtar hotá, ki use jánkar us pák hukm se phir játe, jo unhen sonpá gayá thá." 2 Pat. 2: 20, 21. Aison ke liye ásán hai, ki náummedı hí kí hálat men pahunchen. "Kyúnki jin logon ke dil ek bár roshan ho gae, aur wuh ásmání bakhshish ká mazá chakh chuke, aur Rúh ul Quds men sharík ho gae, aur Khudá ke 'umda kalám aur áyanda jahán kí qúwaton ká záiqa le chuke, agar wuh bargashta ho jáen, to unhen tauba ke liye phir nayá banáná ná-mumkin hai, is liye ki wuh Khudá ke Beṭe ko apní taraf se dobára salíb dekar 'alániya zalíl karte hain." 'Ibr. 6: 4-6. Jab Khudá ne bár bár wuh khatra záhir kiyá, jo gunáh men phir lauṭne se ta'alluq rakhtá hai, to mumkin nahín hai ki mu'áfí kí sachchí ta'lím se ziyáda badí ká andesha ho.

6. *Mu'áf kiye húe logon kí akhláqí zindagí se sábit hai, ki yih ráe bátil aur be-bunyád hai.*—Tamám haqíqí Masíhí da'wá karte hain, ki hamáre gunáh bakhshe gae. Sárí dunyá ke sámhne un kí díndárí aur rástbází aur nekchalní záhir hai. Naját kí gawáhí de dekar un kí shahádat un kí zindagí se sachchí ṭhahartí hai.

Agar koi zabán se aisí gawáhi de, aur a'mál se us gawáhi ko jhuṭhláe, to jáná játá hai ki wuh Masih se judá hai. Mu'áf kiye húon ko Iláhí fazl miltá hai ki pák zindagí ko basar karen.

BÁB XV.

Naí Paidáish.

1. *Naí Paidáish kí khássiyat kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Baní Ádam men naí paidáish wuh andarúni tabdílí hai jis se wuh Khudá ke rúhání farzand hokar zát i Iláhı men sharákat páte aur us kı súrat par banáe játe hain. 2 Pat. 1: 4; Ifis. 4: 24; Gal. 3: 10. Nai paidáish se insán kí rúh ko koí naí qúwat nahín miltí, par maujúda qúwaten 'ajíb martaba aur liyáqat pátí hain. Un qúwaton kí barí tabdílí par gaur karná munásib hai.

1. *'Aql kí qúwat tabdíl hokar Iláhí sharákat aur rifáqat se Khudá aur us kí bádsháhat ká 'ilm aur pahchán pátí hai.*—Insán kı paidáish ká yihí maqsad thá, ki wuh apne Khudá ko jánen aur un ká isti'mál karte húe rúhání saltanat kí ashyá se wáqif hon. Jism aur jismání dunyá men chandroza sukúnat bakhshí gaí, ki 'álam i bálá aur ásmání mirás ke liye tarbiyat aur taiyárí hásil ho. Jism ko hawás i khamsa 'ináyat húe ki un ke isti'mál se jismání chízen jání jáen aur kám men áen. Yúnhín goyá naí paidáish pákar ádmíon kí rúhen nae taur se aise hawás pátí hain, ki ásmaní aur rúhání wujúdon aur chízon se wáqifiyat hásil ho, aur un se zarúrat ke bamújib kám húá kare. Shurú' men zarúr aise rúhání hawás insán ko 'ináyat húe, par gunáh kí ámad

aur asar se wuh yahán tak murde se aur bekár hue, ki apní a'lá khidmat ko wuh púrá na kar sake. Jo liyáqat un men báqí rahí káfí na thí ki chhoṭí se chhoṭí rúhání ihtiyáj ko rafa' kar sake. Gunáh kí hálat men insán kí rúhen aisí hain jaise wuh ádmí jin ke hawás i khamsa marz ke sabab se yahán tak kamzor húe ki apne baṛe kám ko púrá nahín kar sakte hain. Gunáh kí hálat men baní Ádam nafsání hain, aur wuh Rúh kí báten nahín samajh sakte hain. Wuh un ke nazdík bewuqúfí kí báten hain. 1 Kur. 2: 14. Naí paidáish men goyá yih rúhání hawás shifá páte hain. Tab hí Rúh kí aur ásmán kí báton se wuh kám ho saktá hai jis se andarúní hájaten rafa' hon aur serí aur ásúdagí ká tajriba mile. Insán kí 'aql sihhat aur naí zindagí pákar Iláhí aur ásmání 'ilm ká khazána jama' kar saktí hai. Khudá ke aise farzand shágird yá síkhnewále hain, aur wuh 'irfán jise wuh hásil karte niháyat beshqímat hai. Unhen aise púre taur par pahchánná hogá jaise wuh pahcháne játe hain. Rúh kí wuh tabdílí jis se jánne ká aisá tajriba mumkin ho 'ajíb aur jalálí hai.

2. *Naí paidáish se insán kí marzí apní a'lá khidmat ke liye liyáqat aur taiyárí pátí hai.*—Zikr ho chuká, ki insán kí rúh kí qúwaton men marzí hukmráni ke liye paidá kí gaí. Jab Khudá kí marzí púrí ho, to wuh ṭhahráe húe 'iláqe men apne Kháliq ke liye bádsháhí karegí. Maujúda chízon aur báton men se ba'zon ko pasand aur ba'zon ko radd karte húe wuh apne baṛe kám ko anjám detí jáegí Yúnhín us kí bádsháhí karne

se ásúdahálí hásil hogí. Jab insán kí marzí kí hukmráni durustí ke sáth ho to cháhiye ki wuh Ḳhudá kí marzí ke tábi' rahe. Us kí pasand kí húí báten pasand kí jáen, aur us kí radd kí húí báten radd hon. Jab gunáh kí ámad aur asar wáqi' húá, to insán kí marzí kí qúwat kamzorı aur láchári aur ḳharábi men giraftár ho gaí. Wuh ab paidáish se goyá gulám aur qaidí hai. Gunáh karná Ḳhudá se dúr rahná aur us kí marzi ko radd karná hai. Jab kisí bát men bhí Ḳhudá kí marzi kí koi bát pasand ke láiq ma'lúm ho, to insán kí marzi men zor nahín hai ki us par 'amal kare. Nafsániyat men insán kí marzí saḳht marz kí si hálat men hai. Nek irádon kí takmíl mumkin nahín hai. Nek a'mál us kí táqat se báhar hain. Naí paidáish se marzí kí qúwat shifá aur zor pátí hai. Aisí tabdílí miltí hai, ki Ḳhudá kí pasand kí húí báten qabúliyat pá saktí hain, aur wuh jo use nápasand hon radd kı jáen. Yún tabdíl hokar insán kí marzí Ḳhudá ke tábi' rahtı aur usi ke liye bádsháhí kartí hai. Ásmán kí bádsháhat ke andar us ká sárá iḳhtiyár kám átá hai. Insán kí marzı kí aisí tabdílí aur naí zoráwarí kí nisbat Pák Kalám men bahut zikr miltá hai. "Main apná Rúh tum men ḍálúngá, aur main aisá karúngá ki tum merí sunnaton par 'amal karoge aur tum mere hukmon ko hifz karoge aur unhen bajá láoge." Hiz. 36: 27. "Main apní sharí'at un ke andar rakhúngá, aur un ke dil par use likhúngá; aur main un ká Ḳhudá húngá, aur wuh mere log honge." Yar. 31: 38. Jab yih mubárak tabdílí hásil ho; to yih qaul mumkin hai, ki "Ai

mere Khudá, main terí marzí bajá láne par khush hún." Zab. 40: 8. Jab yún Khudá kí marzí se mel hásil húá, to yih Iláhí paigám diyá játá hai, ki "Main tujhe bahut chízon ká mukhtár banáúngá." Matí 25: 31.

3. *Naí paidáish pákar insán kí muhabbat kí qúwat Khudá aur us kí bádsháhat ko mírás men pátí hai.*—Muhabbat hí men rúhání zindagí kí beshbaháı ká bhed páyá játá hai. Khudá ke farzandon men us ká asar niháyat hí mubárak hotá hai. Báp, Betá aur Rúh ul Quds us ká kháss khazána hai. Gunáh kí gulámí aur qaid men insán kí wuh muhabbat jo Khudá ke liye hai dunyáwí aur jismání ashyá ke darmiyán apná guzárá kartí hai. Wuh us hálat men Khudá se mutlaq muwáfiqat nahín rakhtı. Wuh us ke sakht mukhálifon men rahtí hai. Lekin Khudá se judá aur badí aur najásat men mubtilá hokar wuh har tarah kí khushhálí se mahrúm hai. Us kí aisí hálat men kamál abtarí aur kharábí páí játí hai. Wuh qaid aur gulámí men bahut ních aur kamína hotí hai. Us kí koí bhí khúbí nahín bachtí. Use qúwat bhí nahín rahtí ki lautkar phir apní aslí aur Iláhí mírás men dákhil ho jáe. Us ke liye bihtar zindagí kí koí súrat nahín hai. Naí paidáish ke páne se muhabbat kí qúwat kí berián torí játín, us kí najásat dhul játí, us ke marz se shifá miltí, aur wuh ásmání Báp ke ghar pahunchkar us se sharákat kí taiyárí aur tajriba pátí hai. Haqíqatan Rúh ul Quds ká wuh kám jis se insán kí muhabbat kí qúwat apní aslí mírás men phir dákhil hotí hai a'lá aur afzal thahartá hai. Jab insán kí rúh kí yih tín barí qú-

waten yún tabdíl hokar bahal kí jáen, aur ṭhahráí húí ḳhidmat karne lagen, to haqíqí zindagí shurú' hotí hai, aur insán kí buzurgí aur rúhání daulatmandí záhir kí játí hai.

2. *Pák Kalám men kaun sí misálon aur tashbíhon se naí paidáish ká tajriba záhir kiyá játá hai?*

1. *Naí paidáish hí ká muháwara tashbíhí hai.* —Wuh tabdílí jis ká bayán kiyá gayá isí muháware se ziyáda Masíhí tasnífát men pesh kí játí hai. Yihí misál Pák Kalám men bár bár isti'mál kí gaí. "Tumhen nae sire se paidá honá zarúr hai." Yúh. 3: 7. "Jitnon ne use qabúl kiyá, us ne unhen Ḳhudá ke farzand banne ká haqq baḳhshá, ya'ne jo us ke nám par ímán láte hain. Wuh...Ḳhudá se paidá húe." Yúh. 1: 12, 13. "Har ek jo muhabbat rakhtá hai, wuh Ḳhudá se paidá húá hai, aur Ḳhudá ko pahchántá hai." 1 Yúh. 4: 7. "Jis ká yih ímán hai, ki Yisú' Masíh hai, wuh Ḳhudá se paidá húá hai." 1 Yúh. 5: 1. "Jo koí Ḳhudá se paidá húá hai, wuh dunyá par gálib átá hai." 1 Yúh. 5: 4. "Jo koí Ḳhudá se paidá húá hai, wuh gunáh nahín kartá (ya'ne us ká 'ádí nahín hai); kyúnki us ká tuḳhm us men baná rahtá hai; balki wuh gunáh kar hí nahín saktá, kyúnki wuh Ḳhudá se paidá húá hai." 1 Yúh. 3: 8. Jismání paidáish se jismání zindagí, aur rúhání paidáish se rúhání zindagí shurú' hotí hai. Naí paidáish úpar se hai, aur naí zindagí ásmání hai. Wuh jinhon ne yih paidáish aur zindagí hásil kí hai ásmán kí bádsh////áhat kí

ri'áyá hain. Naí paidáish goyá ásmán kí bádsháhat ká darwáza hai, aur darwáze ká isti'mál zarúr hai ki baní Ádam us bádsháhat men dákhil hon. Wuh zindagí jo naí paidáish se hásil hotí hai khilqat men sab se a'lá aur afzal hai. Us ke páne se ádmí Khudá ke aslí aur haqíqí farzand hote hain. Khudá se farzand ke rishte se koí bihtar rishta hai hí nahín. Us rishte men Khudá se sharákat aur rifáqat kí púrí taiyárí pái játí hai. Naí paidáish ká muháwara to tashbíhí hai, par rúhání tabdílí aur farzandiyat ká tajriba haqíqí hai Us ko pákar baní Ádam ásmán kí bádsháhat ke wáris hote hain.

2. *Naí paidáish Masíh ká khatna kahlátí hai.*—"Usí men tumhárá aisá khatna húá, jo háth se nahín hotá, ya'ne Masíh ká khatna, jis se nafsání jism utárá gayá." Qul. 2: 11. Nafsání jism se wuh andarúní ragbat murád hai jo gunáh kí qabúliyat aur isti'mál se apne kám ko anjám detí hai. Naí paidáish se is burí ragbat ká zor torá játá hai. Us se rihái pákar insán ke dil Khudá kí taraf rujú' láte hain. Tab hí Iláhí sharákat kí árzú gálib hogí. Aise hí tajribe men Khudá ká qímatí wa'da púrá kiyá játá hai, ki "Khudáwand tere Khudá tere dil aur terí nasl ke dil ká khatna karegá, táki tú Khudáwand apne Khudá ko apne sáre dil aur sáre jí se dost rakhe, aur jítá rahe." Ist. 30: 6. Yih khatna badí kí ragbat ká 'iláj hai. Gunáh kí andarúní saltanat yúnhín dúr kí játí hai. Yúnhín ásmán kí bádsháhat kí taiyárí hásil hotí hai.

3. *Naí paidáish rúh kí qiyámat kahlátí hai.*—

"Aur us ne tumhen bhí zinda kiyá, jo apne qusúron aur gunáhon ke sabab murda the." Ifis. 2: 1. Khudá ne apne rahm kí daulat se, aur us barí muhabbat ke sabab, jo us ne ham se kí, jab qusúron ke sabab murda hí the, to ham ko Masíh ke sáth zinda kiyá." Ifis. 4: 4. 5. "Aur us ne tumhen bhí, jo apne qusúron aur jism ki námakhtúní ke sabab se murda the, us ke sáth zinda kiyá." Qul. 2: 13. "Main tum se sach sach kahtá hún ki wàqt átá hai, balki abhí hai, ki murde Khudá ke Bete kí áwáz sunenge, aur jo sunenge wuh jienge." Yúh. 5: 25. Gunáh insán ko Khudá se judá karke kharábı aur najásat men giriftár kar detá hai. Yih hálat rúhání maut hai. Aisí hálat men Khudá se muhabbat aur sharákat mumkin nahín hai. Us ko jánná aur us kí marzí par 'amal karná anhoná hai. Naı paidáish pákar baní Ádam rúhání aur akhláqí taur par dobára zinda ho játe hain. Phir zinda hokar wuh Khudá se láiq rishta aur púrá mel rakh sakte hain. Súkhí húí haddíon kí nisbat Hizqíel kí royá se mufíd ta'lım miltí hai. Hiz. 37: 1-14. Jaise badanon men hai wuh haddián miláí aur jorí gaín. Tab wuh gosht aur chamre se mulabbas kí gain. Khún bakhshá gayá, ki us kí gardish járí kí jáe aur hotí rahe. Phir un men rúhen dákhil kí gaín aur bará bhárí lashkar khará húá. Yúnhín goyá murda rúhen zinda kí játí hain, aur Iláhí suhbat, parastish aur khidmat ke liye taiyár hotí hain.

4. *Naí paidáish nae dil aur naí rúh ká páná hai.*—"Aur main tumhen ek nayá dil bakhshúngá, aur ek naí rúh tumháre andar men dálúngá, aur tumháre gosht

men se sangín dil ko nikál dálúngá, aur goshtín dil tumhen 'ináyat karúngá." Hiz. 36: 26. Insán kí rúh kí wuh hálat jo nai paidáish se hásil hotí hai mukhtalif muháwaron se pesh kí játí hai, maslan nayá insán, nayá makhlúq, naí zindagí wg. Puráne insán yá makhlúq men goyá sárá sámán maujúd to hai, jis ke isti'mál se wuh jo nayá hai paidá kiyá játá hai. Jab rupae yá ashrafíán ziyáda ghis jáen, yá kisí sabab se kharáb ho jáen, to cháhiye ki wuh ág men phir pighal jáen aur dobára sánche men dhále jáen. Tab hí wuh phir kám men á sakengí. Is tarah goyá insán kí rúhen Rúh ul Quds kí ág men pighal játí hain, aur un kí kharábí dúr kí játí aur wuh Khudá ke sánche men phir dhálí játí hain. Us ke ba'd wuh Khudá kí bádsháhat kí khidmat ke liye taiyár hotí hain. Is barí tabdílí men sangíní kí hálat játí rahtí hai. "Puráni chízen játí rahín; dekho, wuh naí ho gaín." 2 Kur. 5: 17. "Dekh, main sárí chízon ko nayá baná detá hún." Muk. 21: 5. Dil aur rúh ká nayá honá bahut barí bát hai.

5. *Naí paidáish gusl kí misál se pesh kí játí hai*,—"Us ne ham ko un kámon ke sabab naját nahín dí, jo ham ne khud kiye, balki apní rahmat ke mutábiq naí paidáish ke gusl ke wasíle se." Tít. 3: 5. Murád hai, ki naí paidáish rúhání gusl hai. "Tab tum par sáf páni chhirkúngá, aur tum pák sáf hoge: aur main tum ko tumhárí sárí gandagí se pák karúngá." Hiz. 36: 25. Insán kí rúh men akhláqí gandagí aslí báshindon kí tarah nahín hai, balki ajnabí kí mánind hai. Us kí maujúdagí aur

asar se aisá bigár paidá hotá hai jaisá jism men sakht marz se waqi' hotá hai. Us se abtarí aur tabáhi hotí hai. Rúh kí záti aur ma'múlí harakaten rokí játí hain. Jo harakaten anjám pátí hon, kharábí aur halákat se ta'alluq rakhtí hain. Naí paidáish men yih ajnabí aur jání dushman khárij kiyá játá hai. Us se rihái pákar Khudá se farzandiyat ká rishta phir bahál ho játá hai. Tab ásmán kí bádsháhat kí chízon se mel o muwáfiqat hogí. Insán kí rúh ke liye pákizagí sihhat aur khushhálí hai.

3. *Naí paidáish gunáhon kí mu'áfí se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Mu'áfí men sáre gunáhon kí jawábdihí mitái játí aur badkárion ká ma'múlí anjám mauqúf hotá hai. Khudá kí bárgáhon men muqaddason kí sí rasái aur qabúliyat hásil kí játí hai. Goyá gunáh se ma'múr zindagí ká sárá phal nest kiyá játá hai. Insán ke liye aisí mu'áfí bahut barí ni'mat zarúr hai, par wuh káfí nahín hai. Goyá darakht ká sárá phal, jo guzri faslon men paidá húá ho, bhasam ho játá hai. Us ká nám o nishán nahín rahtá. Lekin mu'áfí se darakht kí khássiyat men tabdílí nahín átí. Agar darakht wuhí rahe, to ánewálí faslon men aisá hí phal paidá hotá jáegá. Aise phal ke láne se peshtar kí sí burí hálat phir nazar áegí. Kamál zarúrat hai, ki darakht tabdíl hokar nayá bane, aur áge ko Khudá ke liye pasandída phal láyá kare. Mu'áfí ke sáth Khudá naí paidáish bakhshtá hai, ki goyá darakht achchhá ho aur us ká phal Khudá kí bádsháhat ke láiq ho. Khudá kí hikmat is bát men záhir hai, ki wuh yih do barí ni'mat

en ek sáth 'ináyat kartá hai. Un men mel kámil hai. Mu'áfí ke bagair us fazl ko hásil karná jis se dil nayá aur pák hotá gairmumkin hai. Naí paidáish ke bagair insán kí rúh ke liye, bure darakht kí mánind hokar aur áyanda faslon men kharábí ke phal lákar, mu'áfí qáim na rahtí. In do tajribon men farq to bahut hai, par wuh donon zarúrat aur munásibat ke bamújib ek hi waqt bakhshe játe hain.

4. *Kin dalílon se záhir aur sábit hai, ki baní Ádam naí paidáish pákar us kí haqíqat aur maujúdagí se ágáh aur wáqif kiye játe hain?*

1. *'Aql se ba'íd hai, ki Khudá kisí ko aisí ni'mat bakhshe aur use us kí khabar aur pahchán se mahrúm rakhe.*—Yih 'ajíb rúhání tabdílí naját men shámil hokar Khudá kí láintihá muhabbat ká phal hai. Gunáhon kí mu'áfí aur nai paidáish goyá us makhlasí ká izhár hain jo Masíh men hásil hotí hai. Mumkin na hogá ki wuh muhabbat jo aisi beshqímat ni'maten 'ináyat kare pánewálon ko us barí mírás kí nisbat bekhabarí aur be'ilmí kí táríkí men chhor de.

2. *Aise 'ilm kí zarúrat bahut barí aur dáimí hotí hai.*—Agar Khudá se farzandon aur wárison ke rishte kí nisbat shakk ho, to Khudá ke haqíqí tálib ghabráhat aur bechainí men giraftár zarúr rahte. Apnon se Khudáwand ká kháss wa'da hai, ki apní khushí aur itmínán men sharákat bakhshí jáegí. Jab hi rástbázon ko is bát se púrí wáqifiyat ho, ki Khudá se haqíqí farzandon ká rishta hásil húá aur qáim rahtá hai, to aisí khushí aur it-

mínán mumkin hai. Yih itmínán aur khushí naját kí pahchán ká phal hai. Khudá ká khazána farzandon ke liye 'umda se 'umda chízon se bhará húá hai. Jab us se púre andáze kí sharákat aur rifáqat ho, to wuh beshbahá chízen isti'mál ke liye hásil hotí hain. Jab hí Iláhí qabúliyat aur ásmání zindagí kí haqíqat se ágáhí púrí ho, to aisí sharákat mumkin hotí hai. Khudá farzandon hí se púrá mel rakhtá hai, aur aison ko jánná zarúr hai ki farzandiyat ká rishta hásil húá. Insán kí naí zindagí ke mukhálif beshumár aur zoráwar hain, aur un sab par gálib áná zarúr hai. Aisá galba unhín ko miltá hai jo jánte hain ki Khudá se mel húá, aur ki zindagí usí men basar kí játí hai. Farzandán i Khudá ko barí a'lá khidmat bhí dí játí hai. Wuh khidmat tab hí púrí ho saktí hai jab karnewále apní makhlasí aur qabúliyat se wáqif hon. Naí zindagí ke sáre kámon ke liye zarúrí qúwat kí tahsíl aise 'ilm par munhasir hai. Naját kí pahchán kí zarúrat baní rahtí hai.

3. *Rúhání zindagí aur Iláhí farzandiyat se wáqifiyat aur ágáhí kí nisbat beshumár gawáh hain.* Pák Nawishton men bahut sí shahádaten marqúm hain. "Buzurgon ke haqq men achchhí gawáhí dí gaí." 'Ibr. 11: 2. Hábil aur Hanúk jánte the ki Khudá ke maqbúl i nazar húe. 'Ibr. 11: 4, 5. Isráel ke haqíqí díndáron ko un kí maqbúliyat kí khabar dí gaí. Injíl men bahut sí aisí gawáhíán dí játí hain. "Hamen ma'lúm hotá hai, ki ham Khudá men hain." 1 Yúh. 2: 5. "Hamárá maut se nikalkar zindagí men dákhil honá hamen ma'lúm hai."

1 Yúh. 3: 14. "Ham jánte hain, ki ham Khudá se hain aur ki sári dunyá burái men rahtí hai." 1 Yúh. 5: 19. "Jis ká main ne yaqín kiyá hai use main jántá húṉ." 2 Tim 1: 12. Zamána ba zamána kalísiyá kí tawáríkh men guroh ke guroh kí aisí gawáhián tasníf kí gai hain. Tamám ímándáron ká haqq aur sab par farz hai, ki apní naját kí nisbat wuh wáqifiyat aur pahchán hásil karen jis se púrá itmınán aur bebayán khushí dil men járí ho aur qáim rahe. Is báre amr men Khudá kisi ko shakk yá be-khabarí kı táríkí men chhorná pasand nahín kartá.

5. *Kin taríqon se Khudá ke farzand apní qabúliyat aur rúhání zindagí kí pahchán aur shahádat páte hain?*

1. *Rúh ul Quds un kí rúh ke sáth gawáhí detá hai.*—"Tum ko gulámí kı rúh nahın mili, jis se ḍar paidá ho; balki lepálak hone ki rúh mili, jis se ham Abbá, ya'ne ai Báp, pukárte hain. Rúh khud hamárí rúh ke sáth milkar gawáhi detá hai, ki ham Khudá ke farzand hain." Rom. 8: 15, 16. Rúh ul Quds hí kí qudrat aur kám se yih nai zindagí bakhshí játí hai. Wuhí lepálak hone kí rúh yá tabí'at bhí 'ináyat kartá hai, jis se Khudá Báp ṭhaharkar jáná játá hai. Wuhí Rúh gawáhí dekar yihí 'ilm bakhshtá hai, ki Khudá se farzandon ká rishta hásil húá. Us rishte kí nisbat wuh sárá shakk rafa' kartá hai. Rúhání aur akhláqí báton kí nisbat Rúh ul Quds sárí sachchái se wáqifiyat aur ágáhí detá hai, aur un sári báton men farzandiyat ká rishta shámil hai. Wuhí Rúh is báre 'ilm ká kháss chashma hai. Aisá 'ilm 'ináyat karná

us ke baṛe kámon̲ men̲ shámil hai. Us ke núr ke bagair vih mubárak rishta nahín̲ jáná játá.

2. *Ḳhudá ke farzandon̲ kí rúh bhí gawáhí detí hai, ki rúhání aur aḳhláqí zindagí hásil húí.*— Shahádat dene men̲ naját-yáfton̲ kí rúh Rúh ul Quds ke shámilhál kí játi hai. Nai zindagí kí haqíqat aur maujúdagí tajribe se jání játí hai. Us ke pánewále apne tajribe kí nisbat gawáhí dete hain̲, aur aisí gawáhí qabúliyat aur baṛí qadr ke láiq hai. Tajribe kí gawáhí se bihtar shahádat kabhí 'adálat men̲ nahín̲ suni játí. "Agar koí Masíh men̲ hai, to wuh nayá maḳhlúq hai: purání chízen̲ játí rahín̲; dekho, wuh nai ho gaín̲." 2 Kur. 5: 17. Peshtar kí gunahgárí aur álúdagí kí hálat bhí tajribe se jání játí thí. Roshan-zamír ádmí aisí hálat kí nisbat pahle mu'tabar gawáh the. Jab Ḳhudá se wuhí ádmí az sar i nau paidá hokar apní 'aql aur marzí aur muhabbat kí qúwaton̲ kí nisbat nae maḳhlúq banen̲, aur Ḳhudá se farzandána sharákat aur rifáqat hásil karen̲, to wuh apní maḳhlasí aur nai zinzindagí ke haqq men̲ shahádat de sakte hain̲ jo qabúliyat aur púre i'tibár ke láiq hogí. Aisá tajriba pákar baní Ádam Rúh ul Quds ke núr men̲ aur us kí taraf se tarbiyat aur qúwat hásil karke achchhe daraḳht kí tarah 'umda aḳhláqí aur rúhání phal láte hain̲. Aisi hálat men̲ rúh kí bínái sáf aur tez hotí hai, aur har ek naját-yáfta apne áp ko aise phal láte húe dekh saktá hai. Dekhe húe phalon̲ par gawáhí dení ásán hai. Ḳhudá se jab sharákat aur rifáqat ho, to aisí phaldárí mumkin hai. Iláhí shará-

kat aur wuh phaldárí jo us se ḳháss ta'alluq rakhtí hai tajribe se jání játí hai, aur donoṉ par insán ki rúh sáf aur haqíqí aur ma'qúl gawáhí detí hai. Aisí hálat meṉ Ḳhudá ke farzand apne Ḳhudáwand ke sáth kah sakte haiṉ, ki "Jo ham jánte haiṉ, wuh kahte haiṉ aur jise ham ne dekhá hai, us kí gawáhí dete haiṉ." Yúh. 3: 11. Ḳhudáwand apnoṉ ko un kí beshbahá mirás ki nisbat shakk aur beḳhabarí kí táríkí meṉ nahíṉ chhoṛtá hai.

BÁB XVI

Rúhání Taraqqí.

1. *Rúhání taraqqí kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

Shurú' men insán ko bachpan kí sí rúhání zindagí bakhshí játí hai. Wuh zindagí rafta rafta goyá púre qadd aur qúwat tak pahunchtí hai. Dunyá ke tamám makhlúqon ke darmiyán yihí qá'ida páyá játá hai. Zamín kí nabátát men yihí taríqa miltá hai. "Pahle pattí, phir bálen, ba'd us ke bálon men taiyár dáne." Mar. 4: 28. Haiwánon aur parandon ke bachche shurú' men bahut kamzor aur láchár hote hain. Mán báp se parwarish aur hifázat pá pákar wuh barhte aur síkhte hain, aur apní thahrái húí zindagí ke liye taiyár ho játe hain. Jismání taur par insán ká aisá hí hál bhí hotá hai. 'Arsa i daráz tak wuh wálidain kí khidmat aur nigahbání ke muhtáj rahte hain. Agar wálidain nádán aur gáfil rahen, to jism aur rúh donon kí nisbat bachchon ko nuqsán aur abtarí ká andesha hotá hai. Naí paidáish to niháyat bará amr hai, par us ko pákar baní Ádam rúhání bachche hí hote hain. Pák Kalám men nau-muríd bár bár bachche kahláte hain. Rúhání bachpan men ádmíon kí khidmat aur hifázat kí aisí ihtiyáj nahín hotí jaise jismání bachpan men, kyúnki rúhání bachche Khudá se parwarish aur muháfizat hásil kar sakte hain. Wuhí rúhání

zindagí ká aslı Báp hai, aur shurú' hí se us ke faızand us se sharákat rakh sakte hain. Khudá pahle se mauqa' pákar rúháni hájaton ko rafa' kartá hai. Khášs aur aslí Parwardigár wuhí baná rahtá hai. Táham aise bachchon ke liye bahut sí báton men kalísiyá ke shuraká aur khádimán i dín Khudá ke chune húe wasíle hain. Rúhání bádsháhat ke bachchon men aisí kamzorí pái játí hai, ki 'arse tak ṭhokar kháne ká khášs andesha hotá hai. Un kı dánish aur hikmat kam hai, aur zindagí kí musáfirat men kasrat ke sáth sakht ázmáishen húá kartí hain. Tajribe hí se khásskar rúháni 'ilm aur qúwat men taraqqí hásil hoti hai. Rúhání bachpan khášs taur par mushkilát aur khatron ká zamána hai. Aisí mushkilát aur khatron par gálib áná taraqqí aur púrí zoráwarí kí khášs shart hai. Aise tajribon hí se rástbáz apne bare martabe aur kám ke liye taiyárı hásil karte hain. Kamáliyat insán kí mirás hai, aur us ke hásil karne men beshumár ázmáishon par gálib áná hai. Andesha hotá hai, ki bachche mushkilát ko dekhkar aur kamáliyat kí beshbahái ko kam samajhkar bedil hon. Aison ko dilása dená aur ubhárná kalísiyá ká khášs kám hai.

2. *Rúhání taraqqí men kaun sá khášs ajr aur anjám pesh karná hai ki hásil kiyá júe?*

Akhláqí kamáliyat aur rúhání zindagí kí ma'múrí wuh ajr aur anjám hai jise har ek rástbáz ko apná kar lená hai. Is bát ká zikr to ho chuká, magar us par zor dená aur tartíb ke sáth bayán karná munásib hai.

1. *Khudá aisí kamáliyat ká sáf aur khášs hukm*

detá hai.—"Pas tum kámil bano, jaisá tumhárá ásmání Báp kámil hai." Matí 5: 48. "Báham ek dil aur ek ráe hokar kámil bane raho." 1 Kur. 1: 10. Aisí hidáyat Pák Kalám men bár bár dí játí hai. Apne har ek farzand kí nisbat yúnhín Khudá kí marzí záhir kí gai hai. Sáre Iláhí paigámon men hásil kalám goyá yihí hai ki baní Ádam kámil bane rahen. Har ek díndár par farz hai, ki dil se is hidáyat ká liház kare.

2. *Aisí kamáliyat kí nisbat bahut sí nasíhaten Pák Nawishton men dí játí hain.*—"Ai bháío, main Yisú' Masíh ke nám ke wasíle tum se iltimás kartá hún, ki tum yakdil aur yakráe hokar kámil bane raho." 1 Kur. 1: 10. "Pas ai 'azízo, chúnki ham se aise wa'de kiye gae, to áo, apne áp ko har tarah kí jismání aur rúhání álúdagí se pák karen, aur Khudá ke khauf ke sáth pákízagí ko kamál tak pahuncháen." 2 Kur. 7: 1. Pákízagí ke sáth sárí aur rúhání fazílaten bhí kamál tak pahunchái jáengí. "Pas áo, ham kamál kí taraf qadam barháen." 'Ibr. 6: 1. Yih áyaten namúne ke taur par mundarj húín. Wuhí nasíhat beshumár aur áyaton men pesh kí játí hai. Yih nasíhat Iláhí aur ilhámí hai, aur use qabúl karná sab par farz hai.

3. *Kamáliyat hí kí garz se Pák Kalám bakhshá gayá aur rúhání hádí muqarrar húe.*—"Har ek sahífa jo Khudá ke ilhám se hai, wuh ta'lím aur isláh, aur tarbiyat karne ke liye fáidamand bhí hai, táki mard i Khudá kámil, aur har ek nek kám ke liye bilkull taiyár ho jáe." 2 Tim. 3: 16, 17. "Khudá ká kalám tumhárí taraqqí

kar saktá hai, aur sáre muqaddason men sharík karke mírás de saktá hai." A'm. 20: 32. Khudá ká yihí qaul hai, ki "Main apne kalám ko púrá karne ke liye sawere bedár hungá." Yar. 1: 12. "Aur us ne ba'z ko rasúl, aur ba'z ko nabí, aur ba'z ko bashír, aur ba'z ko charwáhá aur ustád banákar de diyá; táki muqaddas log kámil banen aur khidmatguzárí ká kám kiyá jáe, aur Masíh ká badan taraqqí páe. jab tak ham sab ke sab Khudá ke Beṭe ke ímán aur us kí pahchán men ek na ho jáen, aur kámil insan na banen, ya'ne Masíh ke qadd ke púre andáze tak na pahunch jáen." Ifis. 4: 11-13. "Masíh kí manádí karke ham har ek shakhs ko nasíhat karte, aur har ek ko kámil dánáí se ta'lím dete hain, táki ham har shakhs ko Masíh men kámil karke pesh karen." Kul. 1: 28. Agar Iláhí kalám, jo tahrírí hai, yá jis kí manádí kí játí hai, kámyábí se mahrúm rahe, to sabab yihí hogá ki us kí qabúliyat na húí aur us ká isti'mál na kiyá gayá.

4. *Muqaddason kí kamáliyat ke liye bahut sí ilhámí du'áon kí khabar Pák Kalám men miltí hai.*—Yisú' ne apní 'ajíb du'á men apne shágirdon kí nisbat Báp se yihí báten kahín, ki "Wuh jalál jo tú ne mujhe diyá hai, main ne unhen diyá hai, táki wuh ek hon, jaise ham ek hain; main un men, aur tú mujh men, táki wuh kámil hokar ek ho jáen, aur dunyá jáne ki tú ne mujhe bhejá, aur jis tarah tú ne mujh se muhabbat rakhí, un se bhí muhabbat rakhí." Yúh 17: 22, 23. Yih 'ajíb du'á tamám Masíhí shágirdon ke liye mángí gaí. Us se sab kí nisbat Báp aur Beṭe kí marzí aur intizám záhir kiyá

játá hai. "Is sabab se main Báp ke áge ghuṭne ṭektá hún,...táki tum Khudá kí sárí ma'múrí tak ma'múr ho jáo." Ifis. 3: 14, 19. Aisí ma'múrí wuh kamáliyat hai jo pesh kí játí hai. Insán kí rúḥ ká bartan to baṛhtá játá hai, aur yúnhín ma'múrí ká andáza ziyáda hotá játá hai. "Khudá jo itmínán ká chashma hai, áp hí tum ko bilkull pák kare; aur tumhárí rúh aur ján aur badan hamáre Khudáwand Yisú' Masíh ke áne tak púre púre aur be'aib mahfúz rahen. Tumhárá bulánewálá sachchá hai, wuh aisá hí karegá." 1 Thiss. 5: 23, 24. Namúne ke taur par yih áyaten mundarj kí gain. Un kí mánind kasrat ke sáth Pák Kalám men aur bhí miltí hain. Mángnewále aisí darkhwáston ke karne men Khudá kí marzí se áge na baṛhen, par yih du'áen Rúh ul Quds ke ubhárne aur hidáyat se mángí gain. Un men muqaddason kí rúhání mirás ká izhár páyá játá hai.

5. *Pák Kalám men bahut se ádmíon ke namúne pesh kiye játe hain jo apní haisiyat aur munawwarí ke muwáfiq kámil the.*—Hanúk tín sau baras tak Khudá ke sáth chaltá rahá. Use gawáhí dí gaí, ki Khudá ká maqbúl i nazar thá. Aiyúb apne ásmání aur rúhání 'irfán ke andáze tak kámil aur sádiq thá. Stifanus fazl aur qúwat se bhará húá thá. Yih hálat us ke liye kamáliyat ṭhahrí. Bar-Nabá nek mard aur Rúh ul Quds aur ímán se ma'múr thá. In khúbíon men kamáliyat ká izhár miltá hai. Akhláqí aur rúhání kamáliyat Rúh ul Quds hí ká phal hai, aur jahán us kí ma'múrí pái jáe, ṭhahráí húí kamáliyat hogí. Ímán kí shart se rástbáz kamáliyat ko

hásil karte hain̲, aur jab ímán kí ma'múrí maujúd ho, to us ke sáth kamáliyat bhí nazar áegí. Qadím kalísiyá men̲ bahut se naját-yáfta zarúr húe jo aisí kamáliyat ká tajriba jánte the. Áge baṛhne kí nisbat Paulus rasúl yún̲ farmátá hai, ki 'Ham men̲ se jitne kámil hain̲, yihí ḳhiyál rakhen̲.'' Fil 3: 15. Dauṛ kí misál pesh thí. Kámilon̲ ke aur baṛe andáze kí kamáliyat sámhne thí. Us ke hásil karne ke liye dauṛ kí sí kasrat aur harakaten̲ darkár thín̲. Maḳhlúqon̲ ke liye har darje kí aḳhláqí aur rúhání kamáliyat baṛhnewálí hotí hai. Goyá qadd aur qúwat men̲ rástbáz rúhen̲ hamesha taraqqí kartí játí hain̲. Isí ta'lím kí roshní men̲ Paulus phir pukártá hai, ki "Yih garz nahín̲, ki main̲ pá chuká, yá kámil ho chuká hún̲." Fil. 3: 12. Wuh us kamáliyat par nigáh kar rahá thá jo áge milnewálí thí. Agar taraqqí na hotí rahe, to áj ká kámil kal nákámil ṭhahregá. Kamáliyat ke haqq men̲ us zamáne ká tajriba zamána i hál ke liye namúna hai. Us waqt ká sá mauqa' aur imkán ab bhí maujúd hai. Tamám zamánon̲ ke liye kámyábí kí ráh ek hí hai. Dunyá ke áḳhir tak koí dúsrá rásta na milegá.

3. *Aḳhláqí aur rúhání kamáliyat men̲ kaun sí báten̲ shámil hain̲?*

Aisí kamáliyat, jo jism men̲ rahte húe insán ko mumkin hai, mahdúd hai. Bahut sí báton̲ men̲ ab kámil banná mumkin nahín̲ hai. Zamín par ádmíon̲ kí dánish nákámil aur 'ilm náqis rahtá hai. Samajh men̲ yihí bhúl chúk ká zamána hai. Bahut sí báton̲ men̲ achchhe se achchhe nádán aur gumráh hote hain̲. 'Ibr 5: 2. Jab

ásmán ká kámil áegá, to hí náqis játá rahegá. 1 Kur. 13: 10. Táham wuh kamáliyat jo Pák Kalám men pesh kí játí haqíqí hai, aur us ká 'ilm aur tajriba tamám ímándáron ko darkár hai. Us kí nisbat do báten ḳháss gaur ke láiq hain.

1. *Kamáliyat pákar Ḳhudá ke farzand taqsím kí húí zindagí se riháí páte aur mahfúz rahte hain.* Goyá aisí zindagí kí fazílaten aur nek ḳhaslaten ḳhális hotí hain. Wuh zindagí jo Masíh men baḳhshí játí hai apní ḳhássiyat kí nisbat Ḳhudá hí ke liye hai, aur us kí bádsháhat us ká aslí watan hai. Wuh Ḳhudá hí kí sí zindagí hai. Wuh ḳháss taur par usí kí taraf se hai, aur us se sharákat aur rifáqat us kí mírás hai. Tajriba 'ámm hogá, ki is naí zindagí ko pákar ba'z aisí andarúní ragbaten aur harakaten nazar átí hain jo puráni aur nafsání zindagí se kamí beshí ke sáth rishta rakhtí hain. Muhabbat Ḳhudá se zarúr hai, par us ká sárá ḳhazána us ko na diyá gayá. Ímán to Masíh par láyá játá, magar waqt ba waqt kami'tiqádí gálib átí hai. Pák tabí'at maujúd hí hai, táham ba'z auqát nájáiz gusse yá náittifáqí kí ág bharaktí hai. Ásmán kí taraf dil kí ziyáda ḳhwáhishen uṭhtí hain, par ba'z mauqa'on par koí na koí árzú zamín se ta'alluq rakhtí hai. Zindagí kí nadí goyá bádsháhat ke andar bahtí hai, tau bhí nahron kí sí sháḳhen ba'z auqát gunáh kí zamín men pahunchtí hain. Yashú' ke dinon men Isráel ká lashkar Kana'án kí zamín par ḳhúb fathmand húá, par dushmanon men se kitne log mulk men rah gae, aur pichhe baṛe nuqsán aur dukh ke bá'is húe. Rúhání

zindagí meṉ sháyad aksar naját-yáfta logoṉ ke tajribe meṉ aisí hí hálat pái játí hai. Aisí hálat ká sabab sháyad mushkil se jáná jáe. Mumkin hai ki ímán aisá kamzor húá ki púrí fathyábí ká dená muhál thá. Us kí wajh samajh meṉ áe yá na áe, yihí tajriba beshumár haqíqí díndároṉ meṉ miltá hai. Dushmanoṉ meṉ se wuh jo Kan'án mulk meṉ bacháe gae kai pusht tak hukúmat na kar sake. Sháyad ziyáda díndároṉ meṉ wuh jo puráne muḳhálifoṉ meṉ se rah gae aksar karke dabáe húe nazar áte haiṉ. Táham un kí maujúdagí aur asar se nuqsán aur tanazzulí ká andesha baná rahtá hai. Isráel ko 'arse ke ba'd chhúṭe húe dushmanoṉ se baṛí musíbateṉ húíṉ. Waqt ba waqt wuh gálib áe aur saḳht zálim nikle. Wuh baṛí ḳharábí aur tabáhí ke bá'is húe. Yúṉhíṉ agar rúhání zindagí meṉ muḳhálif chhoṛe húe haiṉ to píchhe aisá hí bigáṛ paidá hogá. Wuh mauqa' pákar bádsháhí karne lagte haiṉ. Un ká zulm bhí bahut baṛá hotá hai. Ḳhudá kí marzí na thí ki Isráel aisá tajriba hásil kareṉ. Wuh apní hí ummat ko sárá mulk dená cháhtá thá. Yúṉhíṉ wuh apne farzandoṉ ko tamám muḳhálifoṉ se rihái dene ko taiyár aur árzúmand hai. Wuh jo naí paidáish meṉ dushmanoṉ kí baṛí baṛí faujoṉ ko halák kartá hai, bache húe chand muḳhálifoṉ par bhí púrá galba de saktá hai. Wuh chhúṭe húe apne puráne sáthioṉ se ziyáda zoráwar nahíṉ haiṉ, aur na un ke hathyár aur laṛne ke taríqe kuchh bihtar haiṉ. Jab Ḳhudá ne hamárí muhabbat ke nau hissoṉ ko apne liye hásil kar liyá, to daswáṉ hissa bhí jo báqí hai apná kar saktá hai. Jab aisá ímán baḳhshá gayá ki besh-

qímat rúhání zindagí milí, to Khudá púre andáze ká bhí de saktá hai. Jab Iláhí qudrat aur kám se Khudá kí súrat 'ináyat húí, to wuh us taswír ko khatm zarúr kar saktá hai. Jab naját ká aisá bará khazána mil chuká, to wuh jo báqí hai ham se dareg na kiyá jáegá. Agar makhlasí aur rúhání zindagí ke dene men Khudá ko kámyábí se mahrúm rahná hotá, to mu'áfí aur nai paidáish insán ko hásil na hotí. Basharte ki Khudá ká kám na roká jáegá, to wuh zarúr taqsím kí húí zindagí kí hálat se bacháegá. Mumkin nahín hai ki wuh is bare kám men shikast kháe. Wuh apnon kí sárí ihtiyájon kí rafa'í ká intizám aur iráda kartá hai. Wuh aison kí sárí qúwaten aur púrí khidmat apne aur apní bádsháhat ke liye cháhtá hai. Us ke farzandon men se beshumáron ne rúhání aur akhláqí zindagí kí aisí kamí se rihái kí talásh kí, aur jab thahráí húí sharten qabúl kí gaín to wuh kámyáb húe. Unhon ne aisí kasrat ke sáth zindagí pái, ki itminán 'ajíb húá. Jab Khudá apnon par rúhání hájaton ko záhir kare, to isí maqsad se hai ki wuh rafa' kí jáen. Jab koí jáne ki zindagí Khudá aur khudí ke darmiyán batí húí hai, to Khudá kí hidáyat hai ki aisí hálat na rahne páe. Jab hí aisí kamí se ágáhí ho to rafa'í ká waqt áyá hai. Wuh jo aisí hálat se bacháe játe aksar karke nai paidáish ke ba'd jald yih tajriba páte hain. Jab der kí jáe, to tálne kí 'ádat aur sangdilí kí sí hálat ká andesha hotá hai. Lekin 'umr bhar rúhání zindagí men jab koí ihtiyáj záhir kí jáe, to isí garz se hotá hai ki sharten púrí kí jáen aur Khudá us ko rafa' kar de. "Merá Khudá apní daulat ke muwáfiq jalál se Masíh

Yisú' men tumhári har ek ihtiyáj rafa' karegá."
19.

2. *Rúhání aur akhláqí kamáliyat men láiq andáze kí taraqqí shámil hai.*—Rúhání aur akhláqí zindagí baṛhnewálí hotí hai. Shurú' men bachpan kí sí hálat to hotí hai, par wuh hálat qáim nahín rahtí. Áge siyánapan ke qadd aur qúwat ko hásil karná hai. Jism men rahte húe naját-yáfton kí taraqqí kí koí hadd nahín miltí. Marne tak manzil ba manzil áge baṛhná haqq aur farz hai. Yaqín hai ki 'álam i arwáh men bhí Khudá ke farzandon kí tamám qúwaten aur fazílaten liyáqat aur jalál men abad ul ábád baṛhtí rahengí. Jab baní Ádam kí rúhen zinda aur bhalí changí hon, to zarúr baṛhne ká hausala rakhenge. Hál kí dunyá men rúhání taraqqí waqt ke andáze par munhasir hotí hai. Jism ke baṛhne men 'umda misál pái játi hai. Jab laṛká baras roz ká ho, to badan kámil ṭhahregá basharte kí baras roz ká qadd aur wazn aur mazbúti maujúd ho. Agar do baras kí 'umr men laṛká ek hí baras ká badan rakhtá ho, to wuh nákámil aur ranj ká bá'is hogá. 'Umr ke mutábiq baṛái aur qúwat honí cháhiye ki kamáliyat bani rahe. Yúnhín rúhání zindagí men baṛhtá jáná mumkin aur farz hai. Waqt kí nisbat sháyad ma'múlí taraqqí men farq ho. Ba'z dekhne men apne bháion ke banisbat taraqqí kí manzilon ko ziyáda jald tai karte játe hain. Goyá aison ko kháss tezrawí bakhshí gaí. 'Ámm rástbázon ko, agarchi koshish khúb ho, tau bhí aisí tezí mumkin na hogí. Jismání taur par bhí ba'z jald siyáne ho játe hain, aur

ba'z ziyáda 'arse ke ba'd. Har ek díndár kí buláhaṭ hai, ki apní haisiyat aur maqdúr ke mutábiq sharten̲ púrí karke rúhání zindagí men̲ baṛhtá jáe. Jo koí pichhe rah jáe us kamáliyat se mahrúm rahegá jo hál men̲ mumkin hai. Jab bís baras ke jawán ká jism bárah baras ke badan ká sá ho, to zarúr nákámil ṭhahregá. Píchhe rahnewále, kamzor aur nákámil hokar, apne ṭhahráe húe kám ko púrá anjám bhí nahín̲ de sakte hain̲. Un men̲ se bahut hain̲ jo kalísiyá men̲ dúsron̲ ke liye bár hote hain̲. Ḳhudá kí marzí aur tajwíz hai ki 'umr aur liyáqat ke darmiyán mel o muwáfiqat ho. Rúhání aur aḳhláqí zindagí ke liye buṛhápe aur za'ifí ká zamána na hogá, aur baṛhtá jáná mudámí tajriba honá cháhiye.

4. *Kaun sí sharton̲ kí takmíl darkár hai, ki sárí zindagí Ḳhudá hí ke liye ho?*

Us zindagí ká bayán kiyá gayá jo goyá Ḳhudá aur ḳhudí yá dunyá ke darmiyán baṭí húi hai Us se rihái hásil karní hai. Us ká 'iláj zarúr Ḳhudá men̲ hai; par ádmíon̲ ko kuchh karná hotá hai, ki wuh 'iláj 'ináyat ho. Zail kí sharṭon̲ par galba baḳhshá játá hai.

1. *Apní haqíqí hálat se wáqifiyat darkár hai.*— Apní láiq pahchán aur rúhání zindagí kí ḳhássiyat aur ḳhazáne ká 'ilm hamesha taraqqí kí sharton̲ men̲ shámil hai. Paulus kí rúhání zindagí is sabab se dauṛ kí mánind thí, ki áge ko barábar ziyáda kasrat ká ḳhazána dikhái detá rahá jis ko hásil karná thá. Laudikiyá kí kalísiyá ká hál har taur se aur thá. Us ke shuraká maujúda ḳhazáne kí kamí se wáqif na the, aur taraqqí kí nisbat bau-

sala ká nám o nishán bhí na thá. "Tú kahtá hai, ki maiṉ daulatmand húṉ, aur máldár ban gayá húṉ, aur kisı chíz ká muhtáj nahıṉ; aur yih nahíṉ jántá, ki tú kambaḳht aur ḳhwár aur garíb aur andhá aur nangá hai." Muk. 3: 17. Andesha hai, ki Ḳhudáwand ke logoṉ meṉ beshumár aisı hı beḳhabarı kí hálat meṉ haiṉ. Wuh apní kangáli aur badnasıbı se wáqif nahıṉ haiṉ. Aisoṉ ko Rúh ul Quds ká surma darkár hai, ki rúhání bınáí sáf aur durust ho. Muk. 3 : 18. Ihtiyáj ke ba-mújib shinákht aur wáqifiyat ke dene ke liye Ḳhudá taiyár, balki árzúmand rahta hai. "Agar kisı bát meṉ tumhárá aur tarah ká ḳhiyál ho, to Ḳhudá us bát ko bhı tum par záhir karegá." Fıl. 3 : 15. Lekin rúhánı bınáı ke hásil karne meṉ banı Ádam Ḳhuda ke ham-ḳhidmat hote haiṉ. Jab sharteṉ púrı kí jáeṉ, to Ḳhuda bınáı zarúr baḳhshegá.

2 *Kamálıyat ke liye apní makhsúsiyat ko púrá karná zarúr hai*—Jab ruhánı zındagı kı kamı ho, aur kamí beshí ke sath nafsániyat gálıb rahe, to ḳháss aur bunyadı sabab yihí hogá ki maḳhsúsiyat púrí na húí. Jab haqıqí hálat se Ḳhudá ágáhı baḳhshe, to ḳháss murád yihí hai ki pánewále púre taur par apne áp ko maḳhsús kareṉ. Ziyáda núr ke hásıl karne se bihtar maḳhsúsiyat mumkın hotı hai. "Tum apne áp ko muqaddas karo" ek hıdayat hai jo Khuda kı taraf se bar bár dı jatı hai Laiq maḳhsúsıyat ke kam se ıs hıdayat par Ḳhudá ke bande 'amal karte haiṉ Isı rah meṉ rúhanı ḳhazána kasrat ke sáth miltá hai, aur rúhánı hálat durust hotí hai.

3. Kamáliyat ke liye ímán se Yisú' Masíh púrí qabúliyat páe.—Darje ba-darje aur andáze ba andáze kí rúhání zindagí Khudá ke lá intihá fazl ká phal hai, aur ímán kí shart par wuh 'ináyat kí játí hai. Pák Nawishton ká 'ámm qaul hai, ki baní Ádam ímán se *rástbáz thahráe játe, pák kiye játe,* naját páte, aur fathyáb hote hain. Wuh kamáliyat bhí jo pesh hai ímán se kháss ta'alluq rakhtí hai. Shurú' se lekar ákhir tak zindagí aur jalál ke *tálib ímán láne* se Khudáwand ko mauqa' dete hain ki wuh naját ke kám ko púrá kartá jáe. Ímán lánewálon hí ke liye "Yisú' Masíh Khudá kí taraf se hikmat thahrá, ya'ne rást bází aur pákízagí, aur makhlasí." 1 Qur. 1. 30 Unhin se Paulus farmátá hai, ki "Tum usí men kámil ban gae ho." Kul. 2: 10. Yih kamáliyat ímán hí se hásil hotí hai. "Jo i'tiqád rakhtá hai, us ke liye sab kuchh ho saktá hai." Mar. 9: 23.

5. Pák Kalám ká láiq isti'mál rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtá hai.—

Ab rúhání zindagí men wuh taraqqí pesh kí játí jo waqt se ta'alluq rakhtí hai. Jab tak baní Ádam jism men hain cháhiye ki yih taraqqí hotí jáe. Yaqín hai ki 'álam i bálá ke tajribe men yih taraqqí, balki is se bihtar taraqqí, shámil rahegí. Rúhání taraqqí zurúr Khudá kí taraf se hai, par us ke hásil karne men ádmíon ko bhí bahut kuchh karná hotá hai. Thahráí húí sharton par 'amal karne se taraqqí ká tajriba hásil kiyá játá hai. "Main ne darakht lagáyá, aur Apallus ne pání diyá; magar barháyá Khudá ne." 1 Qur. 3:

6. Agar na lagáyá játá, aur páni na miltá, to Khudá baṛháne ká mauqa' na pátá. "Fazl men baṛhte jáo," Khudá kí hidáyat hai. 2 Pat. 3: 18. Murád hai ki taraqqí kí sharten púrí kí jáen. Jab rástbáz yún karen, to wuh taraqqí se mahrúm na rahenge. Khudá mauqa' pákar zurúr fazl ká andáza baṛháegá. Rúháni taraqqi kí mukhtalif sharton kí aisí khássiyat hai, ki wuh ṭal nahín saktín aur na wuh badal sakti hain. Tín aisí baṛí aur kháss sharten miltí hain. Pahlí Pák Nawishton ká láiq isti'mál hai. Dúsrí haqíqí aur muassar du'á hai. Tísrí wuh rúháni khidmat hai jo Khudá kí taraf se ṭhahráí gaí hai. Pahlí shart se ab kám hai. Ziyáda bayán zurúr nahín hai, kyúnki nawen báb men yih mazmún pesh kiyá gayá, aur tartib ke sáth us ká bayán húá. Pák Nawishton ke zarí'e se rúháni ashyá záhir ki játí hain. Un ke núr men sári chízen miltí hain jo rúháni zindagí aur dindárí se ta'alluq rakhtí hain, ba-sharte ki rúh kí bínái sáf aur tez ho. Pák Kalám kí sachchái naját ke liye Khudá ki qudrat hai. Sabab yihí hai ki us muqaddas kitáb ke wasíle se Khudá Báp aur Beṭá aur Rúh ul Quds apnon par záhir hotá aur qurbat pátá hai, aur maujúda Khudá bádsháhat ke tamám farzandon ki abadi mírás hai. Pák Nawishton ke mukáshafa men muqaddas log apná asli watan páte hain. Us kí hawá aur páni un kí rúhon se púrí muwáfiqat rakhtá hai. Us ke kheton aur bág bágíchon men púri púrí faslen miltí hain, aur sári khúrák kí lazzat lásání hai. Us ke bázáron men sab tarah kí jins be-hadd kasrat ke sáth pái játi hai, jis kí ihtiyáj kabhí ho. Us ke khushnumá

aur 'álishán makánát sháhána mahalon ki mánind hain, aur mulk ke báshinde abad ul ábád un men sukúnat karte hain. Wahán na sardí aur na garmí satátí, aur kisí dushman ká pata bhí nahín miltá hai. Us mubárak mulk men na bímárí aur na maut hai. Us men farzandán i Khudá usí ke sáth abad tak apní zindagí ko basar karte hain. Har taur se un kí hálat mubárak rahtí hai. Taraqqí kí súrat kámil aur qáim hai. "Khudá ká kalám tumhárí taraqqí kar saktá hai, aur sáre muqaddason men sharík karke mírás de saktá hai." A'mál 20: 32.

6. Haqíqí aur muassar du'á rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtí hai?—

Du'á hi men kháss taur par baní Ádam aur Khudá ke darmiyán báhamí suhbat hotí hai. Du'á hí men Khudá se naját ke liye bará kám kiyá játá hai. Pák Nawishton ke isti'mál men Khudá apnon se kalám kartá hai. Du'á men Khudá ke farzand usí se báten karte hain. Báhamí sharákat aur rifáqat yúnhín hásil hotí hai. Aisí sharákat aur rifáqat men rúhání zindagí bahál rahtí aur barhtí játí hai. Haqíqí du'á ká isti'mál karte húe rástbáz Khudá ke sáth sáth chalte hain.

7. Haqíqí du'á men kaunsí kháss báten shámil hain jo rúhání taraqqí ke bá'is hotí hain?—

Haqíqí du'á men chár barí barí báten shámil hain, aur un kí aisí khássiyat aur khúbí hai, ki un ke isti'mál se rúhání taraqqí zurúr hásil hotí hai. Músá kí Tauret men ba-

ḳhúr ke isti'mál ká bayán miltá hai. Ḳhudá kí hidáyat se us ke isti'mál ká riwáj jári aur qáim kiyá gayá. Baḳhúr men̲ du'á kí tashbih pái játí hai. Zab. 141: 2; Muk. 8: 3; Lúqá 1: 9, 10. Baḳhúr men̲ wuh chár baṛí báten̲ tamsílan 'ajíb taur par pesh kí játí hain̲. Baḳhúr kí taiyárí men̲ chár 'umda se 'umda aur bahut besh qímat ḳhushbúián̲ aur namak ek ḳháss taríqa par miláe játe the. Namak se beriyái aur púrí sachchái murád thí. Aisí sifat ke ba-ġair Ḳhudá kí dargáh men̲ du'á kí qabúliyat mumkin nahín̲ hai. Wuh du'áen̲ jo dikháne ke liye ho kar bátil ṭhahren̲ Ḳhudá ko nafrat-angez hain̲. Sachchí du'áon̲ men̲ chár ḳháss aur niháyat baṛí ḳhúbián̲ hain̲, jo ḳhushbúion̲ kí tarah Ḳhudá ko pasandída hain̲. Goyá haqíqí du'á kí chár ḳhushbúián̲ zail kí hain̲.

1. Ḳhudá kí hamd aur ta'ríf.—Un du'áon̲ men̲ jin ká zikr yá bayán Pák Nawishton̲ men̲ miltá hai Ḳhudá kí tamjíd bahut baṛí jagah pátí hai. Du'á mán̲gne ke taríqe ḳháss taur par Zabúr kí kitáb men̲ pesh kiye játe hain̲. Us kitáb kí baṛí se baṛí ḳhidmat hogí, ki baní Ádam ko du'á mán̲gní sikháe. Zamána ba-zamána farzandán i Ḳhudá us se kasrat ke sáth itminán aur madad hásil karte áe hain̲ Us men̲ Iláhí hamd aur ta'ríf kí báten̲ beshumár hain̲. Is bát men̲ us ká namúna kámil ma'lúm hotá hai. Is baṛí ḳhúbí ke báre men̲ yih ilhámí qaul ġaur ke láiq hai, ya'ne "jo koí sitáish ke zabíhe guzrántá hai, wuh merá jalál záhir kartá hai." Zab. 50: 23. Iláhí sitáish kí aisí ḳhássiyat hai, ki us se rúhání zindagí baṛí taraqqí pátí hai. Sitáish Ḳhudá kí us baṛí qadrdání aur baṛái

ká izhár hai, jo us ke farzandon̲ ke dil men̲ pái játi hai. Jab Ḳhudá ke jalál ká dídár hásil ho, tab hí us kí aisí tamjíd mumkin hai. Rúháni bináí pakar aur us ká isti'-mál karke baní Ádam Ḳhudá kí sitáish karte hain̲. Ḳhudá ká jalál us kí sifaton men̲ páyá játá hai. Jab Ḳhudá kí qudrat ká díḍár ho, to wuh qudrat goyá qabúl kí játí, aur us kí qabúliyat aur isti'mál se ádmí zor páte hain̲. Insán kí sári rúháni qúwat Ḳhudá kí qudrat men̲ se nikaltí hai. Iláhí hikmat bhí insán kí ḳhidmat ke liye záhir kí játí hai. Wuh hikmat rástbázon̲ kí dánish ká chashma hai. Yún̲hín̲ Ḳhudá kí quddúsí, jab dekhí jáe, to dekhnewálon̲ men̲ pákízagí pahun̲chátí aur kamál tak baṛhá detí hai. Ḳhudá kí láintihá muhabbat, jab záhir ho aur pahchání jáe, insán men̲ Iláhí si muhabbat ká bá'is hotí hai. Un ke dídár aur pahchán se baní Ádam Ḳhudá kí sárí aḳhláqí sifaton̲ men̲ apní haisiyat ke mutábiq shará-kat páte hain̲. Jahán̲ tak Ḳhudá ke farzand us ká jalál dekh dekhkar us se wáqif hon̲ aur us kí tamjíd karen̲ wahán̲ tak rúháni taraqqí hásil hogí. Jab insán be-naqáb chihron̲ se Ḳhudáwand ká jalál is tarah dekhte jáen̲ jis tarah áine men̲, to Rúh ke wasíle se wuh usí jalálí súrat men̲ darja ba-darja badalte játe hain̲. 2 Qur. 3: 18. Yún̲ badaltá jáná rúháni taraqqí hai. Haqíqí sitáish ká andá-za aur rúháni taraqqí ká andáza ek sá hogá.

2. Ḳhudá kí dargáh men̲ apní haqíqí hálat ká iqrár karná du'á kí dúsrí ḳhushbú hai.—Sitáish men̲ insán kí nigáh Ḳhudá kí taraf hai. Apní hálat ke iqrár karne men̲ ádmí apne áp ko dekhte hain̲. Jab bani Ádam

apne áp men badkárí aur najásat aur náláiqí aur láchárí dekhen, to Khudá ke sámhne yihí báten pesh kí jáengí. Jab náfarmánon ko Khudá se kám ho, to apne áp ko yún dekhná zarúr hai. Yihí apní pahchán kí shart aur taríqa hai. Iqrár karne men dúsron ko bhí apná shámilhál karná farz hai. Wuh apne 'amál se pahcháne játe hain, aur jaise hon Khudá kí dargáh men pesh kiye jáen. Aisá iqrár rúhání taraqqí se kháss ta'alluq rakhtá hai. Gunáh ká iqrár kiyá játá hai, ki mu'áfí hásil ho. Najásat pesh kí játí hai, ki pákízagí bakhshí jáe Náláiqí sunáí játí hai, ki Khudáwand kí láiqí se ádmí mulabbas hon Láchárí Khudá kí bárgáhon men láí játí hai ki Iláhí qudrat 'ináyat ho. Ihtiyájon ká iqrár kiyá játá hai, ki Iláhí ásúdagí mile. Aisí hálat men haqíqí iqrár zarúr barakat ká bá'is hogá. Buráíon aur kamzorion se bacháyá jáná rúhání zindagí men áge baṛhná hai. Phir Khudáwand ke sámhne na sirf aisí hí báton ká iqrár kiyá játá hai. Jab Khudá se makhlasí aur naját kí mírás hásil húí, aur us se baṛí muhabbat ká tajriba milá, to yih sárí báten bhí us ke kánon men sunáí játí hain. Jab koí Khudá ke huzúr men apní muhabbat ká iqrár kare, to wuh muhabbat zarúr baṛhegí. Muhabbat men aisí khássiyat hai, ki záhir ho kar wuh baṛhtí játí hai. Ímán ke iqrár karne se bhí wuhí natíja hotá hai. Yúnhín har ek rúhání aur akhláqí fazílat haqíqí iqrár ke sabab se taraqqí pátí hai. Yih khushbú baṛí qímatí hotí hai. Khudá ko wuh khúb pasand hai. Us ke isti'mál se use barakat dene ko 'umda mauqa' miltá hai.

3. *Ḳhudá kí dargáh men̲ darḳhwást karná du'á kí tísrí ḳhushbú hai*—Aisí darḳhwásten̲ maujúda ihtiyájon̲ ká izhár hon̲gí. Muhabbat kí ráh men̲ Ḳhudá kí yih dánái húí, ki naját aur rúhání zindagí kí ni'maton̲ kí tahsíl mán̲gne par munhasir ho. Is bát par Pák Nawishte baṛá zor dete hain̲. "Tumhen̲ is liye nahín̲ miltá, ki mán̲gte nahín̲." Ya'q. 4: 2. "Mán̲go, to tumhen̲ diyá jáegá. Jo koi mán̲gtá hai, use miltá hai." Matí 7: 7, 8. "Agar tum mujh men̲ qáim raho, aur merí báten̲ tum men̲ qáim rahen̲, to jo cháho, mán̲go; tum ko milegá." Yúh. 15: 7. Wuh sárá ḳhazána jo rástbázon̲ ko milá ho, mán̲gá húá hai. Maḳhsús kiye húe Ḳhudáwand kí taraf se ubháre játe hain̲, ki kasrat kí ashyá mán̲gá karen̲. "Ab tak tum ne mere nám se kuchh nahín̲ mán̲gá, mán̲go, to páoge, táki tumhárí ḳhushí púrí ho." Yúh. 16: 24. Jab sári ihtiyáj rafa' kí gaí tab hí ḳhushí púrí hogí. Mán̲gne men̲ baṛí gairatmandí kí hidáyat hai. "Har waqt du'á mán̲gte rahná cháhiye." Lúqá 18: 1. "Du'á mán̲gne men̲ mashgúl aur bedár raho." Kul. 4: 2. "Bilánága du'á mán̲go." 1 Thiss. 5: 17. In hidáyaton̲ men̲ darḳhwáston̲ se ḳháss murád hai. Aisí hidáyaten̲ kasrat ke sáth miltí hain̲. Ta'lím yih hai, ki hájaton̲ ke ba-mújib darḳhwásten̲ kí jáen̲, aur wuh sab rafa' húá karen̲. Jab tamám rúhání ihtiyajen̲ dúr kí jáen̲, to taraqqí zarúr hásil hogí. Taraqqí se mahrúm rahná kangálí ká izhár hai. Ásúdahálí men̲ rúhání taraqqí hotí rahtí hai. Du'á men̲ aisí darḳhwáston̲ kí ḳhushbú niháyat 'umda aur beshqímat hai.

4. *Du'á men Khudá ká shukr karná chauthí khushbú hai.*—Shukr maujúda ihsánmandí ká izhár hai. Jo sulúk Khudá apnon se kare, sab us kí bihtarí ke liház se kiyá játá hai. "Sab chízen milkar Khudá se muhabbat rakhnewálon ke liye bhalái paidá kartí hain." Rom. 8: 28. Beshumár musíbaton men Khudá ke farzand zarúr giraftár ho játe hain. Ázmáish ke waqt aisí musíbaton ke sabab kí khabar nahín miltí hai. Lekin Khudá kí taraf se yih paigám 'ináyat húá, ki dukh kí ráh par chalte húe rástbáz kamáliyat kí hálat men pahunchte hain. Is ke 'aláwa yih qímatí wa'da bhí diyá gayá, ki "Hamári dam bhar kí halkí si musíbat hamáre liye azhadd bhári aur abadı jalál paidá kartí hai." 2 Kur. 4: 17. Aisí hálat men har waqt shukr karná munásib aur farz hai. Náshukrí bei'tiqádí ká izhár aur phal hai. Ba'z auqát dekhne men Khudá ke wa'de púre nahín hote. Da'wá mumkin hai, ki Khudá kí rawish barábar nahín hai. Jab aisí hálat ho, to ímán ká galba mushkil hai. Insán kí bínáí men aur us bínái ke isti'mál men kamí to húá kartí hai, magar Khudá ke wa'don men wafádári kámil aur qáim rahtí hai. Jab ímán fathmand ho, to mumkin nahín hai ki koí Iláhí wa'da púrá hone se rah jáe. Khudá ká kalám hamesha púrí qabúliyat ke láiq hai. Khudá ke sáre kám behadd hikmat aur mihrbání ke phal hain. Us kí 'amaldárí men kisí bát kí kamí nahín hai. Jism kí nigahbání men ádmion ke bálon kí gintí hotí hai. Ímándáron kí rúhání hifázat aisí hai, ki nuqsán kí koí súrat bhí nahín hai. Jo jo ázmáishen dukh

ke bá'is hon, pichhe fáide hí ká chashma ṭhahrengí. Aisí hálat men Khudá har waqt kí nisbat shukr karne par bará zor detá hai. "Hamesha Khudá ke shukrguzár rahen." Ifis. 5: 20. "Jo kuchh karte ho, Khudá Báp ká shukr bajá láo." "Kul. 3: 17. "Har ek bát men shukrguzárí karo." 1 Thiss. 5: 18. Shukrguzárí kí nazron se Khudá bará khush rahtá hai. Shukrguzárí kí tabí'at men Khudá khulí húí ráh pátá hai, ki kasrat ke sáth rúhání ni'maten 'ináyat kare. Us kí aisí khássiyat hai, ki wuh rúhání taraqqí ká bá'is hotí hai. Wuh bhí barí beshqímat khushbú hai, aur du'á men us ká darja a'lá hai. Náshukrí ke asar se rúhání zindagí ghaṭtí játí hai.

8. *Us du'á se jo rúhání taraqqí ká bá'is hotí hai Khudáwand kí kalísiyá kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Haqíqí aur zinda kalísiyá Khudáwand ká badan hai. Tamám naját-yáfta insán us badan ke a'zá hain. Khudáwand aisí kalísiyá se wuhí mel rakhtá hai jo sir aur badan ke darmiyám páyá játá hai. Kalísiyá ke shuraká men aisá báhamí mel hai jaisá jismání badan ke a'zá men hotá hai. Rom. 12: 5; 1 Kur. 3: 15. Yih mukhtalif a'zá fardan fardan aur mil milkar badan kí aur ápas men ek dúsre kí barí khidmat karte hain. Badan a'zá ke liye hai aur a'zá badan ke liye. Badan ká sárá kám tamám a'zá se ta'alluq rakhtá hai. Ek ek 'azu ke kull kám badan ke aur sáre ham-khidmat a'zá ke muta'alliq hai. Badan men koí 'azu akelá taraqqí nahin pátá. Wuh badan aur báqí a'zá ke sáth sáth barhtá játá hai. Jab a'zá

badan ke liye aur báham ek dúsre ke liye taraqqí ke bá'is hon, to wuh khud baṛhte jáenge. Jab koí ádmí sirf apní hí naját aur ásmání mirás ke liye fikr aur koshish kare, to rúhání zindagí aur ásmán ke jalál se mahrúm rahegá. Jab koí du'á se haqíqat men apne wáste rúhání taraqqí páe, to kalísiyá kí taraqqí ká bá'is bhí hogá. Rúhání kalísiyá men khudgarzí dakhl nahín pátí. Tamám rástbáz ek dúsre ke liye jíte hain. Isí hálat men har ek ko kalísiyá aur us ke tamám shuraká ke liye du'á mángná munásib aur farz hai.

2. *Muassar du'áon men Khudá ke farzand sárí dunyá ko apná shámilhál kyún kar lete hain?*

Khudáwand kí naját kull dunyá ke liye hai. Khudá kí marzí aur intizám hai, ki tamám baní Ádam, jin ke liye Khudáwand ne maut ká mazá chakhá, makhlasí aur ásmání mirás páen. Wuh jo dunyá kí bhíron men se Yisú' par ímán lákar ásmán kí bádsháhat ke wáris húe, pahle phal kí tarah hain. Jaise Khudá ko pahle phal ká ishtiyáq húá, waise hí púrí fasl ká bhí hotá hai. Tamám baní Ádam khún kharíde hain, pas Khudá ko sab ke liye fikr hai. Kháss karke unhín ke zarí'e se jo bacháe gae gunáh ke gulám aur asír makhlasí aur zindagí páte hain. Dígar logon ke bacháne men du'á kí khidmat auwal hai. Jab tamám haqíqí Masíhí apne dilon par dunyá kí naját-ká bár qabúl karen, aur láiq gairatmandí aur muhabbat ke sáth du'á mángá karen, to sárí kalísiyá khúb rúhání taraqqí páegí, aur dunyá men ásmán kí bádsháhat baṛhái jáegí. Jaise ádmí du'á aur koshish karke apne hamjins,

on men se rúhon ko Khudá kí bádsháhat men láen waise hí wuh apní rúhání zindagí men kushádagí aur ásúdahálí hásil karenge. Púre andáze kí rúhání taraqqí isí ráh men mumkin hai. Agar dunyá kí naját kí nisbat befikri aur gaflat gálib áe, to baṛhne ke 'iwaz ghaṭne ká tajriba zarúr hásil hogá.

10. *Wuh du'á jo rúhání taraqqí kí kháss shart hai Yisú' Masíh se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Aisí du'á Yisú' Masíh ke nám se mángí játí hai. Pák Nawishte is bát par baṛá zor dete hain. "Ráh main hún; koí mere wasíle ke bagair Báp ke pás nahín átá." Yúh. 14: 6. "Jo kuchh tum mere nám se cháhoge, main wuhí karúngá. Agar tum mere nám se kuchh cháhoge, main wuhí karúngá." Yúh. 14: 13, 14. "Main ne tum ko chun liyá, aur tum ko muqarrar kiyá, ki jákar phal láo, aur tumhárá phal qáim rahe; táki mere nám se jo kuchh Báp se mángo, wuh tum ko de." Yúh. 15: 16. "Main tum se sach sach kahtá hún, ki agar Báp se kuchh mángoge, to mere nám se tum ko degá." Yúh. 16: 13. Jaisí naját aur rúhání zindagí kí aur sárí báton men kámyábí Yisú' Masíh par munhasir hai, waise hí du'á mángne men hotá hai. Jab Yisú' ke nám se du'á mángí jáe, to us se tín báten záhir kí játí hain. Wuh báten hasb i zail hain.

1. *Khudá kí dargáh men insán kí rasáí Khudáwand ke kafáre hí par munhasir hotí hai.*—Khudá kí bárgáhon kí ráh Yisú' ke khún se chhiṛkí húí hai. Naját-yáfta insán men tarah tarah kí fazílaten aur nek

ḵhaslaten zarúr hain, par wuh sab kí sab Masíh ke kafáre ke phal hain. Un ke sabab se jurat karke koi qabúliyat kí ummed ke sáth Ḵhudá ke huzúr men nahín já saktá hai. Un men koí sabab nahín miltá, ki baní Ádam maqbúl i nazar ṭhahren. Ḵhudáwand ká kafára hí goyá wuh fazá hai jis ke níche rúhání bádsháhat ká sárá ḵhazána aur púrí mírás hásil hotí hai. Ḵhwáh ásmán par, ḵhwáh zamín par, Ḵhudáwand ke muqaddason ká sárá faḵhr aur bharosa salíb hí par hai. Isí ta'lím kí roshní men us farotaní aur 'ájizí kí súrat milti jo rúhání taraqqí kí ḵháss shart hai. "Mubárak hain wuh jo dil ke garíb hain, kyúnki ásmán kí bádsháhat unhín kí hai." Matí 5: 3.

2. *Masíh ke nám se mángná usí ke hone ká iqrár hai.*—Ḵhudáwand apnon hí ko Báp ke huzúr men rasáí aur sukúnat baḵhshtá hai. Wuh apnon ko apne Báp kí dargáh men apní mírás aur jalál men apná shámil-hál kar letá hai. Ḵhudá hí ká ghar un ká abadí maskan hai. "Tum Masíh ke ho." 1 Kur. 3: 23. Tamám naját-yáfta Masíh kí is milkiyat men shámil hain. Un sab ke liye Ḵhudáwand kí yihí du'á hai, ki "Ai Báp, main cháhtá hún ki jinhen tú ne mujhe diyá hai, jahán main hún, wuh bhí mere sáth hon." Yúh. 17: 24. Apní razámandí aur árzú se baní Ádam Báp kí taraf se Beṭe ko diye játe hain, aur wuh zindagí jo us ke sáth basar kí játí zamín par shurú' hotí hai. Ḵháss taur par yih rúhání zindagí du'á hí men záhir kí játí aur apná kám kartí, aur wuh du'á us kí taraqqí ká bá'is hotí hai.

3. *Jab Masíh ke nám se du'á mángí jáe, to mángí húí chízen usí kí marzí par aur usí ke liye sarf kí jáengí.*—Wuh sárá ḳhazána jo Ḳhudá kí bádsháhat men diyá játá zarúr muqaddason kí ihtiyájon se miltá hai. Us ke bagair ásúdagí mumkin nahín hotí. Wuh 'ajíb taur par kám átá hai. Us ke wáris barí daulatmandí ke sáth apní rúhání zindagí ko basar karte hain. Un kí ḳhúrák aur poshák wg. goyá bádsháhon kí sí hotí hai. Rúhání ḳhazána jismání daulat kí tarah jama' nahín kiyá játá ki áyanda ko sarf kiyá jáe. Us men se jo kuchh jis ke pás ho wuh rozána ihtiyáj kí rafa'í ke liye kám átá hai. Lekin is mírás ke sarfa men barí se barí bát yih hai, ki wuh Ḳhudáwand kí marzí par aur usí kí ḳhidmat men kám átí hai. Wuh sab ke sab usí kí bádsháhat ke bare bare kámon ke wáste 'ináyat kí gai, aur tamám rástbáz jinhon ne Masíh ke nám se mángkar wuh ḳhazána páyá ḳhushí ke sáth isí maqsad ko púrá karenge. Isí Iláhí tajwíz ke sabab se is mírás kí beshbahái hisáb se báhar hai. Jab aisí árzú aur iráde se kasrat kí rúhání zindagí aur aḳhláqí ḳhúbián mángí jáen, to un ke mángne men zarúr rúhání taraqqí kí súrat pái jáegí. Jab Ḳhudá ke farzand haqíqí taur par Yisú' ke nám se du'á mángte jáen, to kamáliyat kí taraf rúhání musáfirat zarúr manzil ba manzil tai hotí jáegí.

11. *Wuh du'á jo rúhání taraqqí kí ḳháss shart hai Rúh ul Quds se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Ḳhudá kí ummat kí haqíqí aur muassar du'áon men Rúh ul Quds kí ḳhidmat bahut barí hai. Aisí du'áen

Rúh hí men mángi játí hain. Yúh. 20. Bayán ho chuká, ki bakhúr ke isti'mál men du'á kí tashbíh miltí hai. Us rasm men ág barábar kám átí thí. Bakhúrdán ág se bhará húá sunahlí qurbángáh par rakhá játá thá. Usí ág par bakhúr chhirká játá thá. Sunahlí qurbángáh se Masíh murád thí, aur ág se Rúh ul Quds. Músá kí díní rasmon men ág hamesha Rúh kí taraf ishára kartí thí. Masíh ke kafáre ke sabab se Rúh ul Quds mauqa' pákar insán kí naját ke liye apne bare kám ko anjám detá hai. Du'á kí zindagí men kháss taur par us kí khidmat darkár hai. Ág hí ke asar se bakhúr kí khushbú Khudá ke nathnon men pahunchtí thí. Yúnhín Rúh ul Quds tamám rástbázon kí du'áon ko ján aur qúwat aur púrá asar bakhshtá hai. Usí kí qudrat aur kám se haqíqí mángnewále Khudá se rúbarú kí rifáqat hásil karte hain. "Rúh men Báp ke pás hamárí rasái hotí hai." Ifis 2: 18. Du'á kí nisbat Rúh ke kám men do báten shámil hain.

1. *Rúh kí taraf se wuh rúhání bínáí aur sachcháí se wuh wáqifiyat hásil hotí hai jin se láiq du'á mumkin hai.*—Wuhí Khudá ko insán par záhir kartá hai. Usí kí roshní men Yisú' ke jalál se ágáhí miltí hai. Usí ke sikháne se baní Ádam apní hálat aur ihtiyáj ko jánte hain. Wuhí gunáh kí kharábí aur pasthálí aur tabáhí dikhátá hai. Usí kí khidmat se insán kí muhtájí aur Khudá kí ma'múrí miláí játí hain. Usí se munawwarí pákar wuh du'áen mumkin hotí hain jin se rúhání zindagí ko thahráí húí kushádagí aur daulatmandí aur ásúdahálí hásil ho.

2. *Rúh ul Quds rástbázon men rúhání ni'maton kí púrí árzú aur ishtiyáq paidá kartá hai, aur mángne men hidáyat aur qúwat bakhshtá hai.*— Du'á mángne men Rúh hí kháss Hádí aur Madadgár hai. Tamám rúhání ni'maton kí tahsíl men wuh áge áge jákar goyá ráh ko taiyár kartá hai. Muqaddas apní naját ká kám is liye kiye játe hain, ki Khudá Rúh ke wasíle se un men niyat aur 'amal donon ko paidá kartá hai. Fil. 2: 12, 13. Muqaddason kí haqíqí du'áon men kháss taur par Rúh ul Quds apná bará kám kartá hai. Aisí du'á ke mángne men insán kí rúh kí 'ajíb harakaten pái játí hain, aur wuh harakaten Rúh ul Quds ke asar ke phal hain. "Isí tarah Rúh bhí hamárí kamzorí men madad kartá hai, kyúnki jis taur se ham ko du'á mángní cháhiye wuh nahín átí; magar Rúh khud aisí áhen bhar bharke hamárí shafá'at kartá hai, jin ká bayán nahín ho saktá hai." Rom. 8: 26. Rúh ul Quds kí shafá'at insán kí rúh hí men kí játí hai. Wuh rástbázon kí hájaten goyá apní hí samajhkar un kí rafa'í ke liye apní sí árzú aur ishtiyáq un ke dilon men paidá kartá hai. Tab wuh un kí aisí khwáhishen, jo us kí qudrat aur kám se maujúd húin, aur jin ká izhár haqíqí du'á men miltá hai, Khudá ke huzúr men goyá pahunchá detá aur unhen maqbúl i nazar karátá hai. Usí Rúh kí khidmat ke asar se wuh du'áen is láiq húin, ki Khudá jawáb dekar naját kí ni'maten 'ináyat kare. Agar ádmí akele chhore játe, to wuh rúhání zindagí aur us kí fazílaton ke aise mushtáq nahín ho sakte hain. Rúh ul Quds ke kám se Khudá ke sáth

sharákat aur rifáqat ke púre andáze kí bhúkh piyás mumkin hotí hai. Pák ág ke isti'mál se bakhúr apná kám púrá kar saktá thá. Yúnhín Pák Rúh darkár rahtá hai, ki du'á rúhání taraqqí ká bá'is ho Masíh ke wasíle se Rúh ká in'ám sab ke liye hai táki du'á ká tajriba mubárak ṭhahre aur púre andáze kí rúhání taraqqí hásil ho.

12. *Tanhái kí du'á rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Tanhái kí du'á par Khudáwand ne kháss zor diyá. Sabab yihí hogá, ki us ke isti'mál se kháss taur par rúhání taraqqí hásil hotí hai. "Jab tú du'á mánge, to apní koṭhrí men já, aur darwáza band karke, apne Báp se jo poshídagí men hai, du'á máng; is súrat men terá Báp jo poshídagí men dekhtá hai, tujhe badlá degá." Matí 6: 6. Masíh ká namúna is hidáyat se miltá thá. Wuh shágirdon aur bhíṛon se 'aláhida já jákar du'á mángá kartá thá. Ghanṭon tak wuh yún akelá Báp ke sáth sáth rahtá thá. Jab din ko aisá mauqa' na milá, to rát ke waqt nínd se mahrúm rahkar wuh Báp ke huzúr men du'á ke kám ko púrá anjám detá thá. Bár bár jab koí bhári mu'ámala pesh húá to sárí rát Báp ke sáth basar kí gaí. Yúnhín Báp se hidáyat pákar us ne bárah rasúlon ko chunkar muqarrar kiyá Lúqá 6: 12, 13. Phir jab bhíṛon ne cháhá aur iráda kiyá ki use apná bádsháh kar len, to aisí du'á men fathyáb hokar us ne un ke maqsad ko ṭál diyá. Tanhái kí du'á men us kí súrat tabdíl hokar baṛí núrání húí, aur us ne Músá aur Iliyáh se muláqát kí. Tanhái kí du'á men us ne qúwat pái, ki Gatsamane ká gam aur

salíb ká dukh bardásht kare. Tamám zamánon men rúhání hádíon ne tanhái kí du'á se apní barí ḳhidmat kí taiyárí hásil kí. Masíhí kalisiyá kí tawáríḳh aisí misálon se bharí húí hai. Tanhái kí du'á ke asar se rástbáz rúhání laṛái men gálib áte aur thahrái húí ḳhidmat ko púrá karte hain. Ḳhudáwand kí aisí hidáyat men Iláhí dánái pái játí hai. Jab jab tanhái kí du'á ká wájib isti'mál húá kare to rúhání taraqqí baḳhúbí hotí rahegí.

13. *Ḳhándání du'á rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Ḳhudá ne árám aur ḳhushhálí ke liház se bani Ádam ke darmyán ḳhándánon ká riwáj jári kiyá aur qáim rakhá. Is intizám men har taur se fáide aur bihtarí kí súrat hai. Jab Ḳhudá kí marzí púrí ho to ḳhándánon men bág i 'Adan kí sí ḳhushí baní rahegí. Láiq ḳhándánon men auwal jagah Ḳhudá hí ko dí játí hai. Jab wuh kisí ḳhándán men qabúliyat aur sukúnat páe, tab hí wuh chain aur shádmání aur taraqqí baḳhsh saktá hai Aise hí ḳhándán men Ḳhudá kí bádsháhat ke liye bál bachche ḳhúb tarbiyat aur taiyárí hásil karte hain. Wuh un ke liye har tarah kí burái se bhí 'umda panáhgáh hai. Aisá ḳhándán ek chhoṭí kalisiyá kí mánind hai. Wuh Ḳhudá ká ek maqdis ṭhahartá hai. Aise ḳhándán kí ḳhássiyat ke sabab se us men Ḳhudá kí bandagí aur parastish munásib aur farz hai. Iláhí 'ibádat ke bagair ḳhandán kí raunaq aur 'umdagí zarúr ghaṭegí yá játí rahegí. Jab us men du'á na húá kare, to yaqín hai ki rúhání taraqqí kí báqí sharten bhí púrí na kí jáengí. "Main aur merá

gharána jo hai, so ham Khudáwand kí bandagi karenge." Yash. 24: 15. Aisí bandagí men khándání du'á zarúr shámil húí. Khándáni díndárí kı nisbat aisá qasd aur iráda sab ke liye qabúliyat ke láiq hai. Us men barí barakat kí súrat pái játí hai. Agar púre andáze kí rúhání taraqqi hásil karní hai, to ghar men aur gharáne ke sáth du'á zarúr húá karegí.

14. *'Ibádat i 'ámm rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Naját ke bakhshne men Khudá ká kám zarúr ek ek shakhs se hotá hai, par wuh jamá'aton par bhí barí aur kháss barakaten undelá kartá hai. Shurú' se Iláhí intizám húá, ki díndár 'ibádat ke liye jama' húá karen. Músá ke zamáne men yih riwáj páyá játá thá. "Aur áthwen din tumhárí muqaddas jamá'at hogí." Gin. 29: 35. Sabt ke din se murád thí. Yih hidáyat Khudá kí taraf se thí. Shurú' se dín i 'Íswí men yih farz máná játá hai. "Ek dúsre ke sáth jama' hone se báz na áen, jaisá ba'zon ká dastúr hai, balki ápas men nasíhat karen." 'Ibr. 10: 25. Is riwáj ke sabab ma'qúl aur káfí hain.

1. *Wuh Khudá kí taraf se hai.*—Khudá ke thahráe húe taríqon par 'amal karná faráiz ko púrá karná hai. 'Ibádat i 'ámm kí nisbat Khudá kí marzí ko tálná rúhání taraqqí kí ek shart ko radd karná hai. Aisí náfarmání kı ráh men taraqqí kı súrat na milegí. Náfarmání hamesha nuqsán ká bá'is hotí hai. Wuh nuqsán khwáh záhir ho, khwáh gáib rahe, haqíqí hogá. Jab rúhání zin-

dagí kam ho jáe, to rúhání bhúkh piyás bhí ghaṭegí. 'Ibádat i 'ámm kí nisbat gáfil hokar ádmí yih do natíje hásil karte hain. Jab aisí 'ibádat kí kashish betásír ho to aglab hai ki aur tarah kí du'áon men bhí gairatmandí kí bahut hí kamí pái jáegí.

2. *'Ibádat i 'âmm ke zarí'e se Ḳhudá ḳháss taur par apní bádsháhat ko phailá detá hai.*—Girje-ghar sab ke wáste khule rahte hain. Wuh log jo Ḳhudáwand kí bádsháhat ke liye hásil kiye játe hain aksar karke un men se hain jo 'ibádat i 'ámm men házir húá karte hain. Ek ek karke ádmí Masíh ke pás láe játe hain par lánewále aur ánewále donon Ḳhudá ke ghar men jánewále húe honge. Un jamá'aton men jahán Ḳhudá kí 'ibádat kí játí hai wuh lashkar miltá hai jis ke wasíle Ḳhudáwand dunyá par galba hásil kartá játá hai. Kam hí honge jo aisí jamá'aton se gairházir rahte hain aur un kí bhartí us lashkar men húí ho. Agar tamám ímándár 'ibádat i 'ámm se gairházir rahnewálon ke namúne par chalte, to kalísiyá ká nám o nishán jald dunyá men se miṭáyá játá. Aisí hálat men na Injíl kí manádí kí játí, aur na Pák Nawishte chhápe játe, aur na dunyá men Baibal ká isti'mál baná rahtá. Baní Ádam phir zarúr kisí bátil mazhab men giraftár hokar Ḳhudá kí pahchán aur suhbat se mahrúm rahte. Kalísiyá aur us ke shuraká ke liye 'ibádat i 'ámm kí zarúrat behadd hai. Jab wuh rúh aur rástí se ho, to us ke phal kí kasrat aur 'umdagí 'ajíb hotí hai. Agar tamám Masíhí aisí 'ibádat men sharík húá karte, to Ḳhudá ká baṛá jalál záhir hotá, aur kalísiyá dunyá par

barí fathmandi pátí, aur us ke shuraká láiq andáze kí rúhání taraqqí hásil karte."

15. *Rúhání khidmat rúhání taraqqí se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Khidmat ke liye insán kí paidáish húí. Rúhání zindagí hí a'lá aur afzal hai. Is sabab se naját-yáfton ko barí se barí khidmat bakhshí játí hai. Rúhání khidmat Khudá aur us kí bádsháhat ke liye hotí hai. Jab kisí men kasrat ke sáth rúhání zindagí pái jáe, to us ko bekárí men baithá rahná mumkin na hogá. Bekárí zindon ke liye maut kí ráh hai. Ek taur par rúhání zindagí kí tamám harakaten khidmat men shámil hain. Masíh ke tamám pairau shágird yá síkhnewále hote hain. Jab durustí ke sáth ho, to síkhne ká kám Iláhí khidmat hai. Muassar du'á bhí us men shámil hai. Apní kamzoríon ká sámhná karná, Shaitán aur dunyá par gálib áná, apne mizáj aur chál chalan ko sudhárná, rúhon ko Munji ke pás láná aur kalísyá ko barháná wg. Khudá kí khidmat ko púrá karná hai. Chhote se chhotá kám bhí, jo us khidmat men shámil hai, bahut bará thahartá hai. Tarah tarah kí misálon se wuh gairatmandí aur wafádárí jo us men honí cháhiye záhir kí játí hai. Khudáwand ke shágird mazdúr hain. Matí 20: 1. Ímán láne ke waqt se zindagí kí shám tak mihnat karní hai. Dekhnewálon ke bare bare gurohon ke sámhne wuh daurnewále aur kushtí karnewále hote hain. Fil. 3: 12-14; Ifis. 6: 12. Wuh jo kasrat karne se inkár karen, kamzor hí rahte hain. Yih qaul rúhání aur akhláqí zindagí se kháss ta'alluq rakhtá

hai. Rúhání khidmat se tarah tarah ke mubárak natíje aur bare bare ajr hote hain. Un men se barhkar khidmat kí liyáqat aur taiyárí ek hai. Toron aur ashrafíon kí tamsílon men yih bát záhir ki játí hai. Wuh naukar jin ká kám, liyáqat kí kamí ke sabab se, ashrafíon se húá, aise qábil bane ki unhen bare bare shahron par ikhtiyár bakhshá gayá. Thahráí húí khidmat men gairatmand aur wafádár hokar aisí barí taraqqi hásil húí. Aisí khidmat púre andáze kí rúhání aur akhláqí taraqqí kí ek kháss shart hai. Jaisí taraqqí yún hásil ho, ziyáda barí khidmat miltí jáegí. Yaqín i kámil hai ki liyáqat aur khidmat ká andáza donon abad tak barhtá jáegá.

BÁB XVII.

Nek A'amál.

1. *Insán ke kaun se kám nek a'amál men shámil hain?*

Nek a'amál ke liye tamám farzandán i Ḳhudá buláe húe hain "Kyúnki ham usí kí kárígarí hain, aur Masíh Yisú' men un nek a'amál ke wáste maḳhlúq húe, jin ko Ḳhudá ne pahle se hamáre karne ke liye taiyár kiyá hai." Ifis. 2: 10 Aise nek a'amál par Pák Nawishte baṛá zor dete hain. Wuh insán kí ḳhudmuḳhtárí se ḳháss ta'alluq rakhte hain. 'Ámm taur par sáre kám nek a'amál men shámil hain jin se aisí ḳhudmuḳhtárí rástí kí ráh men púrí kí játí hai. Baní Ádam Khudá se, apne hamjinson se, aur apne áp se ḳháss rishta rakhte hain. Un rishton ke sabab se in sab kí nisbat insán muḳhtalif faráiz ke mátaht rahte hain Yih sáre faráiz nek a'amál men shámil hain. Is mazmún ke samajhne men zail kí fihrist madad ká bá'is hogí.

1. *Naját aur rúhání taraqqí kí ṭhahráí húí sharten nek a'amál men shámil hain.*—Tauba se Ḳhudáwand kí ráh taiyár kí játí hai. Ímán se áyá húá Masíh qabúl kiyá játá hai. Tauba aur ímán, nek a'amál hain. Rúhání tarbiyat aur hikmat kí tahsíl, du'á ká isti'mál, aur bádsháhat kí ḳhidmat rúhání aur aḳhláqí taraqqí kí sharten hain, aur wuh sab nek a'amál men shámil hain.

2. *Kalísiyá men wuh khāss khidmat jis ke liye Khudá ne buláyá ho nek a'amál men shámil hai.*—Khudá kí bádsháhat kí tamám ni'áyá ke liye koí kháss kám thahráyá játá hai. Badan aur us ke a'zá kí misál se muqaddason ke mukhtalif kám pesh kiye játe hain. Goyá jitne badan men a'zá hain utne hí 'uhde páe játe hain. Har ek 'azw apní hí khidmat ke báre men jawábdihí rakhtá hai. Kalísiyá men yúnhín hai. Ek ek sharík par farz hai ki apne kám ko anjám de. Aise sáre kám nek a'amál men sharík hain.

3. *Akhláqí sharí'at kí takmíl kí sárí báten nek a'amál men shámil hain.*—Das hukmon men us sharí'at ká khulása miltá hai. Das hukmon kí bunyád muhabbat ke un do hukmon men pái játí hai jo baron se bare thaharte hain. Tamám rástbáz in bare hukmon ke mátaht hain. Is báb men unhín nek a'amál se kháss kám hogá jo das hukmon se ta'alluq rakhte hain.

2. *Insán kí naját se nek a'amál kyá ta'alluq rakhte hain?*

Yih suwál unhín nek a'amál se nisbat rakhtá hai jo rúhání zindagí ke basar karne men púre kiye játe hain. Unhín logon ke darmiyán muhabbat kí sharí'at kí takmíl mumkin hai jinhon ne gunáhon kí mu'áfí aur rúhání zindagí pái. Nafsání insán ko maqdúr nahín hai ki láiq taur se das hukmon par 'amal karen. Muhabbat ke do bare hukmon ke haqq men wuh láchár hote hain. Romíon ko Paulus ke khatt ke sátwen báb men nafsání ádmí kí aisí láchárí khúb záhir kí játí hai. Paulus apní nisbat

us waqt ká bayán kartá thá jab wuh jagáyá húá thá, par Yisú' kí qabúliyat se rúhání zindagí hásil na húí thí. Sharí'at kí ḳhúbí se wuh raushní pákar wáqif ho gayá thá. Us ne baṛí koshish kí, ki apní qúwat se muhabbat kí sharí'at par 'amal kare. Nafsániyat ká qaidí aur gulám hokar wuh maglúb húá. Áṭhwen báb men us waqt kí kaifiyat marqúm hai jab Munjí milá, aur Rúh ul Quds ne naí zindagí dekar aḳhláqí sharí'at se mel o muwáfiqat paidá kí thí. "Zindagí ke Rúh kí sharí'at ne, Masíh Yisú' men, gunáh aur maut kí sharí'at se ázád kar diyá." Rom. 8: 2. Aisí hálat men Ḳhudá kí sharí'at kí nisbat gawáhí har taur se aur húá kartí hai. "Áh! main terí sharí'at se kaisí muhabbat rakhtá hún! merá soch sáre din usí men hai." Zab. 119: 97. "Ai mere Ḳhudá, main terí marzí bajá láne par ḳhush hún; terí sharí'at mere dil ke bích hai." Zab. 40: 8. Pahle rúhání zindagí mile ba'd us ke muhabbat kí sharí'at kí takmíl ká tajriba hogá. Yihí taríqa Ḳhudá kí bádsháhat men qáim rahtá hai. Koí dúsrá mumkin bhí nahín hai. Peshtar us se ki phal ho, daraḳht ká honá zarúr hai. Wuh nek a'amál jin par gaur kiyá játá hai rúhání zindagí ká izhár aur phal hain. Naí paidáish men Ḳhudá goyá rúhání daraḳht maujúd kartá hai, ki ṭhahráyá húá phal láyá jáe. Naját aise nek a'amál kí shart hai, aur na yih nek a'amál naját kí shart. Naját aur us kí sárí ni'amaten shurú' se lekar áḳhir tak Ḳhudá kí baḳhshish hai. Táham rúhání zindagí isti'amál ke liye dí játí hai, aur agar apne kám ko púrá na kare, to wuh játí rahegí. Bephal ḍálíán daraḳht se káṭí játí hain.

Yih qá'ida bhí rúhání zindagí meṉ ṭal nahíṉ saktá. Phal zindagí ká izhár hai. Wuh zindagí jo phal láne meṉ záhir na kí jáe qáim na rahegí. Nek a'amál hí meṉ rúhání aur akhláqí zindagí ká wájibí aur zarúrí isti'mál kiyá játá hai. "Ímán, agar us ke sáth a'amál na hoṉ, to apní zát se murda hai." Ya'q. 2: 17. Ímán ká kám hai, ki bádsháhat ká beshqímat khazána hásil karke nek a'amál meṉ sarf kartá jáe. Jab wuh aisí khidmat ko manzúr na kare, to kamzor aur láchár hokar wuh játá rahegá. Akhláqí faráiz kí takmíl se inkár karná rúhání maut kí ráh meṉ dákhil honá hai.

3. *Das hukmoṉ ká kamál o jalál kin bátoṉ se záhir kiyá játá hai?*

1. *Das hukm baṛí shán o shaukat ke sáth diye gae.*—Baní Isráel kamál hoshyárí se un ke páne ke liye taiyár kiye gae. Baṛí safáí aur árástagí aur sanjídagí kí hidáyat dí gaí. Din bahut hí baṛá ṭhahrá. Jo kuchh unheṉ karná thá, ki akhláqí sharí'at ká yih khulása háth áe, púre taur par bayán kiyá gayá. Koh i Síná par Khudá ká dídár baṛe jalál ke sáth nasíb húá. Yahowáh ne apní hí áwáz se das hukm sunáe, aur ba'd us ke apní unglí se do sangín lauhoṉ par unheṉ likh diyá. Sabhoṉ ne das hukmoṉ kí manádí suní, aur likhe húe dekhe. Jo báteṉ aise taríqe se Baní Ádam ko dí jáeṉ zarúr baṛí qadr ke láiq ṭhahreṉgí.

2. *Das hukm kull dunyá ke liye diye gae.*—Un kí khássiyat aur khúbí lásání hai. Unhíṉ kí hidáyateṉ insán kí akhláqí qúwatoṉ aur ihtiyájoṉ se miltí haiṉ:

Imkán se báhar hai, ki Ḳhudá kí bádsháhat meṉ yih judá kí jáeṉ aur dígar hidáyateṉ insán ke liye muqarrar hoṉ. Wuh zamána ba zamána kull Baní Ádam ke liye kámil ṭhahrtí haiṉ. Un kí raushní meṉ Ḳhudá ke farzandoṉ ke wáste kamáliyat kí ráh nazar átí hai. Goyá un ki haddoṉ ke andar sab tarah kí rúhání aur aḳhláqí fazílateṉ aur ḳhúbíáṉ pái játí haiṉ. Das hukmoṉ kí asli aur bunyádí báteṉ abad ul ábád qáim raheṉgí. Yisú Masíh ne un kí asliyat aur jalá[1] ko ḳhúb záhir kiyá. Burí nigáh ziná hai. 'Adáwat rakhná ḳhún karná hai. Lálach butparastí hai. Muhabbat sab kí ta'míl hai. Jab Rúh ul Quds se wuh diloṉ par likhe jáeṉ, tab hí un kí raunaq aur kamál jáná játá hai.

3. *Das hukm 'ahd kí báteṉ kahláte haiṉ.*—"Aur us ne us 'ahd kí bátoṉ ko, wuh das ahkám, lauhoṉ par likhe." Ḳhur. 34: 28. Das hukm Ḳhudá aur insán ke darmiyán mel aur dostí ke 'ahd kí bunyád haiṉ. Ḳhudá ká jalál o kamál us kí aḳhláqí sifatoṉ meṉ páyá játá hai. Us kí quddúsí aur rástí láintihá hai. Jab insán ke dil aur zindagí meṉ das ahkám kí ta'míl ho, to wuh Ḳhudá kí mánind ho játe haiṉ. Aisí hálat meṉ Ḳhudá se sharákat aur rifáqat insán kí zátí tabí'at se miltí hai. Yúṉhíṉ báp beṭe kí sí dostí mumkin hokar maujúd ho játí hai. Báp aur beṭe hokar wuh báham 'ahd báṉdhte haiṉ. Un ke darmiyán 'ajíb yagánagat aur mel hásil hotá hai. Us 'ahd kí takmíl meṉ Ḳhudá Báp aur Bádsháh ke sáre kám ko púrá kartá hai, aur insán muhabbat aur tawakkul aur farmánbardárí ke tamám faráiz adá kiyá karte haiṉ.

4. *Das ahkám men se áṭh mumáni'at ke taur par diye gae, magar un kí takmíl men jo karná hí hai goyá un men shámil hai.*—Bátil ma'búdon ko radd karná hai táki sachchá Khudá qabúl kiyá jáe. Múraton ká isti'amál mana' hai, ki haqiqí Darmiyání ke wasíle se Khudá ke huzúr men rasái hásil ho. Khudá ká nám is murád se befáida na lená hai, ki sachchí 'ibádat men wuh liyá jáe. Yúnhín Khudá ke hukmon men karne aur na karne kí hidáyaten milí húí rahtí hain. Rúhání zindagí men un kí judáí mumkin nahín hai. Jab in mukhtalif hukmon kí tafsír kí jáe, to is qaul kí sachchái záhir hogí.

5. *Das hukm us naí zindagí hí se muwáfiqat rakhte hain jo Masíh men hásil hotí hai.*—Nafsání ádmí na das ahkám ko pasand karte aur na dil se un par 'amal kar sakte hain. "Jismání niyat Khudá kí dushmaní hai; kyúnki na to Khudá kí sharí'at ke tábi' hai, na ho saktí hai." Rom. 8: 7. Jab Baní Ádam jagáe jáen aur rástbází kí taraf rágib hon, to das ahkám kí raushní men gunáh kí kharábí aur khatra nazar áegá. "Sharí'at ke wasíle se to gunáh kí pahchán hí hotí hai." Rom. 3: 20. Aisí pahchán se naí paidáish kí zarúrat raushan hogí, aur jab wuh dilí tabdílí hásil ho, to das ahkám kí takmíl shurú' hogí. Jis qadr rúhání zindagí baṛhtí jáe usí qadr un kí takmíl ká andáza ziyáda hotá jáegá. Agar koí sharí'at ke wasíle gunáh kí pahchán pákar naí paidáish se mahrúm rahe, to wuh phir sangdilí men giraftár hogá. Das ahkám men Khudá ke farzandon

ke liye kamáliyat ká namúna bhí miltá hai. Unhín kí takmíl men Khudá se mel aur rifáqat baní rahegí.

4. *Das hukm kaun se do hisson men taqsím kiye játe hain?*

1 *Pahle chár hukm Khudá se ta'alluq rakhte hain.*—Do takhtíon ká zikr hai jin par das ahkám likhe gae. Pahlí par chár hukm marqúm húe. Un men insán par wuh chár faráiz pesh kiye játe jinhen Khudá kí nisbat adá karná hai. Pahle men hidáyat hai, ki ek hí haqíqí aur zinda Khudá kí parastish húá kare. Wuhí tamám makhlúqon ká Kháliq aur Málik hai. Dúsre men múraton kí parastish kí mumána'at hai. But-parast aisí múraton ko wasíle jánte hain jin se Khudá kí qurbat hásil ho. Ek hí aisá haqíqí wasíla hai, ya'ní Masíh, aur bátil wasílon se mutlaq kám na ho. Tísrá hukm sachchí 'ibádat ke liház se diyá gayá. Bátil ma'búdon ke sámhne aur gunáh kí ráh men Khudá ke nám ká isti'amál karná, us ko befáida lená hai. Yih is murád se mana' hai, ki haqíqí 'ibádat hí men wuh mubárak nám láiq taur par isti'amál kiyá jáe. Chauthá hukm is garaz se diyá gayá, ki insán ká sárá waqt Khudá ke liye makhsús ho, aur púre andáze kí rúhání zindagí hásil kí jáe. Jab bilánága aur ziyáda sakht mihnat mashaqqat karná ho, to Khudá kí 'ibádat aur suhbat ke liye fursat aur táqat kamí ke sáth hásil hogí. Haqíqí taur par sabt ko pák rakhná goyá waqt ká pahlá phal Khudá ke liye makhsús karná hai, aur pahle phal ke makhsús karne se zindagí ká sárá waqt pák thahregá.

2. *Báqí chha hukm hamjinson se ta'alluq rahhte hain.*—Un se wuh báhami faráiz zahir kiye játe hain, jinhen Bani Ádam ko ápas men ek dúsre ki nisbat ada karná hai. Wuh chha dúsri takhtí par likhe húe the. Pánchwen hukm ke zari'a se wuh 'izzat pesh ki játí jo aulád kí taraf se láiq wálidain ká haqq hai Tab chár ahkám diye gae jin ki takmil se ádmion ki sárí h jismáni aur dunyáwi mirás kí hifázat hoti hai. Us mirás men chár chízen shámil hain, ya'ní zindagi, khándán, mál, aur neknámi. Khún se ján halák ki játi, ziná se khándán ko barbádi pahunchtí, chorí se mál náhaqq liyá játá, aur jhúthí gawáhí se neknámí jiti rahtí hai. Yih chár buráián bari sanjídagi ke sáth mana' ki játi hain. Is ke 'aláwa ek dúsre ke liye maqdúr bhar koshish karní farz hai, ki yih chár ni'maten mahfúz rahen. *Daswen hukm men lálach ki* mumána'at miltí hai. Lálach, khudgarzí aur dunyádárí ká izhár hai, aur us se beshumár aur kharábián paidá hotí hain. Wuh báhamí judáí aur mukhálifat ká bá'is hotá hai, aur insán ko Khudá se 'aláhida kar detá hai. Wuh bunyádí báten jo in chha ahkám se ta'alluq rakhtí hain rúhání zindagí ke kháss phal hain. Insán ke báhamí faráiz ek dúsre kí rúhání iqbálmandí aur sarfarází ke muta'alliq bhí hain. Har ek ko cháhiye, ki apne hamjinson kí naját ke liye maqdúr bhar koshish kare.

5. *Pahle hukm kí ta'míl men kaun sí kháss báten shámil hain?*

Rúhání aur akhláqí zindagi men auwal aur sab se barí bát yih hai, ki Khudá se láiq rishta aur kámil ittifáq

ho. Is bunyádí farz se pahlá hukm ḳháss ta'alluq rakhtá hai. Is meṉ do báteṉ shámil haiṉ.

1. *Bátil ma'búdoṉ kí sakht mumána'at hai.*—"Mere huzúr tere liye dúsrá Ḳhudá na ho." Haqíqí aur zinda aur jaláli Ḳhudá ek hí hai. Tamám aur ma'búd bátil haiṉ. Jab sachchá Ḳhudá azalí aur abadí aur us ká jalál o kamál láintihá hai, to kisí dúsre ke liye kahíṉ gunjáish bhí nahíṉ hai. Tamám báqí ma'búd maujúda maḳhlúqoṉ yá chízoṉ meṉ se haiṉ, yá sirf farzí wujúd hote haiṉ Mumkin nahíṉ hai, ki aisoṉ meṉ se koí parastish ke láiq ho, yá insán ke liye Ḳhudá ke se kámoṉ ko anjám de. Un kí taraf se kaháṉ naját aur parwardigárí aur muháfizat kí súrat ho saktí hai? Ḳhudá kí pák muhabbat, jo insán kí iqbálmandí aur sarfarázi se ta'alluq rakhtí hai, us ko ḳhúb ubhártí hai, ki baní Ádam ko aise dhokhe aur abtari aur badnasíbí se bacháe rakhe Wuh Ḳhudá jis kí hastí haqíqí aur abadí aur jis kí sifateṉ jalál o kamál se mulabbas haiṉ, púre iḳhtiyár ke sáth gair ma'búdoṉ kí nisbat hidáyat detá hai.

2. *Pahle hukm kí takmíl meṉ Ḳhudá kí láiq qabúliyat aur qadrdání shámil hai.*—Gair aur bátil ma'búd is liház se radd nahíṉ kiye játe, ki insán kí rúh ká maqdis ḳhálí rahe. Ḳhudá pahle hukm kí hidáyat se apne hí liye aise maqdisoṉ ko maḳhsús aur taiyár kará detá hai. Haqíqí aur jalálí ma'búd ke bagair baní Ádam yatím aur láwáris kí tarah hokar behadd pasthálí meṉ giraftár rahte haiṉ. Sachchí parastish aur Iláhí rifáqat ke liye insán kí paidáish húi, aur agar haqíqí Ḳhudá sáth

na ho, to *koi bátil ma'búd zarúr qabúl kiyá jáegá.* Maujúda makhlúqon aur farzi ma'búdon ke siwá aur chízen bhí hain jo bátil-parastí men baní Ádam ko giraftár kar len. *Zardostí aur 'aish o 'ishrat aur nafsparwari aur shahwat wg.*, men qúwat hai, ki dil ke maqdis ko Khudá se khálí kar de, aur goyá us ke 'iwaz áp takht-nashín hokar *apní parastish jári karen. Kitnon men khudí hí bátil* ma'búd kí tarah parastish páti hai. Pahle hukm kí takmil men dil ká maqdis in tamám kharábíon se khálí aur sáf hokar azalí aur abadí Khudá ke liye taiyár hotá hai. Us par 'amal karnewálon men sárí parastish ká kám Khudá hí kí dargáh men anjám pátá hai. *Usí* kí *'ibádat* men Baní Ádam kamáliyat kí taraf apná safar manzil ba manzil tai karte játe hain. Usí men tamám ashyá púri kasrat ke sáth maujúd pái játí hain jo zindagí aur díndárí se ta'alluq rakhti hain.

6. *Dúsre hukm kí ta'lím kyá hai?*

Dúsre hukm men múraton kí parastish kí sakht mumána'at hai. Jahán tak múraten ma'búdon men shumár kí játí hon, wahán tak parastish men un ká isti'amál pahle hukm men mana' kiyá játá hai. Sháyad ziyáda butparaston men khiyál gálib rahtá hai, ki múraten ma'búdon se wasílon ká rishta rakhtí hain, aur un ke isti'mál se ma'búdon kí qurbat aur suhbat hásil kí játí hai. Jab Hárún ne sunahlá bachhrá banáyá, to garaz yih thí ki us ke zarí'a se Yahowáh kí 'ibádat kí jáe. Yarúbi'ám ne do aise bachhre banwáe, aur maqsad yih thá ki wuh Khudáwand kí parastish men kám áen. 1 Sal. 12: 28.

Wuh goyá Ḳhudá aur Isráel ke bích men̲ darmiyání ṭhahre. Ḳhudá unhen̲ bátil darmiyání ṭhahrátá thá, aur un ke banáne yá rakhne yá isti'amál karne kí saḳht mumáni'at húí.

7. *Kyún̲kar záhir hai ki múraten̲ bátil darmiyání hain̲, aur ki un ká isti'mál burá hai?*

1. *Darmiyánion̲ ke kám kí liyáqat múraton̲ men̲ mutlaq nahín̲ miltí.*—Shurú' se un ke isti'mál ká asar dunyá men̲ bahut burá húá. Un kí koí ḳhássiyat nahín̲ hai jis se wuh Ḳhudá kí láiq yádgárí ke bá'is hon̲. Ḳhudá kí si ek bhi sifat un men̲ nahín̲ miltí. Ḳhudá rúh hai. Múraten̲ jismání chízon̲ se banáí játí hain̲. Ḳhudá zinda hai, aur wuh beján hain̲. Beján chízen̲ rúhání zindagí ká chashma nahín̲ ho saktí hain̲. Rúh hokar Ḳhudá kí koí súrat nahín̲ hai, ki múraten̲ us kí mánind banáí jáen̲. Mumkin nahín̲ hai, ki kisí múrat se Iláhí zát o sifát záhir kí jáen̲. Butparastí kí tawáríḳh se sábit hai, ki múraton̲ ke isti'mál ká natíja ḳharáb hai. 1. Múraten̲ sirf unhín̲ logon̲ ke darmiyán qabúliyat pátí hain̲ jo Ḳhudá kí suhbat se kabhí wáqif na húe, yá jinhon̲ ne gunáh karke us rifáqat ko kho diyá ho Ḳhudá se muhabbat rakhnewálon̲ men̲ múraton̲ ká isti'mál niháyat nafratí hotá hai. 2. Jin jin logon̲ men̲ múraton̲ kí parastish ká riwáj húá rúhání táríkí aur jahálat baṛhtí gaí Aisá riwáj goyá dilon̲ se sárá núr dúr kar detá hai. 3. Múraton̲ kí parastish dunyá men̲ aḳhláqí najásat aur ḳharábí ká chashma pái játí hai. Wuh nafsání ḳhwáhishon̲ aur shahwatparastí ko baṛhá detí hai. Wuh hamjinson̲ se zulm aur saḳhtí

ká bá'is hotí hai. Wuh insán kí fazílaton ko barbád kartí hai. Romion ke pahle báb men Paulus rasúl aisí parastish kí ḳharábián pesh kartá hai. Múraton ke parastár har tarah kí nárástí, badí, lálach, bad ḳhwáhí se bhar gae; aur hasad, ḳhún-rezí, jhagre, makkárí, bugz se ma'múr ho gae." Rom. 1 : 29.

2. *Múraton ke se darmiyání kí insán ko mutlaq ihtiyáj nahín hai, kyúnki haqíqí Sháfí' bakhshá gayá.*—Baní Ádam ko darmiyání aur sháfí' kí zarúrat to hai. Múraton kí kasrat se is qaul ká subút miltá hai. Lekin bátil darmiyánion se aisí ihtiyáj rafa' na hogí. Pák Nawishton se haqíqí sháfí' kí zarúrat záhir kí játí hai. Is zarúrat kí rafa'i ká intizám Ḳhudá hí ne kiyá. Tín-ek Ḳhudá men se azalí aur abadí Betá mujassim hokar dunyá men áyá. Wuhí Ḳhudá ká diyá húá darmiyání hai. Us kí yih pukár hai, ki " Ráh main hún; koí mere wasíle ke bagair Báp ke pás nahín átá." Yúh. 14: 6. Ḳhudá kí ek bhí sifat múraton men nahín miltí, par Bete men sab kí sab púre jalál ke sáth maujúd hain. Wuh púre taur par Ḳhudá ke kamál o jalál ká zuhúr hai. Wuh apní maut se Ḳhudá kí huzúrí kí ráh ko taiyár karke apní shafá'at ke kám se us ráh ko qáim rakhtá hai. Zamána ba zamána tamám qabúl karnewále usí ke wasíle se Ḳhudá kí dargáh men dakhl aur sukúnat páte hain. Jab Yisú' darmiyání hai, to wuhí káfí hai. Múraton kí koí ihtiyáj nahín hai. Un se na koí zarúrat rafa' hogí, aur na madad hásil kí jáegí.

8. *Kaun sí aur báten buráí men múraton kí parastish kí mánind hain?*

1. *Dunyá se nájáiz muhabbat.*—Dunyá zarúr Ḳhudá kí taraf se hai. Hál kí zindagí ke liye wuh insán ká watan aur ghar hai. Jab us ká isti'mál wájib aur durust ho, to dunyá achchhí hai. Us ke darje ke mutábiq us se muhabbat rakhná rawá hai. Lekin us se wuh muhabbat rakhná jo Ḳhudá hí ká haqq hai nárawá aur butparastí ká sá kám hai. Jab dulhá dulhin ke liye 'umda ghar banáe, aur qímatí chízon̲ se sajáe, to dulhin ko cháhiye, ki us ghar kí qadr kare. Lekin agar us kí muhabbat dulhá se haṭ jáe aur wuh ghar hí ko apná sárá ḳhazána samjhe, to wuh pákdáman dulhin na rahegí. Yih dunyá insán ke liye ḳháss ajr nahín̲ hai, par ek wasíla yá zarí'a hai jis kí chízon̲ ká aisá isti'mál ho ki áyanda jahán kí taiyárí hásil ki jáe. Wuh madrase ki tarah hai jis men̲ baní Ádam ánewálí aur baṛí ḳhidmat ke liye 'álim aur fázil banen̲. Wuh a'lá ḳhidmat aur milnewálí mírás rúhání aur ásmání hain̲. Jo koí isí dunyá ko apná ḳháss ḳhazána jánkar usí ke liye apní zindagí ko basar kare butparast sá hotá hai. "Jo koí dunyá se muhabbat rakhtá hai, us men̲ Báp kí muhabbat nahín̲ hai." 1 Yúh. 2: 15. Lálach butparastí hai, aur lálach karná dunyá se wuh muhabbat rakhná hai jo Ḳhudá kí mírás men̲ shámil hai. Aisí nájáiz muhabbat ká aur múraton̲ kí parastish ká phal ek sá hotá hai.

2. *Díní rasúmát par nájáiz bharosa rakhná.*—Tamám haqíqí díní rasúmát rúhání zindagí aur us kí ni'maton̲ kí taraf ishára karte hain̲. Aisí zindagí se mahrúm rahná aur rasúmát par bharosa rakhná butparastí kí

sí buṛái hai. Záhir hai, ki beshumár Yahúdí rasmparastí men̲ giriftár the. Wuh nafsání aur jismání rahte húe apne Pák Nawishton̲ aur muḳhtalif díní rasmon̲ par baṛá faḳhr karte the. Wuh sárí báten̲ aison̲ ke liye ḳhálí bartáon̲ kí tarah hain̲ jin ke isti'mál se na hájaten̲ rafa' hotín̲ aur na parwarish miltí. Masíhion̲ ke darmiyán díní rasmon̲ ke adá karne men̲ aisí hí kamí aur ḳharábí ká andesha baná rahtá hai. Jab un ke isti'mál se rúhání barakaton̲ se maqsad ho, aur wuh maqsad púrá ho, to wuh fáide ke bá'is hon̲gí. Jab sárí díndárí záhirí ho, aur bátiní hálat durust na ho, to rasmparastí gálib ái, aur rasmparastí butparastí men̲ shámil hai Jab Ḳhudá áp dil men̲ sukúnat aur hukúmat hásil kar le, to tamám ṭhahráe húe díní rasúmát aur dastúrát apní sárí ḳhidmat ko púrá karenge. Jab Ḳhudá qabúliyat na páe, aur us kí suhbat ke 'iwaz ádmí apne mazhab kí záhirí aur berúní báton̲ par 'amal karke rah jáen̲, to múraton̲ kí parastish ká sá kám anjám pátá hai. Is ráh men̲ rúhání maut gálib rahtí hai. "Ai bachcho, apne áp ko buton̲ se bacháe rakho." 1 Yúh. 5: 21. Yih hidáyat sárí dunyá ko aur sab zamánon̲ men̲ darkár rahtí hai.

9. *Tísre hukm kí takmíl men̲ kaun sí báten̲ shámil hain̲?*

Tísre hukm kí baṛí bát yih hai, ki Ḳhudá ká nám námunásib aur bejá taur par na liyá jáe. Ḳhudá ká nám us ke jalál o kamál ká izhár hai. Us nám ko behadd 'izzat aur baṛáí ke láiq jánná aur mánná munásib aur farz hai. Is hukm kí takmíl men̲ cháhiye ki insán kí 'aql

munawwar, marzí pák, aur muhabbat Khudá se púrí ho. Us kí tafsír men zail kí báten gaur-talab hain.

1. *Khudá ke farzand hí hokar baní Ádam láiq taur par us ká nám le sakte hain.*—Khudá aur us kí bádsháhat se judá hokar mumkin nahín hai ki ádmí durustí ke sáth us ke nám ká isti'mál karen. Judáí kí hálat men Khudá jáná nahín játá hai. Us ke jánne ke bagair sanjídagí aur ta'zím aur 'izzat us ke nám ke lene men na hogí. Khudá kí ummat hí men is hukm kí takmíl páí játí hai.

2. *Haqíqí 'ibádat men Khudá ká nám láiq taur par liyá játá hai.*—Khudá ko sijda karná us ká nám lená hai. Jab záhirí 'ibádat men haqíqat aur sachcháí ho to wuh muqaddas nám durustí ke sáth liyá játá hai. Bátil ma'búdon kí parastish men aur haqíqí Ma'búd kí bátil parastish men Khudá ká nám befáida liyá játá hai. Jab besoch aur besamajh goyá khálí alfáz aur 'ibáraton ká isti'mál karke ádmí záhiran 'ibádat men sharík hon, to tísrá hukm torá játá hai.

3. *Barakat ke dene men Khudá ká nám láiq taur par liyá játá hai.*—Khudá ká nám lekar du'á dená baní Láwí kí khidmat men shámil thá. Ist. 10: 8. Yúnhín un ke wasíle barakat dí játí thí. Bad du'á dená is hukm ke khiláf hai. "Barakat cháho, la'nat na karo." Rom. 12: 14. Kosne ke kám men Khudá ká nám nahín átá. La'nat karne men us ká nám isti'mál karná Khudá kí hiqárat karní hai.

4. *Láiq taur par Khudá ká nám liyá karná a ní*

zindagí ke sáre kámon ko us kí marzí se milána hai.

Aur kalám aur kám jo kuchh karte ho, wuh sab Khudáwand Yisú' ke nám se karo." Kul. 3: 17. Khudáwand ke nám se kám karná Khudá ke nám se karná hai. "Pas tum kháo yá pio, yá jo kuchh karo, sab Khudá ke jalál ke liye karo." 1 Kur. 10: 31. Haqíqí taur par Khudá ke nám se apne kámon ko anjám dená us ko apne sáth kar lená hai. Wuh sirf rástbází hí kí ráh aur a'mál men bani Ádam ke sáth ho legá.

5. *Láiq taur par Khudá ká nám lená ba'z auqát us ko apne liye aur apne sáth gawáh kar lená hai.*— "Khudá mere aur tere bích men gawáh hai." Paid. 31: 50. Khudá sachchái kí taraf gawáh honá qabúl kartá hai. Jhúthí gawáhí se us ko kamál nafrat hai, aur wuh kisí hálat men us men sharík nahín kiyá játá. Jo koí Khudá kí qasam kháke jhúthí gawáhí detá hai kufr baktá hai. "Jo us ká nám befáida letá hai, Khudáwand use begunáh na thahráegá." Khur. 20: 7.

10. *Árám aur 'ibádat ke liye sabt kí nisbat Pák Nawishton kí ta'lím kyá hai?*

1. *Músá ke zamáne se peshtar pák sabt ká riwáj thá.*—Is qaul kí nisbat dalílen ma'qúl aur káfí hain. Paidáish kí kitáb ke shurú' men us ká zikr miltá hai. "Aur Khudá ne sátwen din, apne kám ko, jo kartá thá púrá kiyá, aur sáre kám se, jo kartá thá, farágat pái, aur Khudá ne sátwen din ko mubárak kiyá," aur use muqaddas thahráyá." Paid. 2: 2, 3. Bani Isráel ke darmiyán das ahkám ke páne se peshtar sabt ká din pák máná játá thá.

Mann ke dene ke waqt Sabt ká zikr miltá hai. Ḳhur. 16: 23-30. Das hukm píchhe diye gae. Muḳhtalif qadím se qadím qaumon̲ men̲ sátwán̲ din pák máná játá thá. Is amr ká yih bhed hogá, ki shurú' hí men̲ aisí hidáyat insán ko dí gaí thí. Wuh hidáyat riwáyat ke taur par dúr dúr mulkon̲ men̲ pahun̲chí hogí, aur zamánon̲ tak us ká riwáj qáim rahá.

2. *Das ahkám men̲ yih hidáyat darj kí gaí, aur baní Isráel ke darmiyán qáim rahí.*—Is hukm kí takmíl par baṛá zor diyá gayá. Ek bát se sáf záhir hai, ki sabt ká hukm rasmí sharí'at kí hidáyaton̲ men̲ shámil thá. Wuh chha báqí dinon̲ ke banisbat ziyáda pák ṭhahráyá gayá Qadím se qadím zamánon̲ men̲ logon̲ kí rúhání aur aḳhláqí tarbiyat ke liház se haiwánon̲ men̲, jagahon̲ men̲, 'imáraton̲ men̲, aur muḳhtalif chízon̲ men̲, aisá farq batáyá gayá aur máná gayá. Haikal pák jagah samjhí játí thí. 'Ámm makánát men̲ yih sifat na miltí thí. Sáre zurúf jo 'ibádat men̲ kám áte the pák gine játe the. Charand aur parand men̲ bhí ba'z pák aur ba'z nápák gine játe the. Ádmíon̲ aur qaumon̲ ke paidáishí hál men̲ aisá hí farq máná játá thá. Waqt kí bábat bhí yihí ta'lím qabúliyat pátí thí. Sabt pák thá, aur báqí chha din ḳháss pákízagi se goyá ḳhálí the. Jab Yisú' áyá, to us ne sab kí nisbat yih farq miṭá diyá. Maḳhsús kiye húe logon̲ ke liye sárá waqt aur sárí jagahen̲ aur sáre makánát aur sárí chízen̲ pák hain̲. Sárí qaumen̲ is taur par pák hain̲, ki Ḳhudá sab kí qabúliyat aur naját ke liye taiyár aur árzúmand hai. Ḳhudá kí ummat ke liye sáton̲

din ek hí andáze kí pákízagí rakhte hain. Árám aur 'ibádat ke liye sabt dúsre sabab se máná játá hai.

3. Dín i 'Íswí men shurú' se sabt máná játá hai. Insán kí ihtiyáj aur bihtarí ke liház se ek haftewár sabt, ya'ní árám ká din, muqarrar kiyá húá hai. "Sabt ádmí ke wáste baná hai." Mar. 2: 27 Sabt kí zarúrat jism aur rúh donon se ta'alluq rakhtí hai Wuh jismání árám aur rúhání parastish ke liye hai. Sabt ke bagair dín i 'Íswí ká dunyá men gálib-áná sháyad mumkin na hotá. Munásib ma'lúm hotá hai, ki Masíhí sabt wuh din ho jab ki Yisú' maut par fathmand húá Us din ke báre májre se insán kí naját kháss ta'alluq rakhtí hai. Jab rasúlon ke zamáne se 'anqaríb tamám Masíhíon men árám aur 'ibádat ke liye wuh qabúl kiyá játá hai, aur us ke mánne men Khudá kí behadd barakaten miltí rahín, to subút ma'qúl ma'lúm hotá hai, ki wuh Khudá ká pasand kiyá húá sabt hai. Já ba já aur waqt ba waqt chand ádmí us ke mánne ke khiláf hokar Sanichar ko haqíqí sabt qarár dete aur sábit karne kí koshish karte áe hain. Lekin do ek chhotí chhotí kalísiyáon ko chhorke dunyá ke Masíhíon ke sámhne un kí dalílen bátil aur bebunyád thahrín. Kalísiyá 'ámm Itwár ko Khudá ká chuná húá sabt samajhtí hai.

11. *Sabt ko pák rakhne se kaun se kháss fawáid hásil hote hain?*

Baní Isráel ke darmiyán chauthe hukm par 'amal karne se kháss aur barí barakaten hásil hotí thín. "Mubárak wuh insán jo sabt ko mántá, aur use nápák nahín

kartá hai." Yas. 56: 2. "Agar sabt ko apná páṉw rok rakhe, aur mere muqaddas din meṉ apná kám na kare, aur sabt ko nafís aur Ḳhudáwand ká muqaddas aur mu'azzam kahe, aur us ko baṛá jáne, ki apne kár o bár na kare, aur apne nafa' ke kám mauqúf rakhe, aur befáida bát chít meṉ use na káṭe, tab tú Ḳhudáwand meṉ masrúr hogá, aur maiṉ tujhe dunyá ke úṉche makánoṉ par sawár karúṉgá, aur maiṉ tujhe tere báp Ya'qúb kí mírás se khiláúṉgá; kyúṉki Ḳhudáwand hí ke muṉh se yih irshád húá hai." Yas. 58: 13, 14. Aisí barakateṉ is baṛe hukm kí láiq takmíl ke ma'múlí phal haiṉ. Zail ke fawáid sabt ke pák rakhne se ḳháss ta'alluq rakhte haiṉ.

1. *Tandurustí aur ziyáda jismání árám.*—Sabt ká ṭhahráyá húá árám jism kí ihtiyájoṉ se muwáfiqat rakhtá hai. Jab chha din tak púre andáze kí mihnat mushaqqat kí jáe, to ek din ká árám darkár hotá hai táki jism kí táqat aur tázagí qáim rahe. Rát ko árám to milá kare, par yih káfí nahíṉ hai. Agar haftewár ek din árám ke liye na ho, to thakáwaṭ gálib hokar nuqsán ká bá'is hogí. Sabt ke mánne se jism ká zor baná rahtá hai. Is ráh meṉ ziyáda 'umrdarází kí súrat hai.

2. *Dunyáwí kámyábí.*—Aksar peshoṉ aur ḳhidmatoṉ meṉ kámyábí ká andáza kám kí 'umdagí aur bahutáyat par mauqúf hotá hai. Jism kí táqat aur tázagí par mihnat kí 'umdagí aur andáza munhasir rahtá hai. Jab zoráwarí aur tázagi púrí ho, to ádmí chha din meṉ us se ziyáda aur bihtar kám kareṉge, jo thake máṉde hokar wuh sát din meṉ kareṉ. Insán aur haiwán ke kám meṉ

yih bát bár bár ázmáí gaí, aur yih da'wá barábar sahíh niklá. Jab ghore aur bail safar men kám den, to safar ziyáda jald tai hogá jab sát din men ek áráin ke liye ho. Bihtar kám aur bihtar ámadaní ke liház se bhí sabt ká din muqarrar kiyá gayá. Us ke intizám men Khudá kí mihrbání isí bát se záhir kí játí hai.

3. *Rúhání taraqqí aur khushhálí.*—Sabt ká bare se bará jalál is bát men miltá hai, ki wuh rúhání zindagí se kháss ta'alluq rakhtá hai. Rúhání 'irfán aur Iláhí ibádat insán kí zindagí men a'lá aur afzal hain. Ásmání 'ilm kí tahsíl ke liye waqt darkár rahtá hai. Khudá kí suhbat ke wáste káfí fursat barábar zarúr hotí hai. Mihnat mashaqqat ke chha din men zarúr cháhiye, ki in báton ke liye mauqa' nikálá jáe. Lekin kháss taur par sabt muqarrar húá, kí síkhne aur sijda karne kí káfí fursat mile. Rúh aur jism donon sabt ke muhtáj rahte hain. Jab sabt ke din na sakht mihnat se áráin mile, aur na 'ibádat ke liye waqt ho, to aksar karke rúhání zindagí men za'ífí kí sí hálat baní rahtí hai. Aison men rúhání kushádagí aur daulatmandí ká tajriba bahut kamí ke sáth hásil kiyá játá hai. Sabt ko pák rakhne men mauqa' bhí miltá hai, ki parosíon men Khudáwand kí bádsháhat phailáí jáe. Sabt hí ke din ziyáda rúhen Masíh ke pás láí játí hain. Is ke 'aláwa rúhání hamsafar sabt ko ek dúsre kí bahut ziyáda madad karte hain. Agar i'tiráz kiyá jáe ki síkhná aur rúhon ko Masíh ke pás láná aur rúhání sáthíon ko sambhálná thakánewále kám men shámil hain, to jawáb men do báten gaur ke láiq hain. Pahlí yih hai, ki

sárá din is rúhání khidmat men sarf nahín hotá hai. Árám ke liye bhí waqt miltá hai. Dúsrí bát yih hai, ki kám kí tabdílí men bhí árám hásil hotá hai. Har tarah kí kasrat aur harakat ko chhorná zarúr nahín hai ki árám mile. Du'á mángne aur rúhání ta'lím ke páne men jismání tázagí hásil hotí hai Ázmáne se yih da'wá sahíh thahartá hai Jab dúsron kí rúhání taraqqí ke liház se, yá rúhon ko Masíh ke pás láne ke maqsad se, khidmat kí jáe, to jism ko árám lene ká sá asar pahunchtá hai. Rúhání ta'lím ko hásil karná, 'ibádat ke faráiz ko adá karná, hamjinson ko rúhání fáida pahuncháná, jismání táqat aur tázagí ke khiláf nahín hain. Sabt ká intizám insán kí ihtiyájon se 'ajíb taur par mel o muwáfiqat rakhtá hai.

12. *Sabt ko pák rakhne men kaun sí báten shámil hain?*

1. *Sabt ke din kí barí ta'zím honí cháhiye.*—'Ámm taur par hafte ke sáton din pákízagí men barábar thaharte zarúr hain Lekin 'ibádat aur kháss Iláhí suhbat ke liye wuh Khudá ká chuná húá din hai. Wuh goyá 'ibádatgáhon kí tarah makhsús kiyá húá hai. Jab us ká láiq isti'mál ho, to baní Ádam ke liye wuh goyá barí barkaton ká chashma páyá játá hai. Us kí khidmat a'lá aur afzal hai Wuh kháss taur par us zamín kí mánind hai jahán Músá ne júte utárke Khudá se kalám kiyá. Wuh barí ta'zím ke láiq hai.

2. *Sabt ke din maqdúr bhar dunyáwí kám se árám lená farz hai.*—Is kí nisbat Iláhí hidáyat sáf hai. "Us men kuchh kám na kar." Us ke muqarrar karne

meṉ jismání árám ká liház bhí kiyá gayá. Is hukm kí ta'míl meṉ un bátoṉ se parhez karná farz hai jin se auroṉ ko kám karná zarúr ho. Ba'z kám to sabt ke din band nahíṉ ho sakte haiṉ, aur cháhiye ki wuh jo aise kámoṉ meṉ sharík haiṉ dúsre roz árám ká mauqa' páeṉ. Nahíṉ to Ḳhudá ká intizám ki baní Ádam wájibí andáze kí mihnat mashaqqat kar ke árám kareṉ púrá na hone páegá. Aisí hálat meṉ Ḳhudá kí mihrbání ke 'iwaz ádmioṉ par saḳhtí kí jáegí. Us kám kí zarúrat, jo sabt ko anjám páe, haqíqí bhí ho.

3. *Rahmat aur tars ke kámoṉ ko sabt ke din anjám dená rawá aur farz hai.*—Yisú' ne apnoṉ par in kámoṉ ká namúna záhir kiyá. Us ne barábar sabt ke din marízoṉ ko shifá baḳhshí. Jab shikáyat kí gaí, ki aise kámoṉ se sabt nápák kiyá játá hai, to us ká yihí jawáb thá, ki "Sabt insán ke liye baná, aur na insán sabt ke liye." Jo hí dukh taklíf nágaháṉ insán par sabt ko guzre, use maqdúr bhar rafa' karná yá karáná rawá aur farz hai. Yúṉhíṉ sabt ke din apne áp ko yá auroṉ ko nuqsán se bacháná, ki áge ko tangí na ho jáe, is hukm kí ta'míl ke ḳhiláf nahíṉ hai. Har tarah ke gunáh ko ghaṭáná aur rástbází ko baṛháná sabt ko pák rakhne meṉ shámil hai. Sabt ḳhushí manáne ká din hai aur na gam aur udásí ká. Lekin aise khel tamáshe jin se 'ibádat aur Iláhí rifáqat rokí jáe námunásib aur nárawá haiṉ. Sabt ke din ásmán kí bádsháhat kí báteṉ auwal samjhí jáeṉ.

4. *Sabt ke din 'ibádat i 'ámm ká ḳháss liház karná farz hai.*—Baní Isráel ke darmiyán sabt mu-

qaddas jamá'at ká din thá. "Sátwen din, jo sabt árám karne ke liye hai, us men muqaddas jamá'at hogí." Ahb. 23: 2. Yúnhín Masíhí sabt shurú' se máná gayá hai. Ilhám se yih hidáyat dí gai, ki "Ek dúsre ke sáth jama' hone se báz na áen." 'Ibr. 10: 25. Yih hidáyat sabt kí 'ámm 'ibádaton se kháss ta'alluq rakhtí hai. Usí áyat men ba'zon ká namúna pesh kiyá gayá jo jama' hone se báz áte the. Agar tamám Masíhí us bure namúne par 'amal karte, to sabt kí barakaten dunyá se játí rahtín. Un ke liye jo 'ibádat i 'ámm se gairházir rahá karte hain sabt barakat ká din nahín hai. Un ke wáste us kí barí khidmat púrí nahín kí játí. Sabt ko khándán men bhí wuhí báten honí cháhiyen jin se díní ta'lím aur Iláhí qurbat hásil kí jáe. Nahín to láiq taur par sabt ke hukm kí takmíl na hogí.

13. *Pánchwen hukm kí takmíl men kaun sí báten shámil hain?*

Pánchwen hukm men láiq wálidain aur aulád ke báhamí faráiz ká izhár miltá hai. Dánishmand aur rástbáz wálidain Khudá kí taraf se barí 'izzat aur qadr páte hain. Wálidain ke wasíle se dunyá men insán kí nasl qáim aur zamín ábád rahtí hai. Wálidain larkon kí parwarish aur tarbiyat aur hifázat ke wasíle bhí hote hain. Baní Ádam ke darmiyán un kí yih khidmat niháyat a'lá aur mubárak hai. Us se barí khidmat insán ko na miltí hogí. Is khidmat men kámyábí ko hásil karná dunyá kí barí se barí báton men shámil hogi. Agar wálidain kámyábí se mahrúm rahen, to shikast haulnák hogí. Aulád se wáli-

dain ká rishta bahut baṛí qadr ke láiq hai. Bakhshe húe farzand beshbahá khazána hain. Aulád ke liye wálidain kí khidmat niháyat a'lá hai. Jab hí Khudá sáth ho aur púre andáze ká fazl bakhshe, to yih khidmat púrí kí jáegí. Us men barábar Iláhí hidáyaten darkár rahtí hain. Wuh hidáyaten Pák Nawishton men darj kí gaí hain. "Ai bachchewálo, tum apne farzandon ko Khudáwand kí taraf se tarbiyat aur nasíhat de dekar un kí parwarish karo." Ifis. 6: 4. Akhláqí sharí'at kí bábat yih hidáyat dí játí hai:—"Yih báten, jo áj ke din main tujhe farmátá hún, tere dil men rahen, aur tú yih báten koshish se apne laṛkon ko sikhlá, aur tú apne ghar men baiṭhte, aur ráh men chalte, aur leṭte aur uṭhte waqt un ká charchá kar." Ist. 6: 6, 7. "Laṛke ko us ráh men, ki jis men jáná hai, sawere tarbiyat kar; kyúnki jab wuh búṛhá húá, to wuh us ráh se na muṛegá." Ams 22: 6. Farzandon kí nisbat wálidain ke faráiz par Pák Kalám kí bahut jagahon men zor diyá játá hai. Timuthiyus láiq namúna thá. Bachpan hí se wuh Pák Nawishton se wáqif kiyá gayá. Us kí mán us kí ustání thí. Usí kí koshish aur du'á se beṭá baṛá qábil rúhání hálí baná. 2 Tim 1: 5. Khudá kí taraf se aulád par farz ṭhahráyá gaya, ki aise wálidain ko baṛí 'izzat den. Aisí 'izzat men baṛí munásibat pái játí hai. Maujúda zindagí aur áyanda jahán ke kám kí taiyárí aise wálidain kí khidmat aur koshish se kháss ta'alluq rakhtí hai.

14. *Kin taríqon se láiq farzand láiq wálidain ko 'izzat de sakte hain?*

1. *Chhuṭpan men farmánbardárí se farzand láiq wálidain ko 'izzat de sakte hain.*—Laṛkon kí kam-'umrí men wálidain Ḳhudá kí taraf se iḳhtiyár pákar farzandon par hukúmat karte hain. Muhabbat aur hikmat aur rástbází ke sáth apne iḳhtiyár ká isti'amál karná wálidain par farz hai, aur laṛkon ko cháhiye ki un ke tábi' rahen. Aisí 'umr men wálidain kí náfarmání Ḳhudá kí náfarmání hotí hai. "Ai farzando, har bát men apne mán báp ke hukm máno, kyúnki yih Ḳhudáwand ke nazdík pasandída hai" Kul. 3: 20. "Ai farzando, tum Ḳhudáwand men apne mán báp ke farmánbardár raho: kyúnki yih wájib hai." Ifis. 6: 1. "Ai mere beṭe, apne báp ke hukm ko hifz kar, aur apní mán kí tákíd ko mat chhoṛ." Ams. 6: 20. Wálidain ki hukúmat kí ek hadd hai. Jab farzand Ḳhudá kí marzí se wâqif húe, to us par 'amal karná farz i kullí hai. Wálidain kí marzí ko ṭálná farz hogá, basharte ki wuh Ḳhudá kí marzí ke ḳhiláf hon. Muqaddas wálidain zarúr apne aur apnon ke liye Iláhí marzí ko qabúl kar ke us se mel rakhenge.

2. *Rástbáz wálidain ke naqsh i qadam par chalne se farzand unhen 'izzat dete hain.*—Pák aur rást namúnon se, banisbat ta'lím ke, laṛkon ko ziyáda mubárak asar pahunchtá hai. Mubárak hain wuh wálidain jin ki zindagí laṛkon ke sámhne rástbází aur pákízagí aur nekí ká izhár hotí hai. Mubárak hain wuh farzand jo aise wálidain ke naqsh i qadam par chalte húe apní zindagí ko dunyá men basar karen. Yúnhí kar ke wuh mán báp ko baṛí 'izzat dete hain.

3. *Farzand láiq wálidain ko 'izzat dete hain jab wuh zindagí bhar un se púrí muhabbat rakhen, aur burhápe men zarúrat ke ba-mújib un kí khabar len.*—Farzand siyáne hokar khándánon ke sir ho játe hain. Un par bhí bachchon ká bojh partá hai. Aisí hálat men wuh apne wálidain kí nisbat befikr aur beparwáh na ho jáen. Aise bartáo se un kí barí be'izzatí hotí hai. Aksaron ke liye burhápá za'ífí ká zamána hai. Us zamáne men jaisí zarúrat pare wálidain kí nigahbání honí cháhiye. Dekhná farz hai, ki wuh apní zindagí ká báqí safar árám ke sáth tai karen. Jab maqdúr bhar un ke liye qabr kí ráh hamwár aur ásán kí jáe, to unhen 'izzat dí játí hai. Baní Isráel ke liye wálidain ko 'izzat dená un kí bhalái aur khushhálí kí kháss shart thí. "Tú apne mán báp ko 'izzat de: táki terí 'umr us zamín par, jo Khudáwand detá hai, daráz ho." Paulus rasúl farmátá hai, ki "Yih pahlá hukm hai, jis ke sáth wa'da bhí hai." Yih hukm aur wa'da donon kull dunyá aur sáre zamánon ke liye hain.

15. *Chhatwen hukm kí takmíl men kaun se bare bare faráiz shámil hain?*

Chhatwen hukm men insán kí ján kí hifázat kí hidáyat barí tákíd aur sanjídagí ke sáth dí játí hai. Is hukm kí kháss bunyád is bát men pái játí hai, ki Khudá ne insán ko apní súrat par aur apní mánind banáyá. Aisí hálat men us kí ján bahut beshqímat hai. Ádmíon ko ján se márná Khudá ká gunáh karná hai. Is hukm kí takmíl men ádmíon ke qatl karne se báz rahná káfí nahín hai. Maqdúr

bhar apne hamjinson ko un buráion se mahfúz rakhná, jin se maut hotí hai, is hukm men shámil hai. Báham ek dúsre kí hifázat kí fikr aur koshish ká farz is hidáyat se záhir kiyá játá hai. Chhatwán hukm insán kí rúh se bhí ta'alluq zarúr rakhtá hai. Agar jism ko qatl karná yá maut kí ráh men chhorná mana' hai, to kitná ziyáda rúh kí barbádi aur halákat mana' hogí. Jismáni aur rúhání khairiyat aur salámati ke liye fikr aur koshish sab ko sab ke wáste karní farz hai. Kai báten is hukm se kháss ta'alluq rakhtí hain. Wuh zail kí hain.

1. *Hamjins kí nisbat 'adáwat se mahfúz rahná farz hai* —"Jo koi apne bhái se 'adáwat rakhtá hai, wuh khúní hai." 1 Yúh. 3: 15. "Jo koi apne bhái se gussa hogá, wuh 'adálat ki sazá ke láiq hogá." Mati 5: 22. "Apne dushmanon se muhabbat rakho." Matí 5: 44. Khúnrezí 'adáwat aur gusse aur dushmaní se kháss ta'alluq rakhtí hai. In buráion ko dúr karne se khún ke kháss sabab dúr kiye játe hain. Jab jar ukhárí jáe aur chashma sukháyá jáe to khún ká andesha na rahegá.

2 *Maut ke zarí'on se maqdúr bhar ek dúsre ko mahfúz rakhná farz hai.*—Bimárí aise zarí'on men auwal hogí, aur us ká 'iláj karáná aur us ke mukhtalif sabab n se bacháná chhatwen hukm kí takmíl men shámil hain. Jahán jahán rúhání zindagí pahunchtí aur us ká asar apná kám kartá aspatál aur shafákháne khole játe aur marízon kí khabar lí játí hai. Is ke 'aláwa tandurusti aur jismání táqat aur tázagí kí sharton se ágáhí di játí hai, masalan badan aur ghar kí safáí, táza hawá, achchhe

páni aur táqatwar ḳhúrák ká isti'amál. Jab jánen̲ ḳhatre men̲ paṛen̲, to un ke bacháne kí baṛí koshish kí játı hai. Marzon̲ ke sabab aur 'iláj ke nikálne men̲ bahut se hakímon̲ ne apní ján ko nisár kiyá. Yih sárí báten̲ chhaṭwen̲ hukm kí takmíl men̲ shámil hain̲. Beshumár díndár bhí hain̲ jo rúhon̲ ke bacháne kí ḳhidmat men̲ apní zíndagí ko sarf karte hain̲. Yih bhí is hukm kı bunyádí ta'lím par 'amal karte hain̲.

3. *Zarúrat ke mutábiq aur maqdúr bhar logon̲ ko mauqa' dená yá dilání, ki parwarish hásil karen̲, chhaṭwen̲ hukm kí takmíl men̲ shámil hai.*—Ján kí hifázat aur parwarish men̲ baní Ádam Ḳhudá ke hamḳhidmat hain̲. Jab wuh ṭhahráe húe kám ko anjám den̲, to parwarish kí chízen̲ hásil hotí hain̲. Un kámon̲ kí nisbat jin se be shumár logon̲ ko parwarish miltí hai ádmí ek dúsre ke madadgár hain̲. Paṛosíon̲ par ḳháss farz hai, ki jaisí zurúrat aur jahán̲ tak mumkin ho, 'awámm un nás kí fikr ho táki wájibí kám mıle, aur mihnat ká láiq badlá hásil ho. Jab logon̲ se begár kám liyá jáe aur wuh kull yá ádhá mihnatána se mahrúm rahen̲, to chhaṭwán̲ hukm toṛá játá hai. Agar jabran yá un kı láchárí ke sabab se log aise kám men̲ lagáe jáen̲, ki tandurustí barbád ho, aur zindagí ke din ghaṭáe jáen̲, to is hukm kí hidáyat ṭál dí játí hai. Jab jab ḳhudgarzí gálib áe, aur usí ke asar se ham-jinson̲ se badsulúki kí jáe, to ḳhún ke jurm se bachá rahná dushwár hogá. Báhamí muhabbat hí kí hálat men̲ is baṛe gunáh se muháfizat kí súrat maujúd páí játí hai.

16. *Kis kis hálat men ham-jinson ko ján se márná rawá hai?*

1. *Khún karne kí sazá men*—Khunion ko sazá dená sarkár ke faraiz men shámil hai. Pák Nawishton ki qadím se qadím hidáyat men dánái aur munásibat aur insáf ká izhár ma'lum hota hai "Jo koi ádmí ká lahú baháe, admi hi se us ka lahu baháyá jáega." Paid. 9: 6. Aisi sazá munásib hai, aur us ke asar se aur badkár khún ke karne se roke játe hain. Khunrezí ke dur karne men aur koi sazá aisi muassir nahín hoti hogi.

2. *Apní ján kí hifázat ke liye jab zarúrat púrí ho.*—Khúni ko, jab qatl karne ke liye házir húá, jan se márná rawá hai, basharte ki apní ján ke bacháo ká koi dusra tariqa na ho. Apnon ki aur parosion ki jánon ko bhi yúnhin bachaná rawá aur farz hai. Agar khúni ke samhna karne men wuh ján se mara jae, to marnewala khúni nahín hai. Lekin aisi hálat men zarúrat se age barhná jáiz aur munasib nahín hai. Agar apni yá apnon yá parosion ki ján ko dusre taríqe se bachána mumkin ho, to ján ke lene se dastbardar rahna wájib aur farz hai. Ba'z aur mauqa'on par ján lene tak badkáron ká sámhná karná rawá hoga, masalan 'auraton ko napák kiye jáne se mahfuz rakhná farz i kulli hai, agarchi bachane men ná-pak karnewále ján se mare jáen.

3. *Mulk kí hifázat ke liye.*—Jab badkár aur zálim kisi mulk par charhái karen to cháhiye ki ri'áyá un ká sámhná karen. Yúnhin jab bági sir utháen ki mulk ko barbád kar ke lút len, to unhen maglub karná zarúr aur

munásib hai. Mulk kí hifázat men aise dushmanon ko qatl karná khún karne men shámil nahín hai. Wuh jo zulm kar ke charhái karen aur wuh jo bágí hokar laráí jári karen beshakk khúní hote hain. Wuh jo aison ká sámhná kar ke, jahán tak zarurat ho ki un ke bure mansúbe púre na hone páen jánon ko halak karte hain, khún ke jurm se mahfúz rahte hain. Jab insáf aur rástbází laráí men púrí kí jáe, to chhatwán hukm nahín torá játá hai.

17 *Pák Nawishte ziná kí kharábí par kyún bará zor dete hain?*

Sátwen hukm men ziná kí sakht mumáni'at hai. Pák Nawishte us kí kharábí par bará hí zor dete hain. "Kyá ho saktá hai, ki insán apne síne men ág le, aur us ke kapre jal na jáen? Kyá mumkin hai, ki koí jalte húe koelon par chale, aur us ke páwn na jalen? Aisá hí wuh hai, jo apne hamsáe kí jorú se hambistar hotá hai" Ams. 6: 27-29. "Apne dil ko begána 'aurat kí ráhon par máil na hone de; bhatakkar us kí rah-guzaron men na já, ki us ne bahuton ko gháyal kar ke girá diyá; hán, us ne bahut se baháduron ko qatl kiyá hai. Us ká ghar pátál kí ráhen hain, jo maut ke andarúní makánon men pahunchtí hain." Ams. 7: 25-27. "Fareb na kháo; kyúnki na randíbáz, na zinákár, na laundebáz Khudá kí bádsháhat ke wáris honge." 1 Kur. 6: 9. Aisí ta'lím Pák Kalám men barí kasrat ke sáth dí játí hai. Us zor ke sabab jo ziná kí mumáni'at par kiyá játá, zail kí báton men páe játe hain

1. *Yih hukm khándán kí hifázat ke liház se*

diyá gayá.—Baní Ádam ke darmiyán Khudá kí taraf se byáh shádí kí tajwíz kí gaí táki khándán hon aur bane rahen. Wuh nikáh jo rawá hai ek hí mard aur ek hí 'aurat se ta'alluq rakhtá hai, aur us kí yagánagat kí bunyád báhamí muhabbat hai. Aise pák aur muhabbat-ámez gharánon men auläd dí játí hai, ki larke rástbází aur parhezgárí kí ráh men parwarish aur tarbiyat aur hifázat páen. Yih intizám bará hí mubárak hai. Agar sárí dunyá ke tamám khándán aise hí hote, to Bihisht ki sí khairiyat aur khushhá'í baní Ádam men pái játí. Ziná se khándán barbád hote, aur larkon ke liye behadd kharábí aur abtarí kí hálat hotí hai. Ziná kí ráh men mard aur 'aurat najis aur nápák hote hain Un kí kharábí aur gandagí ke asar se un kí auläd behadd badnasíbí men giraftár hotí hai. Un ke liye un ká paidá na honá bihtar hotá. Zinákár khándán ke jání dushman hain, aur us ke intizám kí neo ko ukhárkar dúr phenkte hain. Khándánon ke liye sátwen hukm men aisí barbádí se panáh miltí hai. Jahán tak us kí ta'mil ho khándán salámat rahte hain.

2. *Ziná men shahwatparastí kí lagám dhílí kí játí hai, aur andarúní gandagí hotí hai.*—Is kharábí men burí se burí khwáhishen gálib átí hain. Ziná kí hawá aur táríkí men sári akhláqí fazílaten barbád hotí hain. Pák Kalám ke bayánát men ziná bure se bure 'amal kí fihrist men kiyá játá hai. Goyá us ke sáthion kí kharábí se us kí behadd burái záhir kí játí hai. Ziná hí ká bayán pesh thá, jab Khudáwand ne farmáyá, ki "Agar

terí dahní ankh ya dahná háth tujhe thokar khiláe, to unhen nikál ya katkar phenk de" Matí 5 29, 30 Zina ká anjam Jahannam hai

18. *Sátwen hukm kí takmíl men kaun sí báten shamil hain?*

1, *Kisí halat men zina yá harámkarí ká fi'l na hone páe*.—Kitní hí azmaish kyun na ho, par is haul nák kharabí se bacha rahna hai Zikr ho chuka hi ankh yá háth ka nuqsán uthana zina ke karne se bihtar hai Is gunah se Yusuf goya ján lekar bhaga Hifázat aur pakizagi jan se bihtar hai. Aise gunah ke muqabale men maut ko nachiz samajhna chahiye.

2 *Burí nigáh se mahfúz rahná zarúr hai.*—"Jis kisi ne burí khwahi h se kisi 'aurat par nigah kí, wuh apne dil men us ke sath zina karchuka" Matí 5 28. Aisí nigah wuh ráh hai jis se admí fi'l tak pahunchtá hai, aur is ke 'aláwa aisí khwahish kí nigah ap dil men aludagí paida kartí hai. Fi'l ká mauqa' na mile bhi, par burí nigah se ziná kí barbádí aur pareshání hasil hotí hai

3 *Nápák khiyálon se bache rahná zarúr hai*—Aise khiyál badfi'lí kí taswiron kí manind hain, jo tángí jáe aur koí dekhá kare. Najis khiyalon se najis khwahishen paidá hotí hain aur badfi'lí kí taiyarí miltí hai Jab khiyálan najis taswiron se kam ho, to badfi'lí se mahfúz rahná dushwar hotá hai Isí halat men yih hidáyat darkár rahtí hai, ki "Apne dil kí badí se barí khabar dárí kar, ki zindagání ká anjám usí se hai" Ams. 4 23. "Khudá kí marzí yih hai, ki tum pák bano, ya'ni ziná-

kárí se báz raho; har ek tum men̲ se pákízagí aur 'izzat ke sáth apne zarf ko hásil karná jáne." 1 Thiss. 4: 3-5.

19. *Áṭhwen̲ hukm men̲ kyá talím hai?*

Áṭhwen̲ hukm men̲ chorí ki mumáni'at hai. Bunyádí ḳhiyál yihi hai, ki mál kí h[illegible] ke liye húá kare. Insán men̲ Ḳhudá kí taraf se mál kı tahsíl aur isti'amál kí liyáqat aur árzú páíjátí hai. Baní Ádam kí ḳhush hálí aur kámyábí isí bát par munhasir rahtí hai, ki yih liyáqat kám áe, aur yih árzú púrí ho. Aisí liyáqat aur árzú ke sabab se ádmí mihnat o mashaqqat ko qabúl karte hain̲, aur bihtarí kí súrat hásil hotí hai. Jab mál kí tahsíl aur isti'mál kı ḳhwáhish púrí ho sake, jo baṛhkar áráṃ aur ḳhushí ká tajriba miltá hai. Jab aisí ḳhwáhish púrí hone se dıgar logon̲ ke zulm aur sharárat ke sabab rokí jáe, to ádmí pasthálí men̲ giraftár hote hain̲. Jab faslen̲ háth men̲ na áyá karen̲, to bone kí fikr na kí jáegí. Jab mihnat ká badla na milá kare, to kám ke karne se inkár kiyá jáegá. Jab nafa' páne kí nisbat náummedí ho to kám na karenge. Bekárí kí hálat men̲ baní Ádam kamzor aur nikamme ho játe hain̲. Mál kí hifázat par, táki málik kí marzí par kám áe, insán kí bihtarí mauqúf hai. Mál ke kamáne aur rakhne aur isti'mál karne men̲ púrí ázádagí honí cháhiye, basharte ki dígar ashḳhás ká haqq na márá jáe. In báton̲ kí nisbat sab ko ek sá mauqa' milná cháhiye. Tamám logon̲ men̲ mál kí bá-bat báhamí hifázat zarúr hai. Yún̲hi Ḳhudá kí marzí púrí kí jáegi, aur sab ke liye ḳhushhálí kí súrat hogí. Mál ke haqq men̲ bhí Ḳhudáwand kí hidáyat hai, ki "Jo

kuchh tum cháhte ho, ki log tumháre sáth kareṉ, wuhí tum bhí un ke sáth karo" Matí 7: 12. Chorí aur lúṭ meṉ zail kí buráiyáṉ shámil haiṉ.

1. *Ḳhudá ká gunáh kiyá játá hai.*—Us kí hidáyat ká ḳhulása yih hai, ki tamám baní Ádam mál ke hásil karne ká láiq mauqa' páeṉ, aur jo háth áe málik kí marzí aur ḳhushí par sarf kiyá jáe. Chorí se iláhí hidáyat aur intizám ṭál diyá játá hai. Isí hálat meṉ chorí Ḳhudá ká gunáh hai.

2. *Chorí se mál ke málik ká gunáh kiyá játá hai.*—Na sirf us ká mál judá kiyá gayá, balki us kí baṛí beqadrí kí gai. Agar chor dunyá par gálib áte, to tamám qaumeṉ kamínapan aur pasthálí meṉ giraftár ho játíṉ. Agar choroṉ kí kámyábí púrí hotí, to báqí logoṉ ko be hadd dukh taklíf miltí. Chorí ká kám hamjinsoṉ ká saḳht gunáh ṭhahartá hai.

3. *Chor ḳhud niháyat hí nikamme aur bure ho játe haiṉ.*—Chor ke peshe meṉ behadd kamínapan aur zillat pái játí hai. Us ke asar se sárí fazílateṉ aur nek-ḳhaslateṉ barbád hotí haiṉ. Mihnat, mashaqqat buzurgí aur baṛái kí ek ḳháss shart hai, aur chor is shart ko radd karte haiṉ. Chor apne ḳhiláf saḳht gunáh karte haiṉ.

20. *Kaun sí aur buráiyáṉ chorí kí mánind hokar áṭhweṉ hukm meṉ mana' kí játí haiṉ?*

Sáre kám jin se hamjinsoṉ ko mál ke báre meṉ nuqsán pahuṉchtá hai chorí se ḳháss ta'alluq rakhte haiṉ, aur áṭhweṉ hukm meṉ un kí mumáni'at shámil hai. Zail kí misáleṉ káfí hoṉgí.

1. *Fareb aur dagábází se apne liye nafa' hásil karná.*—Jab mál kí tahsíl men fareb aur dagábází ho, to jis qadr ek ko nafa' mile usí qadr dúsre ko nuqsán pahunchegá. Ek ko yún chorí ká sá mál háth áyá, aur dúsre ká mál chorí men gayá. Jab náp aur tol men kam diyá jáe, to chorí kí sí burái húí. "Makr kí tarázú se Khudáwand ko nafrat hai." Ams. 11: 1. Kharíd o farokht men wájibí bháo ko baṛháná yá ghaṭáná jab denewále yá lenewále láchár hon, chorí ke se kám karná hai.

2. *Jab kám kí kamí aur mazdúrí kí beshí, yá kám kí beshí aur mazdúrí kí kamí ho, to chorí kí sí burái húí.*—Málikon aur naukaron yá mazdúron ke darmiyán aisí burái kí nisbat ázmáishen bahut hain. Jab púrí ímándári aur dayánatdárí ke sáth donon ek dúsre ke haqq men apne faráiz ko adá karen, to chorí kí sí burái se hifázat hásil hogí.

3. *Jab qarzdárí kí 'ádat ho, aur adá karne kí nisbat gaflat aur befikri gálib rahe, to chorí ká sá gunáh hotá hai.*—Jab hí qarz ke adá karne ke iráde men farq paidá húá aur gaflat shurú' húí, to aise mál ke rakhne men chorí kí bú maujúd húí. Jab qarz ke lene men adá karne ká iráda húá hí nahín, to us ke lene men aur chorí karne men sirf nám ká farq húá. Adá karne ki bábat inkár karná, yá ṭálte jáná, chori ke kám par muhr karná hai.

4. *Kamzoron aur jáhilon ko lúṭná chorí kí kám hai.*—Jab kisi qaum yá guroh men be'ilmi aur láchárí ho, to kitnon ko ázmáish hai, ki un ke zari'a se apne liye náhaqq nafa' nikálen. Khudáwand zoráwaron par farz

ṭhahrátá hai, ki kamzoron ko nuqsán se mahfúz rakhen. Jab muháfizat ke 'iwaz wuh lúṭe jáen, to sakht zulm húá aur áṭhwán hukm toṛá gayá. Aise zálimon par Khudá ká gazab bhaṛaktá hai. Mál kí nisbat har taur se insáf aur dayánatdárí sab ko darkár hai, ki chorí ke jurm se mubarra rahen.

21. *Nawen hukm kí ta'lím kyá hai?*

Nawen hukm men jhúṭhí gawáhí kí mumáni'at hai. "Tú apne paṛosí par jhúṭhí gawáhí mat de.' Yih hukm neknámí kí hifázat ke liház se diyá gayá. Jahán tak kisí men rástbází aur sadáqat maujúd ho, to neknámí ká haqq bhí páyá játá hai. Jhúṭhí gawáhí, jab us ká maqsad púrá ho, neknámí ko barbád kartí hai. Jab mál kí bábat jhúṭhí gawáhí di jáe, to garaz yih hai ki aisá mál dúsre ká haqq hai, aur wuh jis ke pás hai fareb ke sabab se rakhtá hai. Jhúṭhí gawáhí se haqíqí málik dagábáz ṭhahráyá játá hai. Jhúṭhí gawáhi se kitnon ne ján ká nuqsán bhí uṭháyá, aur subút pahunchá ki un kí maut men insáf púrá húá. Jab jhúṭhí gawáhí se kisí ká mál liyá gayá, to chorí húí Jab ján se koí yún márá gayá, to khún ká jurm húá. Lekin chorí aur khún se yih baṛhkar gunáh kiyá gayá, ki pahle neknámí halák kí gaí. Neknámí mál aur ján se ziyáda beshqímat hai. "Neknám beqayás khazáne se ziyádatar pasand kiyá jáe." Ams. 22: 1. Jab neknámí játí rahe to dushwár hai, ki baní Ádam láiq taur par zindagí ke kám ko anjám den. Neknámí ke bagair ádmí apne paṛosíon ke darmiyán barakat ke bá'is nahín ho sakte hain. Aisí hálat men jhúṭhí gawáhí se

koí bhí gunáh bará na hogá. Nawen hukm se sab par farz thahráyá gayá, ki hamjinson ki neknámí kí hifázat karen. Jab tak rástbází kí ráh men chalen, tamám baní Ádam neknámí ke haqqdár hote hain. Is bare hukm kí ta'míl men wuh muhabbat darkár hai, "jo badgumání nahín kartí." 1 Kur. 13: 5.

22. *Daswen hukm kí ta'lím kyá hai?*

Daswen hukm men lálach kí mumáni'at hai. Lálach men do báten shámil hain. Pahlí, un chízon kí khwáhish hai jo Khudá kí marzí se hamárí mírás se báhar hai. Jab hamen kisí chíz ká dená Khudá ko manzúr nahín hai, to us kí khwáhish nájáiz aur mana' hai. Dúsrí un chízon kí barhkar khwáhish jin kí tahsíl aur isti'amál rawá hai. Aisí chízen dunyáwí aur jismání hotí hain. Jab un kí aisí barí khwáhish ho, ki Khudá aur us kí bádsháhat se koí mahrúm rahe, to lálach gálib áyá. Lálach men tín kháss aur barí buráiyán shámil hain.

1. *Be-i'atiqádí us kí jar hai.*—Khudá insán ká Parwardigár hai. Sab ke liye us ke khazáne men káfí hai. Jab zarúrí aur thahráí húí sharten púrí kí jáen, to tamám baní Ádam kí sárí haqíqí ihtiyájen rafa' kí játí hain. Kisí sachchí zarúrat kí nisbat bhí Khudá befikr nahín hai. Jab lálach gálib áe, to ádmí apní hájaton kí rafáí ke liye Khudá par tawakkul aur bharosa nahín rakhte. Wuh us kí marzí aur intizám se báhar dunyáwí khazána cháhte hain. Aise khazáne kí khwáhish se Khudá dúr kiyá játá hai. Is bát men lálach butparastí kí mánind hai, aur isí sabab se wuh butparastí kahlátí bhí hai. Kul.

3: 5. Lálach men be-i'tiqádí aur bagáwat gálib rahtí hai.

2. *Lálach men dunyá se nájáiz muhabbat hai.*— Jismání aur dunyáwí chízen kamqadr aur chandroza hain. Un kí kháss khidmat jism hí se ta'alluq rakhtí hai. Rúh hokar insán ko kháss kám ásmání ashyá se hotá hai. Un kí barí mírás Khudá kí bádsháhat hai. Lálach baní Ádam ko is beshqímat mírás se judá kar ke un chízon kí muhabbat men giraftár kar detá hai jo nikammí aur be thikáná hain. Khwáb kí tarah dunyá kí chízen játí rahtí hain. Uh kí maujúdagí aur isti'mál se insán kí barí barí ihtiyájen rafa' nahín hotín, aur jab wuh apne waqt par játí rahen, to kangálí hí báqí rahtí hai Is bát men lálach butparastí kí mánind hai, ki wuh shai jo Khudá ke 'iwaz ma'búd thahráí játí aise martabe kí ek bhí khúbí nahín rakhtí. Lálach men nuqsán ke siwá koí bát bhí nahín miltí. Us kí buráí behadd hai.

3. *Lálach aur beshumár buráiyon ká chashma hai.* —"Lálach har qism kí buráí kí ek jar hai" 1 Tim. 6: 10. Wuh len den men fareb aur dagábází ká sabab hai. Chorí aur lút us kí aulád hai. Wuh zulm aur sakhtí kí taraf ubhárá kartá hai Usí ke sabab se sharábkháne aur afímkháne khòle játe aur khule rahte hain. Har tarah kí harámkárí us ká phal hai. Aksar laráiyán usí ke sabab se *hotí hain*. Lálach kí ráh men khúnrezí kasrat ke sáth hotí hai. Dunyá kí naját men barí se barí rukáwat wuhí hai. Yih hukm dason ke ákhir men miltá hai, par us kí baráí auron se mutlaq kam nahín hai. Jab

daswen hukm par 'amal ho, to sab kí takmíl jo báqí hain ziyáda ásán hogí.

BÁB XVIII.

Masíhí Kalísiyá.

1. *Masíhí kalísiyá kyá hai?*

Haqíqí aur zinda kalísiyá unhín logon kí jamá'at hai, jo ímán lákar Masíh se mel rakhte hain, aur jis ke shuraká usí kí rúhání zindagí men us ke shámilhál húe hain. Yúnání nám *ekklesia* hai. Us ke lafzí ma'ne *báhar buláe húe* hain Dunyá men goyá bedíní aur gunáh kí jamá'at bhí maujúd hai. Yisú' ke kafáre ke sabab se naját ká paigám badkáron ke guroh men sunáyá játá hai. Us guroh men se jo log sunen aur Munji ko qabúl karen mu'áfí aur rúhání zindagí páte hain Wuh naí zindagí pák aur ásmání hai. Jitnon ne us paigám ko qabúl kiyá, wuh us puráne guroh men se judá kiye gae, aur naí jamá'at men sharík húe. Wuh naí jamá'at Khudá kí bádsháhat ke andar hai, aur us ke shuraká Khudá ke farzand hain. Yih nai jamá'at Khudáwand kí sachchí kalísiyá hai. Us men se beshumár ásmán par jalál yáfta húe, aur báqí zamín par laṛáí ke khet men zindagí ke kám ko anjám de rahe hain. Dunyá ke nábálig, jo ab tak neki badi ká imtiyáz nahín kar sakte, kalísiyá kí naí zindagí ke wáris hain. Agar un kí yih mirás játí rahe, to us ká sabab wuh gunáh hogá jo ánewále siyánapan ke zamáne men kiyá jáe. Apní mirás par qábiz honá aur us men qáim rahná unhín ke ikhtiyár men hai. Ek aur taur par bhí

kalísiyá lafz ká isti'mál kiyá játá hai. Un men se jo nám ke taur par Masíhí hain dunyá men mukhtalif guroh yá jamá'aten hotí hain. Jab khiyálan in sab ká majmú'a pesh kiyá jáe, to Masíhí kalísiyá kahláte hain. Jab is taur par yih lafz musta'mal ho, to kalísiyá ek bare jál kí mánind hai jo samundar men dálá jáe aur us men achchhí aur burí machhlián donon us men samá jáen. Is barí kalísiyá ke zarí'a se dunyá ke rástbázon men shumár záhir nahín hotá. Us ke kitne maujúda shuraká rúhání zindagí se mahrúm rahe. Us se báhar bhí kamí beshí ke sáth naját-yáfta páe játe hain. Haqíqí kalísiyá aur záhirí kalísiyá kí ta'dád men bahut sá farq hogá.

2. *Dunyá men kalísiyá kí kyá zarúrat hai?*

Khudáwand baní Ádam ko fardan fardan naját bakhshtá hai. Ek taur par naját yáfton men se ek ek shakhs goyá akelá hokar rúhání zindagí kí tahsíl kí sharton ko púrá kartá, aur thahráí húí khidmat men us zindagí ko basar kartá hai Khudáwand ke shágird goyá akele akele us ke sáth chalte hain. Un men aur Masíh men báhamí sharákat hotí hai jis men koí dígar shakhs dakhl nahín pá saktá hai. Lekin muqaddason ke darmiyán bhí bare mubárak mel aur rifáqat ká tajriba miltá hai. Wuh kháss taur par milkar bhí Khudáwand ke sáth sharákat rakhte hain. Masíh ke pairauon men aisí báhamí suhbat darkár bhí hotí hai, ki rúhání zindagí qáim rahe aur barhtí jáe. Aisí zarúrat kí nisbat zail kí báten gaur-talab hain.

1. *Ek ek ímándár men kalísiyáí rifáqat aur sharákat kí ihtiyáj páí játí hai.*—Rúhání zindagí men

aisí sangat kí baṛí árzú hotí hai. Aisí árzú is zindagí kí ḳhássiyat meṉ shámil hai. Yih árzú ihtiyáj ká izhár hai. Rúhání zindagí meṉ muhabbat bádsháhí kartí hai. Wuh Ḳhudá kí taraf farzandána muhabbat hai. Naját ke hammíráson kí taraf wuh barádarána ulfat hai. Jis qadr aisí muhabbat ho, usí qadr mahbúboṉ kí ihtiyáj hotí hai. Kalísiyá kí sharákat meṉ is ihtiyáj kí rafá'í ká zarí'a miltá hai. Rasúloṉ ke 'aqíde meṉ yih qaul shámil hai, ki "Maiṉ i'tiqád rakhtá húṉ...muqaddasoṉ kí rifáqat par." Zamána ba zamána aisí rifáqat kí zarúrat baní rahtí hai.

2. *Ḳháss taur par kalísiyáí rifáqat meṉ rúhání taraqqí hásil hotí hai.*—Yih taraqqí kalísiyá aur us ke mukhtalif shuraká donoṉ se ta'alluq rakhtí hai. Muqaddasoṉ kí sharákat meṉ báhamí ḳhidmat kí játí hai. *Aisí* ḳhidmat karnewáloṉ aur pánewáloṉ donoṉ ke liye barakat ká bá'is hotí hai. Kalísiyá insán ke badan kí mánind hai. Jism apne mukhtalif a'zá ko qúwat aur madad pahuṉchátá rahtá hai. Wuh a'zá badan aur báham ek dúsre kí ḳhidmat karte haiṉ. Sab ke sab ḳhidmat karte haiṉ aur páte bhí haiṉ. Aisí bahamí ḳhidmat sab ke wáste bhalá'í aur ḳhushhálí kí shart hai. Badan aur us ke a'zá ek sáth baṛhte játe haiṉ. Isí hálat meṉ jism kí 'umdagí aur ḳhúbsúratí mumkin hotí hai. Aisí hí báhamí ḳhidmat aur madadgárí aur taraqqí kalísiyá meṉ honí cháhiye. Yihí namúna Ḳhudáwand kí taraf se us ke bandoṉ ko diyá gayá. Jab Ḳhudá kí marzí púrí ho, to kalísiyá kí zindagí meṉ kámil rúhání yagánagat pá'í jáegí. Aisí yagánagat ká anjám bahut hí mubárak hotá hai. Mu-

qaddason, men judái, kamzorí aur bephalí ká bá'is húá kartí hai. Judái kí hálat men báhamí khidmat aur madad mumkin nahín hotí.

3. *Jab kalísiyá men muqaddason kí sharákat púrí ho, to dunyá men Khudáwand kí bádsháhat khúb phailáí játí hai.*—Kalísiyá ko yih kám diyá gayá, ki dunyá kí sab qaumon ko shágird banáe. Is barí khidmat men tamám ímándár sharík kiye gae hain. Jab larne men yagánagat púrí ho, lashkar ko galba kí súrat hotí hai. Bare bare kámon men kámyábí kí aisí hí shart baní rahtí hai. Jab dunyá ke Masíhíon ke darmiyán púre andáze kí sharákat aur yaktái ho, to bádsháhat kí fathmandí kí ummed hogí. Kalísiyá ke muqarrar karne se Khudáwand ne aise mel aur yagánagat ká intizám kiyá hai. Jab kalísiyá men rúhání sharákat púrí hogí, to rúhon kí naját se Khudáwand ká láintihá jalál púre taur par dikhái degá.

3. *Khudáwand aur us kí kalísiyá ke darmiyán kaun sá rishta hotá hai?*

Khudáwand apní kalísiyá se 'ajíb qurbat aur mel ká rishta rakhtá hai. Zail kí misálon se yih qaul sahíh thahregá.

1. *Kalísiyá Masíh ká badan kahlátí hai.*—"Tum milkar Masíh ká badan ho, aur fardan fardan a'zá ho." 1 Kur. 12: 27. "Ham us ke badan ke a'zá hain." Ifis. 5: 30. "Ab main un dukhon ke sabab se khush hún... jo us ke badan, ya'ní kalísiyá kí khátir púre kiye detá hún." Kul. 1: 24. Is misál men do báten shámil hain.

1. Jaisá badan rúh ká maskan hai, waisá hí zinda kalísiyá Khudáwand ká maskan hai. Yih ta'lím baṛí safáí se dí játí, ki Masíh apnon men sukúnat kartá hai. "Masíh mujh men zinda hai." Gal. 2: 20. "Masíh jo jalál kí ummed hai tum men rahtá hai." Kul. 1: 27. "Is sabab se main Báp ke áge ghuṭne ṭektá hún,...ki ímán ke wasíle se Masíh tumháre dilon men sukúnat kare." Ifis. 3: 14, 17. Apní kalísiyá men sukúnat pákar aur us sukúnat ko qáim karke Khudáwand naját ke kám ko anjám detá játá hai. 2. Badan insán kí rúh ká wasíla hai, jis se wuh apná kám púrá kartí hai. Yúnhín kalísiyá ko apne ikhtiyár aur qabze men lekar Yisú' us ke wasíle se dunyá men apná kám kartá rahtá hai. Insán kí rúh kí kámyábí zindagí bhar badan ke isti'mál par munhasir rahti hai. Badan ke bagair wuh beshumár báton men láchár rahtí hai. Yisú' Masíh kalísiyá ke bagair bhí apní qabúl kí húí khidmat men kámyábí nahín pá saktá hai. Wuh aur kalísiyá ham-khidmat hain. Agar kalísiyá kamzor aur bewafá ho, to Khudáwand ke kám men barakat kí kami hogí. Jab kalísiyá wasíla hokar púrí liyáqat aur zoráwari rakhtí ho, to Masíh dunyá par baṛá galba hásil kartá hai. Kalísiyá kí rúhání zindagi kí ma'múrí darkár rahtí hai, ki wuh Masih ke sáth apní a'lá khidmat ko púrá kar sake, aur us ke kám ko na roke.

2. *Kalísiyá Masíh kí dulhan kahlátí hai*— "Firishte ne ákar mujh se kahá, ki idhar á, main tujhe dulhan, ya'ní Barre kí bíwí, dikháún." Muk. 21 : 9. Jalál-yáfta kalísiyá se murád thí. Ásmání aur suhahlé

Yarúshalem ke zarí'a se tashbíhí taur par kalísiyá ká jalál záhir kiyá gayá. Wuhí kalísiyá Yisú' kí dulhan aur bíwí kahlátí hai. Paulus rasúl bhí isí misál ká isti'mál kartá hai. "Main ne ek hí shauhar ke sáth tumhárí nisbat kí hai, táki tum ko pákdáman kúnwárí kí mánind Masíh ke pás házir karún." 2 Kur 11: 2. Shádí kí misál se wuh rishta jo kalísiyá aur us ke shuraká Munjí se rakhte hain záhir kiyá játá hai. Is misál se kháss taur par do báten raushan kí játí hain. 1. Wuh rishta kámil muhabbat ká hai. "Masíh ne kalísiyá se muhabbat karke apne áp ko us ke wáste maut ke hawále kar diyá; táki us ko kalám ke sáth pání se gusl dekar aur sáf karke muqaddas banáe, aur ek aisí jalálwálí kalísiyá baná ke apne pás házir kare, jis ke badan men dág, yá jhurrí, yá koí aur aisí chíz na ho; balki pák aur be'aib ho." Ifis. 5: 25-27. "Jaise Báp ne mujh se muhabbat rakhí, waise hí main ne tum se muhabbat rakhí." Yúh. 15: 9. Khudá ke farzandon ke liye aisí hí muhabbat ásúdagí-bakhsh hotí hai. Agar kam hotí to rúhání serí na miltí. Is misál men kámil itminán ká paigám páyá játá hai. 2. Byáh kí misál se Khudáwand aur kalísiyá kí báhamí zindagí kí 'ajíb yagánagat záhir kí játí hai. Jab wuh báhamí zindagí púre andáze kí ho, to jo kuchh shauhar ká wuh bíwí ká, aur jo bíwí ká wuh shauhar ká hotá hai. Donon goyá sab kuchh dete aur sab kuchh lete hain Yúnhin Masíh men hotá hai. Wuh ma' púrí mirás kalísiyá ká, aur kalísiyá apní púrí liyáqat samet Masíh kí hai. Jo kuchh Munjí apnon ko de wuh usí kí marzí par aur usí kí khidmat men sarf ka-

renge. Ḳhudáwand apní ummat ko apne jalál o kamál men̲ sharík kar letá. Kalísiyá apne áp ko Masíh ke liye maḵhsúsiyat men̲ qáim rakhtí hai, aur us kí bádsháhat ke liye apní jalálí zindagí ko basar kartí rahtí hai. Donon̲ goyá apne dene lene men̲ behadd saḵháwat aur kusháda-dilí záhir karte hain̲. Ḳhudáwand ko ḵhushí hai, ki kalísiyá púrí mirás páe, aur kalísiyá ká faḵhr aur jalál hai, ki sárá páyá húá wirsa Ḳhudáwand ke liye kám áe. Báhamí milkiyat goyá sarásar donon̲ kí hotí hai.

3. *Chand misálon̲ se záhir kiyá játá, ki kalísiyá kí ḵhairiyat aur ḵhushḥálí Masíh par munhasir rahtí hai.*—Munji ásmání Yarúshalem ká núr hai. Kalísiyá se murád hai. Zamín kí kalísiyá bhí usí núr ki muhtáj rahtí hai. Yisú' ráh aur darwáza hai jin ke isti'-mál se rástbáz Báp ke huzúr men̲ dáḵhil hote hain̲. Ap non̲ kí rúhání parwarish aur serí ke liye wuh ásmání roṭí hai. Áb i hayát kí tahsíl ke liye wuh márí húí chaṭán hai. Usí men̲ se goyá zindagí ke pání ká daryá phúṭ nikaltá aur bahtá rahtá hai. Muqaddason̲ kí rúhen̲ Masíh hí se mulabbas hotí hain̲. Usí kí sangat men̲ wuh jáme milte hain̲ jin ke pahinne se husn aur árám hásil hote hain̲. Apnon̲ ke wáste Masíh 'álíshán aur ásmání 'imárat kí mánind hai, jis men̲ abad ul ábád un kí sukúnat baní rahegí. Wuh Ḵhudá kí taraf se muqaddason̲ ke liye hikmat aur rástbází aur aur pákízagí aur maḵhlasí ká chashma hai. Wuh angúr ká daraḵht hai, aur us ke shágird ḍálíán̲ hain̲. Donon̲ men̲ zindagí ek hí hai. Phaldárí ká imkán usí men̲ baná rahtá hai. Usí se kalí-

siyá kí sárí ihtiyáj rafa' kí játí, aur zindagí kí ma'múrí qáim rahtí hai. Us ke bagair us ke log kuchh nahin kar sakte hain.

4 *Kalísiyáen sone ke chirágdán kyún kahlátí hain?*

Mukáshafá kí kitáb men kalísiyáen sone ke chirágdán kí tashbíh se pesh kí játí hain. "Main ne sone ke sát chirágdán dekhe. Aur un chirágdánon ke bích men ádamzád sá ek shakhs dekhá....Wuh sát chirágdán sát kalísiyáen hain." Muk. 1: 12, 13, 20. Ádamzád sá wuh shakhs Yisú' hí thá. Chirágdánon kí tashbíh kalísiyá kí barí khidmat se ta'alluq rakhtí thí. Us kí nisbat do báten kháss gaur ke laiq hain.

1. *Kalísiyá rúhání núr kí hásil karnewálí hai.*— Yihí chirágdán kí pahlí khidmat hai. Wuh tel ko samá letá, aur goyá battí ko qabúl kartá hai. Tab ág ke shu'la ke lagáne se wuh jalne lagtá hai. In tín chízon ke hásil karne se núr kí shart púrí kí játí hai. Yúnhín kalísiyá sharten púrí karke rúhání núr hásil kartí hai. Kalísiyá ke shuraká mile húe goyá áp hí chirág kí battí hain Bhare húe tel se Rúh ul Quds murád hai. Wuh ádamzád sá shakhs Rúh ká bakhshnewálá hai. Ág ká shu'lá bhí Rúh ul Quds kí tashbíh hai. Rúh ke in'ám aur kám se kalísiyá núr ká wasíla bantí hai. Us ke tamám zinda shuraká is tajribe men sharákat páte hain. Isí hálat men kalísiyá dunyá ká núr hai. Rúhání zindagí hí núr kahlátí hai. Yuh. 1: 4. Núr kí beshbahái un báton se záhir hai jo us men shámil hain. 1. Núr Khudá

aur us kí bádsháhat kí pahchán hai. Khudá ko jánná dunyá bhar men a'lá aur afzal 'ilm hai. Muqaddason men yih núr baṛhtá játá aur waqt par kamál tak pahunchegá. 2. Rúhání núr rástbází aur pákízagí hai. Gunáh aur us kí najásat báhar ká andherá hai. Núr men chalná gunáh par gálib áná, aur nekokárí par qáim rahná hai. Núr ke farzand banná ásmán ke rúhání aur akhláqí namúne par banná hai. 3. Núr wuh ásmání khushí hai jo Khudáwand apnon ko bakhshtá hai. Yih khushí samajh se báhar aur jalál se bharí hai. Gunáh ká 'azáb táríkí hai. Núr Khudá ke farzandon kí mírás men shámil rahtá hai. In tín báton ká núr hásil karná kalísiyá aur us ke tamám shuraká ká ek bahut baṛá kám hai.

2. *Kalísiyá kull baní Ádam ke liye núr ká wasíla hai.*—Chirág apne liye nahín chamakte hain. Ás pás kí bhíron men roshní ko pahunchâná us kí ṭhahráí húí khidmat men shámil hai. Kalísiyá dunyá ká núr hai. Jo shahr pahár par basá húá hai chhip nahín saktá. "Isí tarah tumhárí roshní ádmíon ke sámhne chamke, táki wuh tumháre nek kámon ko dekhkar tumháre Báp kí, jo ásmán par hai, baṛáí karen" Matí 5: 16. Wuh kám jo haqíqatan nek aur rást hain Khudá kí baṛái ká izhár hain. Dunyá kí sárí qaumon ko yún roshan karná kalísiyá kí baṛí khidmat hai. Sachchí ta'lím ke dene aur us par 'amal karne se is kám ko anjám pahunchegá. Dunyá kí khairiyat aur khushhálí aisí ta'lím kí tahsíl aur isti'mál par munhasir hai. Apní rúhání khidmat se kalísiyá apne hamjinson men se sab ko jo Khudáwand ke tábi' ho jáen

apní rástbází aur pákízagi men sharík kar letí hai. Us kí du'á aur koshish se kasrat ke sáth log rúhání zindagí ko hásil karte hain. Yih *zindagí ásmán kí bádsháhat kí zindagí hai.* Yih zindagí kalísiyá men jagah pákar us khamír kí mánind hai jo áṭe men miláyá gayá aur waqt par sab khamíra húá. Kalísiyá ká buláwa hai ki apne núr se sárí dunyá ko núrání kar de.

5. *Masíhí kalísiyá par apne shuraká kí nisbat kaun se kháss faráiz hain?*

1. *Sab ko maqdúr bhar díní ta'lím dení farz hai.*—Khudáwand ke sáre log shágird hí hote hain. Kalísiyá madrase kí tarah hai Us ke díní hádí ustád hain. Síkhne ká zamána marne ke waqt tak pahunchtá hai. Rúhání aur akhláqí tarbiyat par rúhání aur akhláqí zindagí ká andáza mauqúf rahtá hai. Rúhání 'irfán ke hásil karne par Pák Nawishte bará zor dete hain. "Khudá kí pahchán men baṛhte jáo." Kul. 1: 10. "Hamáre Khudáwand aur Munjí Yisú' Masíh kí pahchán men baṛhte jáo." 2 Pat. 3: 18. "Ham har ek shakhs ko kamál dánáí se ta'lím dete hain, táki ham har shakhs ko Masíh men kámil karke pesh karen." Kul. 1: 28. Kalísiyá kí har ek jamá'at men kháss ta'lím ke kám kí baṛí zarúrat baní rahtí hai. Sanḍe Iskúlon aur tarah tarah kí sabháon aur jalson ke jári karne aur qáim rakhne se kalísiyá is bát ko záhir kartí hai, ki is kám par zor diyá játá hai. Kalísiyá kí 'anqaríb sárí khidmat kamí beshí ke sáth ta'lím se ta'alluq rakhtí hogí. Ta'lím dene men baṛí gairatmandí aur musta'iddí darkár rahtí hai.

2. *'Ibádat i 'ámm ká intizám karná aur qáim rakhná.*—Rúháni 'ibádat kalisiyá ki zindagí hai Jab 'ibádat i 'ámm ko láiq anjám diyá jáe, to Khudá kí sharákat aur rifáqat men barí madad miltí hai. 'Ámm Masíhí aisí madad ke bare muhtáj rahte hain. Aisí 'ibádat se rúhání taraqqi kí kháss súrat hotí hai.

3. *Thahráí húí rasmon ko adá karná.*—Kháss zarúrat hai, ki 'Ashá i Rabbání ká isti'mál sanjídagí aur durustí ke sáth húá kare. Yih mu'azziz rasm 'ibádat aur rúhání ta'lím se kháss ta'alluq rakhtí hai. Jab láiq taur par wuh mání jáe, to rúhání taraqqí ká bá'is hotí hai,

4. *Pásbání aur báhamí nigahbání kí zarúrat hotí hai.*—Báhami nigahbání rúhání zindagí ká izhár hai. Mumkin nahín hai, ki haqíqí díndár apne bháion kí nisbat be-fikr rahen Zoráwaron par farz hai, ki kamzoron ke báron ko halká karen. Pásbánon ká intizám karná kalísiyáon kí khidmat men shámil hai. Jab pásbán dánishmand aur rúhání hon, to un kí khidmat se kalísiyá ke shuraká ko barí madad hásil hotí hai. Aison kí ihtiyáj barí aur qáim hai. Mubárak hain wuh pásbán jo gairatmandí aur wafádárí ke sáth apne bare kám ko anjám den.

6. *Kalísiyá kahán tak apne shuraká par ikhtiyár rakhtí hai?*

Ikhtiyár ke isti'mál se kalísiyá ká kám ziyáda nahín hai. Us kí barí aur kháss khidmat rúhání hidáyat aur madad se ta'alluq rakhtí hai. Lekin rúhání bádsháhat kí bihtarí aur fathmandí ke liye kisí qadr ikhtiyár to kalísi-

yá ko diyá gayá. Wuh dánáí aur tajribakárí aur qúwat ká ikhtiyár hai, aur khháss kar un par us ká isti'mál hotá hai jo in khúbion se kami beshi ke sáth mahrúm rahe. Aise ikhtiyár kí maujúdagí aur isti'mál Pák Nawishton kí ta'lím se milte hain. "Apne peshwáon ke farmánbardár aur tábi' raho, kyúnki wuh tumhárí rúhon ke fáide ke liye un kí tarah jágte rahte hain, jinhen hisáb dená paregá." 'Ibr. 13: 17. Yih ikhtiyár bid'atí ta'lím aur ná-láiq raftár guftár se nisbat rakhtá hai. Jab shuraká badkárion men giriftár hon, aur naját aur makhlasí kí ráh se judá ho jáen, to kalísiyá ikhtiyár rakhtí hai, ki aison ko khárij kar de. Matí 18: 17. Aise ikhtiyár ká isti'mál mauqa'on par bahut zarúr hai, ki kalísiyá pák aur wafádár rahe.

9. *Kalísiyá kí nisbat shuraká par kaun se faráiz hote hain?*

1. *Wuh Yisú' ke gairatmand aur musta'idd shágird hon.*—Shágird se síkhnewálá murád hai. Jab ta'lím dená aur dilána kalísiyá ká khháss kám hai, to shuraká ká aisá hí khháss kám hai, ki dil se síkhte jáen. Sikhánewále síkhnewálon ke bagair kámyábí se zarúr mahrúm rahenge. Kitne Masíhí rúhání tarbiyat ke qabúl karne se gáfil ho kar inkár karte hain. Isí sabab se wuh kamzor aur be-phal rahte hain. Agar Khudá kí pahchán aur rúhání dánish kí tahsíl men púre hausala aur koshish kí tabí'at sab men páí játí, to kalísiyá kí zoráwarí aur fathmandí khúb barh játí. Iláhí aur ásmání báton kí nisbat jáhil aur nádán rahná dunyá par kalísiyá ká galiba bahut

roktá hai. Jis qadr dini be-'ilmi bani rahe, usi qadr rúhání taraqqi se Masihi mahrúm rahenge.

2. *'Ibádat i 'ámm kí nisbat shauq aur wafádárí darkár hain.*—Aisí 'ibádat kí tajwiz aur isti'mál kalísiyá ke háth men hai. Us men házir aur shámil honá tamám shuraká par farz hai. Jab Khudá ba'zon ko manádí kí khidmat ke liye bulátá hai, to zarúr auron par farz thahrátá hai, ki sun len. Sunnewálon ke bagair yih bará kám anjám nahín pá saktá hai. Sunáná aur sunná donon farz hain. Donon par kámyábí munhasir hai. "Aur ek dúsre ke sáth jama' hone se báz na áen, jaisá ba'z logon ká dastúr hai, balki ek dúsre ko nasíhat karen." 'Ibr. 10: 25. Púre taur par nasíhat karne ká kám jama' húá karne par mauqúf hai. Wuh Masíhí jo apní khushí se 'ibádat i 'ámm se gair-házir rahá karte hain, aksar kar ke rúhání kamzori men giriftár rahte hain.

3. *Wuh báhamí khidmat jo muhabbat ká izhár hai.*—Barí kusháda-dili se aisi khidmat ko púrá karná munásib aur farz hai. Ba'z auqát dunyáwi madad aisi khidmat men shámil hai. Gam men tasalli, bímárí men báz-pursí, aur kamzori men sambhálne kí koshish us men jagah pátí hain. Aisí khidmat kí munásibat aur zarúrat jism kí misál se záhir hoti hai. Us ke tamám a'zá ek dúsre kí yúnhín khidmat karte hain. Isí shart par badan aur tamám a'zá kí khairiyat munhasir rahtí hai. Dunyá men rúhání madadgári a'lá aur afzal thahartí hai. "Ai bháio, ham tumhen nasíhat karte hain, ki be-qá'ida chalnewálon ko samjháo, kam-himmaton ko dilásá do, kam-

zoron ko sambhálo, sab ke sáth tahammul se pesh áo." 1 Thiss. 5: 14.

4. *Jismání ihtiyájon ká rafa' karná.*—Díní hádíon kí parwarish ke liye baní Isráel dahyakíyán dete the. Sharí'at kí ma'rifat yih riwáj un par farz ṭhahráyá gayá. Un puráne zamánon men rúhání kám ke chaláne ke liye aisí madad darkár rahtí thí. Dahyakíon ke dene par baṛá zor diyá gayá. Káhinon aur Láwíon ko un se mahrúm rakhná Ḳhudá ko lúṭná thá. Mal. 3: 8, 10. Un zamánon ke ba-nisbat ab kalísiyá ki rúhání ḳhidmat bahut baṛhkar hai. Dunyáwí ḳhazáne kí zarúrat bahut ziyáda hotí hai Agar faráiz ke adá karne ká iráda ho, to Dahyakíon se kam Ḳhudá ke ganjíne men na láná cháhiye. Maujúda hálat men ḳháss taur par dená lene se mubárak hai. A'm. 20: 35. "Ḳhudá ḳhushí se denewále ko 'azíz rakhtá hai." 2 Kur. 9: 7. Rúhání kám ke liye dená bíj bone ká sá kám hai. Bone men dánishmand kisán manzúr na karegá, ki bíj kí kamí ho. Bíj kí kifáyat par fasl ká andáza mauqúf hai. Injíl men Dahyakíon kí hidáyat to darj na kí gaí, par jab zarúrat bahut baṛh gaí, aur dene ká phal aisá besh-qímat hai ki púrí fasl ká hausala har ek ko honá cháhiye, to ḳhushí aur kusháda-dilí se denewále manzúr na karenge, ki baní Isráel se píchhe rah jáen. Kam se kam un ke barábar dená zarúr cháhiye.

10. *Masíhí kalísiyá men ḳhádimán i dín ko kaun sá kám diyá gayá, aur un kí jawáb-dihí kahán tak hai?*

Wuh ḳhidmat jo díní ustádoṉ aur rúhání hádíoṉ se kalísiyá meṉ púrí kí játí hai niháyat baṛí aur us kí jawáb-dihí bhárí hai. Kámyábí aur fathmandí ká andáza ḳháss kar unhíṉ kí liyáqat aur wafádárí par munhasir rahtá hai. Baní Isráel ke darmiyán bhí wuhí hál rahá. Jab káhin aur nabí aur chune húe hákim, jo Ḳhudá ke nám se hukúmat karte the, haqíqí mard i Ḳhudá húe, aur apne kám meṉ dánishmand aur wafádár rahe, to díndár-oṉ aur rástbázoṉ ká shumár bahut baṛh gayá, aur sárí qaum par baṛá fazl húá. Jab hádí aur hákim nafsání aur nikamme aur be-wafá nikle, to kull qaum ke liye wuh la'nat ke bá'is húe. Bhiṛ kí bhiṛ aisoṉ kí ḳharábioṉ meṉ un kí shámil-hál húíṉ. Dín i 'Íswí meṉ bhí, jab ustád aur hádí náláiq aur bure húe, aisí hí ḳharábiáṉ nazar áíṉ. Jab wuh muqaddas aur dánishmand aur sargarm páe gae, to un ke sáth logoṉ ká baṛá guroh díndár aur rást-báz húá. 'Awámm un nás meṉ se be-shumár ádmí apne hádioṉ kí mánind ho játe haiṉ, ḳhwáh wuh haqíqí Ḳhudátars hoṉ, ḳhwáh ḳhud garz. In bátoṉ se záhir hai, ki díní hádíoṉ kí jawáb-dihí kaisí baṛí hai Cháhiye ki wuh sab sachche mard i Ḳhudá hoṉ. Táki aise hoṉ, zarúr hai ki nai paidáish unheṉ milí ho, ki rúhání taraqqí hásil hotí rahe, ki is baṛí ḳhidmat ke liye Ḳhudá ke buláe húe hoṉ, ki wuh 'ilmiyat aur liyáqat kí tahsíl meṉ mihnat-kash aur musta'idd hoṉ, ki dín i 'Íswí kí ta'límát kí gahrí gahrí bátoṉ se ḳhúb wáqif hoṉ, ki un kí kull qúwateṉ aur sárí zindagí is baṛí ḳhidmat ke liye maḳhsús ho, aur baṛí se baṛí bát hai, ki wuh Rúh ul Quds se ma'múr raheṉ.

Jab kalísiyá ko aise díni ustád aur pásbán hásil hon, to zarúr wuh apne shuraká aur madadgáron ke wasíle barí fathmandí aur kámyábí hásil karegí, aur Khudá kí bádsháhat gálib átí jáegí aur us ká jalál sarí qaumon par záhir hogá.

BÁB XIX.

Masíhí Baptisma.

1. Masíhí baptisma kí rasm kis tarah jári kí gaí?

Masíhí baptisma kí rasm Yisú' Masíh kí taraf se muqarrar húí. Apne rasúlon ko us ne us kí nisbat yih hidáyat dí ki "Tum jákar sab qaumon ko shágird banáo, aur unhen Báp aur *Beṭe* aur Rúh ul Quds ke nám par baptisma do." Matí 28: 19. Baní Isráel men, sharí'at kí hidáyat se, mukhtalif mauqa'on par páni ká díní isti'mál kiyá játá thá. Kabhí us ke chhiṛakne ká, aur kabhí us men nahláne ká hukm húá. Aise isti'mál tarah tarah ke gusl kahláte hain. Gusl baptisma lafz ká tarjuma hai. Jab Masíh ke zamáne men gair qaumon men se ádmí dín i Yahúd ko qabúl karte the, to baptisma pákar wuh Yahúdion men sharík kiye játe the. Jab Yúhanná Khudáwand kí ráh ko taiyár kartá thá, to us ne tauba kí manádí ki. Taiyár kiye húon ne us ke háth se tauba ká baptisma bhí liyá Yisú' bhí, apne shágirdon kí ma'rifat baptisma diláyá kartá thá. Jí uṭhne ke ba'd Yisú' ne goyá páni ká pahlá díní isti'mál jo mukhtalif tariqon se húá kartá thá mauqúf kiyá, aur wuhí rasm muqarrar kí jo Masíhí baptisma kahlátí hai, aur jo Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds ke nám par diyá jáe. Yih naí rasm bahut mu'azziz ki gaí aur us ke isti'mál se kalísiyá ko baṛí díní ta'lím dí játí hai. Kalísiyá men koí aur díní rasm nahín hai jis-

men pání ká isti'mál kiyá játá hai. Pantekust ke din rasúl Masíhí baptisma dene lage.

2. *Baní Ádam ko baptisma ke isti'mál se kaun sí khâss ta'lím hásil hotí hai?*

Díní aur rúhání ta'lím ke liház se baptisma kí rasm kalísiyá men járí kí gai. Is barí khidmat men wuh goyá Pák Nawishton ká shámil-hál hai. Isí barí khidmat men us kí qadr aur shuhrat káfí aur kámil hai. Us kí ta'lím akhláqí pákízagí se ta'alluq rakhtí hai. Músá kí sharí'at men pání ká isti'mál rasmí pákízagí kí taraf ishára kiyá kartá thá. "Wuh jo pák kiyá játá hai apne kapre dhoe, aur pání men gusl kare; táki pák ho." Ahb. 14: 8. "Tú un ko aisá kar táki wuh pák ho jáen; tahárat ká pání leke un par chhirak, aur wuh apne kapre dhoen táki pák ho jáen." Gin. 8: 7. "Tab tum par sáf pání chhir-kúngá aur tum pák sáf hoge: aur main tum ko tumhárí sárí gandagí aur tumháre sáre buton se pák karúngá." Hiz. 36: 25. Rasmí pákízagí men hamesha usí kí tash-bíh miltí hai, jo akhláqí aur rúhání hai. Aisí pákízagí kí nisbat Masíhí baptisme men do báten záhir kí játí hain.

1. *Us kí zarúrat.*—Naját-yáfta insán kí khâss aur abadí mírás Khudá hí hai. Muqaddas hí aisí mírás par qábiz ho sakte hain. Nápák is mirás ke isti'mál kí liyá-qat nahín rakhte. "Mubárak hain wuh jo pák dil hain, kyúnki wuh Khudá ko dekhenge." Matí 5: 8. "Pákí-zagí ke bagair koí Khudáwand ko na dekhegá." 'Ibr. 12: 14. Khudá ko dekhná us ko apná hí kar lená hai Dilí najásat andarúní bínái ko mitá detí aur Iláhí dídár

ká tajriba mumkin nahín rahtá. Akhláqí ná-pákí insán ko Khudá se judá kartí hai.

2. *Us ká wasíla.*—Jab us ká isti'mál díní aur rasmí ho to pání men hamesha Rúh ul Quds kí tashbíh miltí hai. Pání to jismání shai hai aur us ká asar jismání hí hotá hai. Wuh asar na rúh men pahunchtá aur na rúh se wuh kuchh nisbat rakhtá hai. Jismání chízon kí safáí ká wuh kháss wasíla hai, aur dilí safáí kí bábat us ke isti'mál men 'umda namúna miltá hai. Jaisá us ke asar se jismání safáí hásil hotí hai waisá hí Rúh ul Quds kí qudrat aur kám se rúhání pákízagí insán ko miltí hai.

3. *Masíhí baptisma Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds ke nám par kyún liyá játá hai?*

Insán ko naját aur rúhání zindagí 'ináyat karní Tín-Ek Khudá ká kám hai. Naját-yáfta hokar baní Ádam Báp aur Beṭe aur Rúh ul Quds se mubárak rishta rakhte, aur in men se ek ek kí parastish aur bandagí karte rahte hain. Tamám muqaddas insán Pák Taslís kí mirás men shámil hain Zail ke bayán se áshkárá hogá ki ek ek ke nám par baptisma dená munásib hai.

1. *Kháss taur par insán kí naját kí tajwíz aur wasíle Khudá Báp kí taraf se hain.*—Lá-intihá muhabbat ke sabab se Báp ne apná iklautá Beṭá bakhshá ki insán ká Munjí ho. Bakhshe jáne ke bagair Beṭe kí ámad na hotí. Rúh ul Quds ká in'ám Báp kí taraf se aur Beṭe ke wasíle diyá gayá. "Main Báp se darkhwást karúngá aur wuh tumhen dúsrá Madadgár bakhshegá ki abad tak tumháre sáth rahe." Yúh. 14: 16. "Pas Yisú'

Ḳhudá ke dahne háth se sarbuland hokar aur Báp se wuh Rúh ul Quds hásil karke, jis ká wa'da kiyá gayá thá us ne yih názil kiyá jo tum dekhte aur sunte ho." A'am. 2: 33. Rúh ul Quds ke nazúl se garaz thí. Muqaddas kiye húe insán Yisú' ke sáth Ḳhudá ke farzand hote haiṉ Yisú' kí ḳhidmat meṉ apnoṉ par Báp ko záhir karná shámil hai. "Maiṉ sáf sáf tumheṉ Báp kí ḳhabar dúṉgá" Yúh. 16: 25. Muqaddasoṉ kí sharákat Báp aur Beṭe donoṉ ke sáth hotí hai. 1 Yúh. 1: 3. Rúhání zindagí meṉ tawakkul aur muhabbat ke sabab se wuh "Abbá, ya'ne Ai Báp," pukárte haiṉ. Rom. 8: 15. Jab baptisma samajh aur sachchái ke sáth liyá játá hai to Báp se beṭoṉ ká rishta aur tajriba hásil hotá hai. Is hálat meṉ Báp ke nám par baptisma dená aur lená bahut hí munásib hai.

2. *Beṭe ke wasíle se naját kí nisbat Báp kí marzí aur maqsad púrá kiyá játá hai.*—Mujassim aur qurbán aur jalál-yáfta hokar Beṭe ne taiyárí pái ki tamám baní Ádam ko jo ṭhahrái húí sharṭoṉ par 'amal kareṉ maḳhlasí aur hayát i abadí baḳhshe. Wuhí Iláhí jalál o kamál kí ma'múrí hai. Jab ádmí us se aisá mel hásil kar leṉ jaisá daraḳht se ḍálí rakhtí, to wuh Ḳhudá kí taraf se un ke liye hikmat ṭhahrá, ya'ne rástbází aur pákízagí aur maḳhlasí. 1 Kur. 1: 30. Usí meṉ baní Ádam fazl kí ma'múrí aur aḳhláqí kamáliyat páte haiṉ. Usí kí bád-sháhat kí daulat aur raunaq un kí mírás meṉ shámil hai. Rúh ke baptisme ká denewálá wuhí hai. Wuhí rúhání par-warish aur muháfizat ká wasíla hai. Tamám baní Ádam

jo manzúr karen Beṭe ko diye játe hain ki wuh unhen apní zát o sifát men sharákat bakhshe. "Main un ke liye darkhwást kartá hún jinhen tú ne mujhe diyá hai; kyúnki wuh tere hain. Main ne un kí nigahbání kí, aur halákat ke farzand ke siwá un men se koí halák na húá" Yúh. 17: 10, 12. Usí kí qudrat aur kám se naját kí sárí ni'maten hásil hotí hain. Har taur se munásib hai ki najat ke tálib Beṭe ke nám par baptisma páen.

3. *Naját ke dene men Rúh ul Quds Báp aur Beṭe ká shámil-hál hai.*—Naját ke kám men Beṭe aur Rúh ul Quds ke darmiyán aisá mel hai ki unhen ek dúsre se judá honá mumkiu nahín hai. Beṭe ke kitne baṛe kámon men Rúh us ká kháss wasila hotá hai. Rúh hí kı roshní men baní Ádam gunáh kí kharábí aur khatre kí pahchán aur Munjí ká dídár páte hain Rúh ká ek baṛá kám hai ki Beṭe ká jalál insán par záhir kare. Rúh hı goyá wuh píní hai jis ke isti'mál se badí kí najásat dúr kí játí hai. Rúh wuh ág bhí hai jis kí tezí ke asar se rúhání sone ká mail bhasam ho játá hai Rúh hí men ímándáron ko Báp ke pás rasáí miltí hai. Wuhí muqaddason ke liye qúwat aur hikmat ká sar i chashma hai. Wuhí rúhání fathmandí aur kámyábí ke liye zoráwarı aur himmat aur har tarah kí taiyárí 'ináyat kartá hai. Baptisme kí ta'lím men yih bát shámil hai ki Rúh se makhsús kiye húon kí sharákat kámil ho. Munásibat púrí hai ki baptisme ká dená aur lená Rúh ul Quds ke nám par ho. Is mu'azziz rasm ke adá karne men Pák Taslís men se kisí ká nám bhí chhoṛá nahín já saktá hai. Rúhání zin-

dagi men tamám farzandán i Khudá ká kám Báp aur Beṭe aur Rúh Pák se baná rahtá hai. Jab Tín-Ek Khudá se sharákat ho tab hí andarúní ásúdagí aur khush-hálí púrí hogí.

4. *Masíhí baptisma tauba se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Jab baptisma samajh aur sachchái ke sáth qabúl kiyá jáe to tauba kí sárí bunyádí báten púrí kí jáengí. Gunáh kí khássiyat aur kharábí kí nisbat Khudá kí dí húí roshni qabúliyat páegí. Us kí najásat be-hadd aur us ká anjám halákat hai. Us ke sabab se shikasta-dilí jání jáegí. Us se nafrat aur kína dil men hogá. Gunáh ke karne se áge ko báz rahne ká pukhta iráda baptisma lene men baṛí sanjídagí ke sáth záhir kiyá játá hai. Goyá Khudá ke rú ba rú aur maujúdá jamá'at ko gawáh karke pánewále 'ahd bándhte hain ki báqí zindagí sadáqat aur rástbází kí ráh men basar kí jáegí. Aisá 'ahd o paimán tauba se khháss ta'alluq rakhtá hai.

5. *Masíhí baptisma makhsúsiyat se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Jab waqfiyat aur nek-niyatí ke sáth baptisma liyá jáe to wuh makhsúsiyat ká izhár ṭhahregá. Roshan-zamír aur sádiq ashkhás aise waqt zarúr apne áp ko nae taur par Khudáwand ke hawále karenge ki wuh un men naját ke kám ko anjám detá jáe aur ki un se us kí marzí kí takmíl húá kare. Baptisma lene men Yisú' ne khud apne áp ko apní baṛí khidmat ke liye nae aur kámil taur par makhsús kiyá. Us ke namúne par us ke pairauon

ko chalná munásib aur farz hai. Wuh jo baptisma qabúl karke apne hí liye jíte rahen apne baptisme ko jhuṭhláte hain. Haqíqí makhsúsiyat hí men baptisme ká maqsad púrá kiyá játá hai.

6. *Masíhí baptisma naját-bakhsh ímán se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Jab durustí ke sáth qabúl kiyá jáe to Masíhí baptisma us ímán ká izhár bhí hai jo naját kí kháss shart ṭhahartá hai. Us ímán men tín báten shámil hain. Pahlí, ki dín i 'Íswí ke bunyádí 'aqíde sach aur barhaqq hain. Dúsrí, Masíh qabúl kiyá játá hai ki naját ke kám ko anjám detá jáe. Tísrí, Tín-Ek Khudá par tawakkul kiyá játá hai ki us ke bare aur qímatí wa'de púre kiye jáen. Baptisma lene men jis qadr aisá ímán maujúd ho, usí qadr yih rasm barakat aur fáide ká bá'is hogí.

7. *Masíhí baptisma naí paidáish se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

1. *Jab samajh aur sachchái ke sáth Masíhí baptisma liyá jáe to naí paidáish ke páne kí sharten púrí kí jáengí.*—Yih qaul is bát se sahíh ṭhahregá ki aisá baptisma tauba aur makhsúsiyat aur ímán ká izhár hai. Agar yih tín báten baptisma lene ke 'ain waqt púrí kí jáen to us ke sáth naí paidáish zarúr hásil hogí. Agar un tín báton kí takmíl baptisma se peshtar húí to Khudáwand baptisma ke liye nahín ṭhahregá. Agar baptisme ke ba'd tak yih tín báten ruki rahen un ke sáth naí paidáish bhí rukí rahegí. Un tín báton ko púrá karne hí se Khudáwand mauqa' pátá hai ki rúhání zindagí

'ináyat kare. Mauqa' páte hí yih mubárak kám anjám tak pahunchegá. Kisí aur bát ke liye Munjí der na karegá. Andarúní harakaton aur na záhirí báton par naí paidáish kí tahsíl munhasir hai. Jab hí dilí taiyárí nazar áe to Khudá ke ásmání khándán men farzandon ká rishta bakhshá jáegá. Kitnon ne baptisme se peshtar ásmání zindagí ko hásil kar liyá, aur be-shumár Lúe jo baptisma lekar us zindagí se mahrúm rahe.

2. *Baptisme men us akhláqí pákízagí kí tashbíh miltí hai jo naí paidáish se hásil hotí hai.*—Insán men pák aur rást zindagí wuhí hai jo naí paidáish se maujúd ho játí hai. Naí paidáish áp gusl kahlátí hai. Titus 3: 5. Rúh kí safaí us tabdílí ká phal hai jo naí paidáish kahlátí hai. Isí hálat men naí aur rúhání zindagí kí harakaton aur kámon men pákízagí gálib hotí hai. Agar nápákí kí kuchh bú aur thorí sí jaren báqí bhí hon to Khudáwand ke fazl aur Pák Rúh ke asar se wuh dúr hotí jáengí. Púrí shifá kí tahsíl men ba'z auqát bímárí ke bíj jism men se rafta rafta khárij kiye játe hain. Rúhání zindagí barhte barhte kámil pákízagí hásil kartí hai. Shurú' se bhí mumkin nahín hai ki yih zindagí maujúd ho aur qáim rahe aur ádmí najis kámon ke 'ádí banen. Baptisme ká páná Rúh ul Quds kí tashbíh hai. Baptisma rasmí taur par andarúní pákízagí ko pesh kartá hai, aur Rúh ul Quds aisí pákízagí ká haqíqí tajriba bakhshtá hai.

8. *Kin kin ko baptisma dená rawá aur farz hai?*

1. *Un báligon ko jo tauba karke Masíh par ímán láte hain.*—Tamám Masíhí aur un ke dìní hádí

muttafiq ur ráe hain ki aison ko baptisma dená cháhiye. Un kí nisbat koí suwál nahín hai.

2. *Un Wálidain ke chhoṭe bachchon ko jo ímándár hokar kalísiyá ke shuraká hain.*—Wuh jo be-i'tiqád yá be-dín hokar kalísiyá se báhar rahte hain sachchái ke sáth apne bachchon ko baptisma nahín dilá sakte hain Jab unhon ne apne áp ko Ḳhudá ke liye maḳhsús na kiyá to wuh kis tarah apní aulád ko us ke pás lá sakte hain? Wuh wálidain jo rúhání zindagí ká tajriba jánte hain, apní aulád ke liye láiq namúne bhí ban sakte hain. *Sári dunyá ke ná bálig* Ḳhudáwand ke kafáre ke sabab se naját ke wáris hain, aur is bát kí nisbat un ke darmiyán kuchh farq nahín hai. Lekin wuh jin ke wálidain rúhání zindagí se mahrúm rahte hain is taur par kambaḳht hain ki áge ko mán báp kí madad ke bagair unhen apne wáste ṭhahráná paṛegá ki Ḳhudá kí bádsháhat ko hásil karen yá nahín. Ímándáron aur rástbázon ke báre men kasrat i ráe hai ki un ke bachche baptisme ke haqqdár hote hain. Chand kalísiyáen hain jin men yih ráe qabúliyat nahín pátí, aur un men yih riwáj nahín hai. Wuh unhín ko baptisma dete hain jo yahán tak siyáne húe ki ímán lákar Yisú' ko apní ḳhushí aur marzí se qabúl karen. Un ká da'wá hai ki pahle ḳhud-muḳhtárí hásil ho aur ba'd us ke baptisma dená rawá aur munásib hai.

9. *Kaun sí wajhon se ziyáda kalísiyáon ke shuraká apne bachchon ko baptisma diláná wájib aur farz jánte hain?*

1. *Chhoṭe bachche Ḳhudá kí bádsháhat ke wáris hain.*—Unhín kí nisbat Ḳhudáwand ne farmáyá ki "Ḳhudá kí bádsháhat aison hí kí hai" Marq. 10: 14. Kafáre kí sárí ni'maten un kí mirás men shámil hain. Wuh Ḳhudáwand ke 'azízon men sharákat rakhte hain. Wuh sab ke sab Ḳhudá kí dargáh men maqbúl i'nazar hain. Un men burái kí taraf ragbat zarúr hogí, magar jab tak siyáná hokar aur samajh bújhkar wuh badkárí ko qabúl na karen un men jawábdihí ká pata bhí na milegá. Jab láiq taur par wuh ta'lím aur tarbiyat páen to Ḳhudá aur rástbází kí taraf bhí un men ḳháss kashish pái jáegí. Ḳhudáwand cháhtá hai ki wuh goyá 'aql ke khilne ke waqt hí se apní baṛí mirás kí barakaten ḥásil karte jáen. Kuchh bhí zarúr nahín hai ki wuh 'arse tak gunáh ke dúr des men apní zindagí ko sarf karen. Bachchon kí nisbat aisá ná-láiq ḳhiyál bahut se Masíhíon ke darmiyán waqt ba-waqt gálib átá hai, aur us se un ko be-ḥadd nuqsán pahunchá. Aisí ta'lím men baṛá zulm sá hotá hai. Us ke sabab se kitnon par Shaitán ne fatḥ pái aur wuh fatḥ qáim rahí. Púrá waqt áyá ki yih báṭil 'aqída dúr kiyá jáe. Ḳhudáwand kí yihí marzí hogí ki wuh bachpan hí men us kí bádsháhat ke liye maḳhṣús kiye jáen aur wálidain usí kí taraf se tarbiyat aur nasíhat dekar un kí parwarish aur muḥáfizat karen. Samajhdárí kí 'umr tak pahunchkar laṛkon par farz hai ki wuh apne liye wuh 'ahd o paimán jo baptisme se ta'alluq rakhtá hai qabúl karen. Laṛkon se waqt par dunyawí wirse apne qabze men kar liye játe hain. Ásmáni mirás bhí yúnhín

lí já saktí hai. Bachchon̲ ke liye baptisma maḳhsúsiyat kí rasm hai aur us ká riwáj munásib ma'lúm hotá hai.

2. *Jab Ḳhudá ne Ibráhím se shorákat aur rifáqat ká 'ahd bán̲dhá, to us ne us ke bachchon̲ ko us men̲ sharík kar liyá.*—Ḳhatne men̲ us 'ahd par Ḳhudá kí muhr kí gaí. Áṭh din kí 'umr men̲ Ibráhím kí nasl men̲ se laṛkon̲ ká ḳhatna húá kartá thá. Yih riwáj Ḳhudá ki hidáyat se jári aur qáim kiyá gayá. Masíh men̲ Ḳhudá apní ummat se bahut bihtar 'ahd bán̲dhtá hai. Jab bachche puráne 'ahd men̲ sharík kiye gae, to wuh us se jo nayá aur bihtar hai kyún̲ mahrúm rahen̲? Kyá, Ḳhudáwand Masíhion̲ ke bachchon̲ ká kam liház kartá hai? 'Aql se ba'íd hai ki aisá ho. Ḳhatna men̲ nafsániyat kí rafá'í kí tashbíh miltí thí. Wuhí tashbíh baptisma men̲ bhí pái játí hai. Baptisma Masíhí ḳhatna hai. "Masíh hí men̲ tumhárá aisá ḳhatna húá, jo háth se nahín̲ hotá, ya'ne Masíh ká ḳhatna; jis se jismání badan utárá játá hai; aur usí ke sáth baptisma men̲ dafn húe, aur is men̲ Ḳhudá kí qúwat par ímán lákar, jis ne use murdon̲ men̲ se jiláyá, us ke sáth jí bhí uṭhe." Kul. 2: 11, 12. Jab us puráni kalísiyá men̲ wálidain, wasíle hokar, apne bachchon̲ ko Ḳhudá ke liye maḳhsús kar sakte, aur qabúl kiye húe 'ahd o paímán men̲ unhen̲ sharík jánkar tarbiyat aur nasíhat de sakte the, to zarúr Masíhí kalísiyá men̲ bhí wálidain aisí hí a'lá aur mubárak ḳhidmat ko púrá kar sakte hain̲. Mumkin na hogá ki Yisú' ne bachchon̲ ke rúhání haqq ko ghaṭá diyá, yá wálidain kí jawábdihí aur ḳhidmat ko kam kar diyá.

3. *Ḳhatna pákar baní Isráel ke bachche kalísisiyá men̲ sharík jáne játe the, aur cháhiye ki Masíhíon̲ ke bachche Masíhí kalísiyá men̲ aisí hí sharákat rakhen̲.*—Ḳháss taur se Ḳhudáwand kí kalísiyá dunyá ke shurú' se áḳhir tak ek hí hai. Wuh kalísiyá jo Ḳhudáwand-ke mujassim hone se peshtar maujúd thí, aur wuh jo ba'd jári kí gai do nahín̲ hain̲. Tamám zamánon̲ ke rástbázon̲ ká guroh ek hí hai. Baptisma-yáfta bachche hál men̲ kalísiyá se wuhí sharákat hásil karte hain̲, jo ḳhatne ke zarí'e se laṛke pahle páte the. Is hálat men̲ ki qadím se qadím kalísiyá ke banisbat wuh jo hál men̲ maujúd hai ziyáda rúhániyat aur raunaq pá saktí hai na cháhiye ki bachchon̲ ká haqq kam kiyá jáe. Kalísiyá ke baṛhne se laṛkon̲ kí ḳhush-hálí nahín̲ ghaṭtí. Dunyá bhar ke Masíhíon̲ kí kasrat i ráe hai, ki kalísiyá se bachche puráná sá rishta rakhte hain̲, aur isí hálat men̲ unhen̲ baptisma dená munásib aur farz hai.

4. *Us i'tiráz ká jawáb káfí aur ma'qúl hai, ki Injíl men̲ bachchon̲ ke baptisma kí hidáyat nahín̲ miltí.*—Is jawáb men̲ kai báten̲ shámil hain̲.

(1) *Rasúlon̲ aur pahle díní hádíon̲ ko aisí hidáyat kí zarúrat na thí.*—Jaisá bayán ho chuká. Yahúdí kalísiyá men̲ log ḳhatna ke zarí'a se sharákat páte the. Us rasm men̲ bachche sharík the aur wuh ḳhatna pákar sharík i kalísiyá shumár kiye játe the. Yihí qadím namúna pahle Masíhí ḳhádimán i dín dekhte the. Baptisma járí kiyá gayá, ki ḳhatne ke badle men̲ qabúliyat páe. Agar bachchon̲ ko baptisma dená na hotá, to us kí nisbat

mumáni'at kí zarúrat thí, nahín to Masíhí kalísiyá ke díní khádim unhen zarúr is rasm ke haqqdár samajhte. Aisí mumáni'at ká pata Injíl men nahín hai.

(2) *Gair qaumon men se dín i Yahúd ke qabúl karnewále baptisma ke zarí'a se Yahúdí kalísiyá men sharákat páte the, aur un ke bachchon ko bhí baptisma diyá játá thá.*—Yih namúna bhí rasúlon aur un ke ham-khidmaton ke sámhne rahá. Us ke asar se wuh zarúr bachchon ko baptisma dená rawá aur farz samajhte, basharte ki us kí mumáni'at unhen na dí játi. Aisí mumáni'at unhen nahín dí gaí.

5. *Rasúlon aur un ke ham-khidmaton ne khándán ba khándán logon ko baptisma diyá.*—Namúne ke taur par Fillipí ke dároga aur Stifanus ke khándán pesh kiye játe hain. A'm. 16: 33; 1 Kur. 1: 16. Khándánon men bachche húá karte hain, aur aglab hai, ki aise baptisma pánewále khándánon men bhí wuh maujúd the.

6. *Rasúlon ke zamáne ke ba'd, jab kalísiyá kí tawáríkh kí kitáben tasníf kí gaín jo ab maujúd hain bachchon ke baptisme ká riwáj qáim thá.*—Us kí munásibat kí nisbat koí suwál na thá. Wuh rawá aur farz jáná játá thá. Qaul aur da'wá 'ámm thá, ki rasúlon ke zamáne se wuh riwáj qáim rahá thá Us kí nisbat saikron baras tak kalísiyá ke shuraká muttafiq ur ráe the. Agar rasúlon ke zamáne men us kí mumáni'at thí, aur bachche us ke páne men sharík na the, to kyúnkar húá, ki yih rasm járí kí gaí? Kyá bhed hai, ki us kí qabúliyat

meṉ púrá ittifáq húá aur mubáhisa ke bagair kull kalísiyá meṉ yih rasm máni gaí? Kalísiyá kí tawáríkh meṉ mubáhisa ká nám o nishán nahíṉ miltá. 'Aql se ba'íd hai, ki kalísiyá meṉ aisá nayá dastúr járí kiyá gayá ho aur ki tamám shuraká ne khámoshí ke sáth us ko qabúl kiyá. Agar mubáhisa hotá to zarúr kisí kitáb meṉ us ká kuchh na kuchh zikr miltá. Jab in sárí dalíloṉ par gaur ho, to ta'ajjub nahíṉ hai, ki 'anqaríb sab kalísiyáoṉ meṉ bach choṉ ke baptisme ká riwáj páyá játá, aur unheṉ is rasm ke mánne meṉ sharík karná rawá aur farz jáná játá hai.

10 *Kin taríqoṉ se baptisma diyá játá hai?*

Baptisma dene meṉ tín taríqe isti'mál kiye játe haiṉ. Lenewáloṉ par kabhí pání chhirká játá, kabhí uṇḍelá játá, aur kabhí unheṉ pání meṉ gota diyá játá hai. Ziyáda kalísiyáoṉ meṉ taríqe par zor kam diyá játá hai. Barí bát yih hai, ki lenewále ke jism par Pák Taslís ke nám meṉ pání pahuṉcháyá jáe. Chand kalísiyáeṉ haiṉ jo gota dene hí ke taríqe ko qabúl kartí haiṉ, aur aur taríqoṉ ko kisí tarah sahíh aur rawá nahíṉ mántíṉ Usí ek taríqe par un ká sárá zor hai. Báqí kalísiyáeṉ tínoṉ taríqe manzúr kartí haiṉ aur lenewáloṉ kí khushí par chhoṛ detí haiṉ ki kis taríqe se diyá jáe.

11. *Ziyáda Masíhí mu'allim kin dalíloṉ ke sabab se pání ká chhiṛakná aur uṇḍelná bhí haqíqí baptisma samajhte haiṉ?*

1. *Ba'z mauqa'oṉ par baptisma lafz ke ma'ne gota dená nahíṉ haiṉ,*—Baptisma lafz Yúnání hai. Us ke aslí aur auwal ma'ne zarúr gota dená hai. Is bát kí

nisbat 'álim muttafiq ur ráe hain. Lekin ba'z mauqa'on par us ke ma'ne aur hain. Masalan Daniel 4: 33 men zikr hai, ki Nabúkadnazar bádsháh ká badan shabnam se tar húá. Yúnání 'ibárat yih hai, ki shabnam se us ko baptisma milá. Shabnam is qadr nahín girtí, ki koí us men gota máre. Bhíg jáne se murád thí. Yahúdíon men naháne aur mukhtalif chízon ke dhone ká riwáj thá. Rasmí safáí se kháss garz thí. Aise dastúron ke mánne ke zikr karne men baptisma lafz ká isti'mál kiyá játá thá. Háth pánw ko dhoná bhí unhen baptisma dená thá. Aise mauqa'on par páni ke undelne ká riwáj 'ámm húá hogá. Masalan jab kahín apní khidmat men pítal ke hauz se pání pánwon yá háthon par dhálá aur dhoyá karte the to unhen baptisma dete the. Ilísa' Íliyáh ke háthon par páni dáltá thá. Yúnhí wuh baptisma páte the. 2 Sal. 3: 11. Bartanon ke dhone men pání un par dálná yá unhen pání men duboná ek hí bát giní gaí hogí. Haqíqí yá rasmí safáí se murád húí. Chhirakne se bhí rasmí safáí hásil hotí thí. Masalan jab Láwí pák kiye gae, to tahárat ká páni un par chhirká gayá. Gin. 8: 6, 7. Phir likhá hai, ki "Tab tum par sáf pání chhirkúngá, aur tum pák sáf hoge." Hiz. 36: 25. Jab koí lásh ke chhúne se nápák húá, to pání ke chhirakne se wuh phir pák giná játá thá. Gin. 19: 13. In báton se záhir aur sábit hai ki baptisma lafz ke isti'mál se pání ká chhiraknä yá undelná maqsad thá.

2. *Ba'z auqát lenewálon ke shumár ke sabab 'aql se ba'íd hai, ki unhen gote ke taríqe se baptisma*

diyá gayá.—Yúhanná kí nisbat likhá hai, ki "Us waqt Yarúshalem, aur sáre Yahúdiya, aur Yardan ke gird-nawáh ke sab log nikalkar us ke pás gae; aur apne gunáhon ká iqrár karke daryá i Yardan men baptisma liyá." Matí 3: 5, 6. Yúhanná kyúnkar itní barí bhír ko fardan fardan gota de saktá thá? Phir ek din men Pantekust ke waqt tín hazár ádmíon ne baptisma liyá. Us waqt Yarúshalem rasúlon ke dushmanon se bhará húá thá. Aise mauqa' par itne ádmíon ko gota dená dushwár ma'lúm hotá hai.

3. *Bár bár baptisma diyá gayá, jab gota dene ká mauqa' nazar nahín átá.*—Zail kí misálen káfí hongí. 1. Habshí khoja. A'm. 8: 26-40. Wuh rath men safar kar rahá thá. Ráste hí men baptisma liyá gayá. Gote ká mauqa' na húá hogá. 2. Sáúl Dimishq ke ek ghar men. A'm. 9: 17-19. 3. Kurneliyus aur us ke dost. Un kí nisbat Patras ne yih suwál kiyá, ki "Kyá koí pání rok saktá hai, ki yih baptisma na páen?" A'm. 10: 47. Is muháware se khiyál gálib hai, ki baptisma ke liye pání un ke pás láyá gayá, aur na ki wuh kisí hauz yá naddí ke pás pahuncháe gae ki gota diyá jáe. 4. Fillipí shahr ká dároga aur us ká gharána. A'm. 16: 33. Unhon ne ghar hí men aur rát ke waqt baptisma liyá. Gota dene lene ká intizám na húá hogá.

4. *Rúh ul Quds ke baptisme ke taríqe se khiyál gálib hai, ki pání ká undelná yá chhiraknâ rawá hai.*—Rúh ká baptisma aslí hai. Usí kí tashbíh pání ke baptisma men miltí hai. Aslí baptisma ke namúne par

pání ká baptisma dená wájib aur múnásib ma'lúm hotá hai. Asli baptisma men Rúh ul Quds ádmion par názil kiyá játá hai. "Ákhirí dinon men main apne Rúh men se ádmion par dálúngá." Yúel 2: 28. Pantekust ke din kháss taur par yih wa'da purá kiyá gayá. Us waqt ke tajribe kí nisbat yih marqúm hai, ki "Pas Khudá ke dahne háth se sarbuland hokar, aur Báp se Rúh ul Quds hásil karke, jis ká wa'da kiyá gayá thá, Yisú' ne yih názil kiyá, jo tum dekhte aur sunte ho." A'm. 2: 33. Us tajribe se Khudáwand ká kalám púrá húá, ki "Tum thore dinon ke ba'd Rúh ul Quds se baptisma páoge." A'm. 1: 5. Jab aslí baptisma undelne se diyá játá, to tashbíhí baptisma bhí usí taríqe se kyún na diyá jáe? Undelne aur chhirakne men pání kí kamí beshí ká farq nazar átá hai, aur pání ke andáze par baptisma ká asar mauqúf nahín hai.

5. *Gote ke taríqe men ba'z auqát sakhtí aur mushkil hai, jo dín i 'Íswí kí khássiyat se muwáfiqat nahín rakhtí.*—Zail kí misálen gaur ke láiq hain 1. Sard mulkon men gota dene lene se barí taklíf hotí hai. Ba'z auqát bímárí yá maut ká andesha bhí hai. 2. Is taríqe se baptisma lená marízon ke liye bahut hí mushkil hai. Un kí nisbat nuqsán ká kháss khatra hai. 3. Hindustán men barí mushkil se 'auraten manzúr katrí hain, ki gair mardon ke háth se gota len. Kám men yih taríqa rok ká bá'is húá kartá hai.

BÁB XX.

'Ashá i Rabbání.

1. *'Ashá i Rabbání kyá hai?*

'Ashá i Rabbání wuh rasm hai jise Ḳhudáwand ne apní maut kí yádgárí ke liye muqarrar kiyá. Jis rát wuh dushmanon̲ se 'adálat men̲ házir kiyá gayá, ki us par salíbí maut ká fatwá diyá jáe, us ne is rasm ko járí kiyá. Us ne us ke isti'mál kí nisbat yih hidáyat dí, ki "Merí yádgárí ke liye yihí kiyá karo." Lúqá 22 : 19. Isí rasm kí bábat Paulus rasúl ilhám se farmátá hai, ki "Jab kabhí tum yih roṭí kháte, aur is piyále men̲ se píte ho, to Ḳhudáwand kí maut ká izhár karte ho, jab tak wuh phir na áe." 1 Kur. 11 : 26. Kamál sanjídagí ke sáth Yisú' ne is rasm ká namúna dikháyá, aur us ká isti'mál shurú' karáyá. Us waqt Gatsamne ke dukh ká tajriba sámhne thá, jab us ká pasína ḳhún kí baṛí baṛí bún̲den̲ hokar zamín par ṭapaktá thá. Salíbí maut kí zillat aur azíyat bhí nazar áti thí. Ḳhudáwand ne is rasm par baṛá zor diyá. Us ne shágirdon̲ se kahá, ki "Mujhe baṛí árzú thí, ki dukh sahne se pahle yih fasah tumháre sáth kháún̲." Lúqá 22 : 15. Wuh árzú is rasm ke járí karne se ḳháss ta'alluq rakhtí thí. Wuh us kí kalísiyá ke liye baṛí barakat ká chashma hone ko thí. Jab samajh aur sachái ke sáth Ḳhudá ke farzand us men̲ Yisú' kí maut kí yádgárí karen̲, to rúháni taraqqi kí ḳháss súrat hotí hai. Masíhí rasúmát men̲ wuhí a'lá aur afzal hai.

2. *'Ashá i Rabbání Yahúdíon kí 'Íd i Fasah se kyá ta'alluq rakhtá hai?*

Jab 'Íd i Fasah hí men Yisú' ne is rasm ko jári kiyá, to záhir hai ki wuh us se kháss ta'alluq rakhtí hai. Baní Isráel sál ba-sál 'Íd i Fasah kiyá karte the. Wuh usí rát ko jári ki gaí, jab un ke báp dáde Misr kí gulámí se ázád kiye gae. Wuh usí bare májre kí yádgári men mání játi thí. Pahlí 'Íd i Fasah men Barra qurbán kiyá gayá, aur us ke khún ke isti'mál se maut ke firishte se Isráel ke palauthon ko panáhgáh hásil húí thí. Misríon ke palauthe sab ke sab halák kiye gae. Phir usí barre ká gosht taiyár kiyá gayá aur ek ziyáfat men kám áyá. Tashbíhí taur par us ke kháne se safar ke liye táqat milí, aur sárí qaum us mulk kí taraf rawána húí, jahán unhen ásúdahálí aur ázádagí aur muháfizat bakhshí gaí. Baní Isráel ki makhlasí se wuh bihtar rihái tashbíhan pesh kí játí hai, jo insán kí rúhon ko Yisú' Masíh ke kafáre se hásil hotí hai. Us barre kí tarah Yisú' ká khún bhí baháyá gayá. Khún ke sáth us kí ján úndelí gaí. Wuh úndelí húí ján maut ke ikhtiyár men na rahí. Yisú' phir zinda húá. Wuh fathmand zindagí ímándáron ke liye gunáh kí gulámí aur anjám se panáhgáh hai. Jis tarah Isráelí palauthe barre ke khún kí ár men salámat rahe, usí tarah zinda Masíh men tamám baní Ádam jo us ko qabúl karen makhlasí aur muháfizat hásil karenge. Is ke 'aláwa wuhí rúháni aur ásmání roti hokar apnon men nai zindagí kí parwarish aur qúwat ká chashma thahartá hai. 'Íd i Fasah us puráni rihái kí yádgárí men mání játí thí, aur us

men Masíh ke kafáre kí tashbíh bhí páí játí thí. Yisú' ke kafáre ká kám khatm hone par thá, aur us kí yádgárí ke liye 'Íd i Fasah kí sí rasm darkár thí. 'Ashá i Rabbání aisí hí rasm hai. Masíhíon ko sirf usí naí rasm se kám rahá.

3. *'Ashá i Rabbání men Masíh kí nisbat kaun sí kháss báten yád kí játí hain?*

Yisú' Masíh kí maut kai ek báton ká kháss izhár hai. Aisí hí báton kí nisbat 'Ashá i Rabbání yádgárí kí rasm hai. Jab yih rasm láiq taur par mání jáe, to un báton par khúb gaur karná munásib aur farz hai. Wuh báten yád se na játí rahen. Wuh báten hasb i zail hain.

1. *Yisú' kí maut gunáh kí be-hadd kharábí aur khatre ká izhár hai.*—Badí kí buráí bahut sí báton men nazar átí hai. Pák Nawishte us kí buráí ká kháss bayán karte hain. Insán ke tajribon men bhí gunáh kí khássiyat záhir hotí hai. Wuh sakht bagáwat aur sharárat hai. Gunáh Khudá ká bare se bará mukhálif, aur us kí bádsháhat kí tamám fazílaton ká goyá jání-dushman hai. Jab us ká kám khatm ho, to wuh goyá apní ri'áyá men kisí khúbí yá bhaláí ká pata nahín chhortá. Dozakh kí sárí tabáhí aur kharábí us kí asliyat ká kháss izhár hai. Lekin gunáh kí nisbat jo kuchh jánná aur mánná zarúr hai Khudáwand kí maut hí se záhir kiyá játá hai. Usí maut men gunáh-álúda rúhon ká akelá 'iláj páyá játá hai. Mumkin hai ki marz kí kharábí us ke 'iláj kí khássiyat aur qímat se roshon ho. Bete kí qabúl kí húí pastí, us kí be-hadd zillat, aur us ká gam aur dukh jo bayán se báhar

the, sab ke sab us 'iláj men shámil the. Us 'iláj kí qímat Khudá ke sámhne bhí benazír hai. Na kisí kám men Khudá ne kabhí peshtar aisá sarfa qabúl kiyá, aur na ba'd kabhí karegá. Jab Beṭe ne gunahgár insán kí súrat ko ikhtiyár kiyá, to wuh kháss taur par apne sáre Iláhí jalál se khálí húá. Us súrat men hokar wuh niháyat zalíl aur gam-zada aur dukhí húá, aur burí se burí maut ká mazá chakhá. Gamgíni ke bár hí se us ká jismání dil toṛá gayá aur us kí ján úndelí gaí. Salíb ne apne kám ko khatm karne na páyá. Us ke baháe húe khún ke bagair baní Ádam ko gunáhon kí mu'áfí mumkin na thí. 'Ibr. 9: 22. Wuh burái jo Khudá bhí sirf aisí shart par miṭá sake be-hadd baṛí ṭhahartí hai. Us kí álúdagí aur kharábí bayán se báhar hai. Munásib aur farz hai ki 'Ashá i Rabbání men gunáh kí burái kí yádgárí húá kare.

2 *Yisú' kí maut Tín-Ek Khudá kí lá-intihá muhabbat ká kámil izhár hai.*—Iláhí qaul hai, ki "Khudá muhabbat hai." Salíbí maut men Khudáwand is qaul par apní muhr kar detá hai. Khudá kí muhabbat ke záhir karne men kalám aur kám yún milte hain. Qaul ke púre ma'ne kafáre ke kám se jáne játe hain. Khudá kí pidarána muhabbat men insán ká martaba Masíh kí maut se roshan hotá hai. Jis qadr Báp apne azalí aur abadí Beṭe se muhabbat rakhtá hai, usí qadr un se bhí wuh rakhtá hai jo kafáre ke sabab se us ke farzand húe. Yúh. 17: 22 Beṭá bhí apnon se wuhí muhabbat rakhtá hai jo Báp us se rakhtá hai. Yúh. 15: 9. Tín-Ek Khudá kí lá-intihá muhabbat muqaddason kí beshbahá aur abadí

mírás hai. 'Ashá i Rabbání meṉ us muhabbat ká ḳháss izhár miltá hai. Jab láiq taur par us ká isti'mál ho, to us muhabbat kí yádgárí kí jáegí.

3. *Barguzída farzandoṉ kí najat kí besh-baháí Yisú' kí maut se záhir kí játí hai.*—Wuh maut insán kí naját kí qímat hai. Ḳhudá ke sámhne wuh qímat hisáb se báhar hai Cháhiye ki naját ke wáris Iláhí namúne par us kí púrí qadr kareṉ. Us kí besh-baháí se náwáqif hokar baní Ádam meṉ se be-shumár us ke hásil karne kí nisbat gáfil rahte haiṉ Aise hí sabab se bahut aur haiṉ jo naját ke púre ḳhazáne se mahrúm rahte haiṉ. Naját kí ḳhássiyat meṉ bhí us kí besh-baháí ká izhár miltá hai. Qímat aur ḳhássiyat milkar is bát par goyá shahádat detí haiṉ. Rúh kí naját meṉ kai báteṉ shámil haiṉ. Wuh darj i zail haiṉ. 1. Gunáh har tarah kí burái se kámil riháí. 2. Apní haisiyat ke mutábiq Ḳhudá kí zát o sifát meṉ us kí shámil-hálí. 3. Tín-Ek Ḳhudá se abadí aur ḳhátirḳhwáh sharákat. 4. Ásmán kí bádsháhat kí mírás. In meṉ se ek ek bát niháyat besh-qímat hai. Jab naját kí aisí qímat húí aur us kí ḳhássiyat aisí mubárak, to us kí besh-baháí kí yádgárí munásib aur farz hai. 'Ashá i Rabbání meṉ wuh yádgárí kí játí hai.

4. *Is mu'azziz rasm ko Pák Nawishtoṉ meṉ kaun se nám diye gae, aur un námoṉ se kyá ta'lím hásil hotí hai?*

1. *'Ashá i Rabbání.*—1 Kur. 11: 20. Ḳhudáwand kí ziyáfat murád hai. Jab láiq taur par us ká isti'mál

ho to us ke zarí'e se tamsílan wuh rúhání ziyáfat pesh kí játí hai jo Ḳhudáwand kí "sharákat men hásil hotí hai. Wuhí Iláhí aur ásmání roṭí hai jis kí lazzat lásání, aur jis ke mubárak asar se rúhání zindagí abad ul ábád bahál rahtí aur be-bayán serí aur ásúdagí pátí hai. Ḳhudá kí bádsháhat men aur us ke wárison ke liye sirf yihí roṭí miltí, aur kisí dúsrí kí na ihtiyáj aur na ḳhwáhish kabhí jáni játí hai. Tamám chízen jo zindagí aur díndárí ke muta'alliq hain Masíh men kamál kasrat ke sáth pái játí hain. Usí kí rifáqat men yih sárí chízen hásil hotí hain. Ḳhudáwand ká yihí qaul hai ki "Zindagí kí roṭí main hún: jo mere pás áe wuh hargiz bhúká na hogá, aur jo mujh par ímán láe, wuh kabhí piyásá na hogá." Yúh. 6: 35.

2. *Yukerist, ya'ne shukrguzárí kí rasm.*—Is rasm ke jári karne men "Yisú' ne roṭí lí aur shukr karke toṛí." Lúqá 22: 19. Isí bát se yih nám liyá gayá. Aise mauqa' par Ḳhudáwand ke shukr karne se baṛí ta'-lím miltí hai. Haqíqatan us ne shukr kiyá ki Báp ne use bhejá thá ki ján dekar wuh insán ke liye ásmání zindagí kí roṭí bane. Aisí shukrguzárí lá-intihá muhabbat ká phal thá. Aisí muhabbat ke sabab se wuh apne áp ko piyár kiye húon ke liye qurbán karne ko taiyár thá. Muhabbat ká aur qurbání kí taiyárí ká andáza ek sá thá. Cháhiye ki Yisú' ke tamám pairauon ke liye bhí 'Ashá i Rabbání shukrguzárí kí rasm ho.

3. *Pák sharákat.*—Angrezí men *Holy Communion*, is rasm ká bahut mashhúr nám hai. Yih nám zail ke bayán se nikaltá hai. "Wuh barakat ká piyála jis

par ham barakat cháhte hain, kyá Masíh ke khún kí sharákat nahín? Wuh roṭí jise ham toṛte hain, kyá Masíh ke badan kí sharákat nahín? Chúnki roṭí ek hí hai is liye ham jo bahut hain ek badan hain, kyúnki ham sab usí ek roṭí men sharík hain.'' 1 Kur. 10: 16, 17. Yih pák sharákat pahle Yisú' Masíh se hotí hai. Wuh rúhání sharákat hai. Jab maut men us ká badan toṛá gayá, aur us ká khún unḍelá gayá to maut par phir gálib ákar wuh taiyár húá ki apnon ko apne sáth sharákat bakhshe. Jab us kí taraf se aur us ke sáth us kí sí zindagí hásil ho, to us se wuh sangat miltí hai jo tashbíhan us ke gosht ke kháne aur us ke khún ke píne se pesh kí játí hai. Angúr ká ras jo is rasm men kám átá hai Yisú' ke khún kí tashbíh hai. Khún se ján murád hotí hai. 'Ashá i Rabbání men maujúda ras Yisú' kí dí húí aur phir lí húí ján se ta'alluq rakhtá hai. Jab Yisú' maut par gálib ákar phir zinda húá to wuh apnon ke wáste zindagí ká chashma baná. Zinda Masíh se tamám muqaddason ko kám hai. Wuh apnon ko goyá apní zindagí men se aur apní sí zindagí 'ináyat kartá hai. Aise hí tajribe men wuh Khudá kí taraf se un ke liye hikmat ṭhahrá, ya'ne rástbází, aur pákízagí, aur makhlasí. 1 Kur. 1: 30. Aison ke liye wuh qudrat bhí hai. Us men aur us kí ummat men ek hí zindagí pái játí hai. Yih ta'lím baṛí safáí ke sáth angúr ke darakht aur us kí ḍálion kí tamsíl men pesh kí játí hai. 'Ashá i Rabbání men is sharákat ká kháss izhár miltá hai. Wuh haqíqatan pák sharákat hai. Phir is rasm men wuh báhamí sharákat bhí záhir kí játí hai jo

Ḳhudá ke farzand ápas men̲ ek dúsre se rakhte hain̲. Kalísiyá ke shuraká faráham hokar is rasm ko adá karte hain̲. Masíh men̲ unhen̲ 'ajíb mel aur yagánagat hásil hotí hai. Rúháni zindagí ká aur báhamí sharákat ká andáza ek hí sá hogá. Jaisí Masíh se muhabbat baṛhtí jáe waisí báhamí muhabbat bhí baṛhtí jáegí. "Merá hukm yih hai ki jaise main̲ ne tum se muhabbat rakhí tum bhí ek dúsre se muhabbat rakho." Yúh. 15: 12. Púre andáze kí báhamí sharákat aisí muhabbat ká ḳháss izhár hai. Aisí sharákat 'Ashá i Rabbání men̲ záhir kí játí hai.

4. *Sakremant.*—Yih nám to Pák Nawishton̲ men̲ nahín̲ miltá par ġaur karne se us kí munásibat záhir hogí. Lafz kí jaṛ pák karne ke ma'ne se ta'alluq rakhtí hai. Pák chízen̲ wuh hain̲ jo Ḳhudá ke liye maḳhsús kí gaí hain̲. 'Ashá i Rabbání maḳhsúsiyat kí rasm bhí hai. Jab us ká isti'mál durust ho to mánnewále apne áp ko maḳhsús karke Ḳhudá aur us kí bádsháhat ke liye apní zindagí ko basar karte hain̲. Sakremant lafz ke isti'málí ma'ne qasam ke kháne se nisbat rakhte hain̲. Qasam kí 'umda misál wuh thí jis ke kháne se Romí lashkar men̲ ádmí kí bhartí hotí thí. Apní saltanat ke liye wuh qasam maḳhsúsiyat ká izhár thí. Aisá shaḳhs qasam khákar baṛí sanjídagí ke sáth tín báton̲ ká wa'da kartá thá. Pahlí bát kámil farmánbardárí thí. Dúsrí púre andáze kí baháduri aur himmat thí. Fath ke liye ján dene tak laṛtá rahná thá. Tísrí bát mulk kí bihtarí ke liye kámil ḳhud-nisárí thí. Apne bádsháh aur bádsháhat ke liye zindagi ko basar karná thá, yá apne ḳhún ko un̲ḍelná

thá. Khudáwand ne pahle shágirdon ko yih khabar dí ki "Yih piyála mere us khún men nayá 'ahd hai, jo tumháre liye baháyá játá hai." Lúqá 22: 20. 'Ashá i Rabbání men durustí ke sáth sharík honá Khudáwand se 'ahd bándhná hai. Apní taraf se Khudáwand goyá qasam khákar apnon se wa'da kartá hai ki Munjí ká sárá kám púrá kiyá jáegá. "'Ahd-shikaní Khudáwand ko mumkin nahín hai. Yisú' ke shágird qasam khákar wa'da karte hain ki tamám faráiz kí takmíl men rúhání aur akhláqí zindagí basar kí jáegí. Aise faráiz kí takmíl men Romí sipáhí kí sí farmánbardárí aur bahádurí aur khud-nisárí darkár rahegí. Samajh aur sachchái ke sáth 'Ashá i Rabbání men sharík húá karná bahut barí bát hai.

5. *'Ashá i Rabbání men roṭí aur mai ke kháne píne se kyá murád hai?*

Roṭí aur mai ke isti'mál se wuh Masíh jo maslúb húá aur ab zinda hai pesh kiyá játá hai. Wuh sárá sawáb jo mujassim hone aur jism men rahne aur qurbán hone se hásil kiyá gayá maujúda Masíh men páyá játá hai. Wuhí rúhání zindagí ká chashma hai, aur us zindagí kí parwarish ká wasíla hai. Wuhí apnon kí fathmandí aur kámyábí ká ajr hai. Lekin agar wuh apní ummat se judá rahe to apne kisí kám ko wuh anjám nahín de saktá hai. Kháne píne kí chízen jism ke andar pahunchkar apná sárá kám kartí hain. Isí tarah jab Khudáwand kí sukúnat baní Ádam ke andar pahunche to zindagí miltí aur parwarish aur fathmandí aur kámyábí hásil hotí hai. "Masíh jo jalál kí ummed hai tum men rahtá hai." Kul. 1: 27. Ásmání

jalál se murád hai. Masíh us jalál kí ummed is liye hai ki qabúl karnewálon ke jíte jí wuh apní fazílaton ká pahlá phal aur bai'ána un men paidá kartá hai, aur aisá jalál un fazílaton ká izhár hogá. Pahle phal aur bai'ána ke sáth púrí fasl aur kull mírás kí ummed bakhshí játí hai. Waqt par aisí fasl aur mírás 'ináyat hogí. Yisú' kí andarúní sukúnat darkár rahtí hai ki wuh apnon ko ásmán kí bádsháhat ke liye taiyárí dekar us men dákhil kare.

6. *Kis taur par Yisú' Masíh khud 'Ashá i Rabbání men házir hotá hai?*

Wuh rúhání hí taur par is mu'azziz rasm men házir hotá hai. Jab se wuh jalál men dákhil hokar takht-nashín kiyá gayá jismání taur par us ko kisí se kám na húá. "Agarchi ham ne Masíh ko jism kí haisiyat se jáná thá magar ab se nahín jánenge." 2 Kur. 5: 16. Agarchi rúhání taur par wuh házir hotá hai táham us kí maujúdagí kí haqíqat men kuchh bhí kamí nahín hai. Jis tarah rúhání logon ke liye Pák Kalám goyá Khudáwand ká maskan hai, usí tarah yih rasm bhí us kí huzúrí se ma'múr rahtí hai. Jab bínái durust ho to donon men Masíh ká dídár hásil hotá hai. Baibal kí tasnífát aur tashbíhát milkar mukáshafa ke wasíle hote hain. Un ke núr men Khudáwand rástbázon ko dikhái detá hai. Roman Katholik kalísiyá ká yih 'aqída hai ki 'Ashá i Rabbání men roṭí aur mai makhsús hokar Yisú' ká haqíqí badan aur khún ban játí hain. Lenewále jismání taur par us ko kháte aur us ke khún ko píte hain. Zail kí dalílon se yih 'aqída bátil aur be-bunyád ma'lúm hotá hai.

1. *Wuh sachchái ke ḳhiláf hai.*—Jab roṭí maḳhsús ho to wuh roṭí hí baní rahtí hai. Us men tabdílí ká nám o nishán nahín hai. Us kí ḳhássiyat aur sifaten roṭí hí kí hain. Jitne ṭaríqon se wuh ázmái jáe wuh roṭí hí ṭhahregí. Chízen apní ḳhássiyaton se pahcháni játí hain. Jab kisí wujúd men kisí chíz kí tamám sifaten miltí hain, na kam, na ziyáda, to jáná játá hai ki wuhí chíz maujúd hai. Pání hí men pání kí kull sifaten páí játí hain. Jab aisí kull sifaten maujúd hain to imkán se báhar hai ki koí dígar shai ṭhahráí jáe. Mumkin nahín hai ki ’Ashá i Rabbání kí roṭí Yisú’ ká gosht baní ho, aur roṭí hí kí ḳhássiyat kí sárí báten qáim rahen. Gosht aur shai hai, aur roṭí aur. Agar roṭí gosht ban játí to zarúr kuchh subút miltá. Sárá maujúda subút aisí tabdílí ke ḳhiláf hai. Baptisma men pání Rúh ul Quds kí tashbíh hotá hai. Wuh pání tabdíl hokar Rúh ul Quds nahín bantá. Yúnhín ’Ashá i Rabbání kí roṭí Yisú’ ke gosht kí tashbíh hotí hai aur wuh tabdíl hokar us ká gosht nahín bantí. Wuh mai bhí jo kám átí hai mai hí rahtí hai. Mai kí maujúda ḳhássiyat se yih da’wá sábit hai. Ḳhún kí ek bhí sifat ká pata us men nahín miltá. Yih ’aqída qabúliyat ke láiq nahín hai.

2. *Yih ’aqída Yisú’ ke kalám kí sachchí tafsír ke ḳhiláf hai.*—Yisú’ ne zarúr kahá ki “Yih merá badan hai,” aur “Yih merá ḳhún hai.” Lekin us ne apní nisbat yih bhí paigám diyá ki Main dunyá ká núr hún, aur ráh hún, aur bheṛ-ḳháne ká darwáza hún, aur angúr ká haqíqí daraḳht hún wg. Aisí báton kí tafsír mushkil na-

hín hai. Garaz hai ki aisí sárí báten tamsílí aur tashbíhí hain. Be-shumár aur misálen Khudáwand kí nisbat kám átí hain. Wuhí bayábán kí márí húí chatán hai, Khudá ká Barra hai, Yahúdáh qabíle ká Babar hai, ásmání Yarúshalem kí haikal hai. Tamám Masíhí mu'allim muttafiq ur ráe hain ki sárí aisí báten tamsílí taur par isti'mál kí játí hain. Dánái aur samajh ke sáth un kí koí dúsrí tafsír mumkin nahín hai. Yúnhín 'Ashá i Rabbání kí rotí aur mai us ke badan aur khún se nisbat rakhtí hain. Is bát par Khudáwand kí gawáhí bhí miltí hai. Us ne pahle farmáyá ki "Jab tum Ibn i Ádam ká gosht na kháo, aur us ká khún na pío, tum men zindagí nahín." Us ne is bát par khúb zor diyá. Shágirdon ne samjhá ki jismání taur par kháne píne se murád hai. Khudáwand ne samjháyá ki garaz aur hai. "Zinda karnewálí to rúh hai, jism se kuchh fáida nahín: jo báten main ne tum se kahí hain wuh rúh hain, aur zindagí bhí hain." Yuh. 6: 53, 63. Rúhání hí taur par Yisú' rotí hokar isti'mál kiyá játá hai. Aise hí taur par us ká khún píne kí chíz hai. Dil men us se sharákat murád hai.

3. *Yih 'aqída 'Ashá i Rabbání kí khássiyat ke khiláf hai.*—Pák Kalam se sáf záhir aur sábit hai, ki wuh yádgárí hí kí rasm hai. "Merí yádgárí ke liye yihí kiyá karo." Lúqá 22: 19; 1 Kur. 11: 25. "Jab kabhí tum yih rotí kháte aur is piyále men se píte ho, to Khudáwand kí maut ká izhár karte ho, jab tak wuh na áe." 1 Kur. 11: 26. Us ke isti'mál men yád kiyá játá hai, ki maut men us ká badan torá gayá aur khún baháyá

gayá. Ishára tak nahín miltá ki rasm ke adá karne men koí jismání taur par Yisú' ká badan khátá, yá us ká khún pítá hai. Insán kí rúh hí ko Khudáwand se sharákat mumkin hai.

4. *Yih 'aqída tawáríkh ke khiláf hai.*—Qadím se qadím Masíhí kalísiyá kí tawáríkh men yih ta'lím nahín miltí. Áṭh nau sau baras ke ba'd tawáríkhí kitábon men us ká zikr milne lagtá hai. Terahwín sadí men kalísiyá se ikhtiyár ke sáth us kí qabúliyat húí. Agar yih 'aqída sahíh hotá, to zarúr shurú' se kalísiyá men wuh manzúrí pátá, aur tawáríkhí kitábon men us ká bayán miltá.

5. *Yih 'aqída rúhání zindagí ke khiláf hai.*—Jab samajh aur sachchái ke sáth Yisú' Masíh se wuh rúhání sharákat hásil ho jis se andarúní serí aur itmínán miltá hai, to mumkin na hogá ki us ká badan jismání taur par kháne ke liye aur us ká khún píne ke liye manzúr kiyá jáe. Aise jismání tajribe se zarúr nafrat hogí. In do isti'málon men zamín aur ásmán ká farq hai. Agar jismání taur par us ká badan aur khún kháyá piyá játá, to un ká isti'mál makhsúsiyat aur muhabbat par munhasir na hotá. Nafsániyat aur ná-farmání 'Ashá i Rabbání kí roṭí aur mai ke isti'mál se ádmíon ko nahín roktí. Bad se bad ádmí dhoka dekar is rasm men sharík ho sakte hain. Ádmíon hí kí marzí par aisí roṭí aur mai ká isti'mál mumkin hai. Masíh par koí badkár aisá ikhtiyár nahín rakhtá. Wuh sukúnat ke liye apnon hí ke dilon ko pasand aur qabúl kartá hai. Mumkin nahín

hai ki fareb dekar koí Masíh ká isti'mál kare yá us ki sukúnat ko apne andar hásil kar le. Is ta'lím men dúsrí burái yih hai, ki jab wuh sahíh máni jáe aur jismání taur par roṭí aur mai ká isti'mál húá kare to ádmi is bát ko káfí samajhkar jalál-yáfta Yisú' se rúháni aur haqíqí sharákat hásil na karenge. Yúnhin us Khudáwand se, jis ká jalál Rúh ul Quds záhir kartá hai, bani Ádam mahrúm rahenge. Aisí hálat men 'Ashá i Rabbání kí roṭí aur mai us múrat kí mánind hai jis kí parastish se insán ke dilon men Khudá ká maqdis bátil ma'búd se bhará játá hai. Jab yih tajriba ho, to Khudá kí sharákat ke liye 'Ashá i Rabbání jhuṭhláyá húá wasíla ṭhahartá hai.

BÁB XXI.

Khudáwand kí dúsrí ámad.

1. *Masíhí kalísiyá Yisú' Masíh kí dúsrí ámad ká intizár kyún kartí hai?*

Ab Masíhí ta'límát kí un báton par gaur karná hai jo dunyá ke ákhir aur 'áqibat se ta'alluq rakhtí hain. In men se mukhtalif báten bhí hain jin kí nisbat mukáshafá kí kamí miltí hai. Ba'z aisí báten hain jin kí tafsír men Masíhí mu'allimon ke darmiyán púrá ittifáq nahín hai. Is báb men Khudáwand kí dúsrí ámad kí ta'lím pesh kí játí hai. Shurú' se kalísiyá ká 'aqída hai ki 'ain waqt par apne insání aur jalál-yáfta badan men Yisú' ákar sab par záhir hogá. Rúhání taur par us kí ámad ho chukí, aur farzandán i Khudá ko wuh mubárak ámad hásil hotí játí hai. Rúh ul Quds ke nazúl ke sáth wuh ámad húá kartí hai. Us mashhúr Pantekust ke din aisí ámad ká kháss se kháss namúna bakhshá gayá. Wuh hamesha Rúh ke sáth átá aur apnon men apní sukúnat ko qáim kartá hai. Yún wuh apnon ke sáth dunyá ke ákhir tak rahne ká wa'da púrá kartá hai. Ek taur par Khudáwand átá bhí hai ki badkáron ko un ke kiye húe ká badlá de. Yarúshalem kí tabáhí men aisí ámad ká kháss namúna miltá hai. Wuh jo us kí dúsrí ámad kahlátí hai us kí ákhirí ámad hogí. Us ámad kí nisbat bahut se ilhámí paigám diye gae. Jab wuh utháyá gayá ki ásmání jalál men dákhil ho to do firishton ne dekhnewá-

loṉ ko yih paigám diyá, "Yihí Yisú' jo tumháre pás se ásmán par gayá, jis tarah tum ne use ásmán par játe dekhá hai usí tarah phir áegá." A'am. 1: 11. Murád thí ki apne jiláe húe badan meṉ phir áegá. "Ibn i Ádam apne Báp ke jalál meṉ firishtoṉ ke sáth áegá." Matí 18. 27. Ḳhudáwand kí muḳhálif tamsíloṉ meṉ yih ta'lím pesh *kí játí hai. 'Ashá i Rabbání kí rasm mání jáegí* "jab tak wuh phir ná áe." 1 Kur. 11: 28. "Ḳhudáwand ḳhud ásmán se utar áegá." 1 Tas. 4: 16. "Ham Ḳhudáwand Yisú' Masíh ke ásmán se áne ká intizár karte haiṉ." Fil. 3: 20. "Wuh apne muqaddasoṉ meṉ jalál páne aur sab ímán lánewáloṉ ke sabab se ta'ajjub ke bá'is hone ke liye áegá." 2 Tas. 1: 10. "Ai bháío, Ḳhudáwand kí ámad tak sabr karo." Ya'q. 4: 7. In paigámoṉ meṉ Ḳhudáwand kí rúhání ámad se garaz nahíṉ hai kyúṉki wuh ámad ḳháss taur se ho chukí thí. Qadím kalísiyá ne Ḳhudáwand kí dúsrí ámad par baṛá zor diyá. Na cháhiye ki wuh zor kisí zamáne meṉ ghaṭáyá jáe.

2. *Ḳhudáwand kí dúsrí ámad par zor dená kyúṉ munásib hai?*

Ḳháss wajh yih hai ki us kí dúsrí ámad par Yisú' Ḳhudá ke farzandoṉ ko un kí ásmání aur abadí mirás meṉ dáḳhil paregá. Jism meṉ rahte húe rástbáz us mirás ká bai'ána hí pá sakte haiṉ. Wuh jo intiqál karke Firdaus meṉ dáḳhil húe us mirás ká aur baṛá hissa zarúr páte haiṉ par us kí áḳhirí ámad hí par wuh in sab ko farmáegá, ki "Áo mere Báp ke mubárak logo; jo bádsháhat biná i 'álam

ke waqt se tumháre liye taiyár kí gaí hai use mírás men lo." Matí 25: 34. Tab hí us kí darkhwást ká púrá jawáb milegá, ki "Ai Báp, main cháhtá hún ki jinhen tú ne mujhe diyá hai wuh bhí mere sáth hon; táki mere us jalál ko dekhen jo tú ne mujhe diyá hai." Yúh. 17: 24. Us jalál ko dekhná us men shámil honá hai. Aisí hálat men us kí dúsrí ámad par zor dená munásib rahtá hai.

3. *Khudáwand kí dúsrí ámad ke waqt ke haqq men ilhámí ta'lím kyá hai?*

Dúsrí ámad ke waqt kí bábat tahqíq ilhámí khabar nahín hai. "Lekin us din aur us gharí kí bábat koí nahín jántá, na ásmán ke firishte, na Betá, magar sirf Báp." Matí 24: 36. Jab Betá phir peshtar ke jalál men dákhil húá to Báp ke us 'ilm men zarúr sharík húá. Wuh khabar kalísiyá aur dunyá se poshída rahtí hai. "Khudáwand ká din is tarah ánewálá hai, jis tarah rát ko chor átá hai." 1 Tas. 5: 2. Koí jántá bhí nahín ki wuh din nazdík hai yá dúr. Rasúlon kí bahut báton se khiyál gálib hai ki wuh Khudáwand kí ámad nazdík samajhte the. Jab dúrbín ká isti'mál ho to dúr kí chízen pás hí dikhái detí hain. Rasúlon ne Khudáwand kí dúsrí ámad ko goyá yúnhín dekhá. Lekin unnís sau baras se ziyáda guzar chuke aur wuh nahín áyá. In unnís sadíon kí sáf aur ma'qúl shahádat se záhir aur sábit hai ki us din yá zamáne kí bábat rasúlan ko paigám na milá. Jab apne zamáne ke liye koí aisá paigám na diyá gayá to záhir hai ki kisí ánewále zamáne ke liye bhí na diyá gayá. Aise 'ilm se mahrúm rahte húe wuh dúsrí ámad ke waqt

kí bábat gawáhí na de sake. Kitne log samajhte hain ki Baibal men kháss karke Daniel aur Mukáshafá kí kitábon men dúsrí ámad ke waqt kí khabar dí gaí aur zamána ba zamána un ki peshingoíon men talásh kí játí hai ki us waqt se waqfiyat hásil ho. Waqt ba waqt bahuton ne yih bhí samjhá ki kámyábí milí aur ishtihár dúr dúr tak dete gae aur bahut Yisú' kí ámad ke muntazir kiye gae, aur ki faláná sál aur din wuh záhir hogá. Aison ke kám men ek mushkil yih húí ki un ke hisáb men ittifáq na húá. Jitne hisáb nikálnewále húe 'anqaríb utne mukhtalif waqt batáe gae. Dúsrí mushkil yih húí ki ab tak batáe húe waqt áe aur gae aur Khudáwand kí ámad ruk rahí hai. Is zamáne men bhí aisí peshingoíon men kitne ádmí talásh karte hain par un ke hisáb par kyá i'tibár hai jab jahán tak jánch ho saktí sab hisáb nádurust nikla? Hál ke talásh karnewále kisí bát men puránon se kuchh bhí sabqat nahín le játe hain. Haqq bát yihí hai ki nabíon kí tasnífát men Yisú' kí dúsrí ámad ke waqt kí tahqíq khabar miltí nahín. Agar Daniel us waqt ká pata de detá to Yisú' bhí us se waqfiyat rakhtá kyúnki wuh zarúr nabíon kí tasnífát kí sachch tafsír ko jántá thá. Un kí ta'lím kí koí bát us se poshída na rahí hogí. Bahut se log Khudáwand kí dúsrí ámad ke nishánon kí talásh men bhí rahe. Saikron barason se aisí talásh ho rahí hai Us ne khud laráíon aur kálon aur zalzalon kí aisí pesh-khabarí dí ki un kí musíbaton men log us ámad ke nishán dekhte hain. Bison daf'a yih thahráyá gayá ki tamám nishán maujúd hain,

aur Khudáwand kí ámad wáqi' hone hí par hai. Lekin jab Betá khud us se wáqif na thá to wuh kyúnkar ishâratan us ko batá detá. Is ke 'aláwa saikron barason se sáre nishán milte áe par Khudá kí marzí se wuh ámad ab tak na húí. Mumkin bhí hai ki saikron yá hazáron baras aur us májre se peshtar bítte jáen. Yisú' kí dúsrí ámad ká waqt Khudá hí ke háth men chhorná partá hai. Púrá yaqín ho ki 'ain waqt par Khudáwand ásmání aur Iláhí jalál se mulabbas hokar nazar áegá aur sáre kám ko anjám degá jo us ámad se ta'alluq rakhtá hai.

4. *Khudáwand kí dúsrí ámad us ke bádsháhí karne se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Yahúdion ká 'aqída thá ki Masíh jism men ákar dunyawí bádsháhí karegá. Yisú' ne aisí bádsháhí ke karne se inkár kiyá. Us ne sáf kahá ki "Merí bádsháhat dunyá kí nahín." Yúh. 18: 36. Isí sabab se Yahúdion ne use radd karke salíb diláí. Bahut se logon kí ráe hai ki jab Khudáwand kí dúsrí ámad ho, to wuh aisí bádsháhí járí karegá aur Yahúdion kí purání ummed púrí kí jáegí. Is ráe ke khiláf kaí báten gaur ke láiq hain. Jab Yisú' jí uthá to us ko ásmán aur zamín ká kull ikhtiyár diyá gayá. Ziyáda Báp bhí na de saká. Agar insán kí bihtarí dunyawí bádsháhí men pái játí to us waqt wuh us ko járí kar detá. Par wuh apnon ke fáide ke liye ásmán par gayá aur tab Rúh ul Quds ko názil kiyá. Rúh ul Quds kí ámad aur sukúnat aur kám se aise fáide kí súrat thí. Jismání qudrat aur dunyawí zor se naját ká kám anjám nahín pá saktá hai. Yisú' naját dene ko mujas-

sim aur qurbán húá aur maut par gálib ákar jalál men dákhil húá. Isí ek tariqe se yih bare se bará kám púrá kiyá játá hai. Tamám zamánon men Rúh ul Quds rúhání zindagí ká ek hí chashma bana rahtá hai. Wuhí us zindagí ko púre qadd aur qúwat tak pahunchá detá hai. Wuhí us ko ásmání jalál se mulabbas kartá hai. In báton men tabdíli mumkin nahín hai. Rúhání taur par Khudáwand dunyá men bádsháhí kartá rahtá hai. Jab us ko ásmán aur zamín ká kull ikhtiyár diyá gayá to is garaz se diyá gayá ki kám men áe. Aise ikhtiyár ká isti'mál karná bádsháhí karná hai. Phir wuh khud gawáhí detá hai ki "Main apne Báp ke sáth us ke takht par baith gayá." Muk. 3: 21. Wuh takht únche se únchá hai. Takht par baithná bádsháhí karná hai. Masíh Dáúd kí kunjí rakhtá hai. Muk. 3: 7. Kunjí se ikhtiyár murád hai. Dáúd kí dunyawí bádsháhat Masíh kí rúhání bádsháhat kí tashbíh thí. Dáúd ká takht us ko mil chuká. Us ke liye koí dúsrá na hogá jo Dáúd se ta'alluq rakhtá ho. Khudá Báp ne Masíh ko Munjí aur Khudáwand thahráyá. A'am. 2: 36; 5: 31. Wuh Khudáwand hokar Bádsháh hai. Bádsháh wuhí hai jo bádsháhí kartá hai. 'Uhda aur kám ek sáth diye játe hain. Un ko judá karná mumkin nahín hai. Khudáwand kí bádsháhí qáim rahegí táwaqte ki us ke sáre dushman us ke tábi' na kiye jáen. 'Ibr. 10: 12, 13. "Khudá ne ham ko táriki ke qabze se chhurákar apne 'azíz Bete kí bádsháhat men dákhil kiyá." Kul 1: 13. Jab Bete kí bádsháhat maujúd thí to us ke qabúl karnewále us men

dákhil kiye já sakte the. Khudáwand kí bádsháhat ko ab tak púrá galba hásil na húá, par wuh hai maujud aur us ke darwáze sab ke liye khule húe rahte hain. Yihí ta'lím Khudáwand kí du'á men pái játí hai. Us du'á men sab se barí darkhwást Khuda kí bádsháhat ke liye hai. Us du'a kí sab darkhwásten hál se ta'alluq rakhtí hain. Ab Khuda kí marzí púrí ho, ab rúhání aur jismání parwardigarí bakhshí jae, ab wuh mel milap mile jo Iláhí aur bahamí mu'afí ká phal hai, ab rúhání aur jismání hifázat kí jae, aur ab Khuda ká jalal záhir kiyá jáe. Hál men bhí in sab ni'maton kí hájat púrí hai. Khudá kí dí húí bádshahat men báqí sab ni'maten hásil hotí hain. Jis tarah Bete ke wasíle khilqat paidá kí gai aur sambhálí játí hai usí tarah us kí bádsháhí ká sárá kám Bete ke wasíle se anjam pátá hai. Yisu' bádsháh hokar aur bádsháhí karke apnon men sukúnat kartá hai. Rúh ke nazúl ke sath us kí rúhání ámad wáqi' húí. Is paigám se ki us ká takht ásman par hai garaz yihí hai ki wuh a'alá se a'alá hai aur yih nahín ki wuh dúr hai. Agar apne jaláli badan men átá to ziyáda nazdík na hotá. Yih bhí samajhná cháhiye ki hál men us ká jalál lá intihá hai. Wuh barhnewálá jalál nahín hai kyúnki us kí hadden hain hí nahín. Us jalál kí kasrat zamín kí kalisiyá se is liye poshída rahtí hai ki jism men rahte húon ko us kí bardásht nahín hai. Lekin qabúl karnewálon ke bachane men us kí sárí jaláli sifaten púre taur par kám átí hain. Jo qudrat ek ádmí kí naját men kám átí hai sárí dunyá kí makhlasí ke liye káfí hai. Yih bhí

sochná cháhiye ki rúháni bádsháhi bari se bari hai. Akhláqí aur rúhání qudrat ke sámhne dunyawí zor ná-chíz hai. Jismání khilqat ke paidá karne aur sambhálne men na kabhí aisí qudrt ká isti'mál húá na kabhí hogá. Yisú' kí rúhání qudrat ká isti'mál us ke jismání didár par munhasir nahín hai. Wuh rúhání qudrat ke asar se apní rúhání bádsháhí men dunyá par galba hásil karegá. Púrí fathmandí ke paigám Pák Nawishton men kasrat ke sáth milte hain. "Jis tarah pání se samundar bhará húá hai usí tarah zamín Khudáwand ke 'irfán se ma'múr hogí." Yas 11: 9. Waqt átá hai ki Khudá ke ghar ke pahár kí taraf sárí qaumen rawána hongí. Yas. 2: 2. Rúháni bádsháhat se murád hai. Us patthar se jise Nabúkadnazar ne khwáb men dekhá, dunyá bhar jáegí. Dan. 2: 35, 44. Khudáwand kí bádsháhat se garaz thí. Kalísiyá ko tamám qaumon ko shágird banáne ká kám diyá gayá. Matí 28: 20. Tamsílon men bará jál machhlíon se bhar gayá, tín paimánon ká áṭá khamír ho gayá. aur púre shumár ke log sháhzáde kí shádí kí mahfil men házir húe. Yúhanná rasúl ne peshbíní se dekhá ki dunyá kí bádsháhat Masíh ko dí gaí. Muk. 11: 15. Rúhání bádsháhat se murád thí. Rúhání bádsháhí karne se aur dúsrí ámad se peshtar aisí fathmandí hásil honewálí hai. A'am. 3: 21; 'Ibr. 10: 12, 13. Rúhání bádsháhí ásmán par abad ul ábád baní rahegí.

5. *Khudáwand kí dúsrí ámad ke maqsad kí bábat kalísiyáon ke 'aqídon se kyá ta'lím miltí hai?*

Bahut se log khiyál karte hain ki zamána ba zamána

Masíhí kalísiyá ke ziyáda mu'allim aur shuraká yih ráe qabúl karte áe, ki Khudáwand apní dúsrí ámad par hazár baras ke liye zamín par dunyáwí bádsháhí jári karke sári qaumon par galaba hásil karegá. Yih ráe kalísiyá kí tawáríkh ke khiláf hai. Kalísiyáon ke 'aqídon se sáf záhir aur sábit hai ki yih qaul durust hai. Tín qadím 'aqíde bahut mashhúr hain. Wuh Rasúlon ká 'aqída, Nicene 'aqída, Athanasian 'aqída kahláte hain. Aur hain jo chand sau baras guzre taiyár aur qabúl kiye gae. Masalan Church of England ká 'aqída, Presbyterian 'aqída, Lutheran 'aqída, Dutchand German Reformed 'aqída, Methodist 'aqída aur Greek yá Yúnáni Kalísiyá ká 'aqída. In sabhon ká paigám ek sá hai. Yihí muháwara un men barábar miltá hai, na ki is garaz se Masíh áegá ki dunyá par bádsháhí jári kare, par ki "zindon aur murdon ká insáf kare." Yih bhí ta'lím miltí hai ki 'adálat ke liye tamám murdon kí qiyámat wáqi' hogí. Aise 'aqíde kalísiyáon ke sadr majlison men kasrat i ráe se qabúl kiye gae. Un sab kí ta'lím hai, ki Khudáwand kí zamíni bádsháhí us kí dúsrí ámad se pahle púrí kí jáegí, aur us kí ámad ke ba'd tamám rástbáz aur nárást, khwáh insán hon, khwáh pák aur nápák firishte hon, apne kiye húe kí jazá yá sazá hásil karenge. Agar ziyáda shuraká intizár karte ki Khudáwand apní ámad ke ba'd zamín par hazár baras tak bádsháhí kare, to yih ráe zarúr qabúl kiye húe 'aqídon men záhir kí játí.

6. *Khudáwand kí dúsrí ámad murdon kí qiyámat se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Zikr ho chuká ki kalísiyáon ke 'aqídon kí ta'lím ke ba mújib Masíh kí dúsrí ámad par tamám murde jiláe jáenge. Yih ráe Baibal ke paigámon se khúb miltí hai. Rástbázon kí bábat sab is da'wá ko qabúl karte honge. "Khudáwand khud ásmán se utar áegá,.. aur Masíh men múe húe jí uthenge." 1 Thiss. 4: 16. "Jaise Ádam men sab marte hain, waise hí Masíh men sab zinda kiye jáenge. Lekin har ek apní apní bárí se; pahlá phal Masíh; phir Masíh ke áne par us ke log." 1 Kur. 15 : 22. "Khudáwand apní ámad hí par hamárí pastháli ke badan kí shakl badalkar apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Paulus ke yún likhne men nárástón kí qiyámat ká mazmún pesh na thá, aur wuh un ká zikr nahín kartá. Baibal men aison kí qiyámat kí bahut hí kam khabar miltí hai. Tau bhí subút ma'qúl ma'lúm hotá hai ki sab, khwáh bhale, khwáh bure, ek hí waqt jí uthenge. Dalílen hasb i zail hain.

1. Áge ko subút pesh kiyá jáegá, ki sab ke liye 'adálat ká din ek hí hai. Jab yih qaul haqq máná jáe, to sab ke liye qiyámat ká ek hí waqt hogá, kyúnki 'adálat men házir kiye jáne ke wáste sab jiláe játe hain.

2. Bár bár khabar miltí ki Yisú' ákhirí din apnon ko zinda karegá. Jab din ákhirí thahrá to us ke ba'd koí din báqí na hogá, ki us men nárást jiláe jáen. Koí bhí na mántá hogá ki nárástón kí qiyámat rástbázon kí qiyámat se peshtar hogí.

3. Un chand paigámon se jo nárástón ke jí uthne se ta'alluq rakhte hain khiyál gálib hai, ki sab kí qiyámat

ek hí waqt hogí. Chár aise paigám milte hain. "Aur un men se bahutere, jo zamín par khák men so rahe hain, jág uthenge, ba'ze hayát i abadí ke liye aur ba'ze ruswáí aur zillat i abadi ke liye." Dan. 12: 2. Is paigám men waqt ká farq nazar nahín átá. "Wuh waqt átá hai, ki jitne qabron men hain Khudá ke Bete kí áwáz sunkar niklenge; jinhon ne neki kí hai, zindagi ki qiyámat ke wáste, aur jinhon ne badi kí hai, sazá kí qiyámat ke wáste." Yúh. 5: 28, 29. Áwáz ek hi hogí jis ko sunkar sab niklenge. "Aur main Khudá se usi bát kí ummed rakhtá hún, ki rástbázon aur náráston donon kí qiyámat hogí." A'm. 24: 15. Do waqton ká pata is paigám men nahín miltá. Mukáshafa 20: 11-15 men 'adálat i 'ámm ká 'ajíb bayán miltá hai. Us men goyá us bare májre kí taswír pesh kí játí hai. Us men takht i 'adálat ke áge rástbáz aur nárást khare hain. Táki sab ke sab házir kiye jáen, samundar aur maut aur 'álam i arwáh ne apne andar ke murdon ko de diyá. Murdon ke dene se un sab ká jí uthná garaz hai Záhir hai ki bure aur bhale maujúd húe, kyúnki ba'zon ne sazá aur ba'zon ne jazá pái Sab ke liye ek hi waqt kí qiyámat yún sikhái játí hai.

4. Ek kháss paigám hai jo is ta'lím ke khiláf ba'zon se máná játá hai. Wuh paigám Mukáshafa 20: 4-8 men miltá hai. Is men zikr hai, ki Shaitán hazár baras ke liye athháh garhe men band kiyá játá hai. Likhá hai ki us hazár baras ko shurú' men chand shahíd zinda húe ki Masíh ke sáth bádsháhí karen. Yih pahlí qiyámat kahlátí hai. Wuh jo zamí par Yisú' kí dunyáwi bádsháhí ke muntazir

hain da'wá karte hain, ki tamám rástbázon ki qiyámat se garaz hai, aur ki nárást kisí waqt hazár baras ke ba'd jí uṭhenge. Yún do jismání qiyámaten un se máni játí hain. Is ráe ke khiláf mukhtalif i'tiráz hain. (1) Aisí ta'lím aur kahín Pák Nawishton men nahín miltí. (2) Mukáshafa kí kitáb tashbíhí bayánát se bharí húí hai. Aksar karke aise bayánát kí tafsír tashbíhí hotí hai. Aur tarah kí tafsír mumkin nahín hai. Agar is kí tafsír tashbíhí ho, to jismání qiyámat se murád nahín hai. (3) Agar tafsír lafzí ho, to us men gaṛbaṛí bahut hai. Yih máná játá hai ki sab rástbázon ke jí uṭhne se garaz hai, par sirf chand ádmion ká zikr hai, kháss karke jo shahíd húe. Da'wá kiyá játá ki Yisú' ke sáth un kí bádsháhí zamín par hogí, aur jagah ká pata bayán men hai hí nahín. Agar sab rástbázon ke jí uṭhne kí khabar hai, to nárást kab jí uṭhenge? Hazár baras ke ba'd laṛáí járí hogí aur muddat tak rahegí. (4) Ziyáda Masíhí mu'allim samajhte hain ki jiláe húe shahídon se kalísiyá ke aise khádim garaz hai jo shahídon kí tarah niháyat qábil aur dánishmand aur wafádár honge. Yúnhín Yúhanná baptisma denewálá Íliyáh ṭhahráyá gayá. Aison kí qúwat aur dánish aur wáfádárí jismání qiyámat ká phal nahín hai par rúhání zindagí kí ma'múrí kí báten hain aur wuh zindagí nai paidáish se járí hotí hai. Nai paidáish rúhání qiyámat hai. Ek qiyámat rúhání aur ek jismání hai. Yún samajhke do zarúr hain. Agar yih tafsír mání jáe to yih paigám Baibal kí báqí ta'lím se miltá hai Jab yih tashríh haqq ṭhahre to un kí ráe jo zamín par Khudáwand

kí aisí bádsháhí ká intizár karte hain durust nahín hai.

7. *Khudáwand kí dusrí ámad 'adálat i 'ámm se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Shurú' se kalísiyá i 'ámm men kasrat i ráe hai, ki ek hí waqt dunyá ke ákhir men tamám rástbáz aur nárást Khudáwand ke takht i 'adálat ke sámhne házir kiye jáenge ki sab apná apná hisáb dekar apne kiye húe ká badlá páen. Sab 'aqídon men yihi ta'lím miltí hai jin ká zikr húá. Yih ta'lím Pák Nawishton ke bahut paigámon men pái játí hai. "Ibn i Ádam apne Báp ke jalál men apne firishton ke sáth áe; aur us waqt har ek ko un ke kámon ke muwáfiq badlá degá." Mati 16: 27. "Jab Ibn i Ádam jalál men áegá, aur sab firishte us ke sáth áenge, us waqt wuh apne takht par baithegá; aur sab qaumen us ke sámhne jama' kí jáengí, aur wuh ek ko dúsre se judá karegá, jaise charwáhá bheron ko bakríon se judá kartá hai." Ek taraf ke logon kí nisbat wuh farmátá hai, ki "Yih hamesha kí sazá páenge." Dúsrí taraf ke logon ke liye yih paigám hai, ki "Rástbáz hamesha kí zindagi páenge." Matí 25: 31, 32, 46. In bayánon men sab ke liye 'adálat ká ek hí din pesh kiyá játá hai. "Khudá ne ek din thahráyá hai, jis men wuh rástí se dunyá ki 'adálat us ádmi kí ma'rifat karegá jise us ne muqarrar kiyá hai." A'm. 17: 31. Us ádmí se Yisú' murád hai. Ek hi roz Khudá Yisú' Masíh kí ma'rifat ádmíon kí poshída báton ká insáf karegá. Rom. 2: 16. "Jab tak Khudáwand na áe, waqt se pahle kisí bát ká

faisala na karo; wuhí táriki kí poshída báten roshan kar degá; aur us waqt har ek kí ta'ríf Khudá kí taraf se hogí." 1 Kur. 4: 5. Mukhtalif tamsílon men yihí ta'lím miltí hai. Toron aur ashrafíon kí tamsílon men ek hí waqt, málik ke áne par, wafádár aur bewafá naukaron ne apne kiye húe ká badlá páyá. Ek hí fasl men gehún khatte men jama' kiyá gayá, aur karwe dáne ág men jhonke gae. Ek hí waqt jál kí achchhí machhlíán bartanon men jama' kí gaín aur burí phenkí gaín. Jab sab ke liye 'adálat ká ek hi waqt hogá, to un kí ráe durust nahín hai jo zamín par Khudáwand kí dunyáwí bádsháhí ka intizár karte hain.

BÁB XXII.

Murdon ki qiyámat.

1. *Qiyámat se peshtar murdon kí hálat kyá hai?*

Masíhí kalísiyá ke ziyáda log samajhte hain ki Baibal kí ta'lím ke mutábiq qiyámat dunyá ke ákhir men hogí. Wuh 'álam jahán qiyámat tak murdon kí sukúnat hogí Yúnání zubán men *Hades* kahlátá hai jis se andekhá 'álam garaz hai. 'Ibrání zubán men *Sheol* nám hai. Us 'álam kí bábat Baibal men kam khabar miltí hai. Firdaus us ká ek hissa ma'lúm hotá hai. Wahán murde rástbáz khushhálí men rahte hain. Un kí sharákat Masíh se baní rahtí hai. Hades men wuh qaid-kháne kí sí jagah bhí hai jahán badkár 'adálat i 'ámm ke din tak band rahte hain. 2 Pat. 2: 9. Us men wuh bedín daulatmand pahunchá jis ne pání kí búnden mángín ki zubán tar kí jáe. Lúqá 16: 19-30. Wahán nárásto ko ákhirí sazá milne lagtí hai. Firdaus aur us jagah ke darmiyán goyá bará garhá hai ki ámad o raft na ho sake. Firdaus ká ziyáda bayán miltá hai. Us men tauba karnewálá chor salíb par se já pahunchá. Lúqá 23: 43. Wahán rahte húe Khudáwand ne Stifanus shahíd kí rúh ko qabúl kiyá. A'm. 7: 59. Paulus likhtá hai, ki "Ham ko badan ke watan se 'aláhida hokar Khudáwand ke watan men rahná ziyáda manzúr hai." "Merá jí yih cháhtá hai, ki kúch kar ke Masíh ke pás já rahún." Firdaus men rahne se

garaz thí. Ek bár Paulus ne Firdaus ká jalál dekhá, aur wuh bebayán ṭhahrá. 2 Kur. 12: 2, 3. Is zindagí meṉ naját ká bai'ána miltá hai, aur qiyámat ke ba'd sárí mírás ḥásil hogí. Ḳhiyál gálib hai ki Firdaus meṉ bai'ána se bahut baṛhkar ḥissa baḳhshá jáegá. Baní Ádam meṉ se bhíṛ kí bhíṛ bachpan meṉ yá bachpan kí sí be'ilmí meṉ intiqál kar ke Hades meṉ dáḳhil hotí haiṉ. Ek aur baṛí guroh rúḥání zindagí to ḥásil kar ke dunyá se rawána hotí hai par na waqt aur na mauqa' miltá hai ki bahut rúḥání taraqqí kareṉ. Ḥayát i abadí ke wáris hoke aise sáre log játe haiṉ, par sab kam'umrí kí sí ḥálat meṉ nazar áte haiṉ. Jab jíte jí rástbáz maqdúr bhar taraqqí ḥásil bhí kareṉ to dil meṉ gawáhí rahtí hai ki baṛhne ká shurú' hí ab mumkin hai. Waqt kí kotáhí aur mauqa' kí kamí púre qadd tak nahíṉ baṛhne detí. Yaqín hai ki Firdaus meṉ sab jo gunáh se maglúb na húe qabúliyat pákar waqt aur wasíle ḥásil kareṉge ki púre andáze kí aḳhláqí aur rúḥání taraqqí mile. Ḳhiyál gálib hai ki Firdaus meṉ a'lá aur phaldár ḳhidmat bhí baḳhshí jáegí. Mumkin hai ki jo ziyáda qábil aur qawí hoṉ auroṉ ke sikháne meṉ mashgúl raheṉ. So jáne kí misál se Injíl meṉ marne ká tajriba pesh kiyá játá hai. Níṉd jism hí se ta'alluq rakhtí hai. Rúheṉ nahíṉ sotí haiṉ. Na unheṉ thakáwaṭ hotí aur na árám lene kí zarúrat jání játí. Badan ke liye maut kí níṉd jismání halákat hai. Us ká sárá mádda us ká sá ho játá jo kabhí badanoṉ meṉ dáḳhil na húá. Jismání qiyámat naí jismání paidáish hogí. Ba'zoṉ ká 'aqída hai ki maut meṉ rúheṉ bhí sotí haiṉ. Jab maut kí

nínd halákat hai, to yih 'aqída haqq nahín ho saktá hai. Rúhání zindagí sadá baní rahtí hai. Khudáwand ne kahá ki "Jo badan ko qatl karte hain, aur rúh ko qatl nahín kar sakte, un se na daro." Matí 10: 28. Agar maut men rúh so játí to badan ko qatl karná rúh ko qatl karná hai. Khudáwand kí ta'lím hai ki khúní rúh ko qatl nahín kar saktá hai. Pas is 'aqíde kí bunyád nahín hai.

2. *Murdon kí qiyámat kí ta'lím kyúnkar hásil hotí hai?*

Is bayán men insán ke badanon kí qiyámat se garaz hai. Naí paidáish ke tajribe men ímán lánewálon kí rúhen nae sire se jilái játí hain. Wuhí rúh kí qiyámat hai. Us ká bayán ho chuká. Pák Kalám hí se mare húe badanon kí qiyámat ká 'ilm miltá hai. Aur kahín se qiyámat kí tahqíq khabar hásil nahín hotí. Khilqat kí ba'z ashyá se misálen to miltí hain jo kamí beshí ke sáth jismání qiyámat se ta'alluq rakhtí hon. Ek taur par bíj zamín men pahunchkar mar játá aur us men se zinda paude ká nikalná qiyámat ká sá májrá thahre. Kamla kírá maut kí sí hálat men se phir zinda hokar titlí ban játá hai. Yih tabdílí jismání qiyámat se ek taur par miltí ho. Un mulkon men jahán shiddat kí sardí hai darakht mahínon tak murda se nazar áte hain aur garmí ke aiyám men wuh phir patte aur phúl aur phal láte hain. Ek taur par wuh nae sire se zinda ho játe hain. Yih misálen to 'ajíb hain, par un se jismání qiyámat kí bábat tahqíq khabar nahín hai. In sab murda si chízon men kuchh na kuchh ján báqí rahtí hai, nahín to bayán kí húí tabdílián wáqi'

na hotín. Jab ádmí ká jism mará to ján ká pata bhí báqí nahín rahtá. Dín i 'Íswí ko chhoṛkar kisí mazhab men qiyámat kí nisbat itminán kí ḳhabar nahín miltí. Dín i Islám men qiyámat kí ḳhabar to hai, par jahán tak us men sachchái hai wuh dín i 'Íswí se hásil húí, aur us men bahut jismání ḳhiyál miláe gae. Kamí ke sáth us men Masíhí ta'lím pái játí hai. Nayá 'Ahd-náma is ta'lím ká ḳháss aur káfí chashma hai.

3. *Murdon kí qiyámat kí ta'lím Puráne 'Ahd-náme men kis qadr miltí hai?*

Puráne 'Ahd-náme men jismání qiyámat ká zikr bahut hí kamí ke sáth miltá hai. Us se ziyáda musannif us kí nisbat ḳhámosh hí rahte hain. Un ke marne ke saikṛon baras ke ba'd Ḳhudá ne kahá, ki "Main Ibráhím, aur Izháq, aur Ya'qúb ká Ḳhudá hún." Is qaul men Masíh ne baqá aur qiyámat kí ta'lím pái, kyúnki Ḳhudá zindon hí ká Ḳhudá hai. Wuh un ká Ḳhudá nahín rah saktá jo hain hí nahín. Aur mukhtalif paigámon men qiyámat ke isháre milte hain. "Jab main terí súrat par jágúngá, to main ser húngá." Zab. 17: 15. "Tú apní maslahat se mujhe hidáyat karegá; aur áḳhir i kár mujhe jalál men shámil kar legá." Zab. 73: 24. "Ḳhudáwand Ḳhudá ek laḳht maut ko nigal jáegá." Yas. 25: 8. "Tere murde jí uṭhenge, un kí láshen uṭh khaṛí hongí. Tum jo ḳhák men já base ho, jágo aur gáo." Yas. 26: 19. Hizqíel 37: 1-14 men súkhí súkhí haḍḍion ke jí uṭhne ká tamsílí bayán miltá hai. Is men qiyámat ká pata miltá hai. "Aur un men se bahutere jo zamín par ḳhák men so rahe hain,

jág uṭhenge, ba'ze hayát i abadí ke liye, aur ba'ze ruswáí aur zillat i abadí ke liye." Dan. 12: 2. Náráston kí qiyámat kí nisbat yih Baibal ká pahlá paigám hai. Yahúdíon kí chand aur qadím kitábon men, jo ilhámí nahín mání játí hain, qiyámat ká bayán kisi qadr miltá hai, par un ke zarí'a se koi naí yá mufíd ta'lím nahin miltí. Yisú' Masíh ke zamáne men, Sadúqíon ko chhoṛkar, Yahúdí log qiyámat ke muntazir the. Sadúqí shumár men thoṛe the. Yahúdíon kí aisí ta'lím men jismání báten ziyáda milí húí thín. Wuh Masíhí 'aqíde se kam miltí thín.

4. *Jismání qiyámat kí ta'lím Nae 'Ahd-náme men kis qadr miltí hai?*

Jismání qiyámat kí ta'lím par Ḳhudáwand aur us ke rasúlon ne baṛá zor diyá. Masíh kí gawáhí sáf aur káfí thí. Us ne bár bár us ká bayán kiyá. "Wuh waqt átá hai, ki jitne qabron men hain us kí áwáz sunkar niklenge: jinhon ne nekí kí hai, zindagí kí qiyámat ke wáste, aur jinhon ne badí kí hai, sazá kí qiyámat ke liye." Yúh. 5: 28, 29. "Tujhe rástbázon kí qiyámat men badlá milegá." Lúqá 14: 14. "Mere Báp kí marzí hai, ki main use áḳhirí din phir zinda karún." Yúh. 6: 40. Ḳhudáwand ke aise paigám bahut hain. Us ke rasúl "murdon ke jí uṭhne kí manádí karte the." A'm. 4: 2. Paulus "Yisú' aur qiyámat kí ḳhushḳhabarí detá thá." A'm. 17: 18. Us kí ummed thí, ki "Rástbázon aur nárástón kí qiyámat hogí." A'm. 24: 15. Us kí yihí ta'lím thí, ki "Jis ne Ḳhudáwand Yisú' ko jiláyá, wuh ham ko bhí Yisú' ke sáth shámil jánkar jiláegá." 2 Kur 4: 14. Us ne yih

bhí likhá, ki "Yisú' Masíh apní us qúwat kí tásír ke muwáfiq, jis se sab chízen apne tábi' kar saktá hai, hamárí pasthálí ke badan kí shakl badalkar apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Kurinthion ko pahle khatt ká pandrahwán báb isi mazmún se kháss ta'alluq rakhtá hai. Us se záhir hai ki is ta'lím par kaisá zor diyá gayá. Qadím kalísiyá ne is ta'lím kí barí qadr kí.

5. *Baqá se jismání qiyámat kyá ta'alluq rakhtí hai?*

Baibal kí ta'lím ke ba-mújib in do báton kí ta'lím men kháss se khás ta'alluq baná rahtá hai. Ek kí sachchái se dúsre kí sachchái záhir aur sábit hai. Qiyámat hí ke subút men Khudáwand ne Ibráhím aur Izháq aur Ya'qúb ká baqá pesh kiyá. Agar un ká baqá na hotá to Yahowáh un ká Khudá na rahtá. Jab baqá sach much hai, to qiyámat honewálí hai. Paulus ne yihí ta'lím dí. "Agar murdon kí qiyámat nahín,...to jo Masíh men so gae hain, wuh halák húe." 1 Kur. 15: 13, 18. Jab murde jí uthen to rástbáz apní púrí mirás pá sakenge. Khudá apnon ko púrí mirás se mahrúm na rakhegá. Agar púrí mirás milnewálí na hotí to zamín par us ká bai'ána aur Firdaus men us ká aur bará hissa na diyá játá. Bachchon ko paidáish is maqsad se dí játí ki púre qadd aur qúwat tak pahunchen, aur apná kám karen. Qiyámat hí se baqá ká púrá jalál hásil hogá.

6. *Baibal men nárástón kí qiyámat ká kis qadr bayán miltá hai?*

Aisá bayán bahut kamí ke sáth páyá játá hai. Zail hi ke paigám diye gae. "Aur un men se bahutere jo zamín par khák men so rahe hain, jág uṭhenge, ba'ze haiyát i abadí ke liye, aur ba'ze ruswái aur zillat i abadí ke liye." Dan. 12: 2. Nabí ne samjhá ho, ki yih paigám Isráelíon se ta'alluq rakhtá hai, par Khudá ke sámhne tamám baní Ádam ek se hain "Wuh waqt átá hai, ki jitne qabron men hain, us kí áwáz sunkar niklenge; jinhon ne nekí kí hai, zindagí kí qiyámat ke wáste, aur jinhon ne badí kí hai, 'adálat ki qiyámat ke wáste." Yúh. 5: 28, 29. Paulus farmátá hai, ki "Khudá se usí bát kí ummed rakhtá hún, ki rástbázon aur nárászon kí qiyámat hogí." A'm. 24: 15. Mukáshafa 20: 11-15 men 'adálat i 'ámm ki 'ajíb taswír hai. Táki kull insán házir hon samundar aur maut aur 'álam i arwáh tínon ne apne tamám murde de diye. Sab ke jí uṭhne se garaz hai. Un men sab nek aur bad shámil húe, kyúnki ba'zon ne jazá aur ba'zon ne sazá pái. Nárászon ke jiláe húe badanon kí khúbí yá kharábí kí nisbat koí paigám na diyá gayá. Wuh Masíh ke jalál ke badan ke namúne par na honge. Badan aur rúh kí hálat ek sí hogí.

7. *Rástbázon kí qiyámat Yisú' Masíh ke jí uṭhne se kyá ta'alluq rakhtí hai?*

1. *Rástbázon kí qiyámat kí ummed Khudawand ke jí uṭhne par munhasir hai.*—"Fil'wáqi' Masíh murdon men se jí uṭhá hai, aur jo so gae, un men pahlá phal hai." I Kur. 15: 20. Pahlá phal púri fasl kí khabar látá hai. Pahlá phal dekhkar fasl ká intizár

kiyá játá hai. Yisú' pahlá hí thá jo murdon men se jí uṭhá aur phir maut ke ikhtiyár men na áyá. Wuh abad ul ábád zinda rahtá hai. "Main zinda hún; main mar gayá thá, aur dekh, abad ul ábád zinda rahúngá." Muk. 1: 18. "Chúnki main jítá hún, tum bhí jíte rahoge." Yúh. 14: 19. Wuh apnon ko qiyámat men zinda kar ke yih wa'da púrá karegá. "Agar murde nahín jí uṭhte, to Masíh bhí nahín jí uṭhá." 1 Kur. 15: 16. Jab Masíh zinda hai wuh apnon ko maut ke qabze men na chhoregá.

2. *Yisú' apnon ko apná sá jiláyá húá badan bakhshegá.*—"Masíh hamárí pasthálí ke badan kí shakl badalkar, apne jalál ke badan kí súrat par banáegá." Fil. 3: 21. Aisá badan rúh ke liye 'umda se 'umda maskan hogá. Áge ko us kí 'umdagí ká bayán hogá. Wuh rúh ke liye ásmán kí a'lá khidmat ká kámil wasíla bhí hogá. Us men kisí bát kí kamí na hogí.

8. *Kaun sí dalílon se sábit hai, ki Yisú' Masíh jí uṭhá?*

Aisí dalílen káfí aur ma'qúl hain. Un se raushan-zamír aur munsif-mizáj logon ko púrá itmínán miltá hai. Wuh mukhtasaran pesh kí játí hain.

1. *Baibal men Masíh ke jí uṭhne kí sáf pesh-khabarí dí gaí.*—"Tú merí ján ko qabr men rahne na degá, aur apne quddús ko saṛne na degá." Zab. 16: 10; A'm. 2: 27. Ilhám se záhir hai ki Masíh se garaz thí. "Jab us kí ján gunáh ke liye guzrání jáe, to wuh apní nasl ko dekhegá, aur us kí 'umr daráz hogí." Jí uṭhkar

Masíh apní rúhání nasl dekhtá hai aur 'umr daráz hotí játí hai.

2. *Masíh ne khud apne jí uṭhne kí pesh-khabarí dí.*—Kitne martaba us ne sáf kahá, ki "Tín din ke ba'd," yá "tísre roz Ibn i Ádam jí uṭhegá." Matí 17: 9; 20: 19; Mar. 9: 31; 10: 34; Lúqá 18: 33; 24: 7. In pesh khabríon se us ke mukhálif bhí wáqif the. Isí sabab se us kí qabr kí rakhwálí kí gaí, ki lásh churáí na jáe aur shágird jhúṭh múṭh kah den ki wuh jí uṭhá.

3 *Yisú' kí lásh gáib ho gaí.*—'Ámm fahm húí ki yih qaul haqq hai Us kí maut kí nisbat koí suwál na thá. Lásh 'aláníya qabr men rakhí gaí. Qabr ke darwáze par sarkárí muhr lagí. Tín kore Rúmí sipáhí bheje gae ki rát din pahra den. Aisí hálat men gaflat kí sazá maut thí. Táham lásh gáib húí, aur qabr khálí páí gaí. Shurú' se us ke logon kí gawáhí hai ki wuh jí uṭhá. Matí 28: 11-15 men 'ajíb zikr miltá hai. Us ke mutábiq Masíh ke mukhálifon ne yih bát uṛwá dí, ki jab rát ko sipáhí so rahe the shágird ákar lásh ko churá le gae. Zail kí báton se záhir hogá ki yih sárí bát banáwaṭ kí thí. 1. Jab maut kí sazá pesh thí 'aql se ba'íd hai ki 60 sipáhí ek sáth sote rahe. 2. Shágirdon ko jurat na thí ki aisí hálat men lásh ko churáne ke liye jáen. Us waqt wuh baṛí ghabráhaṭ aur khauf men giraftár the. 3. Lásh se un ko mutlaq kám na thá. 4. Agar un se aisá jurm húá to kyún na pakṛe gae ki sazá páen? Agar mujrim hote to wuh aise mukhálifon ke darmiyán sazá se na bachte. 5. Agar yih da'wá ṭhík ṭhahartá to kyún chhoṛá gayá?

Rasúl bár bár 'adálat men buláe gae, par is bát ká zikr kabhí kiyá na gayá. Apne kámon se Yahúdion ne is bát ko jhuṭhláyá. 6. Agar sab sipáhí so rahe the wuh na ján sake ki lásh kis tarah gaí. Sote húe gawáhon kí shahádat suní nahín játí.

4. *Shágirdon kí gawáhí ki Masíh jí uṭhá ma'qúl aur káfí hai.*—Zail kí báton se yih da'wá sahíh ṭhahregá. 1. Wuh nek aur samajhdár ádmí the. Na wuh dhokha denewále aur na dhokha khánewále the. Un ke kámon se is qaul kí sachchái záhir hai. 2. Unhen pahle mutlaq ummed na thí ki Yisú' jí uṭhegá. Us kí sári peshkhabarián un ke khiyálon se játí rahín. Unhen kámil subút darkár thá ki wuh us ko zinda mán len. Aisá subút páke unhen yaqín húá. 3. Unhen púrá mauqa' milá ki sachchái ko ján len. Zinda Masíh ko chális din tak wuh dekhte gae, us kí suná karte the, aur bár bár use háthon se chhúá. Bihtar mauqa' mumkin na húá hogá. 4. Un men jhúṭhí gawáhí dene ká koí sabab na thá. Us ke jí uṭhne kí manádí se unhen mutlaq dunyáwí fáida na milá Bar-'aks is ke usí manádí ke sabab se wuh barí sakhtí ke sáth satáe gae, aur 'anqaríb sab apní shahádat par qatl kiye gae. Bihtar gawáh kabhí 'adálat men házir na húe.

5. *Khudáwand ke jí uṭhne se shágirdon men 'ajíb tabdílí hásil húí.*—Us tabdílí se un kí gawáhí kí sachchái záhir hai. *Zail kí báten* kháss gaur ke láiq hain. 1. Jab Masíh múá to un kí sárí ummed játí rahí aur khauf aur ghabráhaṭ un par gálib áí. Pachás din ke

ba'd Pantekust ke din wuh har taur se nae ádmí nazar áe. Dilerí aur mardánagí aisí húí ki na koṛe aur na qaid aur na maut se unhen ḍar thá. Un ká i'tiqád aur ummed aur itminán púrá thá. Tabdílí ká ek hí sabab mumkin hai ya'ne ki zinda Masíh se sharákat milí thí. 2. Peshtar kí kamzorion se riháí hásil húí thí. Pahle bár bár ḳhudgarzí aur dunyáwí hausale men giraftár húe. Waqt ba waqt wuh ek dúsre se hasad záhir karte the. Yih báten bhí játí rahín. Díndárí aur barádarána ulfat púre andáze kí záhir kí. Nae maḳhlúq húe the. Wuh taiyár the ki Ḳhudá aur us kí bádshháhat ke liye jíen. Yih tabdílí bhí Ḳhudáwand ke jí uṭhne se ta'alluq rakhtí thí. 3. Rúhání báton ke samajhne men un kí liyáqat bahut baṛh gaí thí. Peshtar un kí samajh rúhání báton kí nisbat kund húí. Pantekust ke din unhen 'ajíb rúhání munawwarí aur bínáí hásil húí. Us ke ba'd wuh aise rúhání hádí bane ki dunyá men Masíh ko chhoṛ ke un se kabhí ziyáda qábil aur máhir nazar na áe honge. Zinda Masíh se sharákat pákar wuh aise láiq aur qawí ho gae. Usí ne aise baṛe kám kí taiyárí dí. Agar Masíh na jí uṭhtá to aise rasúl na milte.

6. *Kalísiyá kí rúhání zindagí se Ḳhudáwand ká jí uṭhná sábit hai.*—Usí Pantekust ke din Ḳhudá kí kalísiyá nae taur se járí kí gaí. Masíhí Kalísiyá wuhí sabhá hai jis ke shuraká rúhání zindagí pákar Ḳhudá se sharákat rakhte hain. Tajribe se aisí Iláhí zindagí aur sharákat jání játí hai. Yih tajriba Masíh par ímán láne ká phal hai. Zinda aur maujúda Masíh se aisá tajriba

ḵháss ta'alluq rakhtá hai. Imkán se báhar hai ki us ke bagair wuh kisí ko hásil ho. Agar wuh na jí uṭhtá us par aisá ímán na láyá játá aur na us ká beshbahá phal hásil hotá. Jab aisá phal maujúd hai, to daraḵht kí maujúdagí sábit hai. Rúhání zindagí pákar baní Ádam apne áp men gawáhí rakhte hain ki Yisú' Masíh jí uṭhá.

9. *Wuh ráe, ki shurú' se rástbáz marte hí jí uṭhte aur ásmán par apní púrí mírás páte játe hain kyún qabúliyat ke láiq nahín hai?*

Chand Masíhí mu'allim samajhte aur sikháte hain ki zamána ba zamána rástbáz marte hí phir jiláe játe aur ásmán ke púre jalál men dáḵhil ho játe hain. Is ta'lím kí bábat kai ek i'tiráz hain jo ḵháss gaur ke láiq hain.

1. *Us ke ba-mújib jiláe húe badan mare húe badan se kuchh bhí ta'alluq nahín rakhte hain.*—Baibal kí shahádat púrí hai ki Yisú' ká jiláyá húá badan wuhí thá jo mar gayá thá. Ham nahín ján sakte ki rástbázon ke nae badan men puráne ká mádda kis qadar kám áegá, par us ráe ko mánná dushwár hai ki un men kuchh bhí ta'alluq na hogá.

2. *Baibal kí sáf ta'lím hai ki murdon kí qiyámat dunyá ke áḵhir hí men hogí.*—Yih ta'lím us ráe ke ḵhiláf hai.

3. *Baibal kí ta'lím hai ki murde ek sáth jí uṭhenge.*—Us ráe ke ba-mújib jis tarah log akele akele marte hain usí tarah wuh akele akele jí uṭhenge. Baibal kí yih ta'lím us ráe ke ḵhiláf ma'lúm hotí hai.

4. *Un ashkhás ká bayán jinhen Khudáwand ne jiláyá us ráe ke khiláf hai.*—La'zar ká jiláyá jáná 'umda misál hai. Wuh chár din murdon men rahá. Tab Yisú' ne us ko jiláyá. 'Aql se ba'íd hai ki us ne marte hí rúhání aur ásmání badan páyá, aur ki chár din ke ba'd us ko chhorná pará ki phir puráne men dákhil ho jáe. Agar yún húá to us ke jalálí badan se kyá kiyá gayá? Khudáwand aur rasúlon ke jiláe húon ko aisá tajriba na milá hogá.

10. *Qiyámat ke badan múe húe badanon se kyá ta'alluq rakhenge?*

Jab tak qiyámat ká tajriba na mile tab tak us ká bhed kami ke sáth khulegá. Aisí hálat men ta'ajjub nahín ki kalísiyá men mukhtalif ráen pái játí hain. Zail ki ráen gaur ke láiq hain.

1. *Chand Masíhíon kí ráe yih húí ki jismání qiyámat na hogí.*—Aison ká khiyál hai ki insán ko sirf rúhání qiyámat hí hásil hotí hai. Paulus rasúl ke zamáne men yih ráe kisí qadr miltí thí aur us ne us ke khiláf likhá. 1 Kur. 15: 12; 2 Tim. 2: 18. Qadím gair mazhabon men yih ráe 'ámm thí. Us kí kháss bunyád yih bátil ta'lím thí ki badí jism hí se ta'alluq rakhtí hai. Gunáh kí sukúnat badkár kí rúh hí men hai. Jism ke a'zá sirf hathyár hain. Jab rúh pák aur rást ho to aise sab a'zá nekí hí men kám áenge. Qiyámat ke jalálí badan kisí burái se ta'alluq na rakhenge.

2. *Swedenborg ká 'aqída.*—Swedenborg aṭṭhárahwín sadí ká ek mashhúr Masíhí 'álim aur musannif thá.

Us ne yih ta'lím dí ki jíte jí insán ke jism men̲ ek niháyat názuk aur hawá sá badan taiyár ho játá hai, aur maut ke waqt wuh rúh ke sáth jism men̲ se nikaltá hai. Wuhí insán ká rúhání badan hai jis men̲ rúh kí sukúnat qáim ho játí hai. Yih 'aqída jaisá ho to ho par us ká pata Baibal men̲ nahín̲ miltá. Pas wuh qabúliyat ke láiq nahín̲ hai.

3. *Chand ádmíon̲ kí ráe hai ki jíte jí jism men̲ bíj sá bárík hissa hai jis se nayá badan banáyá játá hai.*—Na ág, na pání aur na koí aur chíz us hisse ko halák kar saktí hai. Wuh gairfání hai. Is ráe kí nisbat yih kahná káfí hai ki us kí sachchái ká mutlaq subút nahín̲ miltá. Na jism ká aisá hissa kabhí dekhne men̲ áyá aur na us ká kuchh bhí zikr Baibal men̲ hai.

4. *Kalísiyá ká 'ámm 'aqída.*—Us kí bunyádí bát yih hai, ki wuh zindagí jo qiyámat se milegí haqíqí aur pur-jalál hogí. Wuh ird gird kí tamám ashyá apní hájaton̲ ke ba-mújib kám men̲ lá sakegí. Baibal kí ta'lím hai ki aisí zindagí ke liye jalálí badan darkár hon̲ge. Gair mazhabon̲ men̲ baqá kí ta'lím aur thí. Murdon̲ kí rúhen̲ un kí ta'lím ke ba mújib, aise maskan aur libás aur wasíle se mahrúm rahtí hain̲. Pas 'álam i arwáh kí zindagí beqadr aur nikammí samjhí játí thí. Is dunyá kí sab se adná zindagí us 'álam kí sab se a'lá zindagí se kahín̲ bihtar ṭhahartí hai. Aisí pasthálí aur abtarí ke intizár se Masíh kámil rihái bakhshtá hai. Yisú' hí ne zindagí aur baqá ko ḳhushḳhabarí ke wasíle se raushan kar diyá. 2 Tim. 1: 10. Qiyámat ke paigám se yih

baṛá kám púre taur par anjám pátá hai. Lekin wuh ta'alluq jo puráne badan se nayá badan rakhegá kamí ke sáth záhir kiyá gayá. Is bhed ká samajhná ab zarúr bhí nahín hai. Rúhání badan ek naí paidáish ká phal hogá. Mare húe badan sarásar miṭṭí men mil játe hain. Un ká sárá mádda usí kí mánind ho játá hai jo kabhí badanon men na pahunchá. Yih bhí yád karná cháhiye ki jíte jí badanon ká sámán badaltá játá hai. 'Álim kahte hain ki sát sát baras ke ba'd insán ke badan bilkull nae húá karte hain Puráne sámán ká kuchh bhí pata báqí nahín rahtá. Aksar karke marne se peshtar bhí, bímarí kí wajh se, insán ke badan bahut duble patle ho játe hain. Un men ká mádda yún bahut ghaṭ játá hai. Tab maut ke asar se sárá mádda miṭṭí ho játá hai. Jab nayá badan banáyá jáe to kisí ko khabar nahín hai ki zamín ká mádda kis qadar kám áegá. Baṛí bát bhí nahín hai, ki kaun sá mádda chun liyá jáe kyúnki sab ek sá hai. Baṛí bát yihí hai ki nayá badan rúh ke liye 'umda maskan aur kám ká wasíla ho, aur ki us ká wuhí málik baná rahe. Dunyá men yúnhí hai. Badan ká mádda badaltá játá hai, lekin wuhí shakhs us men barábar sukúnat kartá hai. Bachpan aur buṛhápe men ek hí málik miltá hai. Koí badalkar dúsrá shakhs nahín hotá. Ásmán par yihí hálat baní rahegí. Nae badanon men wuhí log milenge jo purânon men rahte the. Jalál ke badanon ke liye Khudáwand ke ikhtiyár men mádda kí be hadd kasrat hai, aur kamál dánái se wuh mádda chuná jáegá. Nae badan páke ham ek dúsre ko pahchánenge

aur Khudá se aur báham ek dúsre se púri sharákat rakhenge.

11. *Rástbázon ke jiláe húe badanon kí 'umdagí aur khúbíon kí nisbat Baibal kí ta'lím kyá hai?*

Is suwál ke jawáb men ziyáda bayán to nahín miltá par us se jo hai púrá itmínán hásil hotá hai. Paulus farmátá hai ki hamáre badan Masíh ke jalál ke badan kí súrat par banáe jáenge. Fil. 3: 21. Us jalál ke mukáshafá ke liye wuh nae aur puráne badanon ká muqábala kartá hai.

1. *Jism faná kí hálat men boyá játá hai, aur baqá kí hálat men jí uṭhtá hai.*—1 Kur. 15: 42. Jismání faná kí hálat zindagí bhar baní rahtí hai. Mádda men se koí chíz badan men ṭhaharne ke liye nahín átí. Sárá sámán átá hai, phir játá hai. Agar kháne píne aur sáns lene se nayá masála na miltá rahtá, to badan ghaṭte ghaṭte jald khatm ho játá. Nayá mádda áte áte kuchh din tak maut par fath pátá hai. Phir waqt átá hai ki nae masále ke isti'mál kí qúwat játí rahtí, aur maut gálib átí. "Záhirí insániyat záil hotí játí hai." 2 Kur. 4: 16. Jab rúh judá húí, to badan ká baqiya miṭṭí men mil játá hai. Qiyámat ká badan aisá na hogá. Na us ká jalálí mádda kabhí ghaṭegá aur na us kí koí qúwat kam hogí. Us ke tamám a'zá kí sárí táqat aur liyáqat baní rahegí. Us men zindagí kí ma'múrí aur zoráwarí qáim rahegí.

2. *Wuh behurmatí kí hálat men boyá játá hai aur jalál kí hálat men jí uṭhtá hai.*—1 Kur. 15: 43.

Naját-yáfta insán jalál ke wáris hain. Munásib aur zarúr hai ki rúh aur badan ke darmiyán púri muwáfiqat ho. Ab jism pasthálí ká badan hai. Poshák aur zewarát se wuh árástagi aur zebáish pátá hai. Yún ádmi sharmindagí se mahfúz rahen. Jalál ke sabab se qiyámat ke badan ko zínat aur áráish ki hájat na hogi. Rúh ke sáth wuh súraj kí tarah núrání hogá Áftáb ko áráish dená fuzúl hotá. Us se us ká jalál ghatáyá játá.

3. *Wuh kamzorí kí hálat men boyá játá, aur qúwat kí hálat men jí uthtá hai.*—1 Kur. 15: 43. Maujúda zindagí men aisí kamzori ke sabab se jism kí barí khabardári darkár rahti hai. Us ke dushman beshumár hain aur un se hifázat kí talásh men rahná partá hai, ki waqt se pahle marná na ho. Un men se beshumár aise chhote makhlúq hain ki khurdbín hí kí madad se wuh nazar áte hain Agar wuh jism men dakhl páen to jald apná kám karte hain, aur lásh ko dafn karná báqí hai. Ab chalne phirne aur kám karne men aisí kamzori hai ki sawárí aur kár o bár ke beshumár wasíle íjád kiye gae aur kám áte hain. Qiyámat ke badan kí aslí aur gairfání qúwat ke sabab se aisí chízon kí hájat na hogí. Wuh rúh ke liye kámil maskan hogá. Kám aur khidmat ká wasíla hokar us men kamí ká pata na hogá. Yas'aiyáh sarráfím ká bayán kartá hai jis ke chha chha par the. Paron se qúwat aur tezí garaz hai. Wuh jalál-yáfta insán ká namúna the.

4. *Nafsání jism boyá játá, rúhání jism jí uthtá hai.*—1. Kur 15: 44. "Gosht aur khún Khudá ki bád-

sháhat ká wáris nahín ho saktá." 1 Kur. 15: 50. Nafsání badan jismáni hawás ke isti'mál se apná kám kartá hai. Jismání ashyá hí se us ká kám hai. Nae badan men jismání mádda to ho, par us kí aisí tabdílí hogí ki rúhání chízon se púrí muwáfiqat rakhegá. Zamín ke mádde men ham jíte jí 'ajíb tabdílíán dekhte hain. Híre aur motí aur aur kasrat kí beshqímat chízen zamín ke mádda se bantí hain. Jism kí nason kí aisí báríkí hai ki un ke aur rúh kí qúwaton ke darmiyán mushkil se imtiyáz kiyá játá hai. Nae badan men aisí sifaten na milengí ki wuh ázmáishon aur gunáhon ke bá'is hon. Hál kí zindagí men jism ke isti'mál ke sáth beshumár ázmáishen hotí hain, aur rúhon ko nuqsán ká khatra baná rahtá hai. Aisá khatra kháne, píne, pahinne wg., se ta'alluq rakhtá hai. Mardána aur zanána sifaton se bhí ázmáishen bahut hain. Lekin aisí sárí báten hál ke jism se ta'alluq rakhtí hain. Qiyámat ke badan men aisí hájaten aur khwáhishen na milengí jin se nuqsán kí súrat ho. "Qiyámat men byáh shádí na hogí, balki log ásmán ke firishton kí mánind honge." Matí 22: 3. Nafsparwarí aur shahwat ká imkán aur pata na milegá. Kisí burái kí taraf na ragbat aur na kashish hogí. Jab aisá badan hásil ho saktá hai to Paulus farmátá hai, "Pas, ai 'azíz bháío, sábitqadam aur qáim raho, aur Khudáwand ke kám men hamesha afzáish karte raho, kyúnki yih jánte ho, ki tumhárí mihnat Khudáwand men befáida nahín hai." 1 Kur. 15: 58.

BÁB XXIII.

'Adálat i 'ámm.

1. *'Adálat i 'ámm kí nisbat Baibal kí ta'lím kyá hai?*

'Adálat i 'ámm kí 'anqaríb sárí ta'lím Nae 'Ahdnáme hí meṉ miltí hai. Us ke sáf paigámoṉ se záhir kiyá gayá ki dunyá ke áḳhir meṉ tamám baní Ádam, ḳhwáh bhale, ḳhwáh bure, ḳhwáh murda, ḳhwáh zinda Ḳhudá ke taḳht ke áge házir kiye jáeṉge, ki insáf ke sáth apne kiye húe ká badla páeṉ. "Ádmíoṉ ke liye ek bár marná hai aur us ke ba'd 'adálat ká honá muqarrar hai." 'Ibr. 9: 27. "Ḳhudá ne ek din ṭhahráyá hai, jis meṉ wuh rástí se dunyá kí 'adálat us ádmí kí ma'rifat karegá, jise us ne muqarrar kiyá hai." A'm. 17: 31. "Ham sab Ḳhudá ke taḳht i 'adálat ke áge khaṛe hoṉge." Rom. 14: 10. "Zarúr hai ki Masíh ke taḳht i 'adálat ke sámhne jákar ham sab ká hál záhir kiyá jáe, táki har shaḳhs apne kámoṉ ká badlá páe, jo us ne badan ke wasíle se kiye hoṉ, ḳhwáh bhale hoṉ ḳhwáh bure." 2 Kur. 5: 10. "Phir maiṉ ne ek baṛá safed taḳht, aur us ko jo us par baiṭhá húá thá dekhá, jis ke sámhne se zamín aur ásmán bhág gae; aur unheṉ kahíṉ jagah na milí. Phir maiṉ ne chhoṭe baṛe sab murdoṉ ko us taḳht ke sámhne khaṛe húe dekhá; aur kitábeṉ kholí gaíṉ; phir ek aur kitáb kholí gaí, ya'ne kitáb i hayát: aur jis tarah un kitáboṉ meṉ likhá húá

thá, un ke a'mál ke mutábiq murdon ká insáf kiyá gayá." Muk. 20: 11, 12. 'Adálat i 'ámm ká zikr bahut sí aur jagahon men miltá hai.

2. *'Adálat i 'ámm ká kám kis ke wasíle se anjám páegá?*

'Adálat i 'ámm ke kám men Báp aur Beṭe donon ke nám pesh kiye játe hain. Lekin Báp ká kám Beṭe hí ke wasíle se kiyá jáegá. 'Adálat un kámon men ek hai jinhen Báp ne Beṭe ke sipurd kiyá "Báp mujh men rahkar apne kám kartá hai" Yúh. 14: 10. Beṭá Báp ke nám se aise kám kartá hai. "Báp kisi kí 'adálat bhí nahín kartá, balki us ne 'adálat ká sárá kám Beṭe ke sipurd kiyá hai." Yúh. 5: 22. "Khudá rástí se dunyá kí 'adálat us ádmí kí ma'rifat karegá, jise us ne muqarrar kiyá hai." A'm. 17: 31. Masíh hí se garaz thí. "Ibn i Ádam apne Báp ke jalál men apne firishton ke sáth áegá; us waqt har ek ko us ke kámon ke muwáfiq badlá degá." Matí 16: 27. "Jab Ibn i Ádam apne jalál men áegá, aur sab firishte us ke sáth áenge, to us waqt wuh apne jalál ke takht par baiṭhegá; aur sab qaumen us ke sámhne jama' kí jáengí." 'Adálat karke wuh rástbázon se kahegá, "Áo mere Báp ke mubárak logo; jo bádsháhat bíná i 'álam ke waqt se tumháre liye taiyár kí gaí hai, use mírás men lo." Phir nárástoṇ se wuh kahegá, "Ai mala'úno, mere sámhne se us hamesha kí ág men chale jáo, jo Iblís aur us ke firishton ke liye taiyár kí gaí hai." Matí 25: 31-46. Jab ulúhiyat kí ma'múri us men hai Beṭá yih kám kar saktá hai. Muná-

sib bhí hai ki insán ká Munjí un ká Munsif ho. Us ke radd karnewále hí mujrim ṭhahrenge.

3. *'Adálat i 'ámm ke waqt ko Baibal men kaun se nám diye gae hain?*

Aise námon se zarúrí aur mufíd ta'lím miltí hai, aur is liye un par gaur karná munásib hai.

1. *'Adálat ká din.*—"Khudá ne ek din ṭhahráyá hai, jis men wuh rásti se dunyá kí 'adálat us ádmí kí ma'rifat karegá, jise us ne muqarrar kiyá hai." A'm. 17: 31. Din se chaubís ghanṭe garaz na hogí, par ṭhahráyá húá waqt jis kí hadden záhir na kí gaín. Din lafz ká aisá isti'mál bár bár kiyá játá hai. Maslan naját ke din ká zikr miltá hai. Us waqt se garaz hai jab naját hásil ho saktí hai. Insán ke jíte jí insáf ke sáth kiye húe ká púrá badlá nahín miltá. Wuh rahmat aur fazl ká zamána hai. Us 'arse men Khudá ká bahut diyá húá dukh is maqsad se hai ki log tauba karke naját páen. Badí ke natíjon kí púrí fasl áge hogí. Bahut kharábíán chhipí rahtí bhí hain aur insáf roká játá hai. Kitne rástbázon par zulm bhí kiyá játá hai aur Khudá ke farzand bahut musíbaten páte hain. Kitne badkár daulatmandí aur ásúdahálí men apní zindagí ko basar karte hain. 'Adálat ke din aisí sárí báten har taur se badal jáengí. Rástbází se bhaláí hí ta'alluq rakhegí aur nárástí se buráí aur tabáhí hásil hogí. Sab se un ke a'mál ke mutábiq bartáo kiyá jáegá.

2. *Khudáwand ká din.*—"Khudáwand Yisú' Masíh tum ko ákhir tak qáim rakhegá, táki tum hamáre

Ḳhudáwand Yisú' Masíh ke dín beilzám ṭhahro." 1 Kur. 1: 8. "Ḳhudáwand ká din is tarah ánewálá hai jis tarah rát ko chor átá hai." 1 Thiss. 5: 2. Us waqt Ḳhudáwand ká jalál o kamál púre taur par záhir hogá. Láchárí yá ḳhushí se tamám baní Ádam us ke tábi' honge. Har ek ghuṭná us ke áge ṭikegá.

3. *Roz i 'azím.*—"Jin firishton ne apní hukúmat ko qáim na rakhá, balki apne ḳháss maqám ko chhoṛ diyá, un ko us ne dáimí qaid men tárikí ke andar roz i 'azím kí 'adálat tak rakhtá hai." Yúh. 6. Masíh ke liye wuh roz i 'azím is liye hogá ki apne tamám muḳhálifon par us ká galba púrá hogá. Muqaddason ke liye wuh roz i 'azím is liye hogá ki wuh apní púrí ásmání aur abadí mírás páenge. Mati 25: 34. Wuh waqt badkáron ke liye roz i 'azím ṭhahre yá na ṭhahre par wuh apne kiye húe ke phalon kí púrí fasl hásil karenge. Us waqt Shaitán kí bádsháhat kí shikastagí ḳhatm hogí.

4. *Gazab yá qahr ká din.*—"Un ke gazab ká roz i 'azím á pahunchá. Muk. 6: 17. "Tú apní saḳhtí aur gair táib dil ke mutábiq us qahr ke din ke liye apne wáste gazab kamá rahá hai, jis men Ḳhudá kí sachchí 'adálat záhir hogí." Rom. 2: 5. Wuh gazab aur qahr un se ta'alluq rakhegá jinhon ne Iláhí rahmat aur fazl qabúl nahín kiyá aur apne gunáh men qáim rahe. Gunáh kí ráh men waqt átá hai ki Ḳhudá ká fazl aur Rúh ká kám betásír hokar mauqúf ho játá hai. Tab ádmí badkárion men chhoṛe játe hain. Aisí hálat men naját kí nisbat beummedí hí gálib hotí hai. Us din us rahmat

aur fazl kí kasrat záhir hogí jis ke qabúl karne se rástbázon ne naját páí. Wuh sab ke liye thí aur us ke radd karne se badkáron ne gazab aur qahr hásil kiyá.

5. *Ákhirí din.*—"Jo mujhe nahín mántá, aur merí báton ko qabúl nahín kartá, us ká ek mujrim thahránewálá hai, ya'ne jo kalám main ne kiyá hai, ákhirí din wuhí use mujrim thahráegá." Yúh. 12: 48. Wuh is sabab se ákhirí din kahlátá hogá, ki us waqt zamín par baní Ádam kí sukúnat khatm hogí. Us din rástbáz us bádsháhat men dákhil honge jahán un kí mírás gairfání, aur bedág, aur lázawál páí jáegí. Badkáron ke liye wuh wirsa báqí hogá jo gunáh ke ákhirí aur abadí anjám se ta'alluq rakhtá hai.

4. *Kaun sí báton se 'adálat i 'ámm kí munásibat aur zarúrat záhir hotí hai?*

Khudá ke sáre kámon aur intizámon men kámil munásibat páí játí hai. Kháss karke yih da'wá un kámon kí nisbat haqq hai jo nekí badí se ta'alluq rakhte hain. Us din kí 'adálat ká kám aisá hí hai. Us se Khudá ke wárison ko fáida aur khushí hásil hogí. Aisí 'adálat darkár nahín hogí ki makhlúqon kí nekí aur badí kí nisbat Khudá ko wáqifiyat hásil ho. Us ko púrá 'ilm hai ki kis ne kyá kiyá, aur ki har ek se kaun sá bartáo munásib aur zarúr hai. Khudá ke sámhne koí bát chhiptí hí nahín. Us din ke kám kí munásibat aur zarúrat makhlúqon hí se ta'alluq rakhtí hai. Zail kí báten gaur ke láiq hain.

1. *Us din kámil taur par gunáh kí kharábí aur*

rástbází kí ḳhúbí záhir kí jáegí.—Ḳhudá ke áge gunáh ki si koí dúsri ḳharábí hai hí nahin, balki ḳhilqat men yihí ek ḳharábí hai. Rástbází ke barábar koi dúsrí ḳhúbí bhí nahín hai. Gunáh men aisá fareb hai ki wuh bhes badalkar ab logon ko achchhá dikhlái detá hai. Wuh ḳhúb dhokhá detá hai. Kamí ke sáth rástbází ki ḳhúbi jání játi hai. 'Adálat ke din jaisí hí hain neki badí nazar áengí. Ḳhilqat ko aise 'ilm ki zarúrat bahut hai.

2. *'Adálat ke din gunáh apne hí phalon se púrá ta'alluq rakhegá.*—Ab dunyá men rástbázon par beshumár musíbaten guzartí hain. Unhen bahut mushkilát se kám hai. Badkár bár bár daulatmand aur ḳhushhál nazar áte hain. Wuh kitne din tak apne kiye húe ke badle se mahfúz rahte hain. Kitní ni'maten hain jo kamí ke sáth Ḳhudá ke farzandon ko miltí hain. Badon kí kámyábí aur nekokáron kí shikastahálí dunyá ke baṛe se baṛe bhedon men ek hai. 'Adálat i 'ámm men yih sári báten durust kí jáengí. Rástbázon kí mirás men kisí qism kí burái báqí na rahegí, aur nárástón ki milkiyat men kisi bhalái ká pata bhí na milegá. Us din záhir hogá ki jo bí ádmí botá hai wuhí káṭá jáegá.

3. *'Adálat i 'ámm men munásibat hí ke mutábiq badle diye jáenge.*—Mumkin na hogá ki aur tarah ke faisale kiye jáen yá ki aur tarah ke natíje niklen. Us taḳht i 'adálat ke sámhne rástbáz aur nárást hí dikhái denge. Tísre qism ke log kahín na honge. Us din se

peshtar tamám bani Ádam naját kí sharten púrí karke zindagí ke wáris banenge, yá un sharton ko radd karke badkár ṭhahrenge Tab hí sab kí 'adálat mumkin hogí. Sab jo gunahgár nazar áenge us se pahle apní khushí se gunáh kí mirás pasand karenge. Paidáishí láchárí se na koi rástbáz aur na nárást ho saktá hai. Gunáh kí barí se barí kharábí yih hai ki jab ádmí Khudá ká fazl aur naját ká intizám radd kartá jáe, to badí men giraftár hokar us men hamesha ke liye qáim rahtá hai. Aisí hálat men beshakk láchárí gálib átí aur makhlasí kí súrat aur ummed játí rahtí hai. Sazá hí kí mirás báqí hai. Agar waqt par talásh ho, to sab ko naját mil saktí. Jo apne dil ko sakht kartá jáe naját kí mirás ko kho degá.

4. *'Adálat i 'ámm ke khatm hone par rástbáz apní beshbahá aur abadí mírás men dákhil honge.*— Us mirás men Khudáwand kí sí khushí hásil hogí. Us men a'lá se a'lá khidmat shámil hogí. 'Adálat men us khidmat kí liyáqat aur taiyárí záhir kí jáegí. Aisí taiyárí ko hásil karná is zindagí ke bare se bare kámon men ek hai. Toron aur ashrafíon kí tamsílon men wafádár naukar apní liyáqat ko barhá barhákar niháyat bare kám par muqarrar húe Apní ásmání khidmat men rástbáz áftáb kí mánind chamkenge. Sárí aisí liyáqat abad ul ábád kám átí rahegí.

5. *'Adálat i 'ámm men Khudáwand kí bádsháhí ke taríqon kí khúbián púre taur par záhir hongí.*— Us din ke kám men Khudáwand kí 'amaldárí kí tahqíqát shámil to na hogí ki kaisí hai. Makhlúqon hí ke

hisáb se kám hogá. Táham us din ke faisalon se Khudáwand kí bádsháhí men us kí munsifí aur sachcháí aur rástbází aur wafádárí wg., khúb záhir kí jáengí. Is dunyá men kitne log Iláhí 'amaldárí kí nisbat shakk aur shikáyat karte hain. Un ke dekhne men Bádsháh kí rawishen barábar nahín hain? Badkáron kí ásúdahálí se aur rástbázon kí pasthálí se aise log ṭhokar kháte hain. 'Adálat ke din sab dekhenge ki bádsháhí ke sáre kámon men muhabbat gálib rahí, aur ki beinsáfí aur tarafdárí ká nám o nishán bhí na húá Insân kí bínáí aur samajh men jo kamí ho to ho, par Khudáwand kí 'amaldárí men kisí bát kí kamí mumkin nahín hai. Jab náfarmánon ko ziyáda ni'maten dí gaín, to maqsad yih húá ki Iláhí mihrbání aur fazl dekhkar wuh tauba karen. Jab rástbázon par musíbaten guzrín, to un kí taraqqí aur kamáliyat se garaz thí. Ab ham Khudá ke sáre kám nahín samajh sakte hain, par waqt par púrá 'ilm hásil hogá aur itmínán kámil páyá jáegá.

BÁB XXIV.

'Aqibat men gunáh ká anjám.

1. *'Áqibat men gunáh ke anjám kí tahqíq khabar kyúnkar hásil hotí hai?*

Is bhárí mazmún kí nisbat jo tahqíq khabar mayassar ho Baibal kí taraf se hai. Aisí khabar ká denewálá Khudá hí hai. Wuhí akelá gunáh kí khássiyat aur kharábí ká púrá 'ilm rakhtá hai. Pas wuhí akelá us ká ákhrí anjám záhir kar saktá hai. Us ke diye húe paigámon par barí du'á aur munsif-mizájí ke sáth gaur karná munásib aur farz hai. Hál kí zindagí men gunáh ke bure natíje milne lagte hain, aur un kí nisbat Baibal kí gawáhí har taur se sach aur barhaqq nikaltí hai. Us ke ákhirí anjám kí nisbat bhí us ke paigám púre i'tibár ke láiq hain, basharte ki un kí tafsír durust ho.

2. *'Áqibat men gunáh ke ákhirí anjám se kyá murád hai?*

'Áqibat men gunáh ká ákhirí anjám wuhí hogá jo qiyámat aur 'adálat i 'ámm ke ba'd milegá. Gunáh ke karne hí par us ká burá asar hásil hone lagtá hai. Rúh ke andar hí us ká bigár bahut hai. Gunáh-álúda insán akhláqí faráiz adá nahín kar sakte hain. Rúhání khidmat kí liyáqat dúr kí játí hai. Khudá se sharákat aur rifáqat mauqúf hotí hai. Iláhí aur ásmáni mírás kho dí játí hai. Marne ke ba'd 'álam i arwáh men gunáh ke natíje bahut

ziyáda bure honge. Khudáwand ne ek nárást daulatmand ká bayán kiyá jo gunáh men mará aur 'álam i arwáh men pahunchá. Lúqá 16: 19-31. Wuh ág ke se 'azáb men taraptá thá aur páni kí búnden mángín ki jíbh tar kí jáe, aur na milín. Ird gird ki chízon men se ek bhí maujúda hájaton se mel na rakhtí thí. Áge aisá garhá thá ki bhalái kí hálat men dákhil na ho saká. Us qaid men 'adálat i 'ámm ke din tak sukúnat qáim ho gaí. 'Adálat se áge us ke kiye húe kí púrí fasl milnewálí thí. Us daulatmand ká tajriba namúne ke taur par pesh kiyá játá hogá.

3. *Gunáh ke ákhirí anjám ke maqám ko Baibal men kaun se nám diye játe hain?*

Gunahgár ki rúh ko bure andáze ki tabáhi aur barbádí hásil hotí hai. Ákhirkár rúh kí hálat aur sukúnat ke maqám men púrá mel muwáfiqat hogí. Khudá ke diye húe námon se us maqám ki burái záhir ki játí hai. 'Adálat i 'ámm ke ba'd rúh apne badan samet us men bhejí jáegi. Zail ke nám gaur ke láiq hain

1. *Jahannam.*—Jahannam ek 'Ibrání lafz *Ge-hínnam* se niklá. *Ge* se wádí murád hai. *Hinnam* ek shakhs ká nám thá. Púre nám se Hinnam kí wádí garz thí. Wuh wádí Yarúshalem ke nazdík thí. Us men ek waqt ek mashhúr múrat kí parastish ki játí thí. Us ká nám Molik thá, aur us kí parastish men chhoțe larke charháe játe the. Us parastish se Khudá barí nafrat rakhtá thá. Ahb. 18: 21. Yahúdíon ke bádsháh Yúsiyáh ne us but ko halák kar ke us kí parastish dúr kí. Us ke ba'd

us wádí men shahr ki gilázat aur kúṛá phenká gayá jis ke bhasam karne ke liye ág jaltí rahtí thí. Us kí gandagi men kasrat ke kiṛe milte the. Wuh *kharábí aur najásat* kí jagah thí. Yahúdion men wuh jagah Dozakh ki ek tashbíh húí. Usi tashbíh ká isti'mál kar ke Yisú' ne farmáyá, ki "Un ká kiṛá nahín martá, aur ág nahín bujhtí." Mar. 9: 48. Aisí tashbíh men munásibat hai, kyúnki gunáh ke asar se baní Ádam zamín ke kúṛe kí mánind ho játe hain. Un men rúháni najásat gálib áti hai. Jahannam nárástou kí pichhlí hálat se púrí muwáfiqat rakhegá.

2. *Báhar ká andherá.*—"Bádsháhat ke beṭe báhar ke andhere men ḍále jáenge; wahán roná aur dánton ká pisná hogá." Matí 8: 12. Yih muháwara bár bár miltá hai. Us se wuh pareshání aur 'azáb záhir kiyá játá hai jo gunáh ke anjám men shámil hai.

3. *Ág kí jhíl.*—Yih nám Mukáshafa kí kitáb men bahut miltá hai. Muk. 20: 10, 15; 21: 8. Yih bhí likhá gayá ki "Maut aur 'álam i arwáh ág kí jhíl men ḍále gae. 'Álam i arwáh ke us hisse se murád hogí jo Firdaus se báhar hai. Us ke tamám báshinde rúhání taur par murde hain. Wuh sab apne ghar samet ág kí jhíl men pahunchenge. Yúnhín Firdaus ma' us ke báshinde us abadí bádsháhat men ákhirkár dákhil kiyá jáegá jis men rást-báz apní ákhirí mirás páenge. Bad-káron kí sazá kí nisbat ág kí tashbíh bár bár pesh kí játí hai. Matí 15: 42; 18: 8; 25: 41. Tamsílí taur par gunáh ká anjám yún pesh kiyá játá hai. Jismání ág se garaz nahín hai. Is

dunyá ke dukhon ke báre men bhí yih misál kám áti hai. Gulámí kí musíbaton ke sabab se ek waqt baní Isráel ke liye Misr mulk tanúr yá bhatta thahrá. Ist. 4: 20; 1 Sál. 8: 51; Yar. 11: 4. Ek rást-báz ko bhi yih khabar milí, ki "Main ne musibat ke tanúr men tujhe ázmáyá." Yas. 48: 10. Is muháware se zor ke sáth yih ta'lím miltí hai ki gunáh ká 'azáb niháyat sakht hai. Jahannam sakht 'azáb ká maqám hai.

4. *Gunáh ke ákhirí natíjon men kaun sí báten shámil hain?*

Baibal men bari safáí ke sáth gunáh ke natíje záhir kiye játe hain Jíte jí un natíjon ká shurú' hotá hai aur un ke ákhirí natíje is zindagí kí badíon se ta'alluq rakhenge. Hál ke aur istiqbál ke natíjon men andáze hí ká farq hogá. Ab pahle phal ká zamána hai, aur us waqt púrí fasl ká hogá. Dozakh ke námon se is suwál ká jawáb kisí qadr miltá hai. Púre jawáb men zail kí báten gaur ke láiq hain.

1. *Ruswáí aur zillat.*—Nárástón kí qiyámat ruswáí aur zillat ke liye hogí. Dan. 12: 2. Aisá paigám bár bár diyá játá hai. Gunáh ká sá kamína-pan aur nikammá-pan aur kahin miltá hí nahín. Us kí khássiyat aur kharábí se ná-wáqif ho kar us kí nisbat be sharmí mumkin hai. Aisí hálat men bad-kárí karte húe ádmí fakhr bhí kar sakte hain. Lekin yih hálat qáim na rahegí. Píchhe jaisá hí hai gunáh dikhái degá. Nárástón ke liye ruswáí aur zillat kí púrí fasl báqí hai. Un men ánewále 'azáb ká bará hissa páyá jáegá. Is dunyá men

in báton ko sahná bahut mushkil hai. Jab un ká púrá andáza mile to 'azáb bardásht se báhar hogá. Us 'álam men maqám kí burái aur ird gird ki sárí chízen sharmindagí aur pashemání ko baṛháengí.

2. *Rúh kí maut.*—"Gunáh ki mazdúrí maut hai." Rom. 6: 23. Kháss kar ke rúh kí maut se garaz hai. Yih paigám bár bár diyá játá hai. Yih maut Khudá kí pahchán aur sharákat aur sárí rúhání ni'maton se ta'alluq rakhti hai. Us maut ko tajribe men insán kí rúh jhole ke máre húe badan kí mánind hotí hai. Us kí qúwaten to maujúd hain par gunáh ke asar se be-kár kí játí hain. Agar gunáh dúr na kiyá jáe to wuh bigṛí húi rahtí hain. Agar gunáh se riháí mile to rúh phir jiegí. Rúh ke marne se us ká nest honá garaz nahín hai. Marí húi rúhen Masíh ke sáth jiláí játí hain. Ifís. 2: 4, 5. Agar ádmí badí men qáim rahen to waqt par wuh kharábí jo maut kahlátí hai gálib áegí aur abadí rahegí. Yihí dúsrí maut kahlátí hai. Us se bacháyá jáná mumkin na hogá.

3. *Halákat.*—"Wuh darwáza chauṛá hai, aur wuh rásta kusháda hai, jo halákat ko pahunchátá hai." Matí 7: 13. "Wuh Khudáwand ke chihre aur us kí qudrat ke jalál se dúr ho kar, abadí halákat kí sazá páenge." 2 Thiss. 1: 9. Rúhání maut aur rúhání halákat ká tajriba ek hí hai. Halákat rúh ke liye nestí nahín hai. Kitní chízen apne ṭhahráe húe kám ke i'tibár se halák húin, par un ká mádda maujúd rahtá hai. Wuh mádda dúsre kám men á saktá hai. Gunáh se rúhen nekí kí nisbat halák to húin, par badí khúb kar saktí hain. Shaitán ká aisá hí hál hai.

4. *Khudá ká qahr aur gazab.*—"Jo Beṭe kí nahíṉ mántá, us par Khudá ká gazab rahtá hai." Yúh 8: 36. "Náfarmání ke farzandoṉ par Khudá ká gazab názil hotá hai." Ifis 5: 6. Khudá kí rástbází aur pákízagí lá-intihá baní rahti hai. Bad-károṉ ki nárástí aur najásat púre andáze tak baṛhti hai. Aisí jalálí aur aisí kharáb sifatoṉ meṉ mel o muwáfiqat gair-mumkin hai. Un meṉ báhamí mukhálifat be-hadd hai. Aisí Iláhí mukhálifat Khudá ká gazab hai. Wuh bhaṛaknewálí ág kí mánind hai. Wuh bad-károṉ kí sazá meṉ shámil hai.

5. *Musíbat aur 'azáb.*—"Musíbat aur tangí har ek bad-kár ki ján par áegí." Rom. 2: 9. "Un ke 'azáb ká dhuwáṉ abad ul ábád uṭhtá rahegá Un ko din rát chain na milegá." Muk. 14: 11. Báhar ke andhere meṉ musíbat aur 'azáb ke sabab se roná aur dáṉtoṉ ká písná hogá. Aisí khabar bár bár dí játí hai. Badí 'azáb ká chashma baní rahtí hai. Ruswáí aur zillat aur rúhání maut aur halákat aur Iláhí gazab milkar 'azáb ká bá'is hote haiṉ. Jab yih báteṉ maujúd hoṉ, to 'azáb se panáh nahíṉ miltí.

5. *Wuh ta'lím ki Jahannam ke báshinde ákhirkár riháí páeṉge kyúṉ qubúliyat ke láiq nahíṉ hai?*

Chand Masíhí mu'allim samajhte aur sikháte haiṉ ki Jahannam kí sárí sazá tambíh ke taur par hai, aur us ke asar se tamám pánewále ákhirkár tauba karke makhlasí aur naját hásil kareṉge. Yúṉ wuh sab jo ab ásmán kí mírás se mahrúm rahte haiṉ, píchhe us ke wárisoṉ meṉ

shámil kiye jáenge. Shurú' se is ta'lím ke qabúl karnewále shumár men kam húe. Kalísiyá men karsat i ráe yih húí, ki wuh Pák Kalám kí sachchí tafsír ke khiláf hai. Is ta'lím kí nisbat zail ke i'tiráz gaur ke láiq hain.

1. *Wuh Baibal kí 'ámm ta'lím se nahín miltí.*—Náráston kí ákhirí hálat kí nisbat Iláhí paigám bahut hain. Un kí aisí 'ibárat hai, ki bad-káron kí makhlasí ki súrat nazar nahín átí. Hamesha kí sazá aur abadí halákat ká zikr bár bár miltá hai. Is bát ká bayán áge milegá.

2. *Un áyaton kí gawáhí sáf nahín hai jo ákhirí riháí ke subút men pesh kí játí hain.*—Kháss áyaten Baibal kí 'ámm ta'lím ke khiláf nahín ho saktí hain. Kháss áyaton kí aisí tafsír ho saktí hai ki 'ámm ta'lím se muwáfiqat ho. Aisí tafsír honí cháhiye Ákhirí riháí kí ta'lím kí bunyád zail kí sí chand áyaton men pái játí hai. "Aur main agar zamín se únche par charháyá jáúngá, to sab ko apne pás khinchúngá." Yúh. 12: 32. "Khudá cháhtá hai ki sáre ádmí naját páen." 1 Tim. 2: 4. "Khudá ká wuh fazl záhir húá hai, jo sáre ádmíon kí naját ká bá'is hai." Tit 2: 11. "Jaise Ádam men sab marte hain, waise hí Masíh men sab zinda kiye jáenge." 1 Kur. 15: 22. Ifis. 1: 10 se Khudá ká iráda záhir kiyá játá hai ki Masíh men sab chízon ká majmú'a ho. "Báp ko yih pasand áyá, ki sárí ma'múrí Masíh men sukúnat kare; aur us ke khún ke sabab jo salíb par rahá sulh kar ke, sab chízon ká usí ke wasíle se apne sáth mel kar le, khwáh wuh zamín kí hon, khwáh ásmán kí." Kul. 1: 19, 20. In jumlon men naját kí sharton

ká zikr nahin miltá, par un se na samajhná cháhiye ki ṭhahráí húí sharton kí takmíl ke ba gair koí kabhí bacháyá jáegá. Salíb kí kashish sab ke liye hai par qabúlkarnewálon hí ke liye wuh naját ká bá'is hogí Khudá kí marzí zarúr hai ki kull insán makhlasí páen, par gunáh *us marzí ko roktá hai aur Khudá kisí ko jabran naját na degá.* Wuh fazl jo naját ká bá'is hai maujúd to hai, par us ko qabúl karná ádmíon ke ikhtiyár men hai. Jaise Ádam men sab marte hain waise sab qabúl karnewále Masíh men zinda kiye jáenge. Us se judá wuh zindagí nahín miltí. Un chízon men jin ká Masíh men majmú'a hogá us ke mukhálif shámil nahín hain. Yisú' ká khún Khudá se sulh ká bá'is tab hí hogá jab qabúl kiyá jáe. In jumlon men ishára bhí nahín hai ki 'adálat i 'ámm ke ba'd koí naját páegá.

3. *Yih da'wá ki púrí sazá pákar badkár riháí páenge bebunyád hai.*—Khudáwand ne to farmáyá ki sazá pánewále jab tak kauṛí kauṛí adá na karen hargiz na chhúṭenge. Matí 5: 25, 26. Jahannam kí sazá se murád hogí. Us ke muháware se yih natíja nikálá játá ki púrí sazá bhogkár badkár chhuṛáe jáenge. Is áyat kí ta'lím aur hai, ya'ne ki dene ke liye kuchh nahín hai, aur ki chhúṭne kí ummed na hogí. Sazá-yáfta hokar ádmí gunahgár hí rahte hain. Dozakh kí ág badí kí najásat ko dúr nahín kartí. Dozakh wuh maqám hai jo gunáh kí hálat se muwáfiqat rakhtá hai. Jab mazá játá rahá nimak nahín phenká gayá ki phir mazadár ho jáe. Kaṛwe dáne ág men na ḍále gae ki us ke asar se gehún ban jáen.

Baṛe jál ki burí machhlián phenkí na gain ki achchhí bankar phir pakṛí jáen

4 *Khudá kí láintihá muhabbat men badkáron kí ákhirí rihái ká subút nahín miltá*—Us muhabbat par Baibal zarúr baṛe se baṛá zor detí hai, lekin us se na záhir aur na sábit hai, ki ákhir kár badkár apne kiye húe ke anjám se makhlasí pienge. Wuh muhabbat zamána ba zamána dunyá men apná kám kartí hai, par wuh na jabran kisí ko gunáh ke karne se roktí aur na badí se taubá karwátí hai. Kitne log us muhabbat ko mánte hain aur 'áqibat ke liye us par bharosa rakhte hain, ki gunáh ke anjám kí ziyáda burái na hogí, taubhí us ke asar se wuh gunáh ke karne se báz nahín áte. Kyá, jab muhabbat badkárí se nahín rok saktí wuh us ke bure natíjon se bacháegí? Yih 'aql se ba'íd hai. Is ke 'aláwa subút nahín hai ki un se jo badí men qáim rahte Khudá kí muhabbat baní rahegí. "Main un par 'áshiq hún, jo mujh par 'áshiq hain." Khudá ká paigám hai. Ams. 8: 17. "Agar tum mere hukmon par 'amal karoge, to merí muhabbat men qáim rahoge" Masíh farmátá hai. Yúh. 15: 10. Shaitán se Khudá muhabbat na rakhtá hogá. Wuh muhabbat jo pahle thí mauqúf zarúr húí. Agar ádmí gunáh karte karte Shaitán kí mánind aur us ke hammírás banen, to aglab ma'lúm hotá hai ki waqt par Khudá kí muhabbat dúr kí jáegí. Jab muhabbat játí rahí to us ká asar bhí báqí na rahegí.

6. *Baibal men kyá subút miltá hai ki gunáh kí sazá ká ákhir na hogá?*

Yih suwál bahut bhárí hai. Us par gaur karne se dil thartharátá hai. Jí cháhtá hai ki us kí taraf se munh morá jáe. Árzú barí hai ki tamám baní Ádam hayát i abadí ke wáris hon. Rástbází ke natijon kí taraf kashish bahut hai. Lekin gunáh ke anjám kí taswír ilhám se khínchí gaí, aur us ko dekhná aur jánná munásib aur farz hai. Baibal kí ta'lím se kám hai. Khudá hí gunáh kí khássiyat aur kharábí aur anjám se púrá 'ilm rakhtá hai. In báton kí nisbat Iláhí mukáshafá darkár hai. Us ke paigámon par dil aur munsif-mizájí ke sáth gaur karná wájib hai. Yún karke ummed kí súrat nazar nahín átí ki gunáh kí sazá kabhí khatm hogí.

1. *Is qaul kí sachchái kí nisbat paigám bahut hain.*—"Hamesha kí sazá, hamesha kí ág, aur abadí halákat" kí ibáraten bár bár isti'mál kí játí hain. Matí 18: 8; 25: 46; 2 This. 1: 9. Yih 'álimon se máná játá hai ki Yúnání men lafz *aionios* (hamesha) ba'z auqát aur ba'z mauqa'on par aise 'arse ke muta'alliq hai jis ká ákhir hotá hai. Yih bhí sab ko iqrár karná partá hai, ki wuh haqíqatan hameshagí se ta'alluq rakhtá hai. Masalan Khudá hameshagí ká Khudá hai. Rom 16: 12. Us ká ákhir na hogá. Rúh ul Quds azalí Rúh hai. 'Ibr. 9: 14. Yúnání lafz wuhí hai. Yisú' kí abadí bádsháhat hai. 2 Pat. 1: 11. Muqaddas abadí jalál ke liye buláe gae hain. 1 Pat. 5: 10. Nae 'Ahd-náme men hamesha kí zindagí yá hayát i abadí ká zikr saintális daf'a miltá hai. Sab Masíhí mánte hain ki rúhání zindagí ká ákhir na hogá. Sát bár wuhí lafz nárásťon kí sazá kí nisbat

isti'mál kiyá játá hai. Jab jazá abadí máni játí, to sazá ká waqt mahdúd ṭhahráná zabardastí kí bát hai. Donon mauqa'on par cháhiye ki us ke ma'ne ek hon.

2. *Baibal men gunáh pesh kiye játe hain jin kí mu'áfí nahín hotí.*—Rúh ul Quds ke haqq men kufr bakná aisá gunáh hai. Mar. 3: 29. Gunáh ho saktá hai jis se tauba karná gairmumkin hai. 'Ibr. 6: 6. Aise gunah kí mu'áfí ke liye du'á mángná mana' hai. 1 Yúh. 5: 15. Mu'áfí hí se makhlasí miltí hai aur jab yih ráh band hai ummed kí súrat játí rahí. In báton se záhir hai ki badí ká anjám qáim rahegá.

3. *Agar Yahúdáh Iskaryútí paidá na hotá to us ke liye achchhá hotá.*—Yihí Masíh ká qaul thá. Mar. 14: 21. Agar kisí zamáne men us ko rihái aur naját milnewálí hotí, to yih qaul haqq na ṭhahartá. Gunáh ke andáze men bahut se log us ke barábar húe honge. Agar aison ko kitní muddat ke ba'd 'azáb se rihái miltí aur wuh abad ul ábád mubárak ho játe, to un sab kí paidáish niháyat achchhí ṭhahartí. Záhir hai ki un kí badí ká anjám qáim hí rahegá.

7. *Us ráe kí nisbat ki gunáh men qáim hokar nárást ákhirkár nest o nábúd honge kaun se kháss i'tiráz hain?*

Chand Masíhí mu'allim samajhte aur sikháte hain ki sab jo gunáh men qáim hokar naját se mahrúm rahen ákhirkár nest o nábúd kiye jáenge.

1. *Yih ráe rúhon kí zátí baqá ke khiláf hai.*—Aise mu'allim da'wá bhí karte hain ki rúhon kí baqá pai-

dáishí nahín hai, par Masíh men Khudá kí taraf se miltı hai. Masih se judá rúhen sab fání hain. Kalísiyá i 'ámm ká 'aqída rahá ki Khudá ne insán kí rúh ko gairfání paidá kiyá aur mumkin na hogá ki wuh nest ho jáe. Aise 'aqíde kí sachchái ki dalílen gaur ke láiq hain.

(1) *Baibal men ishára nahín hai ki gunahgár rúhen fání hain.*—Da'wá kiyá játá ki badkár rúhon kí baqá kí nisbat Baibal khámosh hai. Agar yih haqq máná bhí jáe to jawáb yih hai ki un ke fání hone ki nisbıt bhí khámoshí hai. Khámoshí kalísiyá ká 'aqída jhuthlá nahın saktí hai

(2) *Baibal men baqá qiyámat se kháss ta'alluq rakhtí hai.*—Is bát ká bayán ho chuká. Qiyámat baqá ká subút hai. Jab nárāston kí qiyámat honewálı hai, to cháhiye ki un kí rúhen gairfání hon. Sábit ho chuká ki yihi Baibal kí ta'lím hai. Kull kalísiyá is ta'lım ko qabúl kartí hai.

(3) *'Adálat i 'ámm men sab badkár házir honge.*—Is bát kí ta'lím pesh kí gaí hai. Us waqt tak ek bhí nest na hogá. Us waqt bhí hamesha kí sazá ká hukm diyá jáegá. Agar nest o nábúd honá hai to wuh sab kyún itní muddat tak maujúd rahte hain? Agar badkáron kí rúhen fání hotín to gáliban maut ke waqt un kí hastí khatm ho játí.

2. *Gunahgáron ke liye nestí kí sazá aur hai, aur Baibal kí batáí húí sazá aur.*—Wuh mu'allim jin kí ráe pesh hai da'wá karte hain ki nestí abadí sazá hai, kyúnki nestí abad ul ábád qáim rahegí. Nest kiye húe

phir makhlúqát men sharík na honge. Yih da'wá ek taur par durust hai. Mushkil yih hai ki aisí sazá us se nahín miltí jis ká bayán Baibal men hai. Nestí se zillat aur ruswáí i abadí kuchh bhí ta'alluq nahín rakhtí hai. Nestí par Khudá ká gazab nahín bharak saktá hai. Nestí men musíbat aur 'azáb nahín miltá, aur roná aur dánton ká pisná gair mumkin hai. Is ráe ke mánnewále maut aur halákat ko nestí samajhte hain. Sábit ho chuká ki yih khiyál sahíh nahín hai. Gunáh kí záhir kí húí sazá nestí se ta'alluq nahín rakhtí. Rúhon kí ánewálí nestí ká kuchh bhí subút nahín hai. Ishára nahín miltá ki Shaitán ke firishton men se koí nest húá yá nest hogá.

3. *Is bát ká subút nahín hai, ki hamesha kí sazá Khudá ke kamál aur jalál ke khiláf hai.*— Ba'zon ká da'wá hai ki hamesha ke 'azáb se makhlúqát men fáide kí súrat nahín hai. Na pánewále us se sudhrenge, aur na dígar makhlúqon ko koí mufíd asar pahunchegá. Muqaddason ko aise namúne kí hájat na hogí, balki aise dekhnewálon ke liye wuh gam hí ká bá'is hogá. Wuh aisí shikastahálí aur musíbat par kyúnkar nigáh kar sakenge? Khilqat men Dozakh ke qáim rahne se dág sá nazar áegá. Yih bhi kahá játá ki agar Khudá aisá jahannam qáim rakhe to wuh muhabbat ká Khudá nahín thahar sakegá. Aise khiyal jaise ádmí samjhen to samjhen, par jaisá Khudá gunáh ko dekhtá hai insán nahín dekh sakte hain. Ham yih jánen ki Khudá ke kisí intizám yá kám men munásibat kí kamí na hogí. Us muhabbat aur shafaqat ke khiláf, jo us ke farzandon par

záhir kí játí, wuh koí bhí kám na kar sakegá. Mumkin na hogá ki wuh apne jalál aur kamál ko jhuṭhláe. Jaisí hí zarúrat aur munásibat ho wuh gair táib badkáron se bartáo karegá. Zarúrat aur munásibat ká bartáo wuhí akelá ján saktá hai. 'Áqibat kí báton ko jism men rahte húe baní Ádam nahín samajh sakte hain. Wuh jo badkáron kí nestí kí ta'lím mánte hain us 'álam ke bhedon ko nahín khol sakte hain. Agar aison ko nest honá hai, to wuh nestí áne men beshumár zamánon ke khatm hone tak kyún der kartí hai? Wuh jo nestí ke muntazir hain mánte hain ki us ká tajriba bahut muddat ke ba'd hásil hogá. Hamesha kí sazá kí ta'lím rúhon ke baqá se ta'alluq rakhtí hai. Agar yih ta'lím haqq na ṭhahre, to cháhiye thá ki naját kí ummed ke játe rahne par nestí mile. Utne 'arse tak musibat kyún baní rahe? 'Áqibat ká kam 'ilm ham ko miltá hai. Jo ta'lím Baibal men hai us ke samajhne kí koshish munásib aur farz hai. Us kí tafsír se hamárá kám hai. Us ta'lím kí raushní men ham khiyálan 'adálat i 'ámm men khaṛe ho jáen. Ham Khudáwand ke munh se badkáron kí sazá ká hukm sunen. Ham unhen dekhen jab ki Shaitán aur us ke firishton ke sáth wuh Dozakh men dákhil ho jáen. Tab ham Khudá ke mukáshafá aur apní samajh ke ba-mújib áge dekhte jáen. Aisí hálat men hamen kahná hí paṛegá, ki agar kisí waqt rihái milnewálí ho to wuh mutlaq nazar nahín átí. Jahán tak kalisiyá ke ziyáda mu'allim ilhámí paigámon ko samajh sakte hain Khudá badkáron kí na rihái aur na nestí kí nisbat kuchh bhí ummed detá hai. Jab

Ḳhudá kí taraf se ummed ká pata bhí nahín hai, to insán kaun hain ki sangdil badkáron ko Jahannam kí sazá kí nisbat kisí tarah kí tasallí den? Ḳhudá zarúr 'adálat i 'ámm ke faisalon se apne farzandon par apná jalál záhir karegá. "Itní baṛí naját se gáfil rahkar ham kyúnkar bach sakte hain?" 'Ibr. 2: 3.

BÁB XXV

'Aqibat men Rástbázon ká ajr.

1. *Tamām buráíon se rástbázon kí ákhirí makhlasí kí nisbat Baibal kí ta'lím kyá hai?*

Rúhání zindagí kí ásmání mírás par ab gaur karná hai. Yih zindagí jo Masíh se aur Masíh men miltí barhtí rahtí hai Gunáh ke ákhirí anjám kí tarah is ká púrá khazána 'adálat i 'ámm ke ba'd bakhshá játá hai. Usí waqt rástbáz us bádsháhat ke púre jalál men dákhil kiye jáenge jo un ke liye biná i 'álam ke waqt se taiyár kí gaí. Matí 25: 34. Sab buráíon se kámil makhlasí us mírás men shámil hai. Jab hál kí aur us waqt kí hálat ká muqábala kiyá jáe, to us mírás kí besh-bahái záhir hogí. Is dunyá men rúhání zindagí mushkilát aur mukhálifon ke darmiyán basar kí játí hai. Ab bahut musíbaten sah sahkar bádsháhat men dákhil honá zarúr hai. Dukh kí ráh men taraqqí aur kamáliyat hásil hotí hai. Barí se barí bát hogí ki in sab se rihái mile. Is barí makhlasí men zail kí báten shámil hongí.

1. *Kisí badí kí taraf andarúní ragbat ká pata bhí na rahegá*.—Ab kisí na kisí kí burái se mel karne ká khatra baná rahtá hai. 'Ilm aur akhláqí bínáí kí kamí ke sabab se aisí ragbat ko dúr karná hál kí zindagí men niháyat mushkil hai. Wuh kitní bár jism kí kamzorí se ta'alluq rakhtí hai. Ásmán par jab rúhání zindagí púre qadd aur qúwat tak pahunche aur jalál-yáfta badan bhí hásil ho, to rúh kí sárí qúwaton kí púrí ragbat Khudá

aur us kí bádsháhat se kámil muwáfiqat rakhegí. Akhláqí ázádagí púre andáze kí baní rahegí, par kabhí gunáh karne ká andesha na hogá. Náfarmání ke khatre se muháfizat kámil hogí.

2. *Ásmán par na ázmánewále honge aur na ázmáishen milengí.*—Us mírás men Shaitán pair dharne na páegá. Us kí hílabází aur fareb ki sárí báton se wuh bádsháhat qil'aband panáhgáh hai. Ásmán kí tamám ashyá rástbází kí taraf ubhárengí. Taraqqí kí ráh men na koí rukáwat aur na mushkil milegí.

3. *Ásmán par dukh aur gam ká nám o nishán na hogá.*—Jab wuh mírás hásil ho, to Khudá sáre ánsúon ko ponchh dálegá. Áge ko na mátam rahegá, na áh o nála, na dard. Pahlí chízen játí rahín. Jiláyá húá badan rúh kí kamáliyat men shámilhál rahegá. Za'íff aur maut ká pata bhí na hogá. Sárí hájaten rafa' hotí jáengí Udásí aur ghabráhat ká tajriba na milegá.

2. *Baibal kí kaun sí tashbíhon se muqaddason kí ásmání mírás ki khúbíán záhir kí játí hain?*

Baibal kí yih ta'lím hai ki ásmán ek haqíqí maqám hai, jahán jalál-yáfta insán kí sukúnat qáim kí jáegí Wuh Iláhí jalál kí ma'múrí ká 'álam hai. Wuh goyá ásmání bádsháhat ká dár ul saltanat hai. Wuhí 'álam hai jahán Khudáwand peshtar Báp ke jalál men rahtá thá, aur jis men wuh gálib ákar phir dákhil húá. Ab ham ko us 'álam ká pata nahín miltá. Khudáwand khud us kí ráh hai. Baibal chand tashbíhon se us ká jalál záhir kartí hai.

1. *Wuh ásmání Firdaus yá Bág i 'Adan hai.*—Bayán ho chuká ki darmiyání hálat men rástbáz Firdaus ko hásil karte hain. Jis tarah 'álam i arwáh ká wuh hissa jo badkáron ke liye qaidkhána sá thá ág kí jhíl men dálá gayá, usí tarah Firdaus goyá abadí jalál kí bádsháhat men pahuncháyá jáegá. Muk. 20: 14. Bág i 'Adan kí tashbíh men ásmán kí nisbat mufíd ta'lím miltí hai. Wuh bág Khudá ká lagáyá húá thá. Us kí zamín se har ek khush-numá aur lazíz phal-ká darakht ugáyá gayá. Bág kí khush-numáí aur phal kí firáwání lásání thí. Seráb karne ke liye shaffáf pání kí naddián thín. Bág ke bích o bích hayát ká darakht thá. Us ke asar se maut aur bímárí dúr rahí. Intizám thá ki jawání kí táqat aur tázagí baní rahe. Bág men Khudá se sharákat aur rifáqat qáim rahí. Ásmán ká Firdaus bhí Khudá kí dastkárí ká phal hai. Us men sárí rúhání ashyá kí firáwání hai jin kí tashbíh bág i 'Adan men thí. Us ká jamál haqíqatan lásání hai. Jalál yáfta Masíh us men hayát ká darakht hai. Rúh ul Quds áb i hayát ká daryá hai. Wuh Khudá ká maskan hai, aur us men Báp aur Beṭe se sharákat púrí aur abadí hai.

2. *Wuh ásmání Kana'án hai.*—Ibráhím Kana'án ká wa'da pákar ek bihtar mulk ká mushtáq aur muntazir húá. Ibr. 11: 16. Kana'án us bihtar mulk kí tashbíh thá. Us ásmání mulk kí intizarí men us kí zindagí basar kí gaí. Jab baní Isráel wafádár rahe, to Kana'án un ke liye ásúdahálí aur baṛe áram ká mulk thá. Us kí zamín men goyá dúdh aur shahd mauj márte the. Fasl-

en púri miltí thín. Un kí tandurustí 'ajíb rahtí thí. Wuh ázádagí ká mulk thá. Wuh ajnabíon kí hukúmat na jánte the. Un kí muháfizat kámil thí. Khudá khud un ká Háfiz aur Nigahbán rahá. Zamíní Kana'án is láiq na thá ki Ásmání Kana'án se us ká muqábala kiyá jáe. Ásmání Kana'án men kámil ifrát ke sáth hájaton ke ba-mújib sárí ashyá miltí hain. Akhláqí aur rúhání ázádagí púri aur abadí hai. Us men tamám khatron se muháfizat kámil aur mudámí hai.

3. *Wuh ásmání Yarúshalem hai.*—Wuh nayá Yarúshalem kahlátá hai. Muk. 21: 2. Yarúshalem ásmání mírás kí kháss tashbíh thá. Peshtar wuh niháyat daulatmand shahr thá. Sulaimán ne us men aisá khazána jama' kiyá ki sone chándí kí bahutáyat pattharon kí sí batái gaí. Us kí 'álíshán 'imáraten beshumár thín. Wuh bádsháhí mahalon ká shahr thá. Ásmání Yarúshalem kí daulatmandí ká 'ajíb bayán hai. Wuh sunahlá shahr kahlátá hai. Us kí díwáren beshqímat pattharon se banáí gain. Us ká har ek phátak motí hai. Us ke sáre makánát sone ke hain, aur sarak kí taiyárí men bhí kankar kí tarah soná kám men áyá. Zamín ká Yarúshalem buzurg se buzurgon ká shahr thá. Ásmání Yarúshalem ke tamám báshindon kí buzurgí bádsháhon aur káhinon ke laqab se záhir kí játí hai. Dunyáwí 'amaldárí men bádsháh ká martaba auwal hai aur díní khidmat men káhin ká sab se bará hai. Wuh sab báshinde Khudá ke aslí farzand hain. Khudá ká jalál us shahr ko raushan kartá hai. Súraj aur chánd kí hájat

nahíṉ hai. Ḳhudá aur Barra us ká maqdis hai. Aisí 'ajíb tashbíhoṉ se muqaddasoṉ kí ásmání mirás kí beshbahái záhir ki játí hai.

3. *Muqaddasoṉ kí ánewálí ásmání kamáliyat kí nisbat Baibal kí ta'lím kyá hai?*

Rástbází aur pákízagi áp hí ásmání mirás ká niháyat beshqímat hissa hai. Jaisá un ká andáza baṛhe un kí beshbahái záhir hotí hai. Un kí aisí ḳhássiyat hai ki Ḳhudá bhí un kí baṛí se baṛí qadr kartá hai. Jab wuh kámil hoṉ to kamál ḳhushí ke sáth Ḳhudá kí bádsháhat kí sharí'at púrí kí játí, aur us kí ḳhidmat meṉ rástbázoṉ kí sárí qúwateṉ kám átí haiṉ. Rástbází aur pákízagí goyá jalál-yáftoṉ kí zindagi hí hai aur wuh zindagí Ḳhudá ki sí ṭhaharti hai. Maḳhlúqoṉ meṉ us se bihtar zindagí mumkin bhí nahíṉ hai. Jaisí yih fazílateṉ baṛheṉ waisí sarfarází aur iqbálmandí ziyáda hotí jáegí. Yihi zindagi gairfání hai. Ásmán hí par wuh apne manzil i maqsúd tak pahuṉchegí. Aisí pákízagí aur rástbází kí raushní meṉ insán kí rúh kí qúwateṉ apná púrá martaba pátí haiṉ. 'Aql ko baṛe se baṛá 'ilm hásil hotá hai. Tab hí Ḳhudá ke wáris aise pahchánenge jaise pahcháne játe haiṉ. Jab rástbází aur pákízagí kámil ho, tab hí Iláhi aur insání marzí kí yaktái púrí hogí. Tab hí Ḳhudáwand kí bádsháhí meṉ insán ko púri shámilhálí hásil hogí. Tab hí kámil taur par Ḳhudá kí god meṉ muhabbat kí sukúnat qáim hogí. Wuhí sukúnatgáh Firdaus ke andar Firdaus ṭhahartí hai. Yúhanná rasúl ne Patmus jazíre pár hokar naját-yáftoṉ ko safed

jáme pahıne húe dekhá. Wuh safedí Barre ke khún ke asar se huı. Barre ke khún se dı huí aur phir hı húı ján murád hai Zinda Munjı kı pák zindagı men jalál-yafta púrı sharakat páte hain. Wuhı zındagı kámıl pákızagı ká chashma hai. Aisı sharákat pakar us bhır ke háthon men khajúr kı dálıán dekhı gaın Purı ruhánı fathmandı se garaz thı. Aisí fathmandı kamáliyat ká izhár hai. Ásmánı mırás ká yıh hissa barı se barı qadr ke láıq hai.

4. *Ásmán par muqaddason kí bahamí yagánagat aur sharákat kí nisbat kyá ta'lím hai?*

Ásman ke báshınde dunyá kı tamam qaumon men se nıkalte hain Wuh sab zamánon ke phal hain. Un sab ke darmıyan Masıh men mel aur yagánagat kámil banı rahegı Paulus ek waqt kı peshkhabarı detá hai jab Masıh men sab chızon ká majmu'a hogá, khwáh ásmán kı hon, khwáh zamín kı. Muqaddas makhluqon se garaz haı. Wuh sab farzandan i Khudá honge. Ab khabar nahın haı kı asman par us majmú'a men kıtne qısm ke jalal-yafta makhluq sharık kıye jáenge. Un sab kı akhláqı aur rúhánı zındagı ek hı sı hogı, nahın to yagánagat aur sharakat kı súrat na hotı Yıh bhı záhır nahın haı kı yıh mukhtalıf makhlúq kaun aur kitne ráston se safar karke házir ho jaenge. Insán ke lıye kafáre hı kı rah haı. Koı dúsrı nahın miltı. Firishte aur jo aur makhlúq hon sab ke sab Masıh se rıshta rakhenge. Sab ká jalál o kamál usı kı taraf se milá khwáh un ke lıye kafare kı zarurat huı ya na húı. Tamám muqaddason men pakızagı aur mel muhabbat ká bara andaza hogá

Ḳhiyál gálib hai ki un ke darmiyán jo kafáre kí ráh men̲ hamsafar hokar házir ho jáen̲ ḳháss dostí aur rifáqat hogí. Un men̲ aur qurbat bhí ho jo zamín par hamqaum aur hamwaqt aur hamḳhidmat húe. Kitne yih suwál karte hain̲, ki "Áyá, ásmán par ham apne ḳháss 'azízon̲ ko pahchán lenge?" Jawáb men̲ zail kí báten̲ káfí hon̲gí. Báhamí pahchán par báhamí muhabbat aur dostí munhasir hai. Jab ásmán muhabbat ká 'álam hai, to zarúr muqaddas báham ján pahchán hon̲ge. 'Aql se ba'íd hai ki ján pahchánon̲ men̲ se wuh ḳhárij hon̲ jo zamín par hamáre 'azíz aur sáthí húe. Jab kámil áegá to 'ilm baṛhegá, aur na ghaṭegá. Yúhanná ne insán ke muqaddason̲ ko ek sáth ásmán par dekhá. Rúhání taur par wuh jo ján pahchán nahín̲ hain̲ ek dúsre se dúr hain̲. Paulus ne mátam karnewálon̲ ko is bát se tasallí dí ki mare húe 'azíz phir áen̲ge aur un se dostána suhbat bahál hogí. Jab báhamí pahchán qáim ho to aisí tasallí kí súrat hai. 1 Thiss. 4: 13-18. Yihí Masíhí 'aqíde kí bát hai, ki "Main̲ muqaddason̲ kí sharákat par i'tiqád rakhtá hún̲." Wuh sharákat ásmán par kámil hogí. Báhamí pahchán aisí sharákat kí shart hai. Yih shart ṭal nahín̲ saktí.

5. *Muqaddason̲ kí ásmání ḳhidmat kí nisbat Baibal-kí ta'lím kyá hai?*

Kám aur kasrat zindagí ká izhár hai. Bekárí us ke liye maut hai. Gairat ke sáth kám karte húe wuh qáim rahtí aur baṛhtí játí hai. Yih qaul ḳháss karke rúhání zindagí se ta'alluq rakhtá hai. Ḳhudá ḳhud bilánága kám kartá hai. Yúh. 5: 17. Us ke kám se ḳhilqat mau-

júd húí aur sambhálí játí hai. Kám ke liye insán kí paidáish húí. Ásmán ke báshindon ko kám kí zarúrat baní rahegí. Kám karte húe us ke wáris árám aur itmínán páenge. Khudá hí ke kámon men unhen sharákat 'ináyat hogí. Firishton kí tarah wuh khidmatguzár rúhen hongí. Ásmání khidmat zamíní khidmat ká kháss ajr ṭhahregí. Jalál-yáfta hokar muqaddason kí khidmat niháyat a'lá hogí. Khudá kí taraf wuh khidmat káhinon kí sí hogí. Makhlúqon ke darmiyán ṭhahráyá húá kám bádsháhon ká sá hogá. Wuh kám apne aur auron ke fáide ke liye anjám pátá rahegá. Wuh a'lá khidmat wafádárí ká ajr aur phal hogí. "Ai achchhe aur diyánatdár naukar, shábásh! tú thoṛe men diyánatdár rahá, main tujhe bahut chízon par mukhtár banáúngá; apne málik kí khushí men sharík ho." Matí 25: 21. "Ai achchhe naukar, shábásh! is liye ki tú thoṛe men diyánatdár niklá, ab tú das shahron par ikhtiyár rakh." Lúqá 19: 17. Apní ṭhahráí húí khidmat men "rástbáz apne Báp kí bádsháhat men áftáb kí mánind chamkenge." Matí 13: 43. Aisí khidmat karte húe rástbáz apne Málik kí khushí men apní abadí zindagí ko basar karte jáenge. Wuh khidmat khushí ká chashma baní rahegí.

6. *Khudá se muqaddason kí sharákat kí nisbat Baibal kí ta'lím kyá hai?*

Ásmán par muqaddason ká baṛe sá baṛá jalál yihí hogá, ki Khudá se sharákat kámil aur abadí rahegí. Wuh us kí mánind hogí jo beṭá báp se aur dulhin dúlhe se rakhte hain. Zamín par Khudá se sharákat ká tajriba

mubárak se mubárak hai. Us ke banisbat jo ásmán par milnewálá hai yih tajriba bai'ána yá pahle phal kí mánind hai. Kull fasl aur sárí mírás ásmán par hásil hogí. Yisú' ab apnon men sukúnat karke jalál kí ummed hai. Kul. 1: 27. Ásmán par ummed ká sárá khazána milegá. *Ásmán ke tajribe ke muqábale men rástbáz ab Masíh* men sukúnat rakhte húe us se jiláwatan hain.' 2 Kur. 5: 6. Is dunyá men wuh subh ká sitára thahartá hai, ásmán par wuh áftáb kí mánind nazar áegá. Muk. 22: 16. "Ab ham ko áíne men dhundhlá sá dikhái detá hai; magar us waqt rúbarú dekhenge." 1 Kur. 13: 12. "Wuh us ká munh dekhenge; aur us ká nám un ke máthon par likhá húá hogá." Muk. 22: 4. Garaz yih hai ki us ká munh dekhte húe wuh us kí mánind honge. Khudá ke jalál o kamál ko dekhná apní haisiyat ke muwáfiq us men sharík honá hai. Aisá dídár púrí shará-kat ke sáth hi miltá hai. Khudá kháss taur par áp hí apnon kí káfí aur abadí mírás hai. Jab yih tajriba áge hai, to ham kah sakte hain, ki "Dilpizír makánon men mere liye jaríb kí gai; hán, merí mírás suthrí hai."

PRINTED BY REV. GANGA NATH SHUKUL
AT THE
METHODIST PUBLISHING HOUSE, LUCKNOW